

**การประชุมวิชาการระดับชาติ
ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**

**ห้องประชุมย่อยที่ ๑๐ ห้อง ๓๑๑
อาคาร ๑๐๐ ปีสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร)**

ผู้ทรงคุณวุฒิ :

- ๑) พระมหาบุญเลิศ อินฺทปญฺโญ ,รศ.
: มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ๒) พต.ดร.สัณญา เตตนาภูมิ
: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ที่	ผู้นิพนธ์	บทความ
๑*	เกศกัญญา กางโหลน	การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาล อบต.บรปือ อำเภอบรปือ จังหวัดมหาสารคาม
๒*	ณีนุช คามวัลย์	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น
๓*	วสิษฐ์พล กุลพรม	การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธตามหลักธรรมวินัย ๔
๔*	กฤษรา ปาณิยะ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา
๕*	ดร.ประติษฐ์ นัฒะยาย	แนวทางการพัฒนาสวัสดิการทางเลือก : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น
๖*	พระครูธรรมจักรเจติยาภิบาล	รูปแบบการนำหลักอริยาบทธรรมไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
๗*	พระนฤพันธ์ ภาณิสฺสโร	พุทธธรรม : คำตอบของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
๘*	พระระพีณ พุทธิสารโ	บัตรสนเท่ห์ วิธีสร้างข่าวลือที่ไม่เคยล้าสมัย : ความจริง/ลวง ความรุนแรง และความตาย
๙*	พระจิตะวงษ์ อนุตตโร	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
๑๐*	พระมหาภาภิญโญ สิริภทโ	การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
๑๑**	ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ ผกามาต	การเทียบสมรรถนะยุคใหม่ : เครื่องมือสร้างองค์กรให้มีสมรรถนะสูง
๑๒**	ดร.ปชาบดี แยมสุนทร	การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ
๑๓**	ธวัชชัย ทักนิยม	ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอริยาบท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
๑๔**	สุขพัฒน์ อนนท์จารย์	อริยโศลกกับความเป็นประชาธิปไตย
๑๕**	พระมหาอุเทน มหาปัญญา	ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
๑๖**	พระครูโศภิตคุณ	การบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอ แก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
๑๗**	นายวัชรินทร์ ศรีบุญเรือง	การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดาอำเภอสีดาจังหวัดนครราชสีมา
๑๘**	นิคม ทิชาชาติ	ประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ที่	ผู้พิมพ์	บทความ
๑๙**	นายสุรศักดิ์ อุดเมืองเพี้ย	การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น
๒๐**	วรมัน วงศ์อารยธรรม	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน
๒๑**	อารยา บุญโฮม	บทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
๒๒**	นายชรัตน์ วงษ์ปัญญา	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น
๒๓**	สัทยา อาจหาญ	การปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักประธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย
๒๔**	ดร.พีเชษฐ ทังโต	ยุทธศาสตร์ แนวคิดทางการบริหารการจัดการสาธารณสุขูปการในอนาคต
๒๕**	พระสมุห์คณิศร กิตติปัญญา	ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
๒๖**	ผศ.ดร. สุวิน ทองปั้น	รูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
๒๗**	นางสาวประภาเพ็ญ ศรีสุพัฒน์	ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
๒๘**	พระพิทยา อาภาธโร	การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

หมายเหตุ : *หมายถึงผู้นำเสนอบทความ **หมายถึง ไม่ต้องนำเสนอบทความ

การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาลอบต.บรบือ
อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม
**The Administration Towards Excellence Of The Landscape In Pre-Elementary
Of Borabue Administration Organization School, Borabue District,
Mahasarakam Province**

เกศกัญญา กางโหล่น*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาลอบต.บรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม และ ๒) แนวทางการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาลอบต.บรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยแบ่งเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะที่ ๑ ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาลอบต.บรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๑๙ คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม ระยะที่ ๒ แนวทางการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาล อบต.บรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๖ คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาลอบต.บรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า สภาพอาคารเรียน ห้องเรียน หอประชุมโรงอาหาร ห้องน้ำ ไม่เหมาะสมสำหรับการใช้ ห้องเรียนสกปรก เก่า ชำรุด ขาดการดูแลเอาใจใส่และซ่อมแซม ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ขาดการรักษาความสะอาดบางแห่งต้องได้รับการส่งเสริมด้านงบประมาณเพื่อการจัดสร้างใหม่ในอนาคตเพื่อรองรับกับจำนวนนักเรียนที่เพิ่มมากขึ้น

๒. แนวการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาลอบต.บรบืออำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามคือ การพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาคารสถานที่ภายในและภายนอกห้องเรียนให้มีความพร้อมในการใช้งานส่งเสริมการระดมทุนเพื่อการจัดสร้างอาคาร สถานที่ให้เพียงพอต่อการใช้งานในอนาคตและจัดสภาพแวดล้อมให้มีความร่มรื่นสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการบริหารความเป็นเลิศพบว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ยุทธศาสตร์ของอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การบริหาร, ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์

Abstract

The research aimed to: 1) study the state of The Administration Towards Excellence Of The Landscape In Pre-Elementary Of Borabue Administration

* นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Organization School, Borabue District, Mahasarakam Province; 2) make development of The Administration Towards Excellence Of The Landscape In Pre-Elementary Of Borabue Administration Organization School, Borabue District, Mahasarakam Province. The research was divided into 2 phases. Phase 1 was the study of the state of operation of school development. The target group comprised the administrator, the teachers and the basic education institution committee members, totally 33 persons. The instruments used were a focus group record and an observation form. Phase 2 was the drafting of the strategy of school development on the aspect of favorable surroundings for learning. The target group comprised 7 certified learned persons. The instruments used were a focus group record and an evaluation form for the draft strategy. The statistics used in the data analysis consisted of the mean and standard deviation.

The results are as follows:

1. Regarding the state of operation of school development on the aspect of favorable surroundings for learning of Nongpokwitayayon School, Don Chan District, Kalasin Province, it was found that: regarding the physical surroundings, the condition of the school building, classrooms, the meeting hall, the cafeteria and the bathrooms were not suitable for use; they were dirty, old, damaged and they lacked maintenance; some of them needed budget to build new ones to replace them in the future.

2. Regarding the strategy of school development on the aspect of favorable surroundings for learning of Nongpokwitayayon School, Don Chan District, Kalasin Province, it was composed of the strategy of physical surroundings development: support should be given to participation in development of buildings and grounds inside and outside the classrooms to make them ready for use; promote capital mobilization for construction of more buildings and grounds to suffice the use in the future; arrange shady surroundings to create learning atmosphere.

The result of the evaluation of the suitability and feasibility of the draft strategy revealed the suitability in the high level.

Keywords: The Administration, Excellence of the Landscape

๑. บทนำ

สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนอนุบาล อบต. บรบืออำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม คือ ได้จัดตั้งเป็นโรงเรียนอนุบาลเพื่อเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา การดำเนินงานด้านการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ เป็นความท้าทายที่โรงเรียนต้องเร่งพัฒนา เนื่องจากสภาพที่ต้องแก้ไขปัญหาคือ สภาพด้านภูมิทัศน์ยังไม่เป็นระเบียบสวยงาม การจัดพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนไม่ส่งเสริมการเรียนรู้ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ยังดำเนินงานไม่เป็นที่พอใจของผู้บริหารและครูจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น จากการสอบถามและสัมภาษณ์ครูพบว่า ครูต้องการความรู้และแนวทางในการพัฒนาด้านภูมิทัศน์ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น การจัดที่นั่งสำหรับนักเรียนการจัดและใช้พื้นที่ของห้องเรียนการจัดและตกแต่งห้องเรียนการปฏิสัมพันธ์ที่สร้างสรรค์ยังไม่เหมาะสม ส่งผลให้สภาพแวดล้อมในการเรียนไม่เอื้อไม่เกิดการจูงใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลนักเรียนขาดแรงจูงใจ และไม่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ปัญหาดังกล่าวอยู่ในระดับที่ไม่พอใจของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งการดำเนินงานด้านภูมิทัศน์ใน

โรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนที่จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพนั้น ได้ดำเนินการมาโดยลำดับ แต่สภาพด้านภูมิทัศน์ในโรงเรียนไม่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดอาคารสถานที่ ทำให้เกิดผลไม่ดีต่อด้านจิตใจของสมาชิกในโรงเรียน การจัดภูมิทัศน์ทั่วไปของโรงเรียนไม่ตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการขาดระเบียบวินัยของนักเรียน การจัดอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ดี เพื่อจะก่อให้เกิดนิสัยอันดีแก่นักเรียน เช่น การรู้จักรักษาความสะอาด การแบ่งเวรให้นักเรียนทำความสะอาดห้องเรียน เพื่อฝึกนิสัยรู้จักทำงาน ควบคู่ไปกับการปลูกฝังนิสัยความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดจนการรู้จักรับผิดชอบอันเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ ไม่สามารถทำได้เท่าที่ควร นักเรียนขาดความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาพแวดล้อม ดังนั้น การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์สำหรับการพัฒนาภูมิทัศน์โดยมุ่งเน้นการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ให้เอื้อต่อการเรียนการสอน และเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าวแล้ว สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาด้านภูมิทัศน์เป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะสภาพภูมิทัศน์ที่ดีทำให้ผู้เรียนสนใจมาเรียน ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่าในปัจจุบัน โรงเรียนอนุบาล อบต. บรบืออำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามมีสภาพการดำเนินงานด้านภูมิทัศน์อย่างไร มีแนวทาง หรือการจัดทำยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ และผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาเป็นอย่างไร

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. ศึกษาสภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาล อบต.บรบืออำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

๒. แนวทางการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาลอบต.บรบืออำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๑. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑.๑ ระยะเวลาที่ ๑ ได้แก่ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จำนวน ๑๙ คน ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

๑.๒ ระยะเวลาที่ ๒ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๖ คน

๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมิน

๓. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์เพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ แยกวิเคราะห์ตามลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม ใช้วิเคราะห์การแก้ไข และประเด็นที่จำเป็นต่อการจัดทำยุทธศาสตร์ และแบบประเมินยุทธศาสตร์วิเคราะห์ความเที่ยงตรง โดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากผู้เชี่ยวชาญ และสรุปผลการวิจัย และเขียนรายงานการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเอกสารการสำรวจความคิดเห็น และการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาล อบต. บรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามต่อไป

๔. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

๑. สภาพปัจจุบันการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาลอบต.บรบืออำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามพบว่า มีปัญหาด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ คือ สภาพอาคารเรียน

ห้องเรียน หอประชุมโรงอาหาร ห้องน้ำ ไม่เหมาะสมสำหรับการใช้ ห้องเรียนสกปรก เก้า ชำรุด ขาดการซ่อมแซม ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ขาดการรักษาความสะอาดบางแห่งต้องได้รับงบประมาณเพื่อการจัดสร้างใหม่ในอนาคต ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เนื่องจากสภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันนั้นสถานศึกษาจะต้องกำหนดแผนการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพ ดังนั้นสถานศึกษาจะมุ่งที่จะพัฒนาความพร้อมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวแต่ในทางปฏิบัตินั้นสถานศึกษาขาดความพร้อมหลายประการ เช่น ขาดงบประมาณที่เพียงพอต่อการบริหารที่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่สามารถรับผิดชอบและดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องเพราะในภาวะปัจจุบันบุคลากรของสถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่หลากหลายนอกจากงานสอนจะต้องรับผิดชอบงานวิชาการงานบริหารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถดำเนินงานได้ทันต่อเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ไม่สามารถที่ดำเนินการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องให้เข้าร่วมดำเนินงานได้เพราะติดปัญหาด้านระยะเวลาและความพร้อมเพียงจากทุกฝ่ายทำให้สถานศึกษาพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการประชาสัมพันธ์ชี้แจงนโยบายต่าง ๆ ผ่านทางเอกสาร การจัดกิจกรรมของสถานศึกษาในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น วันสำคัญทางศาสนา ประเพณีของชุมชน เป็นต้น ส่งผลให้การพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีประสิทธิภาพอย่างดียิ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๕๐ : ๕) ได้กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีอยู่ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ซึ่งการที่จะให้มีผลเชิงคุณภาพต่อผู้เรียนอย่างแท้จริงต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดีและการมีส่วนร่วมจากบุคลากรทุกฝ่าย ผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทโดยตรงในการบริหารจัดการเพื่อสร้างให้โรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ มีการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย โครงสร้างและระบบบริหารโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ สนับสนุนการจัดสร้าง จัดหาและพัฒนาการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาการศึกษา จัดสรรงบประมาณ จัดทำแผนงานโครงการเพื่อใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทำข้อตกลงบริการสาธารณะให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย ใช้จ่ายเงินตามระเบียบราชการและระดมทรัพยากรจากทุกภาคส่วนมาใช้เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้

๒. แนวการบริหารโรงเรียนสู่ความเป็นเลิศด้านภูมิทัศน์ โรงเรียนอนุบาลอบต.บรปืออำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคามพบว่า สถานศึกษาควร สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาคารสถานที่ภายในและภายนอกห้องเรียนให้มีความพร้อมในการใช้งานส่งเสริมการระดมทุนเพื่อการจัดสร้างอาคาร สถานที่ให้เพียงพอต่อการใช้งานในอนาคตและส่งเสริมการจัดสภาพแวดล้อมให้มีความร่มรื่นสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ที่ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เพราะการจัดสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาส่งผลให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพทั้งผู้สอนและผู้เรียน ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้ให้ความสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศในโรงเรียนด้านกายภาพทั้งในและนอกห้องเรียนจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ต่อกันเรียนประกอบกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๔ มาตรา ๒๔ (๕) ที่มุ่งเน้นให้ผู้สอนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้เกิดความเอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และทองคุณหงษ์พันธุ์ (๒๕๕๐ : ๓๕) ได้กล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมในโรงเรียนว่ามีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กทั้งร่างกายสติปัญญาอารมณ์จิตใจและสังคมเนื่องจากพฤติกรรมของคนจะปรับเปลี่ยนได้ในสภาพสิ่งแวดล้อมอันพอเหมาะดังนั้นสภาพแวดล้อมในโรงเรียนล้วนมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กสภาพแวดล้อมที่ดีย่อมมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเป็นสิ่งจูงใจให้เด็กอยากเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของโกวิท

มัชฌิมา (๒๕๕๐ : ๘๑-๘๓) ได้ศึกษาวิจัยการจัดสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือ เขต ๒ พบว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรพัฒนาในสภาพที่เป็นวัตถุประสงค์ อาคารเรียน ห้องเรียน อาคารประกอบ และอื่นๆ ต้องได้รับการปรับปรุงให้มีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นอรุณชัย กัณฐภา (๒๕๕๓: ๙๒ – ๙๓) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำปาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต ๒ ผลการวิจัยพบว่าด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ อาคารต้องมีความมั่นคงแข็งแรงและปลอดภัยและมีการจัดตกแต่งอาคารเรียนสะอาดเรียบร้อยสวยงามที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้อย่างจริงจัง ไกรสร แก้วฝ้าย (๒๕๕๖ : ๑๑๘ -๑๑๙) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านนาอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า ด้านอาคารสถานที่ ผลจากการพัฒนาพบว่า บริเวณนอกห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมที่สะอาดมากยิ่งขึ้น ไม่มีขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ ที่ง่ก่เลื้อยกลาดสภาพแวดล้อมมีความสวยงามเป็นระเบียบและมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาดีขึ้นกว่าเดิม มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูและนักเรียน

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ครูควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในภายนอก เช่น การจัดทำสวนหย่อม
๒. ควรมีการวิจัยเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสถานที่อื่นด้วย

บรรณานุกรม

- ไกรสร แก้วฝ้าย. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียน บ้านนาอ้อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต ๑. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๖.
- โกวิท มัชฌิมา. การจัดสภาพแวดล้อมของสถาบันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคเหนือ เขต ๒. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๕๐.
- ทองคุณหงษ์พันธุ์. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน : ครูที่พูดไม่ได้.คู่มือการพัฒนาสถานศึกษาด้านอาคารสถานที่ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๐.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. การเรียนรู้สิ่งแวดล้อมศึกษา.กรุงเทพมหานคร : กระทรวงฯ, ๒๕๕๐.
- อรุณชัย กัณฐภา. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอลำปางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต ๒. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๓.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอลำสูง
จังหวัดขอนแก่น

Residents' participation in local developing plan by the Law of Righteousness at
Sumsong Sub-district Municipality Sumsong District KhonKhaen Province

ณิรณัฐ คามวัลย์*

ดร.เรียงดาว ทวะชาลี , ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตย ๒) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตย ๓) ศึกษาแนวทางในการนำหลักธรรมาธิปไตย มาประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่เป็นหน่วยการศึกษา คือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น ที่เข้าร่วมประชาคมในปี ๒๕๕๘ จำนวน ๑๓๒ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๘๐ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติการทดสอบ ไค-สแควร์ การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาอธิบายในรูปความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอลำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu=๓.๔๖$)

๒. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน พัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยโดยมีนัยสำคัญที่คำนวณได้น้อยกว่านัยสำคัญทางสถิติที่ตั้งไว้ ($Sig.=๐.๐๕$)

๓. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตย ๑) ด้านหลักเหตุผลในการวางแผนควรสนับสนุนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมวางแผนรับฟังข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของชุมชนในทุกพื้นที่เพื่อได้ข้อเท็จจริงตามความต้องการของประชาชน ๒) ด้านหลักความถูกต้องในการดำเนินการควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ในการดำเนินการโครงการต่างๆ ให้มากที่สุด

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

The aims of this research were 1) to study residents' participation in local developing plan by the Law of Righteousness, 2) to study the relationship between personal factors and residents' participation in local developing plan by the Law of Righteousness, and 3) to study the ways to bring the Law of Righteousness to apply for the participation of the public in local developing plan by the Law of Righteousness at Sumsoong Sub-district Municipality Sumsoong District Khon Khaen Province.

This study is mixed research. For quantitative research, the samples included 132 of population who joined the community in B.E. 2558 (C.E. 2015) in the area. The research tool was a questionnaire with its reliability value at 0.980. The data analysis was conducted by the means of the computer software used in social science to find the values of frequency, percentage, mean, Standard Deviation, and Chi-squared test. For qualitative research, the tool was the in-depth interview form with 5 key informants. The content analysis was described in the form of essay.

The results of the study revealed

1. Residents' participation in local developing plan by the Law of Righteousness at Sumsoong Sub-district Municipality, as a whole was at a highest level of mean ($\mu=3.46$).

2. The analysis of the relationship between personal factors revealed that the residents who with differences in age, educational level, and monthly income had their relationship with participation in local developing plan by the Law of Righteousness with statistically significant result at 0.05.

3. The ways to develop residents' participation in local developing plan by the Law of Righteousness are as follows: 1) reason in planning: people should be encouraged to take part in planning the development. The administrators should listen the suggestions and feedbacks from the public to solve the problems of the community, and 2) the main accuracy in operation: the administrators should allow the public to play their role of duties and responsibilities in the implementation of projects as much as possible.

Keyword : Participation

๖. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

การปกครองท้องถิ่น (Local Government) ถือว่าเป็นหัวใจและรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นองค์กรที่กระจายอำนาจการปกครองให้กับประชาชนอย่างแท้จริง และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง การบริหาร การตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานท้องถิ่นของตนตามวิถีทางประชาธิปไตย ให้เป็นไปในทิศทางที่ตนปรารถนา อันเป็นสิทธิโดยชอบธรรมตามรัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังเป็นการยอมรับในคุณค่าศักดิ์ศรีและความสำคัญของประชาชนในท้องถิ่นให้รู้สึกว่าคุณค่าตนมีความเกี่ยวข้องมีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารที่ตนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตน ทำให้เกิดความรับผิดชอบ เกิดความหวงแหนและปกป้องผลประโยชน์อันพึงมีต่อท้องถิ่นที่ตนอยู่อาศัย

และเป็นกลไกในการดำเนินงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันของประชาชนในท้องถิ่น อันจะนำมาซึ่งความเลื่อมใสศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในที่สุด^๑

เทศบาลตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่ง ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖ มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีเจตนารมณ์เพื่อกระจายอำนาจการปกครอง การบริหาร และการตัดสินใจของรัฐบาลส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคไปสู่ประชาชนในพื้นที่ระดับเทศบาล เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ได้แก้ไขปัญหา และสนองตอบความต้องการของตนเองโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางด้านการปกครอง การบริหาร ที่เรียกว่า การปกครองตนเอง (Local Self Government) ตามระบอบประชาธิปไตย เทศบาลตำบลจึงเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด คือ มีสมาชิกสภาเทศบาลและผู้บริหารที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนในตำบล มีการบริหารงานโดยให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา แนะนำ ตัดสินใจ กำหนดทิศทางและวางแผนพัฒนาเทศบาล กำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหารเทศบาล การบริหารงานก็ย่อมสามารถที่จะแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นระดับตำบลตรงเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ประชาชนในตำบลมีความรู้สึกเชื่อมั่นและศรัทธาต่อเทศบาลตำบลของตน และเป็นเครื่องมือที่ดีสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นที่จะก้าวและพัฒนาตนเองไปสู่การเมืองระดับชาติต่อไป^๒

การบริหารงานของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นองค์กรหนึ่งมีหน้าที่ในการจัดสรรผลประโยชน์และให้บริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลข้าสูง กล่าวคือดูแลแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่ในการบริหารงานหลายปีที่ผ่านมาได้พบปัญหา ประชาชนในพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น การควบคุมตรวจสอบ ติดตามการทำงาน ปัญหาด้านการให้บริการสาธารณะ โครงสร้างขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะเป็นการคมนาคมในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังไม่สะดวกปลอดภัย การบริการไฟฟ้าสาธารณะ โทรศัพท์สาธารณะยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ ระบบประปาเทศบาลที่มีอยู่ไม่สะอาดซึ่งมีสาเหตุจากแหล่งน้ำดิบที่มีความเป็นกรดสูง ไม่ได้มาตรฐานและให้บริการประชาชนได้ไม่ครบทุกครัวเรือน ไม่สามารถใช้น้ำเพื่ออุปโภคตลอดปี เกษตรกรมีรายได้จากการประกอบอาชีพต่ำ ตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตรมีน้อย ซึ่งต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอีก

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาถือได้ว่าสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะสอนให้คนมีความเสมอภาคและเสรีภาพ ไม่ได้บังคับให้เชื่อ สอนให้คนใช้เหตุใช้ผล สอนให้สังคมเกิดความสามัคคีกันและรวมกลุ่มสอนให้คนประพฤติที่มีศีลธรรม หลักธรรมาธิปไตย ในทางพุทธศาสนา หมายถึง การยึดถือหลักเหตุผล หลักความจริง หลักความถูกต้อง หลักความเป็นธรรม ในการบริหารจัดการต่างๆ คิดจะทำอะไรก็ยึดถือธรรมเป็นหลัก ละเว้นการยึดถือตนและกระแสเสียงคนส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจปัญหาความต้องการในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ของคนในชุมชนอย่างแท้จริง การนำหลักธรรมาธิปไตยมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของเทศบาล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น อันจะช่วยให้การทำงานหรือการบริหารงานประสบผลสำเร็จเสริมสร้างความมั่นคงของการพัฒนาท้องถิ่น และยังเป็นการจูง

^๑ <http://th.wikipedia.org/>, **ระเบียบการปกครองส่วนท้องถิ่น**, จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘

^๒ www.pattani.go.th/, **“พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖”**, แก้ไขถึงฉบับที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๕๒, สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘

ใจให้คนมามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นในอนาคต เป็นหลักในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาท้องถิ่นโดยมติของส่วนรวม และใส่ใจต่อปัญหาของท้องถิ่นเป็นพลังในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน^๓

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๒. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๓. เพื่อศึกษาแนวทางในการนำหลักธรรมาธิปไตย มาประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) **ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ** ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ที่เข้าร่วมประชาคมในปี ๒๕๕๘ จำนวน ๑๓๒ คน^๔ **เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา** มีแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

๔. สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยจะสรุปตามลำดับ ดังนี้

๑. **ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม** อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๔ ระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือระดับปริญญาตรีจำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๑ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๓

๒. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลชำสูง อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น** ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตย โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu=๓.๔๖$) เมื่อพิจารณาในรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านหลักความเป็นธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\mu=๓.๔๘$) รองลงมา คือ ด้านหลักความจริง ($\mu =๓.๔๕$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ หลักความเหตุผล และหลักความถูกต้อง ($\mu=๓.๔๔$) ตามลำดับ

^๓ <https://www.gotoknow.org/posts/438659>, หลักประชาธิปไตยกับหลักธรรมาธิปไตย , สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๘

^๔ สืบค้นข้อมูลจากสำนักปลัดเทศบาลตำบลชำสูง งานนโยบายและแผน ณ เดือน กรกฎาคม ๒๕๕๘

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. ข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิเคราะห์ปลายเปิดจากแบบสอบถามพบว่า ประชาชนมีข้อเสนอแนะต่อการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น แยกเป็นรายด้านได้ดังนี้

๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนด้วยหลักเหตุผล การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วยหลักเหตุผล จะต้องมีการเริ่มต้นจากการประชาคมระดับชุมชนย่อยก่อน จึงมาประชาคมระดับท้องถิ่น เนื่องจากการประชาคมระดับชุมชนย่อยจะสามารถเข้าถึงหรือวางแผนได้ครอบคลุมในชุมชนได้มากกว่า จึงควรลงพื้นที่รับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เป็นลำดับสำคัญก่อนหลัง และยอมรับในเหตุผลของคนที่เสนอดีกว่าและความเป็นไปได้นำมาสู่การพัฒนา แล้วบรรจุเข้าแผนพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหามาให้ตรงความต้องการของประชาชนต่อไป

๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยหลักความจริง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้วยหลักความจริง ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจความต้องการของประชาชน เช่น โครงการต่างๆ กิจกรรมต่างๆ งานประเพณีควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง งานกีฬาควรทำการแข่งขันอะไรบ้าง เพื่อสร้างการตัดสินใจให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่เกิดความขัดแย้ง โดยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ตามนโยบายหรือกำหนดไว้ในกระบวนการขั้นตอนของการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้แล้วหรือตามที่ได้มีประชาคมบรรจุไว้ในแผนแล้ว ควรให้ประชาชนมีสิทธิ์คัดเลือกโครงการนำมาสู่การพัฒนาท้องถิ่น เพราะประชาชนตัดสินใจเองในบางเรื่องดีกว่า เช่นขนบธรรมเนียมประเพณีเพราะแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน ประชาชนได้เสนอปัญหาในการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อสร้างการตัดสินใจที่ไม่เกิดความขัดแย้งและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเห็นแก่ส่วนรวมมากกว่าตนเอง ภายใต้หลักความเป็นจริง

๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยหลักความถูกต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการด้วยหลักความถูกต้อง ควรมีการชี้แจงถึงความเป็นไปได้ กฎ ระเบียบ ที่ใช้ในการดำเนินการว่าข้อเสนอหรืออำนาจหน้าที่ของประชาชนมีขอบเขตแค่ไหน โดยการดำเนินการต่าง ๆ จะต้องอยู่ภายใต้กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ซึ่งประชาชนควรทราบเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ด้วยหลักความถูกต้อง

๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินและติดตามผลด้วยหลักความเป็นธรรมควรเสนอแนะให้ความรู้กับประชาชน ในการติดตามประเมินผลอย่างถูกต้องการติดตามผล/ประเมินผลงาน เช่น โครงการกีฬาชุมชนสัมพันธ์ ว่าผลตอบรับเป็นอย่างไร ดีหรือไม่ ควรจัดต่อไปอีกไหมหรือจัดไปในทิศทางใดต่อไป มีการตั้งกลุ่มชุมชน คณะกรรมการ เพื่อติดตามหรือประเมินผล ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเข้ามาประเมินผลตามแผนพัฒนา เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเป็นธรรม ติดตามการทำงานของภาครัฐให้เป็นไปด้วยความเป็น

ธรรมกับทุกฝ่ายและทุกคน ควรจะมีการเข้าร่วมตรวจติดตามตรวจสอบจากการส่งข้อเสนอตามหลักความเป็นธรรม

๕. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น จากระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านหลักเหตุผล และหลักความถูกต้อง ดังนี้

๑. ด้านหลักเหตุผลในการวางแผน ควรสนับสนุนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน มีการรับฟังข้อเสนอแนะจากประชาชนเพื่อนำไปจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วยหลักเหตุผลของปัญหาและผลตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยมีการจัดทำประชาคม มีการลงพื้นที่จริง และระดมความคิดเห็นจากการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมประชาคมทุกครั้ง แสดงถึงศักยภาพของประชาชนที่จะพัฒนาท้องถิ่นตน

๒. ด้านหลักความถูกต้องในการดำเนินการ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการโครงการต่างๆ หรือกิจกรรมต่างๆ ให้มากที่สุด ให้ประชาชนสามารถเข้ามามีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ เช่น ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างโครงการต่างๆ โดยสนับสนุนการดำเนินงานตามระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องของเทศบาล และให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในการดำเนินงานตามระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องภายใต้หลักความถูกต้อง

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรมีการกำหนดนโยบายไว้ในแผนพัฒนาสามปี เพื่อนำมาบรรจุไว้ในแผนพัฒนาประจำปี เพื่อทันเวลาบรรเทาความต้องการที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒. ควรมีนโยบายสร้างแกนนำหลักของการพัฒนาโดยการเข้ามามีส่วนร่วม ตลอดจนถึงการจัดส่งเสริมในเรื่องการอบรม สัมมนาให้ความรู้ ในเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น สม่่าเสมอ ควบคู่กับการปฏิบัติจริงในการเข้ามามีส่วนร่วมที่จะพัฒนาท้องถิ่น

๓. ควรกำหนดนโยบายการสนับสนุนทางด้านทรัพยากรต่างๆ การบริหารงานกิจกรรมและการประสานงานขอความช่วยเหลือ มีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ทางด้านวัตถุประสงค์ของแต่ละบุคคลที่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น

๔. ควรกำหนดบทบาทของประชาชนที่เข้าร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นให้ชัดเจน โดยมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำกิจกรรมท้องถิ่น และพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญและประชาชนได้รับประโยชน์ทั่วถึงกัน

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลตำบลข้าสูง อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

๑. เทศบาลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมแสดงความคิดเห็นในการประเมินและติดตามผลตามแผนพัฒนาท้องถิ่นให้มากขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน

๒. เทศบาลควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมเทศบาลให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลมากขึ้น

๓. เทศบาลควรจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในระบบการดำเนินการตามระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง ให้ประชาชนทราบและเข้าใจ และอำนาจหน้าที่ของเทศบาลให้ประชาชนได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะดังต่อไปนี้ ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นตามหลักธรรมาธิปไตยของเทศบาลอื่นเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในพื้นที่ให้กว้างขึ้น เช่น ศึกษาหมดทั้งอำเภอ ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจเลือกศึกษาในรายละเอียดของแต่ละรูปแบบของการมีส่วนร่วม เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ถึงลักษณะรูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ประกอบกับศึกษาลักษณะตัวแปรที่มีความแตกต่างออกไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้เชิงรัฐศาสตร์ของประเทศต่อไปในอนาคต

บรรณานุกรม

<http://th.wikipedia.org/>. ระเบียบการปกครองส่วนท้องถิ่น. จากวิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘

www.pattani.go.th/. “พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. ๒๔๙๖” แก้ไขถึงฉบับที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๕๒ สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘

<https://www.gotoknow.org/posts/438659>. หลักประชาธิปไตยกับหลักธรรมาธิปไตย สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๕๘

สืบค้นข้อมูลจากสำนักปลัดเทศบาลตำบลช้างสูง งานนโยบายและแผน ณ เดือน กรกฎาคม ๒๕๕๘

การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธตามหลักฆราวาสธรรม ๔
**The Buddhist Organization Management in accordance with
Gharavasadhamra IV**

วชิษฐ์พัล กุลพรม*

บทคัดย่อ

การบริหาร คือ กระบวนการทางสังคมของบุคคลที่ทำหน้าที่การวางแผนการจัดการ จัดคนเข้าทำงาน สั่งการ และควบคุมการทำงานให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธตามหลักฆราวาสธรรม๔ เป็นการบริหารที่นำหลักพุทธธรรมมาเป็นศาสตร์ในการบริหาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารองค์กรให้เป็นไปตามเป้าหมาย มี๔ประการ คือ สัจจะ คือความซื่อสัตย์ต่อกัน ทมะ การข่มใจ หรือการฝึกตนในการทำงานร่วมกัน ขันติ ความอดทนอดกลั้นในระหว่างที่ต้องทำงานร่วมกัน จาคะ คือการเสียสละ ซึ่งกันและกัน เมื่อนำหลักพุทธธรรมทั้ง ๔ ประการนี้มาประยุกต์ใช้แล้วก็จะทำให้การบริหารองค์กรเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เกิดความสำเร็จในการบริหารองค์กร

คำสำคัญ: การบริหารจัดการองค์กร,เชิงพุทธ,ตามหลักฆราวาสธรรม

Abstract

Management is the social process of planning, organizing, recruiting, ordering and controlling the activities of the organization to achieve the set purpose effectively

Buddhist way organizational Management based on Gharavasadhamma is the science of administration based on Buddhist way in order to achieve efficiency and effectiveness in the Management of the organization. Gharavasadhamma includes four principles which are Sacca – the truth and honesty, Dama-taming and training oneself while co-operation, khanti-tolerance during the co-operation, and caga – generosity to each other. When staff apply these four principles, the Management of the organization will be efficient and effective; lead to the success of the organizational management.

Key word : management of the organization, Buddhist way, Gharavasa Dhamma

๑. บทนำ

ในอดีตที่ผ่านมา การบริหารองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน ไม่ว่าจะเป็นของไทยหรือต่างประเทศก็ตาม โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา และประเทศทางซีกโลกใต้^๑ ซึ่งต่างก็ประสบปัญหาด้านการบริหาร

* อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

^๑ พระครูโสภณปริยัตสฐี(ศรีบรรดร ธิธมฺโม), พุทธธรรมกับการบริหาร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, หน้า ๖๕

ประเทศและจัดการองค์กรที่ดีในด้านต่างๆ จึงส่งผลกระทบต่อการบริหารและการพัฒนา และส่งผลเสียหายต่อหน่วยงานองค์กรอยู่ไม่น้อย เป็นการบ่งบอกถึงการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพ ความล้มเหลวทางการพัฒนา เกิดปัญหาต่างๆตามมา เช่น ปัญหาการคอร์รัปชันในลักษณะต่างๆ ปัญหาการฉ้อราษฎร์บังหลวง ระบบอุปถัมภ์ ปัญหาความแตกแยกขาดความสามัคคีแบ่งพรรคแบ่งพวกขึ้นในองค์กร ปัญหาต่างๆนี้อาจเกิดมาจากสาเหตุหลายๆ ด้าน เช่น ผู้นำหรือบุคลากรขาดความรู้ความสามารถ ขาดกลยุทธ์ ขาดกระบวนการและวิสัยทัศน์ ที่สำคัญยิ่งคือ ขาดคุณธรรมจริยธรรมในด้านการบริหารจัดการ องค์กร ที่ปัจจุบันเรียกกันว่าขาดหลักธรรมาภิบาลนั่นเอง จึงเป็นเหตุทำให้การบริหารงานขาดประสิทธิภาพและสร้างความเดือดร้อนเสียหายตามมา ปัจจุบันการบริหารจัดการองค์กรสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาของการบริหารงานที่ผิดพลาดในอดีตจึงได้หันมาให้ความสนใจการบริหารองค์กรที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และ ได้นำมาเป็นแนวทางหรือเป็นกระบวนการทั้งในด้านการบริหารงาน และการปกครองเพราะโลกปัจจุบันได้หันมาให้ความสนใจกับเรื่องของโลกาภิวัตน์ และธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีมาก มีการพัฒนากระบวนการทำงาน พัฒนากลยุทธ์ต่างๆ และที่สำคัญพัฒนาด้านทรัพยากรบุคคล การพัฒนาเรื่องของการเมืองการปกครองได้มุ่งให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น หากจะให้ประเทศมีการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน จึงเกิดมีแนวคิดใหม่ว่าการมุ่งดำเนินธุรกิจ หรือปฏิบัติราชการต่างๆโดยไม่ให้ความสนใจถึงเรื่องของสังคม ประชาชน ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมจะเป็นไปไม่ได้อีกต่อไป การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาลมี ๖ ประการ ดังนี้ ๑.หลักนิติธรรม (The Rule of law) ปฏิบัติตามกฎหมายที่ออกมาถูกต้องและเป็นธรรม ๒.หลักคุณธรรม (Morality) ยึดมั่นความถูกต้องเป็นธรรม อดทน มีระเบียบ วินัย ๓.หลักความโปร่งใส (Accountability) การกระทำสามารถตรวจสอบได้ ๔.หลักมีส่วนร่วม (Participation) รับฟังความคิดเห็นทุกฝ่าย ๕.หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) ยอมรับผลการกระทำของตนทั้งผลดีผลเสีย ๖.หลักความคุ้มค่า (Cost –effectiveness of Econom) ใช้ทรัพยากรที่มี คุ้มค่าและประหยัด ดังกล่าวมาคือหลักธรรมาภิบาลสากลที่ยึดถือปฏิบัติกันในการบริหารยุคปัจจุบัน

“การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธตามหลัก ขรവാสาธรรม ๔” เป็นพุทธวิธีในการบริหารองค์กรอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งหากจะมองอีกหลายแง่มุมเราจะปฏิเสธกันไม่ได้ว่าในโลกตะวันออก ปรัชญาหรือคำสอนทางพระพุทธศาสนามีบทบาท และมีอิทธิพลเป็นอย่างมากหรือเกือบทุกๆ ด้านต่อสังคม เช่น การดำเนินชีวิต ด้านการศึกษา ด้านการบริหาร การเมืองการปกครอง ภาษา ศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีปฏิบัติ ค่านิยม เป็นต้น พระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมสังคมโลกตะวันออกให้เป็นอย่างกลมกลืนและยาวนานนับเป็นเวลาสองพันกว่าปีที่ผ่านมา ในที่นี้จะตัดบทย่นย่อมากล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่มีความเกี่ยวข้อง หรือมีบทบาทต่อด้านการบริหารจัดการองค์กร ในยุคปัจจุบันการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการองค์กรจึงถือได้ว่านิยมอย่างแพร่หลายในสังคมไทย ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการองค์กรให้เป็นไปเพื่อเกิดประสิทธิภาพนั่นเอง พุทธธรรมด้านการบริหารหน่วยงานหากจะกล่าวไปแล้วก็มีอยู่มากมายหลายหมวดหมู่หลายข้อ แต่ในที่นี้ขอหยิบยกเอาหลัก ขรวาสาธรรม๔ หมายถึง ธรรมสำหรับครองเรือน หรือธรรมสำหรับผู้ครองเรือนได้นำมาเปรียบเทียบกับวิเคราะห์เพื่อบูรณาการประยุกต์ใช้ ในการปฏิบัติงานในองค์กรให้เกิด ให้สัมฤทธิ์ผลดังคาดหวังการเขียนบทความวิชาการเรื่องนี้ ซึ่งผู้เขียนมีวัตถุประสงค์ชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายสำคัญของหลักขรวาสาธรรมนี้คือ เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วก็จะย่อมจะประสบผลสำเร็จได้อย่างแท้จริง ไม่ต้องลิ่งเลงสงสัย ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารงานองค์กรตามเป้าหมายทุกประการ

๒. ความหมายของการบริหาร

การบริหาร คือ กระบวนการทางสังคมของบุคคลที่ทำหน้าที่การวางแผนการจัดองค์การ จัดคนเข้าทำงาน สั่งการ และควบคุมการทำงานให้กิจกรรมขององค์กรดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ และ คำว่า บริหาร ตรงกับภาษาบาลีว่า “ปริหร” เป็นคำที่แสดง ความหมายถึง ลักษณะของการปกครองว่า เป็นการนำสังคม หรือ หมู่คณะให้ดำเนินไปโดยสมบูรณ์ นำหมู่คณะให้พัฒนาไปพร้อมกัน **ปริหร** อาจบ่งความหมายถึงการแบ่งงาน การกระจายอำนาจ หรือ การที่สมาชิกในสังคมมีส่วนร่วมในการปกครองหมู่คณะก็ได้ ในพระไตรปิฎกมักจะใช้คำว่า **ปริหร** กับกลุ่มสังคม เช่น “อหิภิกขุสงฆ์ ปริหริสสามิ เรจักภกครองภิกขุสงฆ์”^๒ เป็นต้น

การบริหาร^๓ ตรงกับภาษาอังกฤษ (Administration) เป็นคำที่มีความหมายคล้ายคลึงหรือเหมือนกับคำว่า **การจัดการ** (Management) นอกจากสองศัพท์นี้ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันแล้ว ยังมีศัพท์อื่น ๆ อีกมากที่นำมาใช้สับสนปนเปกันไป เช่น การบริหารรัฐกิจ สาธารณบริหารหรือ รัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งถือว่าเป็นสาขาหนึ่งของรัฐศาสตร์ หน้าที่ของนักบริหารนั้นมีอยู่หลายประการด้วยกัน แต่เมื่อสรุปตามหลักอักษรย่อภาษาอังกฤษ POSDC ก็สรุปได้เหลือห้าประการคือ

๑) การวางแผน (Planning) หมายถึงการกำหนดนโยบายและมาตรการอันเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

๒) การจัดองค์การ (Organizing) คือ การกำหนดตำแหน่งสายบังคับบัญชาในองค์การ ว่ามีตำแหน่งอะไรบ้าง แต่ละตำแหน่งมีอำนาจหน้าที่อย่างไร เป็นต้น

๓) การแต่งตั้งบุคลากร (Staffing) หมายถึง การสรรหาบุคลากรมาบรรจุแต่งตั้งในตำแหน่งที่กำหนดไว้ ตามหลักแห่งการใช้คนให้เหมาะกับงาน

๔) การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การกำกับสั่งการ และมอบหมายให้แต่ละฝ่ายได้ปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้

๕) การควบคุม (Controlling) หมายถึงการติดตามดูว่าแต่ละฝ่ายปฏิบัติงานไปถึงไหน มีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นในทีใด และที่สำคัญคือการป้องกันมิให้ย่ำแย่ลงต่อหน้าที่ ละทิ้งหน้าที่ หรือทุจริตต่อหน้าที่

๓. ความหมายขององค์กร

องค์กร^๔ เป็นศัพท์บัญญัติที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Organ หมายถึง ส่วนประกอบย่อยของหน่วยใหญ่ ทำหน้าที่สัมพันธ์กันหรือขึ้นต่อกันและกัน (ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕)

องค์การ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Organization หมายถึง ศูนย์กลางของกิจการที่รวมประกอบกันขึ้นเป็นหน่วย หรือจะพูดง่ายๆ ก็คือ หลายๆ “องค์กร” รวมกันเข้ามาจะกลายเป็น “องค์การ” ทั้งนี้เพราะฉะนั้น การที่หลายคนมารวมตัวกันเป็นกลุ่มแล้วทำภารกิจอะไรสักอย่างร่วมกัน ยังไม่ถือว่าเป็นองค์กร เพราะ “องค์กร” จะต้องเป็นส่วนย่อยของ “องค์การ” และมีหน้าที่เฉพาะของตน “องค์กร” มีหน้าที่เอา “องค์กร” ต่างๆ ที่มีหน้าที่แตกต่างกันนั้นมารวมเข้าด้วยกัน และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรต่างๆ ให้สามารถดำเนินงานตามหน้าที่ร่วมกันได้อย่างเป็นระเบียบ คล้ายๆ กับเครื่องจักรนาฬิกา

^๒ที่.ม. ๑๐ / ๙๓ / ๘

^๓สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมนะ , สาธารณบริหารศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๒

^๔พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕

แต่ละชั้นที่มีหน้าที่ต่างๆ เหมือนกับ “องค์กร” และเมื่อนำเอาเครื่องจักรแต่ละชั้นมาประกอบกัน มันก็จะทำให้นาฬิกานั้นเดินไปได้อย่างมีระเบียบเป็น

สรุป องค์กร หมายถึง หน่วยงานต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมที่เราอาศัยอยู่ เช่น โรงเรียน บริษัท ห้างร้าน หน่วยงานราชการต่าง ๆ โรงพยาบาล โรงงาน รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั่นเอง

๔. ความหมายของขรรวาศธรรม

ขรรวาศธรรม หมายถึง ธรรมสำหรับผู้ครองเรือน หรือธรรมสำหรับผู้อยู่ครองเรือน มี ๔ อย่าง คือ ๑) สัจจะ ความซื่อสัตย์ต่อกัน ๒) ทมะ การฝึกตน ๓) ขันติ ความอดทนอดกลั้น ๔) จาคะ การเสียสละ การแบ่งปันมีน้ำใจ^๕

๕. วิเคราะห์การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธตามหลัก ขรรวาศธรรม ๔

ผู้บริหารองค์กรต้องบริหารกิจการในองค์กรให้เป็นไปอย่างราบรื่นเรียบร้อยปราศจากปัญหาใดๆ ผู้นำองค์กรต้องประกอบด้วยพุทธธรรม ๔ ข้อนี้ คือ

สัจจะ คือความซื่อสัตย์ต่อกัน ความเป็นหัวหน้าหรือผู้นำองค์กรต้องมีสัจจะความซื่อสัตย์ต่อคนในหน่วยงาน หรือที่เรียกว่าผู้ใต้บังคับบัญชา เมื่อผู้นำมีความซื่อสัตย์ต่อคนรอบข้าง จะทำให้คนรอบข้างไว้วางใจไม่เกิดความระแวงต่อกันมีความเชื่อมั่นและจงรักภักดี ต่อผู้นำ และเกิดความสามัคคีปรองมอดในองค์กร แต่ละคนก็จะตั้งใจทำงานตามหน้าที่ของตนที่ได้รับมอบหมายเต็มความสามารถ การงานที่ทำได้จะออกมาดีมีคุณภาพ ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งเอาไว้ ไม่เฉพาะความซื่อสัตย์เท่านั้นที่นำความสำเร็จมาให้ แม้แต่वासัจหรือการพูดความจริงก็นำประโยชน์อันยิ่งใหญ่มาให้ดังพระพุทธพจน์ว่า สจฺจํ เว อมตาวาจา คำสัจ เป็นวาจาที่ไม่ตาย คนที่มีสัจจะนอกจากจะบริหารงานประสบความสำเร็จแล้ว ยังสามารถกลับใจศรัทธาให้เป็นมิตรได้ตั้งตัวอย่างเรื่องของสามเณรธมฺมุตตะกะผู้เดินทางผ่านป่าใหญ่เพื่อที่จะไปเยี่ยมบิดามารดาถูกพวกโจรจับตัวเพื่อจะฆ่าบวงสรวงเทวดาสามเณรขอชีวิตไว้แล้วรับปากกับโจรว่าถ้าไปแล้วเห็นคนเดินผ่านมาจะไม่บอกว่ามีพวกโจรอยู่ในป่านี้พวก โจรเชื่อถ้อยคำขอสามเณรจึงปล่อยไปเมื่อสามเณรเดินไปพบบิดามารดาและพี่น้องชายเดินสวนทางมาเมื่อทักทายกันเรียบร้อยแล้วก็ลาจากกันบิดามารดาของสามเณรเดินทางเข้าป่าใหญ่ แห่งนั้นถูกพวกโจรจับไว้มารดาของสามเณรบ่นเพื่อว่าสามเณรทำไมไม่บอกแม่สักคำว่ามีพวกโจรอาศัยอยู่ในป่านี้หัวหน้าพวกโจรจึงถามเอาความจริงมารดาของสามเณรจึงเล่าให้ฟังว่าพวกเขาเป็น มารดาบิดาของสามเณรและลูกๆ ที่มาด้วยนี่คือพี่น้องของสามเณร หัวหน้าโจรได้ฟังดังนั้นเกิดความเลื่อมใส ในความมีสัจจะของสามเณรที่รับปากไว้ว่าจะไม่บอกใครว่ามีพวกโจรอาศัยอยู่ในป่านี้จึงปล่อยคนเหล่านั้นแล้วพาลูกน้องทั้งหมดติดตามไปขอวขากับสามเณร สามเณรให้พวกโจรเหล่านั้นรับไตรสรณคมน์และสิกขาบท ๑๐ แล้ว นำไปขออุปสมบทกับพระอุปัชฌาย์ของตนคือพระสังกัจจายเถระ การรักษาสัจจนอกจากจะมีผลทำให้ผู้รักษาเป็นที่เคารพนับถือของคนอื่นแล้วการทำตามสัจจกิริยาหรือการตั้งสัจจะอธิษฐานยังทำให้ผู้ที่ตกอยู่ในอันตรายรอดพ้นจากอันตรายได้ด้วย

ทมะ การข่มใจ หรือการฝึกตน ผู้นำในองค์กร หรือสมาชิกทุกคนต้องรู้จักฝึกตนเองการฝึกตนเองมีทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ รู้จักฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง การอยู่ร่วมกันในที่ทำงานเวลาเกิดมีเรื่องราวที่ไม่เป็นที่พึงพอใจ เกิดการเสียดสีทางอารมณ์ก็ต้องรู้จักข่มจิตใจตนไม่ให้เกิดปัญหาต่างตามมา อันจะกระทบถึงการทำงานนั้นด้วย รวมถึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลาเพื่อจะมีความรู้ใหม่ๆ มาบริหารองค์กร

^๕ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๕๔,

ให้เจริญก้าวหน้าต่อไป ผิดทักษะอย่างอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์กร เช่น เข้าฝึกอบรมหลักการวิชาการใหม่ๆ ตามโอกาสที่เหมาะสมการฝึกฝนในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญไว้ว่า “ในบรรดามนุษย์ทั้งหลายผู้ที่ฝึกตนดีแล้วเป็นผู้ประเสริฐสุด” ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า “อตตานิ ทมยนิติ ปณชิตา บัณชิตย่อมฝึกตน” จากพระพุทธพจน์ดังกล่าว พระองค์จึงทรงสละเวลาและกำลังแห่งพระวรกายของ พระองค์ให้กับการฝึกหัดบุคคลที่ควรฝึกได้ตลอดพระชนมายุ ๔๕ พรรษาที่ทรงเผยแผ่พระธรรมวินัยแก่ชาวโลกทั้งหลาย จะเห็นได้จากการที่พระองค์เสด็จไปคามนิคมน้อยใหญ่เพื่อแสดงพระธรรมเทศนาโปรดเวไนยสัตว์ที่มีอุปนิสัยจะได้บรรลุผลโดยไมคำนึงถึงความเหน็ดเหนื่อยของพระองค์แม้ใกล้จะเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วยังแสดงพระเทศนาโปรดสุภททปริพาชก ดังเรื่องที่ปรากฏในพระมหาปรินิพพานสูตร^๖ นั้น บุคคลที่ฝึกตนเองได้แล้วจึงจะสามารถแนะนำตักเตือนคนอื่นได้ ถ้าตนเองยังไม่ได้ฝึกฝนอบรมตนให้ดีก่อน เมื่อไปแนะนำคนอื่นเขาก็จะไม่เชื่อ ฟังถ้อยคำของตนแถมยังจะถูกว่ากล่าวย้อนกลับมาหาตัวเองอีก ผู้บริหารที่ดีต้องฝึกตนเองให้ดีก่อนแล้วค่อยไปบริหารคนอื่นแนะนำคนอื่น การทำอย่างนี้จึงจะประสบความสำเร็จในการบริหาร รวมถึงผู้นำครอบครัวก็จะนำครอบครัวสู่ความสงบสุข

ขันธ์ ความอดทน ผู้บริหารรวมถึงผู้ได้บังคับบัญชาทุกคนต้องมีความอดทนอดกลั้นเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นหรือมีอุปสรรคเกิดขึ้น ก็ต้องใช้ความอดทน ไม่ว่าจะมีความอดทนต่อความลำบากทางด้านร่างกายที่จะต้องทำงานหนัก งานยาก งานด่วน ก็ต้องอดทน ทนต่อสภาพดินฟ้าอากาศที่จะเป็นอุปสรรคต่อการทำงานเช่น ไม้อ้าวร้อน ไม้อ้าวหนาว หรือฝนตก แดดออก เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องอดทนต่อความลำบากทางใจ เช่น เมื่อมีเรื่องความขัดแย้งมากระทบจิตใจทำให้จิตใจเศร้าหมองขุ่นมัว ถ้าผู้บริหารมีขันติความอดทนจะทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ เพราะความอดทนเป็นบ่อเกิดแห่งคุณธรรมทั้งหลายอีกมากมาย ดังพระพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในโอวาทปาฏิโมกข์ว่า “ขันติ ประม ติโป ตีติกขา ขันติ คือความอดทนอดกลั้นเป็นตะอย่างยิ่ง” ผู้มีขันติ ชื่อนำพาประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตน และแก่ผู้อื่น ผู้มีขันติธรรม ชื่อนำพาผู้ขึ้นสู่ทางไปสู่สวรรค์และ ตลอดถึงการดำเนินกิจการงานต่างๆ ทั้งเรื่องส่วนตัว ส่วนรวมย่อมบรรลุความสำเร็จได้ เพราะฉะนั้น พระพุทธองค์จึงได้ตรัสว่า **ผู้มีขันติธรรมประจำใจ จึงได้ชื่อนำพาประโยชน์สุขมาให้ทั้งแก่ตนและแก่ผู้อื่น** คือ นอกจากจะมีอานิสงส์เกิดขึ้นกับตนเองแล้ว ยังให้เกิดคุณประโยชน์ต่อผู้อื่นด้วย เหมือนที่พระบรมศาสดาของเราในสมัยที่เป็นพระบรมโพธิสัตว์ กำลังสร้างบารมีอยู่นั้น แม้จะหนทางไปสู่การตรัสรู้ธรรมเป็นสิ่งทำได้ยากอย่างยิ่ง และต้องอาศัยเวลายาวนาน แต่พระพุทธองค์ก็อดทนเพื่อบูชาบารมีของพระองค์เอง แล้วผลแห่งขันติธรรมนั้น ทำให้สรรพสัตว์ทั้งหลาย ทั้งมนุษย์และเทวดาต่างก็ได้ดื่มด่ำธรรมรสอันยอดเยี่ยม ได้ตรัสรู้ธรรมตามพระพุทธองค์

จากตัวอย่างที่กล่าวมานี้แสดงให้เห็นถึงอานิสงส์ของขันติความอดทนสามารถทำศัตรู ให้เป็นมิตร และยังเป็นเหตุนำมาซึ่งสมบัติอันยิ่งใหญ่สมกับพระพุทธพจน์ที่ได้ยกมาในเบื้องต้นนั้น ดังนั้นการบริหารหน่วยงานองค์กรก็สามารถนำหลักขันติไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้เป็นอย่างดี

จาคะ คือการเสียสละ หมายถึง เป็นการเสียสละสิ่งของของตนให้แก่ผู้อื่น เช่น ผู้นำให้ของรางวัลกับลูกน้อง ลูกน้องมอบสิ่งของให้แก่ผู้นำ เพื่อร่วมงานให้ของซึ่งกันและกัน เป็นการสร้างมิตรภาพสร้างความรักสมานฉันท์ต่อกัน และการเสียสละอีกประการหนึ่งคือสละอารมณ์ที่เป็นข้าศึก ที่มากระทบต่อจิตใจที่ทำให้ใจเศร้าหมองขุ่นมัวอารมณ์โกรธความเคียดแค้นชิงชังความเกลียดความอาฆาตจองเวรความพยาบาท

^๖ พ.ธ. (บาลี) ๒๕/๑๔ พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒๘/๓๐

^๗ อรรถกถาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกูรภิกขุ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิบูลย์ธรรม, ๒๕๔๙), หน้า ๒๕๓๓-๒๕๓๔

^๘ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ, ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์

ปองร้ายเป็น ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมของความเป็นผู้นำ ต้องมีหลักในการ “ครองตน” ของผู้นำ เรื่อง “คุณธรรมของผู้นำ” ที่นำมาเสนอนี้ เป็นเรื่องที่เน้น ในทศพิธราชธรรมข้อที่ ๓ กล่าวคือ **ปริจาคะ** การปริจาค คือ การเสียสละความสุขสำราญ ตลอดจนชีวิตของตน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และความสงบเรียบร้อยของสังคมและประเทศชาติ และบุคคลที่ได้บำเพ็ญคุณธรรมข้อนี้ ก็คือ พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า เมื่อครั้งที่เสวยพระชาติเป็นพระยาลิง ในเรื่องราวตามที่ปรากฏอยู่ใน **มหากปิชาดก ขุททกนิกาย** มีความดังนี้ เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าเกิดเป็นพญาวานรในป่า ครอบครองต้นมะม่วงต้นใหญ่มีบริวารประมาณห้าร้อยตัว ปรากฏว่ามะม่วงต้นที่พญาวานรดูแลอยู่เป็นมะม่วงที่มีรสอร่อยมาก พญาวานรเกรงว่าถ้าหากผลมะม่วงในกิ่งที่ยืนไปตรงแม่น้ำนั้นเกิดหล่นลงไปใต้น้ำ แล้วใครได้ลองลิ้มชิมรสแล้วจะทำให้จิตใจในรสนชาติ อาจเกิดเหตุวุ่นวาย พญาวานรจึงส่งลูกสมุนทั้งหลายให้คอยเก็บผลมะม่วงที่ยื่นออกไปในน้ำออกให้หมด แต่มีผลมะม่วงลูกหนึ่งถูกรังมดแดงท้อหุ้มเอาไว้ เต็บโตเป็นดอกเป็นผลอยู่ในรังมดแดง มันค่อยๆ โตขึ้นๆ จนสุกเต็มที่แล้ว มันก็หล่นกระแทกรังมดแดงตกลงไปในน้ำแล้วก็ไหลไปตามลำน้ำนั้น พวกลิงเล็กลิงน้อยต่างก็ร้องตามเก็บกันไม่ทันปรากฏว่ามะม่วงลูกนี้ได้ไหลไปติดกับแหที่เขาดักปลาเอาไว้ ชาวประมงเก็บได้ ก็นำไปถวายพระราชินี ครั้นพระราชินีได้ลองลิ้มชิมรสมะม่วงก็เกิดติดอกติดใจ จึงเสาะหาว่าผลมะม่วงนี้มาจากมะม่วงต้นไหน จนนายพรานสืบรู้ว่ามันเป็นมะม่วงต้นที่อยู่ในป่าลึก มีวานรฝูงใหญ่เฝ้าอยู่แต่ไม่เคยมีใครได้ชิมรส เพราะหากเข้าไปใกล้ฝูงวานรก็จะเอาหินเอาไม้ขว้างปากันออกดู พระราชาด้วยความตั้งใจในรสของมะม่วงจึงส่งพลธนูพลหน้าไม้ยกกองทัพบุกป่าไปแย่งมะม่วงจากฝูงวานร เมื่อไปถึงก็สั่งให้พลธนู พลหน้าไม้เหยี่ยวธนูเหยี่ยวหน้าไม้ยิงบรรดาสมุนพญาวานรร่วงตมมาตายเป็นทิวแถว พญาวานรเห็นหายนะมาถึง จึงหาวิธีที่จะแก้ไขโดยการเหยี่ยวเอากิ่งมะม่วงกิ่งที่ยาวและป็นขึ้นไปบนยอดที่สูงที่สุดแล้วสปริงตัวด้วยกำลังแรงแห่งพญาวานร ข้ามไปฝั่งตรงข้าม ปรากฏว่าต้นไม้ฝั่งตรงข้ามกิ่งมันยาวไม่พอ พญาวานรจึงต้องเอามือตัวเองคว้ากิ่งไม้สั้นไว้ ส่วนขาตัวเองก็เหยี่ยวกิ่งมะม่วงที่ตัวเองลากมาด้วย ตัวพญาวานรเองเลยกลายเป็นสะพานแล้วเรียกให้บรรดาสมุนทั้งหลายวิ่งข้ามไปโดยอาศัยกิ่งมะม่วงนั้นและร่างกายของพญาวานรเป็นสะพานข้ามไปวันนี้นี้เล็ก ลิงน้อย ลิงพ่อ ลิงแม่ ลิงปู่ ลิงย่า วิ่งกันไกลาหลววิ่งไต่กิ่งไม้อาศัยข้ามฝั่งแม่น้ำไป ในครั้งนั้นพระเทวทัตเกิดเป็นวานรหม่อมอยู่ในฝูงเดียวกับพญาวานร แต่ว่าริษยาพญาวานรมาโดยตลอด จึงถือโอกาสปีนขึ้นไปบนยอดมะม่วงกิ่งที่สูงที่สุดแล้วสปริงตัวด้วยกำลังแห่งวานรหม่อมไปในอากาศแล้วก็ทิ้งเขาลงมากลางหลังพญาวานรหักกลางอากาศ แต่ด้วยความอดทนอดกลั้นด้วยความเสียสละแห่งพญาวานรจึงไม่ยอมปล่อยมือเป็นอันขาด เพราะว่าลิงเล็กลิงน้อยลิงแก่ลิงพ่อลิงแม่ยังเหลืออีกหลายตัว ยังไม่ได้ข้ามไปก็ต้องอดทนรอ พยายามส่งเสียงเรียกต่างๆ ที่เล็ดออกมากลบบปาก บรรดาลูกเล็กลิงน้อยก็รีบวิ่งอาศัยท่านเป็นสะพานจนกระทั่งมันใจแล้วว่าไม่เหลือตัวไหนแล้ว ไปรอดหมดแล้วทุกตัว ท่านพญาวานรก็ปล่อยมือร่วงหล่นลงน้ำ เหตุการณ์ทั้งหมดนั้นเกิดขึ้นภายใต้สายพระเนตรของพระราชินี พระราชินีผู้นำเหมือนกันเห็นความเสียสละของผู้นำพญาวานรก็เกิดความประทับใจถึงขนาดไม่ไปจะไปรับร่างแต่รับไม่ทันได้แต่ประคองไว้ ท่านอย่าเพิ่งตายเดี๋ยวเราจะให้หมอลหลวงมาดูแลรักษาท่าน พญาวานรก็บอกว่าเราคงจะตายเป็นแน่แต่ขอให้ท่านจงตั้งใจฟังเราจากนั้นพญาวานรก็แสดงธรรมว่าด้วยทศพิธราชธรรม สั่งสอนพระราชินีให้อยู่ในท่านองคลองธรรมแล้วก็สิ้นใจตายภายใต้ร่มกอดแห่งพระราชินี พระราชินีถึงกับสร้างพระมหาเจดีย์บูชาความดีของพญาวานไว้ ณ ริมฝั่งแม่น้ำ จะเห็นว่าความเสียสละนั้นเป็นหัวใจของความเป็นผู้นำ ผู้ที่เสียสละมากที่สุดในหมู่คณะไหนยอมได้เป็นผู้นำเสมอ และเป็นผู้นำที่นำหน่วยงานหรือองค์กรไปสู่ความเจริญก้าวหน้า

๖. บทสรุป

จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการงานในองค์กร (management) เป็นเรื่องสำคัญอาจกล่าวได้ว่าเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์อยู่ในตัว ซึ่งหมายถึง ผู้บริหารต้องมีศาสตร์คือ มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับหลักการบริหารงาน ซึ่งเป็นหลักทฤษฎีการต่างๆ ส่วนการนำหลักทฤษฎีธรรมไปประยุกต์ใช้ก็ถือว่าเป็นศาสตร์แห่งการบริหารงานอีกประการหนึ่งเช่นกัน จัดว่าเป็น“การบริหารจัดการองค์กรเชิงพุทธ” ซึ่งจะเป็นไปในลักษณะที่เป็นศาสตร์แห่งการบริหารตน บริหารคน และบริหารงาน ส่วนศิลปะในการบริหารนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคนที่จะใช้หลักทักษะกระบวนการอย่างไร ไปปฏิบัติในการบริหารงาน สำหรับหลักทฤษฎีธรรม ๔ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาข้อนี้เมื่อสรุปจากกรณีวิเคราะห์ในเบื้องต้นที่ผ่านมาดังกล่าวแล้ว จึงนับว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กร รวมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม เมื่อปฏิบัติจะเป็นประโยชน์อย่างมากมาย หลักทฤษฎีธรรมเป็นหลักการที่ใช้สำหรับผู้ครองเรือน แต่ถ้ามองในมุมกว้าง องค์กรก็จัดเป็นครอบครัวเช่นกัน แต่เป็นครอบครัวใหญ่ที่มีคนหลายคนมาอยู่ร่วมกัน ดังนั้นการนำหลักทฤษฎีธรรมมาประยุกต์บูรณาการใช้จึงเปรียบเสมือนกาวเชื่อมใจ หรือเสมือนเชือกที่ร้อยรัดดวงใจของคนในองค์กรให้รักให้สามัคคีกัน ถ้าคนในองค์กรมีความรักสามัคคีกันแล้วอุปสรรคในการทำงานก็ไม่เกิด งานก็จะออกมาดีมีคุณภาพ เพราะคนในองค์กรเป็นตัวขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะทำให้การบริหารจัดการทุกอย่างเป็นไปได้เป็นอย่างดี แต่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องปฏิบัติอย่างจริงจัง และปฏิบัติอย่างทั่วถึงกันทั้งผู้นำและผู้ตามจึงจะถือว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ที่จะทำให้การบริหารประสบความสำเร็จดังประสงค์ อุปมาดัง เช่น ยา รักษาโรค ผู้เป็นโรควางอย่างอยู่แล้ว แต่กินยาผิดประเภท ยาที่กินไปก็ไม่อาจรักษาโรคดังกล่าวให้หายได้ แต่ถ้ากินยาที่ถูกกับโรค ยานั้นก็มีประโยชน์ต่อบุคคลที่กินยานั้นลงไป คือรักษาอาการของโรคให้หายได้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาก็เช่นกันมีหลายหมวดหมู่ เปรียบเสมือนโอสถหรือยาที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคหลายชนิด เหมือนฆราวาสธรรมเมื่อนำมาปฏิบัติก็จะทำให้ได้รับประโยชน์อย่างยิ่งใหญ่ตามมา ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความสำเร็จ เอื้อไปถึงประสิทธิภาพประสิทธิผลในการบริหารจัดการองค์กรดังกล่าวมา

บรรณานุกรม

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๐๐.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

_____. อรรถกถาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิบูลย์ธรรม, ๒๕๙๙

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล. ชุด ๙๑ เล่ม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์
พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. ผศ.ดร. **หลักรัฐประศาสนศาสตร์แนวคิดและกระบวนการ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ . โรงพิมพ์
ธรรมกมลการพิมพ์.

สร้อยตระกูล (ตวยานนท์) อรรถมานะ. **สาธารณบริหารศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐

๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ปกิณกธรรม, พระมหาเสถียร สุวณฺณจิตฺต พระมหาวิริยะ ธรรมสารี, [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
[www,kalyanamitra.org](http://www.kalyanamitra.org) [ค้นคว้า ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙]

พระธรรมเทศนา, พระราชภาวนาวิสุทธิ (ไชยบูลย์ ธรรมชโย) [ออนไลน์] แหล่งที่มา :
www,buddha,dmc,tv [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙]

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์
ในวิทยาลัยนครราชสีมา

**Factors Affecting Students' Decisions to Study in the Political Science Program
at Nakhonratchasima College**

กุลิสรา ปาณินยะ*

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา (๒) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมาและ (๓) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมาประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ที่กำลังศึกษาปีการศึกษา ๒๕๕๘ จำนวน ๓๕๐ คนกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) นัยสำคัญที่ ๐.๐๕ ได้จำนวน ๑๘๗ คนเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัยพบว่า (๑) นักศึกษาสาขารัฐศาสตร์วิทยาลัยนครราชสีมา มีระดับระดับการตัดสินใจในการศึกษาต่อโดยรวมอยู่ในระดับความมากที่สุด (๒) ปัจจัยส่วนบุคคลคือ การศึกษาการศึกษานักเรียน อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ทั้ง ๔ ปัจจัย (๓) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันศึกษา ด้านสังคม ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง และด้านคุณภาพและชื่อเสียงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษา โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ $.๗๒๔$ ทำนายค่าสมการของการวิเคราะห์ได้เท่ากับร้อยละ ๕๗.๕๐

คำสำคัญ : การตัดสินใจ / ปัจจัยการศึกษาต่อ

Abstract

The objectives of this research were to 1) study students' levels of decisions to study in the Political Science program at Nakhonratchasima College, 2) study personal factors in relation to their decision to study in the Political Science program at Nakhonratchasima College, and 3) study factors affecting students' decision to study in the Political Science program at Nakhonratchasima College. The population involved in this study consisted of 350 Political Science students who were currently enrolled in the 2558 academic year. The sampling population comprised 187 students and was derived using Taro Yamane's formula for calculation having a 0.05 statistical level of significance. Questionnaires were used in the study. Frequencies,

* อาจารย์พิเศษวิทยาลัยนครราชสีมา สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง

percentages, means, standard of deviation, and multiple regression analysis were calculated and presented as part of the study.

Results of the study showed that 1) the students' decision to study at Nakhonratchasima College was at the highest level, 2) as for students' personal factors, their parents' educational backgrounds, occupations and levels of income had relationship to their decision making process at a statistical level of significance of ≤ 0.05 , and 3) factors concerning the institution's environment, social status, key related individuals, educational quality, and general recognition all had influence on the students' decision to study in the Political Science program with a statistical level of significance of .05. Economic consideration was found to have no effect on the students' decision process. The value of multiple correlation coefficient was found to be at .724 which yielded a prediction of standardized equation of 57.50 %.

Keywords : decision, factors for further study

๑. บทนำ

ประเทศไทยได้มีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในทุกด้าน รวมทั้งการศึกษาที่จะต้องมีการจัดการที่ดีมีคุณภาพ สามารถดำเนินภารกิจตามบทบาทหน้าที่และสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศ อีกทั้งยังส่งเสริมให้มีการแข่งขันระหว่างสถานศึกษา ทั้งภาครัฐกับเอกชนและสถานศึกษาของรัฐด้วยกัน ปัจจัยที่ส่งผลให้มหาวิทยาลัยต้องปรับตัวอย่างเห็นได้ชัด คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และการปฏิรูปการเงินอุดมศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๓๖ กำหนดให้สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาระดับปริญญาเป็นนิติบุคคล และอาจจัดเป็นส่วนราชการหรือเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ การปฏิรูปการเงินอุดมศึกษา โดยอาศัยกลไกทางการเงินเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการศึกษาด้วยการลดการสนองทุนผ่านด้านอุปทานหรือสถานศึกษา (Supply Side Financing) และเพิ่มการลงทุนผ่านด้านอุปสงค์ หรือด้านผู้เรียน(Demand Side Financing)ให้มากขึ้น โดยผ่านกองทุนให้กู้ยืมสนองเพื่อการศึกษา พร้อมกับปรับค่าธรรมเนียมการเรียนของสถานศึกษาให้สะท้อนต้นทุน (Cost Recovery) จะเป็นนวัตกรรมทางการเงินใหม่ที่ทำให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีการแข่งขันเพื่อคุณภาพและสร้างโอกาสในการเข้าศึกษาระดับอุดมศึกษาภายใต้ความเสมอภาค เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ (สำนักนโยบายและแผนการศึกษา. ๒๕๕๑)

จากสภาวะการแข่งขันและนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว ส่งผลให้สถาบันการศึกษามีการบริหารจัดการตามกลไกทางการตลาดมากขึ้นเพื่อเลี้ยงตัวเองให้ได้โดยนำเอาระบบตลาดภาคเอกชนมาใช้เพื่อปรับปรุงพัฒนาศักยภาพของบุคลากร อาจารย์ หลักสูตรต่าง ๆ ให้ทัดเทียมกับนานาชาติประเทศ อีกทั้งยังให้ในการระดมทุนสำหรับการดำเนินการบริหารอีกด้วย เนื่องจากปฏิรูปการเงินอุดมศึกษาดังกล่าวทำให้สถาบันอุดมศึกษามีรายได้ ๒ ทาง ได้แก่ เงินอุดหนุนจากรัฐบาล สำหรับค่าใช้จ่ายในการลงทุน (ค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และสิ่งก่อสร้าง) การวิจัยและพัฒนา การบริการวิชาการแก่สังคม การส่งเสริมศิลปะและวัฒนธรรม การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่วนค่าใช้จ่ายในการบริหารและการจัดการจะได้รับการจากรายได้ค่าธรรมเนียมการเรียนที่นักศึกษาจ่าย ฉะนั้นรายได้นี้จะขึ้นอยู่กับจำนวนนักศึกษาที่เลือกเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา

ดุสิต ศิริวรรณ. (๒๕๕๓ : ๑) ได้กล่าวถึงโครงสร้างทางการตลาดของเอกชนกับระบบการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ โครงสร้างของการตลาดของเอกชนอย่างง่ายประกอบด้วย ๓ ส่วนคือ บริษัทสินค้า และผู้บริโภค สามารถจำลองการตลาดของภาคเอกชนมาใส่ในระบบการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่จะได้รูปแบบของสถาบันการศึกษายุคใหม่คือ สถาบันการศึกษาความรู้ และนักศึกษา ถ้านำเอาระบบการตลาดมาใช้เราต้องมีการเพิ่มมูลค่าในความรู้ที่มหาวิทยาลัยจะป้อนให้นักศึกษา กลายเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพเพื่อให้สังคมและประเทศชาติบริโภค การทำการตลาดจำเป็นต้องมีการสร้างแรงจูงใจในการศึกษาหาความรู้ให้แก่มหาวิทยาลัย รวมทั้งการจัดหานักศึกษาการจัดการศึกษามีสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบมีสองระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาระดับอุดมศึกษาแบ่งเป็นสองระดับ คือ ระดับต่ำกว่าปริญญา และระดับปริญญา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. ๒๕๕๑ : ๖) ผู้ที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง เมื่อต้องการเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาหรือระดับปริญญา สามารถเลือกศึกษาต่อได้หลากหลายทางด้วยกัน ได้แก่ มหาวิทยาลัยปิดของรัฐ มหาวิทยาลัยเปิด มหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันการศึกษาด้านวิชาชีพเฉพาะทางอื่น

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์ พัฒนาคุณภาพชีวิตไปได้อย่างมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม และสามารถนำพาประเทศไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ โดยให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงในทุกด้านของประเทศ การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และการศึกษายังเป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงาน และการศึกษายังเป็นเครื่องมือพัฒนาศักยภาพของคนให้มีความรู้ ความสามารถที่สูงขึ้น มีมุมมอง ที่กว้างไกล สามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีหลักเกณฑ์และมีประสิทธิภาพ การศึกษายังเป็นการยกระดับความสามารถของคนให้สูงขึ้น และเพิ่มขีดความสามารถของคนให้สูงขึ้นอีกด้วย นอกจากนี้การศึกษายังเป็นการเตรียมทรัพยากรบุคคลให้มีความสามารถเพื่อเข้าสู่หน่วยงานต่างๆ ภาครัฐและเอกชนตามความต้องการของสังคม ทำให้การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งในปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศ ต้องอาศัยการพัฒนาคนและการพัฒนาคนต้องให้การศึกษาเป็นสำคัญ เพราะการศึกษาจะมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการผลิตทรัพยากร มนุษย์ของประเทศ นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมือที่จะฟื้นฟูศักยภาพคนได้ด้วย และเป็นการช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนชนบท และภาคอุตสาหกรรมกับภาคเกษตรกรรม นอกจากนี้การศึกษายังเป็นเครื่องมือในการปลูกฝังจิตใจของบุคคลต่างๆ ให้เห็นคุณค่าและสนใจในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาขีดความสามารถของทรัพยากรบุคคลในชาติในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษาจึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ และคนไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการศึกษาสูงขึ้นจากเดิมมาก ซึ่งการได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นจะเป็นที่ยอมรับในสังคม และเป็นเสมือนใบเบิกทางทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (อึ้ง บัตรี อ้างถึงใน วิทยา วิสูตรเรืองเดช, ๒๕๕๒ : ๑-๒)

จะเห็นว่าผู้ที่เข้าศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถเลือกเรียนในสถาบันการศึกษาต่างๆ ได้ตามที่ต้องการทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างสถาบันการศึกษาที่ต้องจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและสนองความต้องการของผู้เรียน จากเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ ในมหาวิทยาลัย เฉลิมกาญจนา นครศรีธรรมราช

ว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลให้นักเรียนเลือกศึกษาต่อในวิทยาลัยนครราชสีมา ซึ่งผลที่ได้จะเป็นแนวทางในการวางแผนและช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

อนึ่งเศรษฐกิจของประเทศในขณะนี้ได้ตกต่ำลงอย่างมาก ทำให้ความสนใจของบุคคลในการกระตือรือร้น ในการเชิญชวนให้เข้ามาศึกษาต่อจำเป็นต้องใช้การแนะแนวและแนะนำให้ทั่วถึง นักเรียนที่ขาดโอกาสและมีความหวังในการที่จะได้ศึกษาต่อมากขึ้น การนำเสนอ การบรรยาย การชี้แนะ การยกตัวอย่าง ตลอดจนการเข้าไปพบปะพูดคุยถึงครอบครัว ชีวิตความเป็นอยู่ได้มากขึ้น โดยสามารถที่จะหา กลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าจะขาดโอกาส หรือมองไม่เห็นว่าการศึกษาต่อมีความสำคัญ การกระตุ้น การให้กำลังใจ การดูแล การปกป้อง การเป็นที่ปรึกษาที่ดีแก่นักเรียนที่ได้ไปแนะแนว เชิญชวน จึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง ดังนั้นปัญหาอยู่ที่คนยากจน คนที่ขาดแคลนโอกาส และคนที่ต้องการความก้าวหน้า ก็จะช่วยในการแก้ปัญหาเหล่านี้ได้ โดยการดูแลและเป็นพี่เลี้ยง เป็นที่ปรึกษาจนกว่าจะจบการศึกษา การให้กำลังใจต่าง ๆ ถึงแม้จะอยู่ห่างไกล เช่น จังหวัดพัทลุง จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดสงขลาและจังหวัดสุราษฎร์ธานีก็ตาม ได้ไปแนะแนวให้โอกาส นักเรียนที่ห่างไกล มีโอกาสเข้ามาศึกษาต่อวิทยาลัยนครราชสีมา เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยได้เห็นความจำเป็น และสำคัญกับการศึกษา จึงได้ศึกษาปัญหาการวิจัยถึงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมา การสนใจในการศึกษาต่อซึ่งมีหลายคณะหลายสาขา แต่เฉพาะคณะรัฐศาสตร์ ได้รับความสนใจเป็นส่วนใหญ่ที่เข้ามาศึกษาต่อ เพื่อว่าเขามีความรู้ความสามารถจบการศึกษาไปแล้วมีส่วนช่วยในพื้นที่หรือหมู่บ้านที่เขาอาศัย ตลอดจนสามารถสมัครงานกับภาครัฐ ภาคเอกชนได้ด้วย ดังนั้นจึงต้องมี การแนะแนวเข้มข้นทุก ๆ ปี สำหรับปี ๒๕๕๘ นี้ ก็สามารถมีนักศึกษาสนใจเข้ามาศึกษาต่อในปีนี้พอสมควร แต่การแก้ปัญหาให้ประชาชน นักเรียนที่จบชั้น ม.๖ ป.ว.ช. หรือจบมาแล้วไม่ได้ศึกษาต่อให้เขามองเห็นอนาคตว่าอย่างน้อยสามารถเรียนจบปริญญาตรี ก็ยังมีความหมายเป็นบุคคลที่มีศักยภาพหรือบุคคลที่มีคุณภาพต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านสภาพการศึกษาต่อ และ ระดับการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมา
๒. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมา
๓. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมา

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะกรณีของ นักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์ ระดับปริญญาตรีของวิทยาลัยนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เท่านั้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์ใน วิทยาลัยนครราชสีมา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๖-๒๕๕๘ จำนวน ๓๕๐ คน **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ นักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์ใน วิทยาลัยนครราชสีมา นครศรีธรรมราช ปีการศึกษา ๒๕๕๖-๒๕๕๘ โดยผู้วิจัยหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรทาร์ยามานเน่ ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน จำนวน ๑๘๗ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมา เป็นแบบสอบถามที่

ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวคิดในการวิจัย แบบสอบถามแบ่งเป็น ๓ ตอน ดังนี้ **ตอนที่ ๑** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ปัจจัยด้านการศึกษาของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านอาชีพของผู้ปกครอง ปัจจัยด้านรายได้ของผู้ปกครอง มีลักษณะเป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) **ตอนที่ ๒** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพการศึกษาต่อ ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert method **ตอนที่ ๓** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมา ได้แก่ ด้านการแยกแยะตัวปัญหา ด้านการหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหา ด้านการประเมินค่าข่าวสาร ด้านการกำหนดทางเลือก ด้านการเลือกทางเลือก และด้านการปฏิบัติตามการตัดสินใจ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ๕ ระดับ ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert method)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมาปีการศึกษา ๒๕๕๘ ซึ่งมีวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ ๑. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และการหาค่าร้อยละ (Percentage) ๒. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านสภาพการศึกษาต่อ และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อ โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ๓. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล กับ ปัจจัยการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมาโดยหาค่าไค-สแควร์ (χ^2) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ.๒๕๕๕) ๔. สร้างสมการพยากรณ์โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อพยากรณ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมา

๔. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ ในวิทยาลัยนครราชสีมา” ดังนี้ ผลการวิจัยพบว่า (๑) นักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิม มีระดับระดับการตัดสินใจในการศึกษาต่อโดยรวมอยู่ในระดับความมากที่สุด (๒) ปัจจัยส่วนบุคคลคือ การศึกษา การศึกษาผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครอง มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ ๐.๐๕ ทั้ง ๔ ปัจจัย (๓) ปัจจัย ด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันศึกษา ด้านสังคม ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง และด้านคุณภาพและชื่อเสียง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ส่วนด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษา โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ .๗๒๔ ทำนายค่าสมการของการวิเคราะห์ที่ได้เท่ากับร้อยละ ๕๗.๕๐

๕. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้นำผลที่พบจากการ วิจัย มาอธิบายเชื่อมโยงกับทฤษฎีแนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นดังต่อไปนี้

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยสภาพการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา นครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับความสำคัญมากที่สุด ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า ความสะดวก รวดเร็วใน

การเดินทาง ได้มีการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ให้อยู่ในสภาพที่ดีมีความเหมาะสมอยู่เสมอ อาคารสถานที่พร้อม เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา มีหอพักภายในสถาบันหรือบริเวณใกล้เคียง มีโอกาสเลือกงานที่มีผลตอบแทนสูงตำแหน่งงานที่ดี เป็นสถาบันที่เป็นที่ยอมรับของตลาดแรงงาน มีโอกาสเลือกงานที่เหมาะสมกับตนเอง เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วมีความภูมิใจในตัวเอง มีผู้มีชื่อเสียงนิยมเข้าเรียน เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว มีส่วนช่วยในการพัฒนาสังคม ญาติพี่น้องแนะนำให้เข้าศึกษา ได้รับคำแนะนำจากเพื่อนกลุ่มเดียวกัน การประชาสัมพันธ์ของสื่อมวลชน มีหลักสูตรและแผนการเรียนที่เหมาะสมสอดคล้องกับการประกอบอาชีพและการทำงานในสังคมปัจจุบัน มีการจัดสวัสดิการให้แก่นักศึกษาทุก ๆ ด้านอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สว่างจิตร์ พัชรณิภรณ์. (๒๕๕๑) มูลเหตุจูงใจในการเลือกเรียนวิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจ ของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีเหตุจูงใจโดยรวมในการเลือกเรียนอยู่ในระดับมาก โดยมีเหตุจูงใจสูงสุด คือ ด้านการยอมรับในสังคมรองลงมาคือความถนัด ความสนใจในอาชีพ และด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ระดับความสำคัญเกี่ยวกับการตัดสินใจศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมาโดยรวม อยู่ในระดับความสำคัญมาก ทั้งนี้อภิปรายผลได้ว่า การศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีเป็นสิ่งสำคัญ และมีประโยชน์มาก เป็นสิ่งที่ดี ทำให้มีเพื่อนใหม่ๆมากขึ้นได้พัฒนาคนในชาติให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมที่จะทำให้สังคมประเทศเจริญขึ้น การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อสำคัญมากต่อการตัดสินใจศึกษา นักศึกษาศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันที่นักศึกษาจะสมัครเข้าเรียนจากผู้ปกครอง เพื่อน รุ่นพี่ หนังสือพิมพ์/ วิทยุ/โทรทัศน์/เอกสาร หรือ วารสารแนะนำและจากการบริการแนะนำทั้งในและนอกสถาบัน ข้อมูลที่ได้เพียงพอต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ นักศึกษากำหนดทางเลือกหลายๆแนวทางก่อนการตัดสินใจเช่น การหาข้อมูลด้วยตนเองการขอคำแนะนำจากครูแนะแนว/ครูประจำชั้น/ครูในสถาบัน/ผู้ปกครอง/รุ่นพี่/กลุ่มเพื่อนและตัดสินใจโดยนำคำแนะนำจากคนทุกกลุ่มแล้วผนวกกับความคิดความต้องการของตนเอง นักศึกษารู้จักเปรียบเทียบ วิเคราะห์ แยกแยะเกี่ยวกับทางเลือก เช่น การหาข้อมูลด้วยตนเองการขอคำแนะนำจากครูแนะแนว/ครูประจำชั้น/ครูในสถาบัน/ผู้ปกครอง/รุ่นพี่/กลุ่มเพื่อนและการตัดสินใจโดยนำคำแนะนำจากคนทุกกลุ่มแล้วผนวกกับความคิดความต้องการของตนเอง นักศึกษาศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีเพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันที่จะเข้าศึกษาต่อและแผนการเรียนที่จะเลือกเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑามาศ ดันติรัตน์โอภาส (๒๕๕๓) การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ จำนวน ๑๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ ด้านสติปัญญา ด้านความถนัด ด้านความสนใจ ด้านบุคลิกภาพ และด้านทัศนคติ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความคาดหวังของบิดามารดาอาชีพของบิดามารดาอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน อิทธิพลของสื่อ ตลาดแรงงาน ทัศนคติภายนอกและค่านิยม เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลต่อการตัดสินใจเรียนต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา จำแนกเป็น การศึกษา การศึกษาผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง และรายได้ของผู้ปกครอง ดังนี้

การศึกษา พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูเกียรติ ผุดพรมราช (๒๕๕๒) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ศึกษาสถิติวิเคราะห์การตัดสินใจเรียนต่อระดับ

ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การศึกษา คือ นักเรียนที่ศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร ที่กำลังจะเรียนต่อระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา ๒๕๕๑ จำนวน ๔๓๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า อายุแผนการเรียน ระดับการศึกษา รายได้และรายจ่ายของบิดา มารดา ความสนใจในวิชาชีพ อิทธิพลจากครอบครัว หลักสูตรการเรียนและการสอน การบริการและสนับสนุน บุคลากรของมหาวิทยาลัย สื่อและเทคโนโลยีทางการเรียน ค่าเล่าเรียน เกณฑ์การรับนักศึกษา ที่ตั้งของมหาวิทยาลัย และสวัสดิการบริการของมหาวิทยาลัย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อระดับปริญญาตรี

การศึกษาผู้ปกครอง พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณา พิมพ์านวัตร (๒๕๕๔) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ของพนักงานบริษัท กรุงเทพมหานครธุรกิจบริการ จำกัด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ พนักงานบริษัท กรุงเทพมหานครธุรกิจบริการ จำกัด ที่ปฏิบัติงานอยู่ปัจจุบัน จำนวน ๗๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า สาขาวิชาที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ระดับการศึกษาของมารดา และความคาดหวังในการเปลี่ยนสายงาน เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อ ระดับบัณฑิตศึกษา ของพนักงานบริษัทกรุงเทพมหานครธุรกิจบริการ จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.05$

อาชีพของผู้ปกครอง พบว่า อาชีพของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ≤ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผลารัตน์ มีหาร(๒๕๕๓) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อในวิทยาลัยครู: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาสายครุศาสตร์ ชั้นปีที่ ๑ สหวิทยาลัยสานเหนือผลการวิจัยพบว่า เพศ ภูมิฐานะ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มเพื่อน อาชีพบิดา มารดา รายได้ของบิดา มารดา การศึกษาของบิดา มารดา มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อ

รายได้ของผู้ปกครอง พบว่า รายได้ของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจเรียนต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.01$ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ แสงจันทร์ (๒๕๕๓) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นิสิตที่กำลังศึกษาในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต จำนวน ๒๙๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า เพศ รายได้ ภาพลักษณ์ของวิทยาลัย เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจมหาวิทยาลัยบูรพา

ผลวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา โดยรวม พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันศึกษา ด้านสังคม ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง และด้านคุณภาพและชื่อเสียง มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ $.05$ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพล เหลืองรังสี. (๒๕๕๔) ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๓ สถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจ คือ ปัจจัยด้านเหตุผลส่วนตัว ด้านลักษณะของ

สถาบันด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไลลักษณ์ อมรวิทย์ พงศ์ (๒๕๕๒) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของบัณฑิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มี ๕ ปัจจัย โดยเรียงลำดับปัจจัยที่มีอิทธิพลมากไปหาน้อย ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต (fut) ความคาดหวังของบัณฑิต และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับการตัดสินใจศึกษาต่อของบัณฑิตเท่ากับ .๗๙๒ และปัจจัยเหล่านี้สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนการตัดสินใจศึกษาต่อของบัณฑิตได้ถึง ร้อยละ ๖๒.๘

๖. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

การศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา

๑. ปัจจัยสภาพการศึกษาต่อ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑.๑) ด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ วิทยาลัยนครราชสีมาตั้งอยู่ในเขตชุมชน การคมนาคมสะดวก ควรมีการจัดสิ่งแวดล้อมภายในสถาบันอย่างดี ควรให้ความปลอดภัยต่อนักศึกษา ควรมีอาคารสถานที่กว้างขวาง สะอาด สวยงามเป็นระเบียบเรียบร้อยเหมาะกับการศึกษา

๑.๒) ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ควรลดค่าใช้จ่ายในการเล่าเรียนให้ถูกกว่านี้ เพื่อไม่กระทบต่อฐานะการเงินของผู้ปกครอง วิทยาลัยนครราชสีมา ควรมีการจัดทุนประเภทต่างๆให้นักศึกษาอย่างเพียงพอ

๑.๓) ด้านสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ วิทยาลัยนครราชสีมาควรเป็นสถาบันที่เป็นที่ยอมรับของสังคม ซึ่งผู้ที่สำเร็จการศึกษามาแล้วควรได้มีชื่อเสียง มีคุณภาพของสังคม

๑.๔) ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ผู้ปกครองควรพิจารณาในการสอบถามบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเข้าศึกษาคนรู้จักแนะนำ จากอาจารย์แนะแนวเพื่อได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง

๑.๕) ด้านคุณภาพและชื่อเสียงสถาบัน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ วิทยาลัยนครราชสีมาควรเป็นสถาบันที่มีการพัฒนาเจริญก้าวหน้าทางวิชาการอยู่ตลอดเวลา ควรมีสื่อวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีการศึกษาที่ทันสมัยและเพียงพอต่อจำนวนนักศึกษา ควรมีความยุติธรรมในการคัดเลือก และรับสมัครเข้าศึกษาคุณภาพของผู้สอนในสถาบัน ควรเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

๒. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๒.๑) ด้านการแยกแยะตัวปัญหา นักศึกษาควรรู้จักคิดว่ถ้าไม่ศึกษาต่อจะทำให้หางานดีๆต้องทำงานใช้แรงงาน ไม่มีเกียรติในสังคม และถูกเอารัดเอาเปรียบได้ง่าย การศึกษาต่อแม้จะทำให้เสียเวลาหลายปีทำให้ขาดรายได้จากการทำงาน เสียค่าใช้จ่ายมาก แต่การเรียนก็เป็นสิ่งที่ดี ทำให้มีความรู้เพิ่มขึ้น และหลังจากเรียนจบแล้วจะมีหน้าที่การงานที่ดีกว่าและทำให้มีรายได้ดีกว่าคนที่ไม่ศึกษาต่อ

๒.๒) ด้านการหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหา นักศึกษาควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนต่อก่อนตัดสินใจสมัครเรียน ควรรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันต่างๆที่เปิดสอนระดับ ม.ปลายก่อนตัดสินใจสมัครเรียน

๒.๓ ด้านการประเมินค่าข่าวสาร นักศึกษาควรเปรียบเทียบ แยกแยะ วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการศึกษาต่อเพื่อให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ข้อมูลที่ได้ควรมีความมั่นใจในการตัดสินใจศึกษาต่อ

๒.๔ ด้านการกำหนดทางเลือก นักศึกษาควรปฏิบัติตามแนวทางจากการวิเคราะห์ทางเลือกหลายๆทาง นักศึกษาควรทราบความถนัดของตนก่อนเลือกตัดสินใจศึกษาต่อ

๒.๕ ด้านการเลือกทางเลือก นักศึกษาควรตัดสินใจเลือกศึกษาต่อในสถาบันและเรียนตามความต้องการ ความเหมาะสม ความถนัดและตามกำลังความสามารถของตนเอง ก่อนนักศึกษาตัดสินใจเลือกศึกษาต่อนักศึกษาควรปรึกษาครูผู้ปกครอง เพื่อน พร้อมทั้งพิจารณาความต้องการของตนเองประกอบการตัดสินใจ

๒.๖ ด้านการปฏิบัติตามการตัดสินใจ นักศึกษาควรนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาความเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของตนเอง ควรดำเนินตามแผนที่วางไว้ด้วยความตั้งใจเพื่อจะได้เข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะเพื่อทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลจากการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมาผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยดังต่อไปนี้

๑) ควรศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา

๒) ควรศึกษา ทักษะคิดของเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา

๓) ควรสำรวจ ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการศึกษาต่อของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์ในวิทยาลัยนครราชสีมา ในโอกาสต่อไป

บรรณานุกรม

กฤษณา พิมพานูวัตร.๒๕๕๔.ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการตัดสินใจศึกษาต่อระดับบัณฑิตศึกษา ของพนักงานบริษัท กรุงเทพมหานครธุรกิจบริการ จำกัด.สารนิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เกรียงศักดิ์ แสงจันทร์.๒๕๕๓.ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อหลักสูตรรัฐรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน.๒๕๕๑.พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ .ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ.๒๕๔๕. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

จุฑามาศ ดันดิรัตน์โอภาส.๒๕๕๓.การตัดสินใจเลือกศึกษาต่อของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. นินพธ์การศึกษามหาบัณฑิต. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชูเกียรติ ผุดพรหมราช.๒๕๕๒.ปัจจัยที่ศึกษาสถิติวิเคราะห์การตัดสินใจเรียนต่อระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ในเขตกรุงเทพ.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์สถิติประยุกต์.บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ดุสิต ศิริวรรณ.๒๕๕๓. เอกสารประกอบการบรรยายหัวข้อ “มหาวิทยาลัยและการตลาด”. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ.๒๕๕๕.การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ :วี อินเตอร์พรินท์.
- อึ้ง บัศรี.๒๕๕๒.ทฤษฎีหลักสูตร การออกแบบและพัฒนา .พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ผการัตน์ มีหาร.๒๕๕๓. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในวิทยาลัยครู: ศึกษาเฉพาะกรณี นักศึกษาสายครุศาสตร์ ชั้นปีที่๑ ในสหวิทยาลัยอีสานเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา คณะรัฐศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พล เหลืองรังสี.๒๕๕๔.ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการศึกษาต่อระดับปริญญาตรี ของนักศึกษาชั้นปี ที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๔๖ สถาบันราชภัฏกลุ่มรัตนโกสินทร์. ปริญญาโท มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิทยา วิสูตรเรืองเดช.๒๕๕๒. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกศึกษาต่อสายสามัญหรือสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนบัณฑิตวิทยา ปีการศึกษา ๒๕๕๑”. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเศรษฐศาสตร์การศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิไลลักษณ์ อมรรุฒิพงศ์.๒๕๕๒.ปัจจัยคัตสรรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.การค้นคว้าอิสระ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สว่างจิตร พัชรณีนีปรณ.๒๕๕๑. เหตุจูงใจในการเลือกเรียนวิชาเอกคอมพิวเตอร์ธุรกิจของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพ. ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

แนวทางการพัฒนาสวัสดิการทางเลือก : กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น
Development Guideline of Alternative Welfare :
A Case study of Khon Kaen Province

ดร.ประดิษฐ์ นิตทะยาย*
รศ.ดร.บัวพันธ์ พรหมพักพิง**

บทคัดย่อ

โดยทั่วไปแล้ว ในทางวิชาการมีความเห็นพ้องต้องกันว่า สวัสดิการในประเทศที่กำลังพัฒนามีอย่างจำกัด เนื่องมาจากการจ้างงานในภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ และการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม ยังอยู่ในอัตราที่ต่ำ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบที่เป็นไปได้ของการจัดสวัสดิการ ที่เหมาะสมกับท้องถิ่นระดับจังหวัด ข้อมูลที่ใช้สำหรับการวิเคราะห์ มาจากงานวิจัยปริญญาเอก ชื่อ การพัฒนาสวัสดิการทางเลือก : กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดขอนแก่น พื้นที่การเก็บข้อมูลการวิจัยคือจังหวัดขอนแก่น ใช้วิธีการวิจัยแบบผสม ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ สำหรับการวิเคราะห์หารูปแบบที่เป็นไปได้ในการจัดสวัสดิการ ใช้การประชุมผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์ฉากทัศน์อนาคต

ผลการวิจัยพบว่า ในภาวะที่ประเทศไทยมีความเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง แต่ในระดับท้องถิ่น คนส่วนใหญ่ยังทำงานในภาคเกษตร แต่แหล่งที่มาของรายได้ก็มาจากหลายแหล่ง รูปแบบสวัสดิการจึงเป็นแบบผสม คือ คริวเรือนและชุมชน มีบทบาทในระบบสวัสดิการอย่างกว้างขวาง เท่า ๆ กับบทบาทของรัฐ (สวัสดิการรัฐ) และตลาด (การจ้างงานภาคเอกชน) การวิเคราะห์ฉากทัศน์ด้วยการประชุมผู้เชี่ยวชาญ พบว่า “รอยท่ามกลางความเสื่อมของสิ่งแวดล้อม” เป็นรูปแบบอนาคตของจังหวัดขอนแก่นที่เป็นไปได้มาก ด้วยเหตุที่ประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยทำมาหากินในภาคเกษตร จำเป็นอาศัยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การทำนายว่า อนาคตเศรษฐกิจสังคมของจังหวัดขอนแก่น จะก้าวไปสู่รูปแบบเศรษฐกิจจะเติบโตแต่ทรัพยากรธรรมชาติจะเสื่อมโทรมนั้น ย่อมชี้ให้เห็นถึงอนาคต ที่ระบอบสวัสดิการแบบผสม จะมีความอ่อนแอ และทำให้ผู้ที่ทำมาหากินในภาคเกษตร อยู่ในภาวะขาดหลักประกัน บทความนี้เสนอว่า การพัฒนาจังหวัดขอนแก่น จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และการขยายตัวของการจ้างงาน ควบคู่กันไป

คำสำคัญ : สวัสดิการทางเลือก, ฉากทัศน์อนาคต, ขอนแก่น, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

Abstract

There has been generally agreed that state welfare of developing countries is limited, due to the partial growth of employment and industrialization. This paper seeks to understand the plausible alternative welfare that is appropriate to local context. The empirical data is derived from Ph.D. thesis titled future scenario of alternative welfare: a case study of Khon Kaen Province. This research was

* อาจารย์พิเศษ ภาควิชาพัฒนาสังคม, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ประเทศไทย.

E-mail address: praditnutt@gmail.com

** อาจารย์ประจำภาควิชาพัฒนาสังคม, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ประเทศไทย.

E-mail address: buapun@kku.ac.th

undertaken in Khon Kaen, the Northeast of Thailand, employed both qualitative and quantitative methods to obtain the required data. In regard to the identifying and analysis of alternative welfare, the research adopted a scenario workshop.

This study found that although the Thai economy has been constantly grown, most people in Khon Kaen Province continued to be dependent on agriculture, albeit their source of income have been increasingly diversified. In this context welfare regimes in local are mixed, the family and community played a vital role in providing welfare as important as the state (the state services) and market (employment in private sector). The analysis of plausible scenario through a workshop of experts revealed that the “wealthy in degraded environment” will become underlined pattern of future scenario of Khon Kaen. As natural environment is a primary source of welfare of most people earning their living in agriculture, this future scenario also foresees the weakening of the current mixed welfare regime supporting living of Khon Kaen People. This study recommended that development approach of Khon Kaen Province must put both natural environmental concerns and expanding employment through promoting economic growth into priority

๑. ความเป็นมาของปัญหาการวิจัย

การพัฒนาที่มุ่งไปสู่ระบบอุตสาหกรรม ภายใต้แนวคิดแบบทุนนิยม มีหลักการอันเป็นหัวใจสำคัญก็คือ การลงทุนทำการผลิตเพื่อแสวงหากำไร โดยมีตลาดซึ่งขับเคลื่อนด้วยการแข่งขันเป็นกลไกสำคัญ แต่ในทางปฏิบัติผู้ที่เข้าสู่การแข่งขันในระบบตลาดโดยมากไม่ได้อยู่ในสถานะที่เท่าเทียมกัน ทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้ที่แข็งแกร่งกว่ากับผู้ที่ยด้อยกว่า ซึ่งนำไปสู่การแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ข้อเท็จจริงเป็นเช่นนี้ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก^๑ ภายหลังจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม แนวคิดเกี่ยวกับ “รัฐสวัสดิการ” (Welfare State) ที่พัฒนาขึ้นมาในประเศยุโรป ซึ่งมองว่า สวัสดิการเป็นสินค้าหรือบริการที่รัฐจะต้องจัดหา หรือจัดให้มีสำหรับประชากรเพื่อเป็นการปกป้อง (Shield - off) ประชากร โดยเฉพาะกลุ่มที่อ่อนแออันเกิดจากการแข่งขันกันในระบบตลาดแบบทุนนิยม ซึ่งมีทั้งผู้ได้รับประโยชน์และผู้เสียประโยชน์ รัฐจึงจำเป็นต้องเข้าไปดูแลผู้ที่ไม่สามารถที่จะปรับตัวในการดำรงชีวิต โดยการกระจายกลับ (redistribution) ทรัพยากร จากผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ไปสู่ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ ได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นก็คือ ภาระค่าใช้จ่ายของภาครัฐสูงมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยมา^๒ ซึ่ง Esping-Anderson^๓ ก็ได้วิจารณ์ว่าแนวคิดเรื่องรัฐสวัสดิการดังกล่าว ไม่เหมาะสมหรือไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้กับประเทศกำลังพัฒนา เนื่องจาก ตลาดการจ้างแรงงานของประเทศกำลังพัฒนายังเป็นตลาดที่ไม่สมบูรณ์ มีประชากรที่ไม่ได้ทำงานในระบบเป็นจำนวนมาก ทำให้รัฐมีรายได้จากการเก็บภาษีน้อย ไม่เพียงพอที่จะนำมาจัดสวัสดิการได้อย่างครอบคลุม และ แนวคิดเรื่องรัฐสวัสดิการแบบตะวันตก ยังมีได้ให้ความสำคัญกับชุมชน ในฐานะที่เป็นผู้ผลิตสินค้าสวัสดิการโดยตรง และเป็นผู้บริหารจัดการกระจายสวัสดิการไปสู่กลุ่ม

^๑ ชื่นฤทัย กาญจนะจิตตรา และคณะ. การศึกษาคุณภาพชีวิตคนทำงาน ในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๕๓)

^๒ ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. การคลังเพื่อสังคม เงินการและการวิจัยเพื่อสังคมที่ดีกว่า. (กรุงเทพมหานครฯ : พิมพ์ครั้งที่ 5. บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓).

^๓ Esping-Anderson, Gosta, *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. (Cambridge and Oxford : Polity Press, 1990).

ประชากรเป้าหมาย^๕ กรณีของประเทศไทยรัฐจัดเก็บรายได้น้อยจึงไม่สามารถนำงบประมาณมาใช้จ่ายในด้านสวัสดิการให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึง เมื่อเปรียบเทียบการใช้จ่ายด้านสวัสดิการของประเทศไทยกับบางประเทศที่อยู่ในกลุ่ม “ประเทศในองค์กรเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา”(OECD) จึงพบว่า ประเทศไทย มีสัดส่วนการใช้จ่ายด้านสวัสดิการที่ต่ำกว่ามาก^{๕๖}

ดังนั้น ปัจจุบันจึงยังไม่ถือว่าประเทศไทยเป็นรัฐสวัสดิการ เพราะยังให้ความคุ้มครองไม่ครอบคลุมและมีงบประมาณจำกัด^{๕๗,๕๘} ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับระบบสวัสดิการของประเทศไทยก็คือ ความเป็นธรรมในการเข้าถึงระบบสวัสดิการ และ ระบบสวัสดิการเอง กลายเป็นตัวผลักดันให้อีกกลุ่มหนึ่งตกอยู่ในความยากจนหรือความด้อยโอกาส ชุมชนขาดการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ในสังคมมาใช้ประโยชน์ในการจัดสวัสดิการสังคม^{๕๙,๖๐} เหมือนอย่างเช่น Leach, Means and Scoones^{๖๑} ที่มองว่า “ความยากจนไม่ได้เกิดจากความล้มเหลวในกระบวนการผลิต” แต่เกี่ยวข้องกับสิทธิและโอกาสของการมีและการครอบครองทรัพยากร (Having and Controlling) ผลสำคัญที่เกิดขึ้นจากการที่ชาวบ้านได้ค้นพบศักยภาพของตนเองและค่อย ๆ พัฒนาศักยภาพเหล่านี้คือ เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง เชื่อมั่นว่าชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถจัดการทรัพยากรใหม่ จัดสวัสดิการใหม่ ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันในชุมชน และอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและเป็นสุข ในบทความนี้มีเนื้อหาที่แนะนำเสนอใน ๒ ประเด็นประกอบด้วย ประเด็นแรก เกี่ยวกับบริบทของการจัดสวัสดิการของรัฐในระดับจังหวัด และประเด็นต่อมาได้นำเสนอแนวทางในการจัดสวัสดิการทางเลือก

^๕ บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์ การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. (ขอนแก่น : หจก.ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๐).

^{๕๖} คณะทำงานการกระจายรายได้ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **สวัสดิการพื้นฐาน (Social Safety Net): รากฐานความเป็นธรรมทางรายได้.** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๑).

^{๕๗} วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์. “คนไทยพร้อมจะจ่ายค่ารัฐสวัสดิการหรือ?”, (เอกสารประกอบการ สัมมนาวิชาการประจำปี 2550 จัดโดยมูลนิธิชัยพัฒนา และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย วันที่ ๑๐-๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ณ โรงแรมแอมบาสเตอร์ ซิตีจอมเทียน ชลบุรี, 255๐).

^{๕๘} อัมมาร สยามวาลา และสมชัย จิตสุชน. “แนวทางแก้ปัญหาความยากจน: เสรีนิยม ประชานิยม หรือรัฐสวัสดิการ (Tackling Poverty: Liberalism, Populism or Welfare State).” (เอกสารประกอบการสัมมนาประจำปี 2550 เรื่อง “จะแก้ปัญหาความยากจนกันอย่างไร: แข่งขัน แจกจ่าย หรือ สวัสดิการ”. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2550).

^{๕๙} วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์. “คนไทยพร้อมจะจ่ายค่ารัฐสวัสดิการหรือ?”, (เอกสารประกอบการ สัมมนาวิชาการประจำปี 2550 จัดโดยมูลนิธิชัยพัฒนา และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย วันที่ 10 - 11 พฤศจิกายน 2550 ณ โรงแรมแอมบาสเตอร์ ซิตีจอมเทียน ชลบุรี, 2550).

^{๖๐} ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. “วิเคราะห์นโยบายขยายความคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทยที่กำลังเคลื่อนสู่สังคมผู้สูงอายุ.” แหล่งที่มา : http://www.econ.tu.ac.th/doc/seminar_nov26_direk.doc, 2550). [20 สิงหาคม 2552]

^{๖๑} คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. **แผนปฏิบัติการพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อชีวิตมั่นคง พ.ศ. 2550 - 2554 ตามแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2550 - 2554).** (กรุงเทพฯ : (เอกสารอัดสำเนา), 2550).

^{๖๒} จิตติ มงคลชัยอรัญญา, ชินชัย ชี้เจริญ, พงษ์เทพ สันติกุล. “แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย: ความหวังใหม่เพื่อสังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”. (วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ 15, 1: 7-29, 2550).

^{๖๓} Leach, M., Mearns, R. and Scoones I., “Environment Entitlement : Dynamics and Institution in Community-Based Resource Management”. World Development Vol. 27., No. 2., 1999). pp. 225-247

๒. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาสวัสดิการทางเลือก : กรณีศึกษาชุมชนในจังหวัดขอนแก่นในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบริบทของการจัดสวัสดิการของรัฐในระดับจังหวัด และศึกษาและนำเสนอแนวทางในการจัดสวัสดิการทางเลือก เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีวิทยาแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างวิธีวิทยาเชิงคุณภาพ และวิธีวิทยาเชิงปริมาณ โดยผ่านกระบวนการเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ และการจัดประชุม เชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิในระดับตำบล ในบทนี้ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการผู้ทรงคุณวุฒิในระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างฉากทัศน์ร่วมกัน (Scenarios Building Workshop) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในข้อสุดท้ายคือ การพัฒนาและนำเสนอแนวทางในการจัดสวัสดิการทางเลือก โดยผลการวิจัยที่จะนำเสนอโดยลำดับ ดังนี้

๓. สรุปผลการวิจัย

บริบทของสวัสดิการระดับจังหวัด

นับตั้งแต่ในปี พ.ศ. ๒๕๓๖-๒๕๓๙ เป็นต้นมา การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทำให้จังหวัดขอนแก่น กลายเป็นศูนย์กลางของการค้าขาย และต่อมาการขยายตัวของประชากรเพิ่มขึ้น ทำให้มีการขยายพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ การพัฒนาที่ผ่านมา ส่งผลให้ครัวเรือนและชุมชน เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ด้านเศรษฐกิจ ครัวเรือนมีรายได้จากการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกันภาวะหนี้สินก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน มีการพึ่งพาตลาดมากขึ้น สมาชิกในครัวเรือนมีการอพยพแรงงาน ในขณะที่ทางด้านสังคม ครัวเรือนและชุมชนยังคงมีระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติและระบบอุปถัมภ์ มีความเอื้ออารีต่อกัน มีการรวมกลุ่มทางสังคมในรูปแบบต่างๆ และหลายกลุ่มได้นำมาสู่การจัดสวัสดิการทางเลือกในเวลาต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ในส่วนของรัฐและสวัสดิการ พบว่า ยังคงมีช่องว่างของสวัสดิการรัฐที่เกิดขึ้น ทั้งในเรื่องการเข้าถึงบริการหรือได้รับบริการที่ไม่เท่าเทียมกัน คุณภาพของบริการที่ได้รับ และความเพียงพอของสวัสดิการ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้รับสวัสดิการรัฐในด้านสังคม ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา และด้านอาชีพ รายได้และการทำงาน สำหรับสวัสดิการภายใต้กลไกตลาด มีการประกอบการภาคอุตสาหกรรม/การบริการที่หลากหลายมีอัตราการขยายตัวที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดมากขึ้นเป็นลำดับ มีการปรับเปลี่ยนจากอุตสาหกรรมเกษตร มาเป็นอุตสาหกรรม ทำให้มีการจ้างแรงงานในท้องถิ่นสูงขึ้น ดังนั้น ประชากรในจังหวัดขอนแก่น จึงทำมาหาเลี้ยงชีพนอกภาคเกษตรมากขึ้น รายได้ของประชากรส่วนใหญ่มาจากนอกภาคเกษตรเป็นหลัก ในขณะที่การมีงานทำของประชากรส่วนใหญ่ เป็นผู้ทำงานในสาขาเกษตรกรรม ซึ่งให้เห็นว่า ภาคเกษตรกรรม ยังเป็นแหล่งจ้างงานหลัก และยังเป็นอาชีพหลักของประชากรในจังหวัดขอนแก่น ลักษณะของครัวเรือนดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Ian Gough^{๑๓} ที่ได้ชี้ให้เห็นว่า ในประเทศที่กำลังพัฒนา รูปแบบการผลิต มักจะเป็นแบบผสม คือการผลิตแบบอุตสาหกรรมเกิดขึ้น ในขณะเดียวกันวิถีการผลิตแบบดั้งเดิม หรือแบบชานา ก็ยังปรากฏอยู่ สวัสดิการของประชากรเกิดจากการ “ทำมาหาเลี้ยงชีพ” (livelihoods) โดยการอาศัยสินทรัพย์ทุนหลาย ๆ ด้านประกอบกัน และใช้ยุทธวิธีหลายอย่าง มีการใช้แรงงานหลายอย่าง ประชากรในจังหวัดขอนแก่น

^{๑๓} Gough, I., & Wood, G., & Barrientos, A., & Beven, P., & David, P., & Room, G. *Insecurity and Welfare Regimes in Asia, Africa and Latin America*. (Cambridge : Cambridge University Press, 2004)

ได้รับหรือสามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐด้านการศึกษาได้น้อยลง บ่งชี้ว่าหน่วยงานด้านการศึกษายังไม่สามารถจัดสวัสดิการด้านการศึกษาให้กลุ่มเป้าหมายได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง^{๑๔}

สู่อานาคต : แนวทางในการจัดสวัสดิการทางเลือก

๑. **แนวทางการจัดสวัสดิการทางเลือกในสภาวะที่ “สังคมอุดมสุข”** การจัดสวัสดิการยังคงต้องเป็นหน้าที่ของรัฐ ซึ่ง หมายถึง “รัฐสวัสดิการ” ในอนาคต จะต้องเกิด กองทุนสวัสดิการสังคมที่รัฐจะเป็นผู้ดูแลระบบการยังชีพของประชากรทั้งหมดอย่างครบวงจร มีระบบประกันชีวิตและสังคมที่ครอบคลุมตั้งแต่เกิดจนตาย มีการจัดสวัสดิการด้านการศึกษาอย่างทั่วถึงภายใต้ฉลากทัศน์ “สังคมอุดมสุข” การตีความของสวัสดิการก็ยังคงอยู่ที่ระดับกิจกรรม โดยมองว่า สวัสดิการเป็นงานที่มุ่งช่วยเหลือประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการกินดีอยู่ดี ทั้งในยามปกติและในยามที่ประสบปัญหา^{๑๕} และประเด็นที่ภาครัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบในลักษณะของรัฐสวัสดิการ นั้น ผู้วิจัยมองว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยากมาก เหมือนดังที่ฌ็อง-ฌัก เพ็ชรประเสริฐ^{๑๖} กล่าวว่า สัดส่วนรายได้ที่จัดเก็บภาษีกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศของประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมารัฐจัดเก็บภาษีได้น้อย ดังนั้น การทำรัฐไทยให้เป็น “รัฐสวัสดิการ” (Welfare State) เป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ แต่รัฐไทยก็ยังคงมีหน้าที่ต้องจัดสวัสดิการสาธารณะให้กับประชาชนที่เรียกว่า สวัสดิการโดยรัฐ (State Welfare) ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันสร้างสรรค์ให้สังคมไทยเป็นสังคมสวัสดิการในเรื่องนี้ Ian Gough^{๑๗} ได้ชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของประเทศกำลังพัฒนาที่ว่า วิธีการผลิตแบบทุนนิยมในประเทศกำลังพัฒนายังไม่ได้สถาปนาขึ้นมาอย่างเต็มรูปแบบ การผลิตมักจะเป็นแบบผสม

๒. **แนวทางการจัดสวัสดิการทางเลือกในสภาวะที่ “รวยอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ล่มสลาย”** เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้นด้วยการใช้ภาคีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และจัดสวัสดิการในการดูแลเด็ก คนชราและผู้ด้อยโอกาสในชุมชนรวมทั้งสร้างสวัสดิการรวมกลุ่มอันเป็นการสร้างความสามัคคีและการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในชุมชนนำไปสู่การสร้างรูปแบบ “การบริหารจัดการกลุ่มด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างมีส่วนร่วม” โดยมองว่า บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) น่าจะสามารถทำได้มากขึ้น แต่ที่ผ่านมามีปัญหาสำคัญของการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นก็คือ ฐานคิดที่ยังรักษารูปแบบเดิม รูปแบบการจัดแบบบนลงล่าง ซึ่งจะนำไปสู่การแบ่งอำนาจมากกว่าการกระจายอำนาจ^{๑๘} ดังนั้น ในแต่ละปีงบประมาณมากกว่าครึ่งหนึ่งที่รัฐจัดสรรให้ อปท. ได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนแล้ว มิติการมองด้านสวัสดิการยังคงติดกับดักอยู่ที่ความยากจน และความขาดแคลน ทั้งๆ ที่โดยทั่วไปแล้วในชุมชนชนบทเองยังมีทรัพยากรที่สมาชิกของชุมชน เป็นเจ้าของและใช้ประโยชน์ร่วมกัน

^{๑๔} สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำปีประเทศไทย. รายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี 2552 ความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต . (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำปีประเทศไทย, ๒๕๕๒).

^{๑๕} บัณฑิต พรหมพักพิง. การประเมินคุณประโยชน์ของระบบนิเวศ การเปลี่ยนแปลงและผลต่อความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์. (ขอนแก่น : กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔).

^{๑๖} ฌ็อง-ฌัก เพ็ชรประเสริฐ. สวัสดิการสังคมในมิติกินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ. (กรุงเทพมหานคร : เอดิชั่นเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๙).

^{๑๗} Gough, I., & Wood, G., & Barrientos, A., & Beven. P., & David, P., & Room, G. *Insecurity and Welfare Regimes in Asia, Africa and Latin America*. (Cambridge : Cambridge University Press, 2004).

^{๑๘} คณะทำงานการกระจายรายได้ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *สวัสดิการพื้นฐาน (Social Safety Net): รากฐานความเป็นธรรมทางรายได้*. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๑)

ดังนั้น สวัสดิการทางเลือกที่อยู่บนฐานทรัพยากร ในที่นี้จึงไม่ได้หมายถึงทรัพยากรธรรมชาติเพียงอย่างเดียว แต่หมายรวมถึง ครอบคลุมสิทธิของชุมชนด้วย

๓. แนวทางการจัดสวัสดิการทางเลือกในสถานะที่ “จนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี” การจัดสวัสดิการจะเป็นไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ที่เน้นการพึ่งพาตนเองมากขึ้น ด้วยการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา พัฒนาระบบการสื่อสารให้ทันสมัย คุณภาพการศึกษาทั่วถึง ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา จัดเวทีการเรียนรู้ชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ส่งเสริมการลงทุน ส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP เป็นต้น สำหรับแนวทางการจัดสวัสดิการทางเลือก ภายใต้สถานะดังกล่าวนี้ ชุมชนเริ่มมองมาที่ศักยภาพของตนเองมากขึ้น ทั้งด้านการศึกษา การเรียนรู้จากภายใน (รากเหง้า) การส่งเสริม/ต่อยอดด้านอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน การรวมกลุ่มทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มากขึ้น มีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในภาคอีสาน เป็นอย่างมาก สอดคล้องกับแนวคิดของฉัตรทิพย์ นาถสุภา^{๑๔} ที่ว่า ครัวเรือนในชุมชนชนบทอีสานดั้งเดิม ยึดถือธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติ ต่อมาได้กลายเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของแต่ละครอบครัวจนกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน จนถือได้ว่าเป็นทุนทางสังคม และแปลงมาสู่การจัดสวัสดิการทางเลือกบนฐานวัฒนธรรมในเวลาต่อมา

๔. แนวทางการจัดสวัสดิการทางเลือกในสถานะที่ “จนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ล่มสลาย” จะเป็นไปในลักษณะที่มุ่งเน้นสวัสดิการด้านการอนุรักษ์การฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น สร้างความตระหนักในคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่าไม้ การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มากขึ้น สวัสดิการด้านสุขภาพเน้นการพึ่งตนเองตาม “แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ในการสร้างภูมิคุ้มกัน การสร้างสุขภาพ ลดการซ่อมสุขภาพลง มีกองทุนดูแลสุขภาพในชุมชนดูแลตั้งแต่เกิดจนตาย สวัสดิการด้านการสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมของชุมชน สวัสดิการด้านการพักชำระหนี้การจัดหาแหล่ง ทุนดอกเบี้ยต่ำ ส่งเสริมการรวมกลุ่มออมทรัพย์ การรวมกลุ่มประกอบอาชีพ การจัดสวัสดิการด้านสุขภาพให้ครอบคลุมที่ครอบคลุมทั่วถึงแนวทางการจัดสวัสดิการทางเลือกที่จะเกิดขึ้น จะเป็นไปในลักษณะของการพึ่งตนเองในระดับการทำมาหาเลี้ยงชีพให้สามารถอยู่รอดได้ในสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมเช่นนี้ การเน้นสวัสดิการด้านการอนุรักษ์ฟื้นฟูประเพณีท้องถิ่น สร้างความตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากขาดกลไกที่จะเชื่อมประสานที่ชัดเจน สอดคล้องกับแนวคิดของ Ian Gough เกี่ยวกับระบอบความไม่มั่นคง (Insecurity Regime) อันเนื่องมาจากการที่สถาบันหลักไม่อาจจะทำหน้าที่รับผิดชอบตามที่คาดหมายได้นี้ บัวพันธ์ พรหมพักพิงกล่าวว่า สถานะเช่นนี้จะทำให้เกิดสภาพที่เรียกว่า รัฐล้มเหลว และความไม่มั่นคงที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของตลาด จึงถือว่าเป็นระบอบที่เป็นปัญหาต่อความอยู่ดีมีสุขของชาติมากที่สุด

๔. ข้อสรุป

แนวทางการจัดสวัสดิการทางเลือกในอนาคตที่มีความเป็นไปได้ของจังหวัดขอนแก่น การจัดสวัสดิการทางเลือกจะวางอยู่บนพื้นฐานทางวัฒนธรรม โดยจะเป็นไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ของครัวเรือนและชุมชนที่วางอยู่บนฐานวัฒนธรรมของชุมชน มีการจัดเวทีการเรียนรู้ชุมชน

^{๑๔} ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. วัฒนธรรมไทยในขบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓).

สวัสดิการทางเลือกบนฐานทรัพยากร ครัวเรือนและชุมชนมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนเพิ่มมากขึ้น สำหรับสวัสดิการทางเลือกบนฐานการพัฒนา การจัดสวัสดิการด้านการศึกษา จะมีการพัฒนาระบบการสื่อสาร ให้ทันสมัย คุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นจะต้องมีความทั่วถึง ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ส่งเสริมการลงทุน ส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตสินค้า OTOP ผลิตสินค้าเพื่อสร้างรายได้ให้เกิดขึ้นในครัวเรือน ส่งเสริมการรวมกลุ่มทางสังคม สร้างระบอบอาสาสมัครเพื่อนช่วยเพื่อน การช่วยเหลือคนตกงาน การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในชุมชน ส่งเสริมกลุ่มออมทรัพย์ สวัสดิการฌาปนกิจ และจัดสวัสดิการด้านโครงสร้างพื้นฐานโดยชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบมากขึ้น ด้วยการลดการก่อสร้างสาธารณูปโภค ถนน ไฟฟ้า ประปา เป็นต้น

แนวโน้มการจัดสวัสดิการทางเลือกของจังหวัดขอนแก่นในอนาคต จะเป็นการจัดสวัสดิการแบบผสม (Mixed Welfare) ที่สามารถเชื่อมผสานภาคส่วนต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ มาจัดสวัสดิการร่วมกัน โดยยึดเอาปัญหา และความต้องการของประชาชนเป็นตัวตั้ง ยึดการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนการพัฒนา ร่วมกับภาคส่วนต่างๆ ในสังคมอย่างสมดุล ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการทางเลือกจะต้องมีความรับผิดชอบร่วมกันโดยไม่ผลักภาระให้ภาคส่วนใดภาคส่วนหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงฝ่ายเดียว

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งนี้ เห็นว่า ควรกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาสวัสดิการทางเลือกให้มีความชัดเจน โดยใช้ข้อมูลครัวเรือนและชุมชนเป็นฐาน ควรกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาสวัสดิการทางเลือกในชนบทอีสาน ให้เกิดการพัฒนาความสามารถของครัวเรือนและชุมชน สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการนำแนวทางการพัฒนาสวัสดิการทางเลือกไปศึกษาครัวเรือนและชุมชน ในภาคอีสาน เพื่อให้ได้แนวทางที่มีความเหมาะสมกับครัวเรือนและชุมชนในลักษณะแตกต่างกัน และควรมีการศึกษาการพัฒนาสวัสดิการทางเลือกในภูมิภาคอื่นๆ เปรียบเทียบปัจจัยที่เหมือนหรือต่างกับครัวเรือนและชุมชนในภาคอีสาน และวางแผนพัฒนาสวัสดิการทางเลือกต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. ข้อมูลรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๕. (กรุงเทพมหานคร : สำนักบริหารการคลังท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๕๖).
- คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. แผนยุทธศาสตร์ ๕ ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔). (กรุงเทพมหานคร : (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๕๐).
- คณะกรรมการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. แผนปฏิบัติการพัฒนาระบบสวัสดิการเพื่อชีวิตมั่นคง พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔ ตามแผนยุทธศาสตร์ ๕ ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ ๑ (พ.ศ. ๒๕๕๐ - ๒๕๕๔). (กรุงเทพมหานคร : (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๕๐).
- คณะทำงานการกระจายรายได้ สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สวัสดิการพื้นฐาน (Social Safety Net): รากฐานความเป็นธรรมทางรายได้. (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เดือนตุลา, ๒๕๕๐).

จิตติ มงคลชัยอรัญญา, ชินชัย ชี้เจริญ, พงษ์เทพ สันติกุล. “แผนยุทธศาสตร์ ๕ ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย: ความหวังใหม่เพื่อสังคมไทยอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”. (กรุงเทพมหานคร : วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ๑๕, ๑: ๗-๒๙, ๒๕๕๐).

ชื่นฤทัย กาญจนจิตรา และคณะ. การศึกษาคุณภาพชีวิตคนทำงาน ในภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการ. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธรรมดาเพรส จำกัด, ๒๕๕๓).

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. สวัสดิการสังคมในมิติกินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ. กรุงเทพฯ : เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์, ๒๕๔๙).

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. “วิเคราะห์นโยบายขยายความคุ้มครองทางสังคมในประเทศไทยที่กำลังเคลื่อนสู่สังคมผู้สูงอายุ”. (สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๒ จาก http://www.econ.tu.ac.th/doc/seminar_nov๒๖_direk.doc, ๒๕๕๐).

ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. การคลังเพื่อสังคม จินนาการและการวิจัยเพื่อสังคมที่ดีกว่า. (กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ครั้งที่ ๕. บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๕๓).

บัวพันธ์ พรหมพักพิง และคณะ. รายงานฉบับสมบูรณ์ การพัฒนารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายกองทุนสวัสดิการชุมชนในระดับอำเภอ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. (ขอนแก่น : หจก. ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๕๐).

.. การประเมินคุณประโยชน์ของระบบนิเวศ การเปลี่ยนแปลงและผลต่อความอยู่ดีมีสุขของมนุษย์. (ขอนแก่น : กลุ่มวิจัยความอยู่ดีมีสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔).

วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์. “คนไทยพร้อมจะจ่ายค่าธรรมเนียมสวัสดิการหรือ?”, (เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการประจำปี ๒๕๕๐ จัดโดยมูลนิธิชัยพัฒนา และมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ๑๐ - ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ณ โรงแรมแอมบาสเตอร์ ซิตี้จอมเทียน ชลบุรี, ๒๕๕๐).

..... การสร้างระบบสวัสดิการพื้นฐาน : ค่าใช้จ่ายระบบสวัสดิการสังคมที่คนไทยต้องการ. (เอกสารประกอบการสัมมนาประจำปี ๒๕๕๓ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ๒๙ - ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ ณ โรงแรมเซ็นทารา แกรนด์ เซ็นทรัลเวิลด์, ๒๕๕๓).

สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทย. รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทย ปี ๒๕๕๒ ความมั่นคงของมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต . (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ประจำประเทศไทย, ๒๕๕๒).

อัมมาร สยามวาลา และสมชัย จิตสุชน. “แนวทางแก้ปัญหาความยากจน: เสรีนิยม ประชานิยม หรือรัฐสวัสดิการ (Tackling Poverty: Liberalism, Populism or Welfare State).” (เอกสารประกอบการสัมมนาประจำปี ๒๕๕๐ เรื่อง “จะแก้ปัญหาความยากจนกันอย่างไร: แข่งขันแจกจ่าย หรือ สวัสดิการ”. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, ๒๕๕๐).

Esping-Anderson, Gosta. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, (Cambridge and Oxford : Polity Press, 1990)

Gough, I., & Wood, G., & Barrientos, A., & Beven. P., & David, P., & Room, G. *Insecurity and Welfare Regimes in Asia, Africa and Latin America*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004).

Leach, M., Mearns, R. and Scoones I., . **“Environment Entitlement : Dynamics and Institution in Community-Based Resource Management”**. (World Development Vol. 27., No. 2., 1999.

Wood, G. ‘Concepts and themes: landscaping social development’. **SocialDevelopment SCOPE Paper 9**. (London: Department for International Development, 2000).

Wood, G. Staying Secure, Staying Poor: The "Faustian Bargain" in **World Development** 31(3), 2003.

รูปแบบการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษา
สาขารัฐศาสตร์การปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
**Model of Iddhipada Dhamma Principle for education of political science
students, Mahamakut Buddhist University, Srithammasokaraj Campus.**

พระครูธรรมจักรเจติยาภิบาล*

บทคัดย่อ

งานวิจัยมีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการศึกษา ของ นักศึกษาสาขารัฐศาสตร์การปกครอง (๒) ศึกษารูปแบบนำหลักอิทธิบาทธรรมในการนำไปใช้ในการศึกษา ของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์การปกครอง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาจำนวน ๔๕๙ คน กำหนด ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) นัยสำคัญที่ ๐.๐๕ ได้จำนวน ๒๑๔ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และวิเคราะห์ถดถอยพหุ Multiple Regression Analysis

ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับการใช้หลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการศึกษา ของนักศึกษาสาขา รัฐศาสตร์การปกครอง ในภาพรวมอยู่ระดับมาก (๒) รูปแบบนำหลักอิทธิบาทธรรมในการนำไปใช้ในการ ศึกษา ของนักศึกษาสาขารัฐศาสตร์การปกครอง ค่า R^2 เท่ากับ ๐.๓๕๗ เมื่อทดสอบสมมติฐาน ปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ ทั้ง ๔ ด้าน คือ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา

คำสำคัญ: อิทธิบาทธรรม, การศึกษา.

Abstract

This research had the following objectives : (1) To study the level on application of Iddhipada Dhamma Principle for education of political science students. (2) To study model of Iddhipada Dhamma Principle for education of political science students, the population were composed of students, about 459 persons, the sample size with formula of Taro Yamane at 0.05 significance level about 214 people. The instrument for data collection was questionnaires. The used statistics were frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

The results of research were found as : (1) The level on application of Iddhipada Dhamma Principle for education of political science students. was more level. (2) The model of Iddhipada Dhamma Principle for education of political science students, R^2 value was at 0.357 degree, when tested the hypothesis it resulted as all significant at 0.05 on 4 aspects i.e the aspects of **Chanda, Viriya, Citta, Vimangsa.**

* Ph.D. (Political Science), กรรมการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และ อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช ได้จัดการศึกษา ในหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตรการปกครอง ทั้งปริญญาตรีและปริญญาโท ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบันมีนักศึกษาสำเร็จการศึกษาไปแล้วอย่างมากมาย เป็นหลักสูตรที่มีนักศึกษามากเป็นอันดับหนึ่งมาตลอด เป็นหลักสูตรที่ผสมผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับวิชาการทางโลกอันทันสมัย เป็นไปตามปรัชญามหาวิทยาลัยที่ระบุว่า “ความรู้คู่คุณธรรม” บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้วต้องสามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตประจำวัน การคิด การต่อสู้กับปัญหาอุปสรรคได้ด้วยปัญญาการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างแยบคาย

แม้การจัดการศึกษาจะดำเนินไปได้ด้วยดี แต่ความที่นักศึกษามีพื้นฐานทางความรู้ที่แตกต่างกัน ผสมผสานกันระหว่างนักศึกษาที่เป็นพระและคฤหัสถ์ มีข้อปฏิบัติที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นอายุนักศึกษาในแต่ละชั้นปีต่างกันมากจึงประกอบไปด้วยนักศึกษาต่างวัย ตั้งแต่วัยรุ่น จนถึงวัยชรา จึงมีผลทำให้การเรียนของนักศึกษาแตกต่างกัน และมีบางท่านต้องออกกลางคันไม่สามารถศึกษาให้จบตามเกณฑ์ของหลักสูตรได้ จึงก่อให้เกิดปัญหาในการจัดการศึกษา

เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายและได้มาตรฐานคุณภาพบัณฑิต เป็นไปตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด จึงนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คืออิทธิบาท ๔ ประการ อันเป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติให้บรรลุถึงเป้าหมาย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักศึกษาที่มีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาต่ำได้พัฒนาตนเองให้สูงขึ้น นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์สูงอยู่แล้วสูงยิ่งขึ้นไป ซึ่งประกอบด้วย ๑) ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) ๒) วิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น) ๓) จิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) ๔) วิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่งนั้น)

เพราะฉะนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต้องศึกษารูปแบบการนำหลักอิทธิบาทธรรมในการนำไปใช้ในการศึกษา เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรเรียนของนักศึกษาว่าเป็นอย่างไร ศึกษาระดับการนำหลักอิทธิบาทธรรมในการนำไปใช้ในการศึกษาว่าเป็นอย่างไร และศึกษารูปแบบนำหลักอิทธิบาทธรรมในการนำไปใช้ในการศึกษาที่เหมาะสม จะได้สามารถนำรูปแบบที่ได้ไปเป็นแนวทางในการจัดการกรเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับการใช้หลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการศึกษา ของนักศึกษารัฐศาสตรการปกครอง

๒. ศึกษาารูปแบบนำหลักอิทธิบาทธรรมในการนำไปใช้ในการศึกษา ของนักศึกษารัฐศาสตรการปกครอง

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๑ พื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่การวิจัยเฉพาะ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช เท่านั้น

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือนักศึกษารัฐศาสตรการปกครองทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช จำนวน ๔๕๕ คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) กำหนดนัยสำคัญที่ ๐.๐๕ ได้จำนวน ๒๑๔ คน

๓.๓ เครื่องที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม แบบออกเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะข้อมูลเป็นมาตราการวัดระดับนามบัญญัติ (Nominal Scale), ตอนที่ ๒ การนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง มีลักษณะข้อมูลเป็นมาตราการวัดระดับช่วง (Interval Scale) ข้อคำถามเป็น Rating scale ๕ ตัวเลือก, ตอนที่ ๓ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครองมีลักษณะข้อมูลเป็นมาตราการวัดระดับช่วง (Interval Scale) ข้อคำถามเป็น Rating scale ๕ ตัวเลือก.

๓.๔ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแบบสอบถามที่ได้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ๓ รูป/คน ให้แนะนำเพิ่มเติมปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา และตัดข้อความที่สื่อความหมายที่ไม่ชัดเจนออกไปเพื่อให้ได้ข้อความที่สื่อความหมายชัดเจน เข้าใจง่ายตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตรวจสอบความครอบคลุมชัดเจนด้านเนื้อหา ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาและสถิติ ให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยหาดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) โดยออกแบบสำรวจให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อในเครื่องมือวัด แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ ได้เท่ากับ ๐.๙๖

การตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถาม ที่ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ซึ่งได้แก้ไขปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี วิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ที่มีลักษณะคล้ายกับประชากรที่ศึกษาจำนวน ๓๐ คน แล้วนำมาหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยใช้สูตร สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Crabach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๙๙

๓.๕ วิธีการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือถึงรองอธิการบดี ขออนุญาตเก็บข้อมูลและเก็บด้วยตัวเอง และผู้ช่วยจำนวน ๕ คน ตามห้องเรียนทุกๆห้อง ดำเนินการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) มีเทคนิคและวิธีสุ่มตัวอย่างดังนี้สุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ(Stratified Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นชั้นๆภูมิตามลำดับชั้นที่ศึกษา เมื่อเก็บข้อมูลแต่ละชั้นภูมิใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random sampling) โดยฉลากตามเลขที่แล้วแจกแบบสอบถาม และรอนกว่ากลุ่มตัวอย่างจะกรอกข้อมูลเสร็จ เมื่อตรวจสอบความสมบูรณ์เรียบร้อยแล้วจึงเก็บข้อมูลห้องเรียนต่อไป

๓.๖ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยความถี่ (Frequency) และร้อยละ(Percentage), วัดดูประสงค์ข้อ ๑ วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)วัดดูประสงค์ข้อ ๒ วิเคราะห์ด้วยสถิติอ้างอิง(Inferential statistics) สร้างรูปแบบนำหลักอิทธิบาทธรรมในการนำไปใช้ในการศึกษา ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง และทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) กำหนดนัยสำคัญที่ ๐.๐๕

๔. ผลการวิจัย

ระดับการใช้หลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการศึกษา ของนักศึกษาสาขาวิชารัฐศาสตร์การปกครอง ในภาพรวมอยู่ระดับมาก เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่า ด้านหลักวิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น)อยู่ระดับมากที่สุด ส่วนด้าน ฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) จิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) และวิมังสา (การพิจารณาใคร่ครวญหาเหตุผลในสิ่ง) อยู่ในระดับมาก

รูปแบบนำหลักอิทธิบาทธรรมในการนำไปใช้ในการศึกษา ของนักศึกษารัฐศาสตร์การปกครอง ด้านหลักวิริยะ (ความเพียรพยายามทำในสิ่งนั้น)มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ของนักศึกษารัฐศาสตร์การปกครอง สูงสุด รองลงมาคือด้านฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) และด้าน จิตตะ (การเอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) ตามลำดับ เมื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ทั้ง ๔ ด้านเมื่อพิจารณาภาพรวมทั้งหมดปรากฏว่ารูปแบบที่ได้นี้สามารถทำนายได้ ร้อยละ ๓๕.๗ จากข้อมูลดังกล่าวสามารถเขียนรูปแบบได้รูปภาพดังนี้

๕. อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ศึกษาแบบนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการศึกษาของนักศึกษารัฐศาสตร์การปกครองสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

นักศึกษารัฐศาสตร์การปกครองนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ในการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุดนี้อาจเนื่องมาจาก เป็นมหาวิทยาลัยของคณะสงฆ์จัดการศึกษาตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนาและนักศึกษาส่วนใหญ่เป็นคนมีพื้นฐานทางจิตใจที่สอดคล้องกับผลการวิจัยของกรองกาญจน์ พงษ์พิทักษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง อิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารและพนักงานที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจการกรณีศึกษา : บริษัท สตาร์มาร์คแมนูแฟคเจอร์ริง จำกัด จังหวัดสมุทรสาครผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและพนักงานนำอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของ ดนัย อนาวิโล ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา : กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัดนครสวรรค์

ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์นำหลักพุทธธรรมด้านอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการบริหาร อยู่ในระดับมากที่สุดและยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ บัญชา ท่าทอง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาการวัดผลของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยผลการวิจัยพบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ นำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุดสอดคล้องกับพุฒิสรรค์ คุ่มสะดวก อติศักดิ์ เตือนสันเทียะได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ ผลการวิจัยพบว่า ตำรวจรักษาพระองค์นำหลักอิทธิบาทธรรมมาใช้ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะว่าหลักอิทธิบาทธรรมเป็นธรรมที่ทำให้ผู้ปฏิบัติถึงความสำเร็จได้

๖. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(๑) ด้านหลักวิริยะควรมีน้ำหนักสูงสุดมีอิทธิพลต่อรูปแบบมากที่สุด ฉะนั้นวิทยาเขตจะต้องส่งเสริมให้นักศึกษามีความขยันมากขึ้น ให้ความสำคัญกับการมาเข้าเรียนในชั้นเรียน มีการเรียกชื่อทุกครั้ง ที่เข้าสอน และให้คะแนนมาเรียนในสัดส่วนที่สูงขึ้น

(๒) ด้านหลักวิมังสา มีค่าอิทธิพลต่อรูปแบบต่ำที่สุด ฉะนั้นวิทยาเขต ต้องมีนโยบายในการให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของการมาเรียนในชั้นเรียนเป็นสำคัญ ละเว้นการกิจอื่นๆในวันเรียน

๒. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

(๑) ต้องมีการกวดขันในการเข้าเรียนในชั้นเรียน อย่างจริงจัง โดยประกาศีให้ความดีความชอบกับนักศึกษาที่เข้าชั้นเรียนเป็นประจำไม่ขาดเรียน เพื่อสร้างกระตุ้นแรงจูงใจในการเข้าห้องเรียนของนักศึกษาทุกๆ คน

(๒) ผู้บริหารและอาจารย์สมควรสร้างบรรยากาศ การเรียนให้เป็นที่รื่นเริงใจ เรียนอย่างมีความสุข จัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ครบครัน เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่มาเรียน

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

(๑) ควรศึกษารูปแบบนำหลักอิทธิบาทธรรมในการนำไปใช้ในการศึกษา ของนักศึกษาศาขารัฐศาสตร์การปกครอง โดยใช้องค์ประกอบหลายปัจจัยร่วมกัน เช่นการศึกษาโมเดลสมการโครงสร้าง โดยใช้หลักธรรมอื่นๆหลายตัว เป็นองค์ประกอบเพื่อหาอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และในภาพรวม โดยปรับโมเดลสมการให้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

(๒) ควรศึกษาและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากผู้เกี่ยวข้อง เช่น อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษา เพื่อยืนยันรูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ว่าสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของพื้นที่หรือไม่

บรรณานุกรม

๑. เอกสารชั้นปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. “พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย” ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๒. วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์และงานวิจัย

กรองกาญจน์ พงศ์พิทักษ์. “อิทธิบาท ๔ ของผู้บริหารและพนักงานที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนิน

กิจการกรณีศึกษา : บริษัท สตาร์มาร์คแมนูแฟคเจอร์รี่ จำกัด จังหวัดสมุทรสาคร”. คณะ

วิทยาการจัดการ : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๖.

दनัย อนาวิโล. “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสถานศึกษา : กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาจังหวัด

นครสวรรค์”. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

ณิชาภัทร เงินจัตุรัส. “การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ ๔-๖ โรงเรียนวรรณรัตน์ศึกษา อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”. ปริญญาพุทธศาสตร

มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

บัญชา ท่าทอง. “ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๖

โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย”. ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา

จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

พุทธธร คุ่มสดวก. “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์” วิทยานิพนธ์

รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๕.

พุทธธรรม : คำตอบของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน
Buddhadhamma: Responses of Sustainable Social Development

พระธนุพันธ์ ญาณิสฺสโร*

บทคัดย่อ

การพัฒนาสังคม เป็นการทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทางที่ดีภายในสังคมนั้นๆ แต่เนื่องจากสังคมไทยในปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากสังคมชนบทสู่สังคมเมืองและสังคมเมืองกึ่งชนบท ทำให้วิถีชีวิตในด้านต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การดำรงชีวิตของคนในสังคมได้กลับกลายเป็นสังคมเชิงเดี่ยวมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สังคมชนบทในประเทศไทยก็เช่นเดียวกันที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนั้นด้วย จากสภาพทางสังคมในอดีตที่มีแต่ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อยู่ด้วยกันอย่างถ้อยถ้อยอาศัย กลายมาเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทด้วยการเปลี่ยนแปลงของสภาพการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงสภาพต่างๆ ของสังคมชนบทให้เปลี่ยนแปลงไป วิถีชีวิตกลายเป็นความเร่งรีบ การแข่งขัน การไม่เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน การดำรงชีวิตต่างๆ ขึ้นอยู่กับเศรษฐกิจทุนนิยมและบริโภคนิยมเป็นสำคัญ ปัญหาของสังคมก็เป็นปัญหาที่ผสมผสานระหว่างปัญหาของสังคมเมืองและสังคมชนบท ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมห่างไกลจริยธรรมไปด้วย จึงทำให้การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนของไทยไม่ปรากฏผลเป็นรูปธรรม ซึ่งตัวชี้วัดการพัฒนาสังคมไทยอย่างยั่งยืนได้แก่ การพัฒนาให้คนในสังคมไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสุขภาพอนามัยแข็งแรง สามารถเข้าถึงระบบการคุ้มครองทางสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน

หลักพุทธธรรมจึงเป็นหลักสำคัญในการเสริมสร้างการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนได้ เพราะการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนได้นั้นจำเป็นอย่างไร้ที่ที่จะต้องพัฒนาคนในสังคมให้มีคุณภาพก่อน ด้วยการอาศัยหลักธรรมต่างๆ เป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมอย่างยั่งยืน เช่น การปฏิบัติตามศีล ๕ สุจริต ๓ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น ซึ่งหลักธรรมทั้งหลายนี้เป็น “อภาลิโก” คือสามารถนำมาใช้ได้โดยไม่จำกัดกาลเวลา ใช้ได้ในทุกสถานการณ์และทุกสภาพสังคม จึงกล่าวได้ว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : พุทธธรรม, การพัฒนาสังคม, ความยั่งยืน

Abstract

Social development makes people in society to live together happily. There are the best ways to change within such society. Thai society today because has changed very much from rural society to urban society and urban, semi-rural society. It changes way of life in various aspects so much. People's livings in the society have become mono-society more and more.

* อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน.

Social change cannot be avoided, rural society in Thailand also affected by changes. The social conditions in the past, there were generous each other, to help each other, lived together and dependence. It became urban, mono-rural society by the changes of social conditions, economic, way of life and external cultures that had changed in various conditions of rural society to changes in way of life had become hustle, competition, . The lifestyle has become urgent, competition, no courtesy each other. Various livings depended on the capitalist economy and consumerism, the society problems are the mixed problem between urban society and rural society problems that makes people living in society far away the ethics. As a result, the sustainable social development of Thailand is not occurred concrete object which standard of Thai sustainable society, including people in Thai society development have a better quality of life, environment to good living, security of life and property, strong health and access to social protection equally.

The principle of Buddhhadhamma is a key principle of enhancing sustainable social development because sustainable social development has very important that needs to people development in order to ensure the first quality by relying on the various principles and these was instrumental in creating sustainable society such as Pañca Sīla, Sucarita III, Sangahavatthu IV etc. This principle is “Akaālilo”, it can be used unlimited time, all situations and all social conditions. It said that the principle in Buddhism is an important principle in the sustainable social development.

Keywords : Buddhhadhamma, Social Development, Sustainable

๑. บทนำ

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาที่ดำรงอยู่ในสังคมโลกมานานนับ ๒,๖๐๐ ปี และดำรงอยู่ในสังคมไทยมานานนับพันปี ปฏิเสธไม่ได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความเชื่อและความศรัทธา ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและการดำรงอยู่ของทั้งมนุษย์ ชุมชน และสังคม กลไกหลักของสังคมนั้น เป็นกลไกในการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันเพื่อให้ชีวิตทุกชีวิตในสังคมนั้นอยู่รอดได้ในสภาวะที่จำกัดทั้งทรัพยากรและปัจจัยในการดำรงชีวิต ซึ่งสภาพการณ์เหล่านี้ปรากฏขึ้นและยังดำรงอยู่ในทุกสังคมซึ่งไม่เว้นแม้แต่ในสังคมไทย สิ่งแวดล้อมทางสังคมของไทยนั้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมไทย ซึ่งการพัฒนาสังคมของไทยนั้นส่วนใหญ่แล้วยังพัฒนาไปในเฉพาะด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ ซึ่งการพัฒนาสังคมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาควบคู่กันไปทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เพราะมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ต้องได้รับการพัฒนาเป็นเบื้องต้น สิ่งแวดล้อมทางสังคมของไทยนั้นจึงเป็นตัวกำหนดการพัฒนาสังคมด้วยเช่นกัน สิ่งแวดล้อมทางสังคม หมายถึง แบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม เช่น ความมีไมตรีช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน การให้ความเคารพต่อผู้ใหญ่ การมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวอย่างใกล้ชิดสนิทสนม เป็นต้น สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ยกตัวอย่างมานี้บางอย่างก็เปลี่ยนไปจากอดีตเนื่องจากโครงสร้างประชากรของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป และเนื่องจากการที่ได้ติดต่อสัมพันธ์กับสังคมอื่นๆ โดยเฉพาะอิทธิพลจากสังคมตะวันตก ทำให้สิ่งแวดล้อมทางสังคมได้ขยายกว้างออกไปกว่าเดิม และมีผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์ในการดำเนินชีวิตของสังคมไทยปัจจุบัน^๑ ซึ่งการยอมรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งเป็นสังคมวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยมเข้ามาใช้ในสังคมไทยนั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมาก ก่อให้เกิด

^๑จรรยา พรจำเริญ, “สังคมไทย”, เอกสารประกอบการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง, (นครปฐม : โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์, มปป.), หน้า ๓๓.

การเปลี่ยนแปลงทั้งวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อาหารการกิน ที่จำเป็นต้องเร่งรีบ แข่งขัน และทำที่สุดความเอื้ออาทรในสังคมก็เลือนหายไปกับวัฒนธรรมทางสังคมดั้งเดิมของไทยด้วยเช่นกัน

สภาพสังคมซึ่งแต่เดิมแยกออกเป็นสังคมชนบทซึ่งเป็นเขตที่มีผู้อยู่อาศัยอยู่ต่อหน่วยพื้นที่น้อย มีชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ใกล้ชิดกับธรรมชาติ กิจกรรมทางเศรษฐกิจขึ้นอยู่กับเกษตรเป็นสำคัญ ปัญหาของสังคมเป็นเรื่องของรายได้ สุขอนามัย หรือการศึกษา และสังคมเมือง คือ บริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก เป็นศูนย์กลางของความเจริญต่างๆ ปัญหาของสังคมเมืองมักจะเป็นเรื่องของความเสื่อมโทรมด้านจิตใจของคนในสังคม และจากท่ามกลางกระแสการพัฒนาในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดสังคมอีกประเภทหนึ่งขึ้น คือ สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งเป็นการผสมผสานกันระหว่างความเป็นเมืองกับชนบท แยกชุมชนออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ ชุมชนดั้งเดิมที่ยังคงวิถีชีวิตชนบทไว้กับชุมชนใหม่ที่ดำเนินชีวิตตามแบบสังคมเมือง ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทมีทั้งปัญหาพื้นฐานของสังคมและปัญหาด้านจิตใจของคนในสังคม^๒

๒. การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมชนบทสู่สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท

การเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นเรื่องปกติวิสัยของสรรพสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ชุมชนในชนบทของประเทศไทยในแต่ละภาค แต่ละจังหวัดได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ไม่เท่ากันในแต่ละช่วงเวลา ปัจจัยดังกล่าวได้แก่ ปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจระดับโลกที่ส่งผลมาถึงประเทศไทย นโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัย ที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในแต่ละฉบับ ส่วนปัจจัยภายในได้แก่ การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมภายในกลุ่มคนของชุมชน การปรับตัวของชุมชนต่อกระแสภายนอก รวมถึงภูมิปัญญาในท้องถิ่นซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงรวมถึงกระแสทุนนิยมและบริโภคนิยมที่นับได้ว่าเป็นสิ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมด้วยเช่นกัน

ในประเทศไทย สังคมชนบทนับได้ว่าเป็นสังคมที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ในสภาพที่การดำรงชีวิตในสังคมชนบทนั้นเป็นไปอย่างไม่เร่งรีบ ไม่มีการแข่งขัน อยู่อย่างพอเพียง มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เป็นสังคมแห่งความเอื้ออาทรอย่างแท้จริง แต่ในปัจจุบัน สังคมชนบทของไทยได้สูญเสียความเป็นสังคมชนบทที่มีเสน่ห์นั้นไปแทบจะหมดสิ้น กลายมาเป็นสังคมกึ่งชนบทกึ่งเมืองที่วิถีชีวิตต่างๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก ภาวะการแข่งขัน การเร่งรีบ การไม่มีน้ำใจ การไม่มีความเอื้ออาทรต่อกันได้เป็นตัวทำให้สังคมชนบทของไทยมีการเปลี่ยนแปลงไป ท้องทุ่งนาหลายแห่งกลายเป็นป่าหวั่นร้าง เพราะผู้คนหนุ่มสาว วัยทำงาน ไม่มีเวลามาทำงานในไร่ในนา แม้กระทั่งเด็กในวัยเรียนก็ละทิ้งสังคมชนบทเข้าไปศึกษาต่อในเมือง ทำให้สังคมชนบทส่วนใหญ่กลายเป็นสังคมแห่งความว่างเปล่า มีเพียงผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้นที่อยู่บ้านเลี้ยงลูกหลานตัวน้อยที่พ่อแม่เอามาทิ้งไว้ให้ สังคมชนบทจึงได้สูญเสียอัตลักษณ์ทางสังคมไปแทบจะหมดสิ้น

สังคมชนบท เป็นสังคมที่สมาชิกในสังคมส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม เช่น ปลูกข้าว ปลูกอ้อย ปลูกมัน ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ ดำรงชีวิตด้วยวิถีแห่งความพอเพียง อยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เต็มไปด้วยพืชพันธุ์ธัญญาหารบริบูรณ์พร้อมเพียง อยู่กันฉันท์พี่น้อง ชุมชนชนบท (Rural Community) จึงมีลักษณะที่มีความหนาแน่นของประชากรน้อย ผู้อยู่อาศัยมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเรื่องเชื้อชาติ วัฒนธรรม

^๒ ทศนา พุดติกการกิจ, “บริบทชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (พฤษภาคม ๒๕๕๘ – กรกฎาคม ๒๕๕๘) : ๗.

รักหมู่คณะ สัมผัสสามัคคีกัน ประกอบอาชีพเกษตรกรรม หรือที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม คือ การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์แบบพึ่งพาธรรมชาติ มีเศรษฐกิจแบบพอเพียงเลี้ยงตนเอง” ซึ่งวิถีชีวิตในรูปแบบนี้นับได้ว่าเป็นมนต์เสน่ห์ของชนบทไทยที่แทบจะไม่หลงเหลือให้เห็นในปัจจุบัน ถึงแม้ว่าในบางพื้นที่ของประเทศไทยยังคงพบภาพวิถีชีวิตความเป็นชนบทอยู่บ้าง แต่อาจกล่าวได้นั่นเป็นวิถีชีวิตชนบทเทียม กล่าวคือ ภาพลักษณ์ภายนอกนั้นดูเหมือนกับว่ามีความเป็นชนบทอยู่เต็มรูปแบบ แต่เบื้องลึกเบื้องหลังนั้นกลับกลายเป็นสังคมชนบทที่ล่มสลาย เพราะมีเพียงแต่คนเฒ่าคนแก่เท่านั้นที่อาศัยอยู่ในสังคมชนบทนั้นๆ แทบจะหาจ้างงานหรือวัยหนุ่มสาวไม่ได้ เพราะวิถีชีวิตต่างๆ มีความเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมากเนื่องด้วยการรับเอาวัฒนธรรมด้านต่างๆ จากภายนอกเข้ามาในสังคมชนบทมากมาย จึงทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป จนกระทั่งสังคมชนบทในบางแห่งนั้นกลายเป็นสังคมกึ่งเมืองหรือสังคมเมืองไปโดยปริยาย

สังคมเมือง หมายถึง บริเวณที่มีประชากรอาศัยอยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก เป็นศูนย์กลางของความเจริญต่างๆ การคมนาคมสะดวก ประชาชนประกอบอาชีพหลากหลาย ความสัมพันธ์ของคนในสังคมเมืองเป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน การทำงานในสังคมจะมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานอย่างชัดเจน ครอบครัวยุคใหม่ในสังคมเมืองมีลักษณะเป็นครอบครัวขนาดเล็ก (ครอบครัวเดี่ยว) พฤติกรรมของชาวเมืองจะยึดกฎหมายเป็นหลัก เศรษฐกิจในสังคมเมืองจะมีความยุ่งยากมาก^๓ ในความหมายของ “ความเป็นเมือง” (Urbanization) หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนกลายเป็นเมือง หรือการเคลื่อนย้ายของผู้คนหรือการดำเนินกิจการงานเข้าสู่บริเวณเมือง หรือการขยายตัวของเมืองออกไปทางพื้นที่ การเพิ่มจำนวนประชากรหรือในการดำเนินกิจการงานต่างๆ ที่มากขึ้น สังเกตได้จากสังคมชนบทในภาคเหนือ ที่จังหวัดลำพูนและเชียงใหม่ ในจังหวัดลำพูนนั้น ได้เกิดนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ นับเป็นการก้าวล้ำสังคมชนบทของสังคมเมืองครั้งแรก การนำโรงงานต่างๆ เข้ามาในพื้นที่นั้นก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานตามมา ก่อให้เกิดสภาพเศรษฐกิจเชิงบริโภคนิยมขึ้น ประชาชนที่มีที่ดินในบริเวณที่จะก่อตั้งนิคมอุตสาหกรรมก็พากันขายที่ดินให้กับนายทุน เกิดการย้ายถิ่นฐานทั้งจากภายในพื้นที่ออกไปนอกพื้นที่ และคนจากนอกพื้นที่เข้ามาในพื้นที่เพื่อเป็นแรงงานป้อนให้กับโรงงานอุตสาหกรรม และในจังหวัดเชียงใหม่ก็เช่นเดียวกัน ในปัจจุบันพบว่าสังคมเมืองได้ขยายตัวจากความแออัดภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ขยายไปสู่พื้นที่รอบนอกในอำเภอสันทราย อำเภอหางดง อำเภอแมริม อำเภอสันกำแพง อำเภอสารภี ซึ่งเป็นอำเภอที่ติดกับเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ การรุกร้าของสังคมเมืองสู่สังคมชนบทในกรณีของเมืองเชียงใหม่ก็เป็นปัญหาเช่นเดียวกับการตั้งนิคมอุตสาหกรรมลำพูนเช่นเดียวกัน ดังนั้น ชุมชนเมืองจึงเป็นชุมชนที่มีลักษณะตรงกันข้ามกับชุมชนชนบท มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่มาก ผู้คนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรม การค้าและบริการ มีโครงสร้างทางสังคมที่สลับซับซ้อน มีความผูกพันกับชุมชนน้อย ขาดเอกลักษณ์ของชุมชน^๔

สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท นับตั้งแต่ทศวรรษ ๒๕๒๐ เป็นต้นมา ชนบทไทยประสบความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เกษตรกรรมเพื่อยังชีพซึ่งที่เคยเป็นสัดส่วนที่สำคัญในรายได้ของประชาชนเริ่มพังสลายลง เศรษฐกิจตลาดรุกเข้าไปในชีวิตของผู้คนมากขึ้น ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมและธุรกิจก็รุกเข้าไปสู่ชนบทมากขึ้นทำให้ประชาชนในชนบทส่วนหนึ่งหันเข้าหางานอื่นที่มีลักษณะประจำมากขึ้นในเศรษฐกิจสมัยใหม่

^๓ สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗), หน้า ๓๑ – ๓๒.

^๔ ณรงค์ เล็งประชา, **วิถีไทย**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๔๒ – ๔๓.

^๕ สนธยา พลศรี, **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**, หน้า ๘๐ – ๘๑.

โดยส่วนใหญ่ขยายแรงงาน^๖ ปัจจุบันจากสถานะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคโลกาภิวัตน์ กระแสของระบบสังคม เทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมสมัยใหม่ ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันในบริบททางสังคมที่ทำให้สภาพของสังคมส่วนใหญ่ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาพสังคมแบบที่เรียกว่า “สังคมกึ่งชนบทกึ่งเมือง” ซึ่งจะมีลักษณะร่วมกันของความเป็นเมืองและชนบท ปัญหาของสังคมก็เป็นปัญหาที่ผสมผสานระหว่างปัญหาของสังคมเมืองและสังคมชนบท^๗ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยจำนวนของประชากรที่เพิ่มขึ้นและส่วนใหญ่แล้วเป็นประชากรแฝงที่มาจากพื้นที่อื่น พื้นฐานทางวัฒนธรรม การดำรงชีวิตจึงมีความแตกต่างจากคนในพื้นที่อย่างแน่นอน เพราะสังคมเมืองเป็นสังคมเชิงเดี่ยวที่มีลักษณะการเอาตัวรอดเป็นสิ่งสำคัญและก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย อาทิ การเพิ่มของประชากรอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ รายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย สภาพครอบครัวที่มีปัญหาขาดความอบอุ่น ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ขาดการศึกษาอบรมทางจิตใจที่ดี วัฒนธรรมพื้นฐานกำลังเปลี่ยนไปเป็นวัฒนธรรมแบบวัตถุนิยม ซึ่งกลายมาเป็นเครื่องกำหนดฐานะของบุคคลในสังคม จึงทำให้คนจำนวนไม่น้อยยอมทำทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่ง “วัตถุ” โดยไม่คำนึงถึงวิธีการ ทำให้วัฒนธรรมทางจิตใจ เช่น ความเมตตา กรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารีซึ่งกันและกันและกันต้องสูญสิ้นจากสังคมไปในที่สุด^๘ ซึ่งจากปัญหาดังกล่าวหากไม่ได้รับการแก้ไขแล้วนั้นอาจทำให้สังคมชนบทล่มสลายได้ในที่สุด

๓. สังคมไทยกับยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

สังคมไทยปัจจุบันนับได้ว่าประสบปัญหาต่างๆ มากมาย ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จากเหตุการณ์ทางสังคมต่างๆ ที่ผ่านมากในรอบทศวรรษนี้ได้ปรากฏปัญหาต่างๆ ทั้งสภาพเศรษฐกิจที่อ่อนแอ ขบเซา ภาวะขาดดุลทางการค้า ค่าประมาณการณ์ทางเศรษฐกิจลดลง สังคมมีความแตกแยกเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากปัญหาทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะปัญหาการเมืองที่ไม่มีเสถียรภาพ การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเกิดขึ้นบ่อยครั้งทำให้รัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศเกิดความชะงัก ทำให้การค้าระหว่างประเทศสะดุดลงไปด้วย ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และทำให้การพัฒนาสังคมแบบองค์รวมของประเทศไทยได้รับผลกระทบไปด้วย

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบันและยุคต่อไปอย่างเท่าเทียมกัน ในส่วนของมิติการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาคนให้มีความรู้ มีสมรรถนะ และมีผลิตภาพสูงขึ้น ส่งเสริมให้เกิดสังคมที่มีคุณภาพ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ระบบการพัฒนาที่ยั่งยืนในปัจจัยด้านสังคมนั้น จะต้องจัดระบบสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การบริหาร ตลอดจนกิจการต่างๆ ให้ผสมกลมกลืนสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันบนฐานแห่งความรู้ ความเป็นจริง สร้าง

^๖ นิธิ เอียวศรีวงศ์ อังใน ประภาส ปิ่นตบแต่ง, “การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจการเมืองในชุมชนชนบทและการปรับตัวของชาวนา”, เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนาครบรอบ ๔๙ ปี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ประจำปี ๒๕๔๘, (คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๒๙.

^๗ ทศนา พุดติกาลกิจ, “บริบทชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น, หน้า ๘.

^๘ ทศนีย์ ทองสว่าง, สังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๓๔-๒๓๕.

บรรยากาศแห่งความไม่เบียดเบียน บรรยากาศแห่งความช่วยเหลือเกื้อกูล พิทักษ์ปกป้องคนที่อยู่ในสถานะต่างๆ ซึ่งมีโอกาสและมีความสามารถต่างกัน

แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ระบุว่า การพัฒนาสังคมสู่ความยั่งยืนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ จำเป็นต้องมีการเสริมสร้างสังคมเข้มแข็งให้เกิดขึ้นสามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคตได้ ตัวชี้วัดสำคัญของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๑ คือ สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็ง โดยดัชนีครอบครัวอบอุ่นอยู่ในระดับดีขึ้น และจำนวนผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวได้รับความช่วยเหลือคุ้มครองเพิ่มขึ้น การเรียนรู้ของคนในชุมชนเพิ่มขึ้น คนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านและชุมชนเพิ่มขึ้น การพัฒนาให้คนในสังคมไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีสภาพแวดล้อมในการดำรงชีวิตที่ดี มีความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสุขภาพอนามัยแข็งแรงสามารถเข้าถึงระบบการคุ้มครองทางสังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน แต่สถานการณ์การพัฒนาสังคมที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ อาทิ ประชากรมีแนวโน้มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ประชากรวัยเด็กและวัยทำงานลดลง ขณะที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น

แนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้คือ ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทั้งในเรื่องของการศึกษา ทักษะการทำงาน และการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญในการดำรงชีวิตและปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ ๒๑ สร้างจิตสำนึกที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน บนความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นฐานในการก้าวไปสู่สังคมที่มีความใสใจและแบ่งปันต่อผู้อื่น สถาบันทางสังคมมีความเข้มแข็ง ทำหน้าที่และบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และชุมชนให้เป็นสถาบันหลักในการพัฒนาความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันทางสังคม ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนนำค่านิยมและวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยไปเป็นฐานในการพัฒนาคนและสังคม เสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวในการบ่มเพาะให้คนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมในวิถีชีวิต พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน พื้นฟูบทบาทของสถาบันศาสนาในการส่งเสริมศีลธรรมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยสนับสนุนให้สถาบันศาสนาเผยแพร่แก่นของศาสนาที่ถูกต้องและจัดพื้นที่ในการปฏิบัติธรรมอย่างทั่วถึงรวมทั้งมีการสร้างนวัตกรรมและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนให้มีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรมตามหลักคำสอนทางศาสนา

ดังนั้นแล้ว การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาคนในสังคมสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ เรียนรู้ในการดำรงตนในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข สร้างความมั่นคงให้กับตนเองและสังคม สร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันครอบครัว ชุมชน และสังคมควบคู่ไปกับการสร้างความอบอุ่นทางสังคมให้เกิดขึ้น สร้างความเท่าเทียมในสังคมด้วยการเห็นคุณค่าของผู้อื่น ปฏิบัติดีกับผู้อื่น สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างเงื่อนไขทางสังคมใหม่ ให้สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมที่พึงปรารถนา ก่อให้เกิดความเอื้ออาทร ความรัก ความสามัคคี ความสมานฉันท์ สังคมเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๔. หลักพุทธธรรมกับการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

การพัฒนาสังคม เป็นการทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทางที่ดีภายในสังคมนั้นๆ การพัฒนาสังคม หมายถึง การทำให้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมเดียวกันเกิดประโยชน์ส่วนบุคคลและส่วนรวมอย่างเสมอภาคและยุติธรรมมากที่สุด ให้เป็นความสุขความพอใจที่จะได้อยู่ร่วมสัมพันธ์กัน เป็นสังคมที่ผูกพันมั่นคงถาวรตลอดไป^{๙๙} และ การพัฒนาสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมตามแผนของสังคมหนึ่งใด นั่นคือ การพัฒนาต้องมีการเปลี่ยนแปลง และเป็น การเปลี่ยนแปลงตามที่อยู่ต้องการเปลี่ยนแปลงกำหนด^{๑๐๐} ซึ่งจากความหมายดังกล่าวข้างต้นเป็นการให้ความหมายเชิงประจักษ์ กล่าวคือให้ความหมายในแง่ของบริบททางสังคมที่เป็นจริงและมองเห็นได้ แต่ในขณะเดียวกัน ในความหมายเหล่านั้นก็อาจเป็นไปได้ในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์และไม่ยั่งยืนก็ได้ ซึ่งสิ่งที่จะทำให้การพัฒนาสังคมเป็นไปอย่างยั่งยืนได้นั้นสามารถกล่าวได้ว่าการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการพัฒนาสังคมนั้นเป็นการพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน ดังนั้นการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนจึงเป็นการพัฒนาบทบาทของคนในสังคมให้มีความเท่าเทียมกัน ปัญหาในการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนยังไม่ประสบความสำเร็จนั้น เกิดจากกิเลส ๓ อย่าง ที่ขัดขวางจริยธรรม คือ ตัณหา มานะ และทิฏฐิ เราจึงต้องพัฒนาคนและเศรษฐกิจให้คู่ขนานไปกับการพัฒนาจริยธรรมด้วยโดยการใช้หลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรม คือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ถือได้ว่าเป็น “อกาลิก” คือสามารถประยุกต์ใช้ได้โดยไม่จำกัดกาลเวลา กล่าวคือสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมยุคปัจจุบันได้อย่างลงตัวและเที่ยงแท้แน่นอน จากปัญหาทางสังคมหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน หากมีการนำเอาหลักพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้แล้วนั้นย่อมทำให้ประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาได้ส่วนหนึ่งแม้จะไม่ทั้งหมดก็ตาม พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธว่ามีลักษณะเป็นทางสายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิปทา^{๑๐๑} อันเป็นทางสายกลางในการยึดถือปฏิบัติ ทางสายกลางคือการดำเนินชีวิตที่เที่ยงตรงหรือประเสริฐ ตรงกับที่พระพุทธองค์ตรัสว่า มรรค คือทางปฏิบัติเพื่อให้ถึงซึ่งความดับสนิทแห่งทุกข์ มรรคมืองค์ ๘^{๑๐๒} ได้แก่ สัมมาทิฏฐิ ความเห็นชอบ สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ สัมมาวาจา การเจรจาชอบ สัมมากัมมัชตะ การกระทำชอบ สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีพในทางที่ชอบ สัมมาวายามะ ความพยายามในทางที่ชอบ สัมมาสติ การระลึกชอบ และสัมมาสมาธิ การตั้งใจชอบ

การดำรงตนในสังคมด้วยหลักมัชฌิมาปฏิปทานั้นถือได้ว่าเป็นการดำรงตนด้วยความชอบทั้ง ๘ ประการ อันเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปกติสุข ซึ่งก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมในทางที่ดีอย่างยั่งยืนตามมา เริ่มจากการมีความคิดเห็นที่ชอบ เห็นตามความเป็นจริง มีความดำริที่ชอบโดยปราศจากอคติทั้ง ๔ คือ^{๑๐๓} ๑) ฉันทาคติ (ลำเอียงเพราะชอบ) ๒) โทสาคติ (ลำเอียงเพราะชัง) ๓) โมหาคติ (ลำเอียงเพราะหลง) ๔) ภยาคติ (ลำเอียงเพราะกลัว) มีความคิดเห็นที่ปราศจากราคะ โทสะ และโมหะตลอดจนกิเลสตัณหาอันทำให้เกิดความอยากได้ อยากมี อยากเป็น ตลอดจนปราศจากการพยาบาท อิจฉา ริษยาซึ่งกันและกัน มีการเจรจาพาทีที่ชอบคือเว้นจากการพูดเท็จ พูดโกหก พูดส่อเสียด พูดหยาบคาย พูดเพื่อเจ้อ มีการกระทำที่ชอบ คือชอบด้วยความประพฤติ ชอบด้วยศีล ชอบด้วยกฎหมาย ดำรงตนอยู่ในศีล

^{๙๙} พัทธา สายฟู, *กลไกของสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕๓.

^{๑๐๐} สัณญา สัณญาวิวัฒน์, *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๔.

^{๑๐๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *การพัฒนาที่ยั่งยืน*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๗.

^{๑๐๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๒๙/๒๑๔.

^{๑๐๓} ที.ปา. ๑๑/๓๑๑/๒๐๓.

๕ อย่างสม่ำเสมอ มีการเลี้ยงชีพหรือประกอบอาชีพในทางที่ชอบ เว้นจากการประกอบอาชีพหรือเลี้ยงชีพในทางที่ผิดทำนองคลองธรรม หรือผิดกฎหมาย น้อย โกง โกหกหลอกลวง ตลอดถึงชู้ดริต เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ตลอดจนดำรงชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการมีความพอประมาณ คือความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ ความมีเหตุผล คือการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว คือการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล มีความพยายามในทางที่ชอบ คือการประกอบความเพียรในสถานะ ๔ ประการ เรียกว่า สัมมัตถะ^{๑๕} ได้แก่ ๑) สัจจปรธาน การเพียรพยายามป้องกันไม่ให้อกุศล คือความชั่วเกิดขึ้น ๒) ปหานปรธาน การเพียรพยายามเลิกละบาปและอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ๓) ภาวนาปรธาน การเพียรพยายามในการเพิ่มพูนกุศลให้เจริญงอกงาม และ ๔) ออนุรักษนาปรธาน ความเพียรพยายามในการรักษากุศล การระลึกรู้ชอบ คือระลึกว่าตนเองกำลังทำอะไรอยู่ โดยใช้สติเป็นตัวกำกับอยู่เสมอในการดำเนินชีวิตต่างๆ และการตั้งใจชอบ คือการฝึกฝนจิตใจให้มั่นคงแน่วแน่ต่ออารมณ์ที่ปรากฏขึ้น การปฏิบัติตามนัยนี้ถือได้ว่าเป็นข้อปฏิบัติอย่างกลาง เป็นการดำเนินทางสายกลางที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา^{๑๖}

นอกจากการดำรงตนในสังคมตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาแล้วนั้น การพัฒนาตนเองก็นับได้ว่ามีความสำคัญเช่นเดียวกัน การพัฒนาตนเองตามหลักพุทธธรรมนั้นได้แก่ หลักภาวนา ๔ คือ การเจริญ, การทำให้เป็นใหม่ขึ้น, การฝึกอบรม, การพัฒนา^{๑๗} อันได้แก่^{๑๘} ๑) กายภาวนา การเจริญกาย หรือการพัฒนากาย ๒) สีสภาวนา การเจริญศีล หรือการพัฒนาความประพฤติ ๓) จิตตภาวนา การเจริญจิต หรือการพัฒนาจิตใจ และ ๔) ปัญญาภาวนา การเจริญปัญญา หรือการพัฒนาปัญญา การพัฒนาตนเองตามหลักภาวนา ๔ นี้เป็นหลักการพัฒนาตนเองให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกายและจิตใจในการดำรงตนในสังคม และนอกจากนั้นแล้ว หลักพุทธธรรมที่นับได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นหลักธรรมแห่งการสงเคราะห์กัน ได้แก่ หลักสังคหัตถุธรรม เป็นหลักธรรมเกี่ยวกับการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เป็นหลักธรรมที่สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ การที่เราอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นต้องปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข พระพุทธเจ้าท่านทรงได้ให้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างเป็นสุขคือ สังคหัตถุธรรม (ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยว) ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม ๔ ข้อ ได้แก่^{๑๙} ๑) ทาน การให้ ๒) เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก ๓) อัถลจริยา การประพฤติประโยชน์ และ ๔) สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ ซึ่งหลักสังคหัตถุ ๔ นั้น เป็นหลักแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความรักสามัคคีกันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ดังนั้นแล้ว การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนหากเกิดขึ้นจากความประพฤติขั้นพื้นฐานของคนในสังคม ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้วยการดำรงชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงบนรากฐานของความพอดี พอมี พอกิน ในด้านสังคม ด้วยการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างปกติสุข ประยุกต์ใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิต เช่น ดำรง

^{๑๕} ธี. ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๑/๑๘๔.

^{๑๖} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๓/๓๑.

^{๑๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๗๐.

^{๑๘} อัง .ปณจก. (ไทย) ๒๒/๗๙/๑๒๑.

^{๑๙} ธี.ป. (ไทย) ๑๑/๔๐/๒๙๕.

ตนตามหลักศีล ๕ ด้วยการไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ลักเล็กขโมยน้อย ไม่ประพฤติผิดศีลธรรมทางครอบครัว ไม่โกหกหลอกลวง และไม่ดื่มสุรา เสพยาเสพติด ดำรงตนด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่วทุกชนิด รู้จักแบ่งปันผู้อื่นด้วยการให้ รักษาหัวใจด้วยการพูดไพเราะ รู้จักสงเคราะห์ด้วยการช่วยเหลือ วางตนให้เป็นบรรทัดฐานที่ดีแก่สังคม และในด้านการเมือง ด้วยการดำรงตนตามหลักสุจริต ๓ คือประพฤติตนด้วยความสุจริตทางกาย รู้จักการให้อภัย ไม่ทำร้าย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีจิตที่สุจริตด้วยการไม่ใส่ร้ายป้ายสีผู้อื่น ไม่พูดเพื่อแฉอหยาบคาย โทก ส่อเสียด และมีมโนสุจริตด้วยการรู้จักคิด วิเคราะห์ แยกแยะข้อมูลข่าวสารต่างๆ ใช้ปัญญาในการพิจารณาสิ่งต่างๆ ที่รับรู้ ไม่เชื่อในทันที สิ่งเหล่านั้นนับได้ว่าเป็นสังคมอุดมคติตามความหมายของการพัฒนาสังคมที่มุ่งเน้นให้การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมเกิดประโยชน์ทั้งส่วนบุคคลและส่วนรวมอย่างเสมอภาคและยุติธรรม เป็นสังคมแห่งความสงบสุข อบอุ่นและเป็นมิตรไมตรี มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมตตากรุณาต่อกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นสังคมแห่งสันติสุข และหากสังคมใดมีการพัฒนาไปในลักษณะเช่นนี้ย่อมถือได้ว่าสังคมนั้นได้รับการพัฒนาแล้ว และสังคมนั้นย่อมอยู่ด้วยกันอย่างปกติสุขอันเป็นการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

๕. สรุป

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่ถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก จากสังคมชนบททั่วไปกลายเป็นสังคมเมืองและสังคมกึ่งชนบทกึ่งเมือง เป็นสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ อาหารการกิน และอัตลักษณ์ทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการที่คนในสังคมยอมรับเอาวัฒนธรรมการดำรงชีวิตจากภายนอกในลักษณะของชุมชนเมืองเข้ามาใช้ในสังคมชนบทมากขึ้น สังคมบริโภคนิยมและวัตถุนิยมกำลังกลืนกินอัตลักษณ์สังคมชนบทไปอย่างสิ้นเชิง แต่ในเมื่อสังคมได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก และยากที่จะทำให้กลับคืนสู่สังคมเช่นดังเดิมได้ ทำอย่างไรจึงจะให้สังคมไทยที่เป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทเสียเป็นส่วนใหญ่อยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขและยั่งยืน

หลักพุทธธรรม เป็นคำตอบที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางในการสร้างความยั่งยืนให้กับสังคมได้ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นไปทั้งหมดก็ตาม แต่อย่างน้อยการที่ได้นำหลักพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมให้ยั่งยืนนั้นนับได้ว่าเป็นมิติใหม่ที่ควรให้ความสำคัญ เพราะความที่หลักพุทธธรรมนั้นเป็น “อกาลิก” คือสามารถใช้ได้โดยไม่จำกัดกาลเวลา ประยุกต์ใช้ในทุกโอกาส ทุกยุคสมัย จึงสามารถกล่าวได้ว่าการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้นั้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยการพัฒนาสังคมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาบุคคลก่อน เมื่อบุคคลในสังคมเพียบพร้อมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรมที่น้อมนำมาประพฤติแล้ว การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมเป็นไปอย่างปกติสุข ซึ่งสามารถก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน

ดังนั้นแล้ว สังคมไทยจะได้รับการเปลี่ยนแปลงไปมากน้อยเพียงใด จะเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างเชิงวัฒนธรรม เชิงพฤติกรรม หรือในด้านอัตลักษณ์ก็ตาม トラบใดที่ยังคงมีการนำหลักพุทธธรรมเข้ามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคมแล้วนั้นย่อมทำให้สังคมนั้นๆ มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ก่อให้เกิดสังคมแห่งความสงบสุข อยู่อาศัยด้วยกันอย่างมิตรไมตรี มีความสามัคคีในสังคม นำมาสู่การพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน ฉะนั้น พุทธธรรม จึงเป็นคำตอบของการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

๑. ปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

๒. ทุตยภูมิ

(๑) หนังสือ

จรรยา พรจำเริญ. “สังคมไทย”. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง. นครปฐม : โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์, มปป.

ณรงค์ เส็งประชา. วิถีไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๔.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

ประกาศ ป็นตบแต่ง. “การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจการเมืองในชุมชนชนบทและการปรับตัวของชาวนา”. เอกสารการประชุมวิชาการระดับชาติ เนื่องในวันคล้ายวันสถาปนาครบรอบ ๙๙ ปี สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ประจำปี ๒๕๕๘. คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๘.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). การพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๒๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๕๔.

พัทยา สายหู. กลไกของสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๗.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

(๒) วารสาร

ทัศนาศ พุทธิการณกิจ. “บริบทชุมชนภายใต้สังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (พฤษภาคม ๒๕๕๘ – กรกฎาคม ๒๕๕๘) : ๗.

(๓) วิทยานิพนธ์

สุทธิพร รัตนธรร ศรีธธา. “ศึกษาการพัฒนาที่ยั่งยืนแนวพุทธในทัศนของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

บัตรสนเท่ห์ วิธีสร้างข่าวลือที่ไม่เคยล่าสมัย : ความจริง/ลวง ความรุนแรง และความตาย
**Anonymous letter of Rumor building Method that never delays: Truth, Lying,
Violence, and Death**

พระระพิน พุทธิสาโร

บทคัดย่อ

บัตรสนเท่ห์ เป็นเครื่องมือการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อให้รู้ข้อมูลที่เป็นได้ทั้งจริงและเท็จ โดยมีผลแอบแฝงจากการสื่อสารนั้น เพื่อเป็นการทำร้ายและทำลายอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อสนเท่ห์เกิดขึ้นการจัดการสนเท่ห์ต่อข้อเท็จจริงนั้นจึงเป็นความจำเป็น รวมทั้งใช้หลักการทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องกำหนดท่าทีต่อพฤติกรรมและการกระทำนั้น ตามหลักโลกธรรม นินทา สรรเสริญ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดความขัดแย้งรุนแรง และอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้ความแตกต่างนั้นให้ได้ โดยใช้กฎ กติกา (รัฐ) และเกณฑ์ของวิถีประชา (สังคม) เป็นเครื่องประคองเพื่อการอยู่ร่วมกันในที่สุดด้วย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความรุนแรงผ่านสื่อที่เรียกว่า “บัตรสนเท่ห์” อันมีผลเป็นความรุนแรงอีกแบบหนึ่งในองค์กร และแนวทางแก้ไขตามหลักพุทธและกลไกของรัฐ ใช้วิธีการการศึกษาจากเอกสาร พร้อมวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสถานการณ์ปัจจุบัน

คำสำคัญ :บัตรสนเท่ห์,ความจริง,ความรุนแรง,ความตาย

Abstract

Anonymous communication is the communication tool that intend to express both true and false. The main reason of this communication is to discredit and destroy others in opposite side. When an anonymous letter occur,the management to the truth of this communication is needed. Using Buddhist principles are the main tools for setting behavior and action which follows by Lokadhamma, blame and praise.The Purpose is to decrease conflict and violence in order to live together with peacefulness under different context, Using law and rule of the state and society are needed to sustain for living together.

This article aims to study violence through the media called " Anonymous letter" as a result of violence in organization, and solutions based on Buddhist principles and mechanisms of the state. This article study on the documents, and analysis of the phenomenon that occurs in the current situation.

Keywords: Anonymous Letter, Truth, Lying, Violence, Death

๑. บทนำ

การสื่อสาร การช่วงชิงพื้นที่ทางการสื่อสาร กลายเป็นกลไกที่สำคัญ ในวิถีทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในสภาพสังคมปัจจุบัน มีปรากฏการณ์การเผยแพร่ “ข้อมูลอันเป็นเท็จ/จริง” หรือเรียกอีกอย่างว่า “บัตรสนเท่ห์” ในรูปเอกสาร และส่งต่อด้วยการสื่อสารสาธารณะ Line และ Face book ในทำนองกล่าวหา ฟ้องร้อง และโจมตี การให้ข้อมูลทั้งเท็จ และจริงอยู่ในนั้นผสมกันไป แต่โดยหลักใหญ่

ใจความกลับเป็นการลดทอนคุณค่า ใส่ความและให้ร้ายต่อบุคคลที่กล่าวถึง จะด้วยเหตุผล หรือเจตนาใดของผู้เขียนบัตรสนเท่ห์ก็ตาม แต่ทำให้ผู้เขียนต้องนึกย้อนกลับไปว่า บัตรสนเท่ห์ หรือการกล่าวร้าย ให้ร้าย จึงเป็นเครื่องมือ ที่ยังคงมีเสน่ห์และใช้ได้ผลในเชิงประจักษ์ ทรงอำนาจในการให้ข้อจริง หรือข้อเท็จ อันมีเป้าหมายเพื่อการทำร้าย ทำลายอีกฝ่ายหนึ่ง รวมทั้งเงื่อนไขที่ต้องตรวจสอบจาก “สนเท่ห์” ทั้งจริงในฐานะเป็นข้อบกพร่องผิดพลาด เป็นจุดอ่อนของอีกฝ่าย ข้อเท็จ คือเรื่องไม่จริงแต่ถูกสร้างขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อการ ทำร้าย ทำลาย “ประหัตประหาร” ฝ่ายตรงข้ามเทียบกรณีเหตุการณ์ในครั้งกาลที่นาง จัญจมาณวิกา กล่าวหาว่าพระพุทธเจ้าเป็นพ่อของเด็กในครรภ์ของเธอ โดยมีท้องกลมโตที่ถูกสร้างขึ้น เป็น เครื่องหมาย (ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๗๖/๘๘) ดุจสนเท่ห์ที่ที่ทำให้คนอื่นเห็น เข้าใจ หรือเชื่อว่าเป็นเช่นนั้นจริง หรือการใช้ความตายของนางสุนทรี เป็นกลไกในการกล่าวหาคนที่อยู่ในวัดเซตวันว่าเป็นผู้ฆ่า (ขุ.อ. (ไทย) ๒๕/๓๘/๒๔๖-๒๕๐) แล้วนำศพของนางไปหมกป่า ธรรมดาๆ ว่าเหตุเกิดที่ไหน บุคคลที่อยู่ใกล้หรือใน สถานที่นั้นย่อมเป็นผู้กระทำ นัยหนึ่งเหมือนเป็นการสร้างสถานการณ์ผ่านความเชื่อ หรือการทำให้เชื่อ ไม่ว่าจะสิ่งนั้นจะเป็นเท็จหรือจริงก็ตาม ดังนั้นเหตุการณ์บัตรสนเท่ห์ ทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะนำมาวิเคราะห์ พร้อมดูแนวทางการจัดการกับบัตรสนเท่ห์ (เท็จ:จริง) ตามหลักการ ทั้งภาครัฐ ที่มีกระบวนการสอบสวน ข้อเท็จจริง หรือภาคประชาสังคมกับกระบวนการ ตามกฎหมายที่สังคมกำหนดขึ้นในส่วนพระพุทธศาสนา ก็มีพุทธวิธีในการจัดการข้อมูลข่าวสารอันเป็นเท็จ ด้วยทำทีและการวางท่าที่ตามแบบชาวพุทธด้วยเช่นกัน

๒. บัตรสนเท่ห์ ความหมาย ในความจริง ความลวง และการสื่อสาร

เมื่อค้นหาความหมายตามที่ปรากฏพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า “บัตรสนเท่ห์เห็น. จดหมายฟ้องหรือกล่าวโทษผู้อื่นโดยมิได้ลงชื่อหรือไม่ลงชื่อจริงของผู้เขียน”(ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔, ๒๕๕๖) ดังนั้นหากเอาความหมายตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน อาจกินความเพียงว่าเป็นจดหมาย “ฟ้อง” หรือกล่าวโทษ แต่ไม่มีปรากฏผู้เขียน ก็แปลว่าผู้เขียนหรือให้ข้อมูลบัตรสนเท่ห์อาจเป็นคนที่อยู่ในที่หนึ่งแล้วสร้างสถานการณ์ด้วยเงื่อนไขหนึ่ง โดยมีเป้าประสงค์แอบแฝง

สัทพะ พระจนะ พาสาโท ของ Bisshop D.JB Pallegoix ๒๓๙๗(ของ-บาติสต์ ปาเลอกัว, สัทพะ พระจนะ พาสา โท, ๒๕๔๒.) เป็นพจนานุกรมสี่ภาษา ที่ปาเลอกัว (Pallegoix) บาทหลวงชาวฝรั่งเศส เป็นผู้เรียบเรียง ตีพิมพ์ขึ้นที่กรุงปารีส ในปี พ.ศ. ๒๓๙๗ ขณะที่เขาดำรงตำแหน่งมุขนายกมิสซังสยาม เป็นหนังสือขนาดใหญ่ ประกอบด้วยคำจำกัดความในศัพท์ภาษาไทยเป็นภาษาละติน ภาษาฝรั่งเศส และภาษาอังกฤษ ในจำนวนคำศัพท์ทั้งสิ้น ๓๒,๒๙๒ คำ คำว่าบัตรสนเท่ห์ไม่ปรากฏมีในพจนานุกรมเล่มนี้แต่ประการใด

อักษราภิธานศัพท์ (Dan Beach Bradley, ๒๔๑๖) ที่แต่งโดย หมอบรัดเลย์ที่เข้ามาในประเทศไทย สยามเมื่อ พ.ศ.๒๓๗๘ พร้อมนำศิลปวิทยาทางด้านการศึกษา การพิมพ์แบบชาวตะวันตกเข้ามาด้วย โดยตั้งโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์จนเมื่อ พ.ศ.๒๔๑๖ หมอบรัดเลย์ ได้รวบรวมคำศัพท์ต่างๆ ที่ใช้ในประเทศไทย ณ ขณะนั้นเอาไว้ โดยตั้งชื่อว่า “อักษราภิธานศัพท์ ของหมอบรัดเลย์” (แบรดเลย์,แดนบิช,๒๕๑๔) ที่นับว่าเป็นพจนานุกรมเล่มแรกของสยาม ไม่มีคำว่าบัตรสนเท่ห์ มีแต่คำว่า “สนเท่ห์” ที่ให้ความหมายไว้ว่า “สนเท่ห์ คือ ความสงสัยเช่นคนคิดในใจว่าบันดาโลกย์นี้จะมีผู้สร้างจริงหรือถาหนอ” (แบรดเลย์,แดนบิช,๒๕๑๔) สืบค้นพจนานุกรมในฉบับเดียวกันนี้อีกให้ความหมายของคำว่า “บัตร” คือใบกาดคดหนังสือบาดหมายอันใดอันหนึ่ง” หรือเมื่อตามไปดู “บาดหมาย” คืออะไร ก็ให้ความหมายไปอีกว่า “บาดหมาย,คือหนังสือที่เขา

เกณฑ์ราชการเขียนลงในกระดาษให้เอาไปส่งให้แก่ผู้ต้องเกณฑ์” ดังนั้นอักษรอาณัติศัพท์ถึงไม่ได้ระบุไว้ โดยตรงแต่พอสืบค้นคำบัตรสนเท่ห์ให้ได้เห็นว่าเป็นสิ่งที่สร้าง หรือทำขึ้นมาซึ่งเป็นเหตุนำไปสู่ความสงสัย หรือทำให้เกิดความสงสัยได้ของผู้พบเห็นหรือคนทั่วไป

รวมทั้งในสารานุกรม ภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ ที่นิพนธ์โดย ดร.ปรีชา พิณทอง ให้ความหมายไว้ว่า “จดหมายหรือหนังสือประจานความชั่วของผู้อื่น โดยไม่ลงชื่อจริงของผู้เขียน เรียก บัตรสนเท่ห์”(ดร.ปรีชา พิณทอง, ๒๕๓๒)

นอกจากนี้ในรัตนมาลา : พจนานุกรมแสดงความหมาย สมัย และที่มาของโบราณคดีศัพท์ ให้ความหมายของคำว่าบัตรสนเท่ห์ (น.) ไว้ว่า “หนังสือฟ้องร้องผู้อื่นโดยไม่ลงชื่อผู้ทำ” โดยยกข้อความที่มาจากกฎหมายตรา ๓ ดวง อันเกี่ยวกับเหตุการณ์กระบวนคดีลาตั้งข้อความว่า “ผู้ใดแทนบัตรสนเท่ห์ในกระดาศ ใบตาล สมุท อันตกอยู่ในสถานใด ๆ ก็ดี” (ดร.นิยะดา เหล่าสุนทร, ๒๕๕๓)

ดังนั้นหากวิเคราะห์เฉพาะคำว่าบัตรสนเท่ห์ อาจมองได้ว่าเป็นการประสังค์ร้าย หรือมุ่งร้าย เสียมากกว่าและในเวลาเดียวกันในพฤติกรรมและการกระทำ เป็นการประสังค์ต่อทรัพย์สินตำแหน่ง และชีวิตเป็นเครื่องหมาย ดังกรณีในพระพุทธศาสนามีแนวคิดเรื่องของการห้ามภิกษุ “เลศโจทย์” หรือ “กล่าวโดยไม่เป็นความจริง” เพราะถ้าเป็นอย่างนั้นจัดเป็นกล่าวหา ใส่ความ ดังปรากฏความว่า “ภิกษุผู้โจทก์ไม่ได้เห็นภิกษุต้องอาบัติปาราชิก ถ้าโจทก์ภิกษุนั้นว่า ‘ข้าพเจ้าเห็นท่านต้องอาบัติปาราชิกแล้ว ท่านไม่เป็นสมณะไม่เป็นเชื้อสายศายกบุตร ท่านร่วมอุโบสถ ปวารณาหรือสังฆกรรมไม่ได้’ ต้องอาบัติสังฆาทิเสสทุก ๆ คำพูด”(วิ.มหา (ไทย) ๑/๓๘๗/๔๒๐) แปลความก็คือ การกล่าวหาโดยไม่เป็นจริง หรือไม่มีมูลที่มีความผิดต่อผู้กล่าวหา (อาบัติ) จริงก็ให้มีการตรวจสอบวินิจฉัย ประชุมสงฆ์ ตรวจสอบ สั่งการและหาแนวทางในการป้องกันเช่น การออกกฎระเบียบเพื่อ ป้องกัน ควบคุม และป้องปราม ในกรณีที่เป็นความผิดก็ให้ระมัดระวัง “บัตรสนเท่ห์” จึงเป็นทั้งกระบวนการตรวจสอบ เป็นทั้งการแสวงหาความจริง และอาจเป็นจดหมายข่าวที่สะท้อนได้ทั้งเรื่องจริงและไม่จริง กรณีหีบเหล็กของบุญเพ็ง ฆาตรกรต่อเนื่องในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ที่ฆาตพแล้วศพเปล่า พร้อมนำศพใส่หีบทิ้งน้ำ เหตุเกิดใน พ.ศ.๒๔๖๑ “หีบ” กลายเป็น “บัตรสนเท่ห์” ในตัวเองที่ต้องให้มีการตรวจสอบ ว่ามีที่มาอย่างไร ช่างในมีศพได้อย่างไร ใครเป็นคนเอามาทิ้ง นัยหนึ่งคือ วัตถุประสงค์นำไปสู่การแสวงหาความจริง เพื่อแสดงความจริงให้ปรากฏ บุญเพ็งฆาตรกรต่อเนื่องกลายเป็นนักโทษประหารคนสุดท้ายด้วยวิธีการ “ตัดหัว” (เอนก นาวิกมูล, ๒๕๓๘) หรือกรณี “เด็กในกระโถน” ของหม่อมยี่ [พระเจ้าพี่นางเธอ พระองค์เจ้ายิ่งเยาวลักษณ์ อรรคราชสุดา, พ.ศ. ๒๓๙๕ — พ.ศ. ๒๔๒๙, พระราชธิดาองค์ใหญ่ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันประสูติแต่เจ้าจอมมารดาแพ] คือเครื่องสนเท่ห์นำไปสู่การสืบสวนหาข้อเท็จจริงว่า เด็กเกิดจากใคร ใครเป็นพ่อ นำไปสู่การขยายความ การแหวกม่านประเพณีระหว่างสามัญชน “มหาโต” กับเจ้าหญิงผู้สูงศักดิ์ จนกลายเป็นโศกนาฏกรรมชีวิต “รัก” ที่ “ผิดจารีตประเพณี” จนกลายเป็นความรุนแรงและความตายของ “มหาโต” ในที่สุด

ดังนั้นบัตรสนเท่ห์การกล่าวหา โจมตี ประสังค์ร้าย การเผชิญหน้า ความระแวง และความขัดแย้ง ทั้งยังเป็นการข่มขู่ความผิด เป็นเครื่องมือแสวงหาความจริง กระบวนการตรวจสอบในตัวเองที่มีผลเป็นความคิดเชิงประจักษ์ต่อสาธารณะ แม้ผลจะเป็นการเผชิญหน้า ขัดแย้ง หรือความรุนแรงก็ตาม

รูปที่ ๑ หีบเหล็กบุญเพ็งสนเท่ห์ที่นำไปสู่การค้นหาศพ “สนเท่ห์” ที่อยู่ด้านในว่าใครฆ่ามีมาอย่างไร จนกระทั่งนำไปสู่การสืบจับฆาตรกรต่อเนื่องบุญเพ็ง หีบเหล็ก นักโทษประหารคนสุดท้ายที่ใช้ดาบตัดคอ ในประวัติศาสตร์ไทย เมื่อ ๑๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๔๖๒

๓. บัตรสนเท่ห์ ความจริง ความลวง และความตาย

ในความเป็นจริงบัตรสนเท่ห์ที่ถูกสร้างขึ้น ส่วนใหญ่ล้วนมีนัยยะเนื่องต่อกับกระบวนการทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ อาจหมายถึงเหตุเนื่องต่อจากการขัดกันในระดับที่กล่าวมา นำไปสู่การสร้าง ข้อเท็จจริงและข่าวลวงเพื่อใส่ความหรือกระทำให้เป็นสถานการณ์ทางลบต่ออีกฝ่ายหนึ่ง ในอันที่จะต่อสู้ ช่วงชิงความได้เปรียบ จนกระทั่งถึงการช่วงชิงอำนาจ หรือการเปลี่ยนผ่านจากความเปลี่ยนแปลงอันจะ เกิดขึ้นจากสนเท่ห์นั้นซึ่งในความจริงเหล่านี้ สามารถจำแนกและให้แนวคิดอธิบายต่อเหตุการณ์เหล่านี้ได้ ว่า

๑. บัตรสนเท่ห์สะท้อนความจริง หมายถึง บัตรสนเท่ห์เป็นการสื่อสารความจริง เป็นความจริงเชิง ประจักษ์ ดังปรากฏหลักฐานว่า

ในพระราชพงศาวดารบันทึกว่า เกิดขึ้นมาจากการส่งหนังสือไม่ระบุนามผู้ส่ง หรือที่เรียกว่า บัตร สนเท่ห์ ฟ้องลูกขุนว่า ทางขุนสุวรรณ หรือ เขียน บุตรชายของพระยาราชาภักดี บังอาจใช้ภรรยาของตน ที่ ชื่อกุหลาบ...ให้ไปพุดจาแทะโลมเกี่ยวพาราสี เจ้าจอมมารดาช้อย บุตรพระยาบำเรอภักดี ปรากฏว่า...เจ้า จอมมารดาช้อยมีใจให้เสียด้วย ทำให้ทั้งสองลอบติดต่อกัน แอบส่งของให้กันอยู่เป็นประจำ โดยมีภรรยา ของขุนสุวรรณรู้เห็นเป็นใจ...ทางคณะลูกขุนและตุลาการ ตรวจสอบชำระความแล้วพบว่า เป็นเรื่องจริง จึง มีการตัดสินความ...และปรากฏว่าโทษถึงขั้นประหารชีวิต **ดังปรากฏข้อความว่า** "...ให้เอาอ้ายเขียนและอื กุหลาบไปประหารชีวิตที่วัดมกะสัน ณ วันจันทร์ เดือน ๗ แรม ๑๒ ค่ำ.."

บัตรสนเท่ห์ อาจให้คำนิยามร่วมว่าเป็นเครื่องมือสะท้อนข้อเท็จจริง เพื่อนำไปสู่การแสวงหาความจริง ทั้งยืนยันว่าสังคมนี้สามารถสื่อสารความจริง หรือการยืนยันความจริงผ่านกระบวนการประชาสังคมให้มีส่วนร่วมได้ เทียบกับการบัญญัติพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้าครั้งพุทธกาล เมื่อมีเหตุกล่าวอ้างโจทก์ โปนทนา พระองค์จะใช้การประชุมสงฆ์ สอบถามข้อเท็จจริงนั้น และออกบัญญัติ โดยทรงใช้วิธีชำระอธิกรณ์ข้อขัดสปปาปิยสิกขกรรม ซึ่งว่าผิดตามหลักพระวินัย(วิ.มท. (ไทย) ๑/๕๕๒-๕๖๓/๓๗๗-๓๘๕) ดังนั้น โจทก์ ฟ้อง กล่าวหา สนเท่ห์จึงเป็นได้ทั้งส่วนเสียคือการใส่ร้ายให้ความ และประโยชน์เครื่องมือสะท้อนความจริงเพื่อไปสู่ความจริงที่ยิ่งกว่า พร้อมแนวทางแก้ไขและป้องกัน

๒. เพื่อการ **ทำร้าย ทำลายจนเป็นความรุนแรงแม้กระทั่งชีวิต** หมายถึงเป็นการสร้างเรื่องเพื่อฟ้อง ใส่ความ โดยมีนัยยะของการใช้ความจริง ที่สร้างขึ้น แฝงด้วยความไม่จริง โดยมีผลปลายทางเป็นการลดทอนคุณค่า หรือผลในทางลบต่ออีกฝ่ายหนึ่ง จนกลายเป็นการเสียชื่อเสียง เกียรติยศไปหรือรุนแรงไปจนกระทั่งประสงค์ต่อตำแหน่งและชีวิต

ดังกรณีที่น่างงใจจมาณวิภา สร้างเรื่องทำที่เป็นท้อง ใส่ไม้หนุนไว้หน้าท้อง เพื่อทำสัญลักษณ์ประหนึ่งว่าท้อง เป็นพฤติกรรมอำพราง(ขุ.อป. (ไทย) ๓๒/๗๒/๕๗๕) สนเท่ห์ สร้างสิ่งเชื่อ ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้ากล่าวถึงเหตุการณ์นั้นไว้ว่า “นางจัญจมาณวิภาจึงมากล่าวต่อเราด้วยคำไม่จริงท่ามกลางหมู่ชน” พร้อมยกกาลาในเหตุการณ์นั้นว่า “บุคคลผู้ล่วงละเมิดธรรมอย่างหนึ่ง ผู้มักกล่าวเท็จ ปฏิเสธปรโลก จะไม่ทำบาปไม่มี”(ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๗๖/๘๘) รวมถึงการที่นักบวช “นิครนถ์” เสียประโยชน์จากการมีอยู่ของพระพุทธศาสนา จึงใส่ร้ายพระสงฆ์ และวัดให้ได้รับความเสียหายจากการจางนางสุนทรี่ไปที่วัด แล้วฆ่านางพร้อมใส่ความแก้วัดและพระสงฆ์ว่าเป็นผู้ฆ่า (ขุ.อุ. (ไทย) ๒๕/๓๘/๒๔๖-๒๕๐) พระทัฬหะมัลลบุตรผู้เป็น “ภัตตเตศน” จัดเสนาสนะผลประโยชน์อันพึงได้แก่พระภิกษุสามเณรอย่างเหมาะสม แต่มีพระเมตติยะ และพระภุมมชกะ (วิ.จู (ไทย) ๗/๒๖๕/๔๔) ไม่พอใจต่อการเป็นผู้ทำหน้าที่ของพระทัฬหะ จึงให้ “เจ้าวัชฒะลิจฉวี”(วิ.จู (ไทย) ๗/๒๙๓/๘๕) กล่าวโจทก์ด้วยอาบัติที่ไม่เป็นจริง จนต้องมีการบัญญัติสิกขาบท (วิ.จู (ไทย) ๗/๒๙๓/๘๕.) ต่อผู้มีพฤติกรรมกล่าวโจทก์ที่ไม่เป็นจริง และนำไปสู่การ “คว่ำบาตร”(วิ.จู (ไทย) ๗/๒๖๖/๔๖)ต่อบุคคลที่มีพฤติกรรมสร้างข้อมูลเท็จกล่าวร้ายต่อพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ดังนั้นสนเท่ห์ที่เกิดขึ้นในครั้งพุทธกาล ทั้ง ๓ เหตุการณ์ จึงหมายถึงการสื่อสารด้วยความเท็จ จนมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลง เป็นความเสียหายจากข้อมูลข่าวสารนั้น มีผลลัพธ์เป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างจากพฤติกรรมและการกระทำต่อผู้ถูกระทำนั้น

ภาพที่ ๒ นางจิญจมาณวิกา “สนเท่ห์” ที่สร้างขึ้นด้วยการทำที่เป็นท้อง ด้วยการใส่ไม้ท่อนไว้หน้าท้อง เพื่อทำสัญลักษณ์ประหนึ่งว่าท้อง เป็นพฤติกรรมอำพรางที่มีเจตนาแอบแฝงเพื่อการใส่ความจาก ความไม่รู้ นั้น (ที่มาภาพ <http://www.dhammadjak.net/forums/viewtopic.php?f=38&t=39613&start=45>)

ย้อนกลับมาใกล้อีกหน่อยในประวัติศาสตร์ไทย “มีหลักฐานว่า “ในปีชวด ๒๓๕๙ ในแผ่นดินรัชกาลที่ ๒ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(บุญศรี)เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ กำลังจะได้ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช อยู่ก็มีข่าวว่า ต้องอธิกรณ์กับสีกาเป็นปราชิรัชกาลที่ ๒ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าไกรสร กรมหมื่นรักษกรมเรศ และ พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ทรงพิจารณาโทษ ให้เขียนสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ แล้วลงพระอาญาจำคุก พระเจ้าน้องยาเธอ พระองค์เจ้าคันธรส กรมหมื่นศรีสุเรนทร ผู้ทรงเป็นศิษย์เอกในสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ทรงเคียดแค้นในการกระทำอันเกินกว่าเหตุของเจ้านาย ๒ พระองค์มาก จึงทรงเขียนบัตรสนเท่ห์ ดังนี้ ไกรสรพระเสด็จได้สีกา กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ เร่งไม้ พิเรนทรแมนอเวจี ไปคลาด อาจพลิกแผ่นดินได้ แมนแม่เมืองทมิฬ(สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ, ๒๕๑๑)

รัชกาลที่ ๒ ท่านก็เลยสั่งให้สอบว่า ใครเป็นผู้ทำบัตร สืบไปสืบมา ก็พบว่า เจ้านายมีไม่กี่พระองค์ที่โปรดใช้คำว่า ไป แทนคำว่า ไม่ นั้น และก็มีพระองค์เดียวที่มีเรื่องอยู่ขณะนั้น คือ กรมหมื่นศรีสุเรนทร จึงทรงให้ “จำสนม” ไว้ (กักบริเวณ) เมื่อวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๓๕๙ (จิรัชณา เทียงทวิทยธรรม, ๒๕๔๕) และสิ้นพระชนม์ในที่คุมขังนั้น เหตุการณ์นี้เท่ากับยืนยันว่าผู้มีพฤติกรรมสร้างบัตรสนเท่ห์มีผลให้ต้อง ตีตกจนตาย

ดังกรณีในรัชสมัยรัชกาลที่ ๖ ที่พระองค์ ทรงบันทึกไว้ใน "ประวัติต้น รัชกาลที่หก" เรื่องพระราชวินิจฉัยในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวความว่า "เพนบัตรสนเท่ห์ซึ่งทั้งมาโดยไปรษณีย์ มีข้อความพูดกับฉันในเชิงบอกกล่าว ใจความนั้นมิว่า - เมื่อฉันได้ขึ้นครองราชสมบัติสนองพระองค์แล้ว ก็แสดงให้เห็นปรากฏว่าปราศจากความยุติธรรมและเมตตาต่อประชาชนผู้ตกทุกข์ได้ยาก / ไม่ได้คิดถึงไพร่

ฟ้าข้าแผ่นดินเลย "ตามพระบรมราชโองการของพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงที่พระราชทานให้แก่พระเจ้าลูกยาเธอ ก็ได้ทรงสารภาพไว้แล้ว ว่าพระราชทรัพย์ใดใดก็ได้มาแต่ราษฎรนั่นเอง เพราะฉะนั้นพระองค์ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอยู่บัดนี้ก็ได้เลี้ยงตนอยู่โดยกินเลือดเนื้อราษฎร และแสดงให้เห็นว่าเป็นคนไม่มีความเมตตาเช่นนี้ นับเป็นคนเลวทรามไม่ควรอยู่บนพื้นโลก"**เพราะฉะนั้นขอให้ฉันทปล่อยนักโทษที่ได้กระทำผิดติดคุกมาแต่รัชกาลที่ ๕ นั้นทั้งหมด อย่าได้เหลือแม้แต่คนเดียว"**

ทั้งหมดเป็นข้อความที่ท่านบันทึกไว้และมีความเกี่ยวเนื่องในฐานะที่พระองค์เป็นผู้ได้รับบัตรสนเท่ห์เอง โดยท่านเองก็ทราบว่ามีสาเหตุมาจากการที่ เมื่อวันที่ ๒๑ / ๑๑ ปี ๒๔๕๓ รัชกาลที่ ๖ ได้ประชุมเสนาบดีและให้ยกเลิกประเพณีโบราณอันหนึ่งคือการงดปล่อยนักโทษเนื่องในงานบรมราชาภิเษก ซึ่งต้นคิดคือ เจ้าพระยาดำรงราชานุภาพ (ในขณะนั้นยังเป็นกรมหลวงดำรงฯ) ที่เห็นว่าไม่ควรปล่อยนักโทษที่ทำผิดในงานนั้น สาเหตุคือกรมดำรงท่านระบุว่าไม่มีประโยชน์ "เห็นว่าผลดีไม่ได้เสมอผลร้าย ผู้ที่จะไต่ยุติก็จะมีแต่นักโทษเท่านั้น"(ราม วชิราวุธ, ๒๕๕๕.) รัชกาลที่ ๖ และคณะเสนาบดีไม่มีใครค้านจึงตกลงยกเลิกซึ่งผลในการตัดสินใจครั้งนั้นทำให้พระองค์ได้รับบัตรสนเท่ห์ที่ในอีกไม่ถึงสองปีต่อมา ในวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๔๕๕ โดยเนื้อหาในนั้นรุนแรงถึงขนาดว่าพระองค์ "เป็นคนเลวทรามไม่ควรอยู่บนพื้นโลก"ซึ่งในพระราชนิพนธ์นั้นท่านให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า "**ฉันทได้รับบัตรสนเท่ห์พิกล**"(ราม วชิราวุธ, ๒๕๕๕.) พระองค์ทรงเล่าว่าเหตุการณ์เหล่านี้ เป็นแผนส่วนหนึ่งที่ต้องการทำลายพระองค์ ก่อนจะเกิดเหตุการณ์ "กบฏ ร.ศ.๑๓๐"(กบฏเหลียง ศรีจันทร์) พ.ศ.๒๔๕๕ อันเป็นช่วงเวลาเนื่องต่อกัน

ดังนั้นการสร้างชุดความลวงหรือการใช้ความจริง ที่เป็นเรื่องจริง แต่เงื่อนแห่งผลประโยชน์ซ้อนทับอยู่ การเสนอข้อเท็จจริงจึงกลายเป็นเครื่องมือในการทำร้าย และทำลายผู้ถูก "สนเท่ห์" นั้น การสร้างหลักฐานเท็จ ชุดความเชื่อเท็จ จะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม แต่ผล ก็คือการทำลายอีกฝ่าย โดยใช้ความรุนแรงทางการสื่อสาร และกลายเป็นความเสียหายต่อบุคคลและองค์กรไปในทันทีที่ดังกรณีที่เกิดขึ้นในองค์กรของข้าพเจ้า หรือในหลาย ๆ องค์กรที่เคยประสบเหตุในลักษณะดังกล่าว

๓. ผลประโยชน์และการช่วงชิง แปลว่า การให้ข้อมูลอันเป็นเท็จจนก่อให้เกิดจากการตรวจสอบแล้ว ยังหมายถึงการช่วงชิง แย่งชิง หรือลดทอนความน่าเชื่อถือเพื่อนำไปสู่การแย่งชิงสิ่งอันไม่พึงประสงค์ หรือการกระทำที่นำไปสู่การให้ได้มา **รัชกาลที่ ๑** ทรงพระประชวรอยู่ ๓ ปี สวรรคตปีพ.ศ. ๒๓๕๒ มีพระราชโอรสและพระราชธิดารวม ๔๒ พระองค์ เมื่อเสด็จสวรรคตได้เพียง ๓ วันยังไม่ทันราชาภิเษกรัชกาลที่ ๒ ก็เกิดคดียกเจ้าฟ้าหมื่น(หรือสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนภานุรัตนอุทิศสมเด็จพระเจ้าหลานเธอ พ.ศ.๒๓๖๒-๒๓๕๒) พระราชโอรสของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี กับสมเด็จพระเจ้าฟ้าหญิงฉิมใหญ่ (อยุธยา-พ.ศ.๒๓๖๒) พระราชธิดาองค์ใหญ่ของรัชกาลที่ ๑ ทรงเป็นหลานตาองค์โตพอประสูติได้ ๑๒ วัน พระมารดาสิ้นพระชนม์ ต่อมาอีก ๓ ปี คือ ๖ เมษายน ๒๓๖๕ พระราชบิดา คือสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ทรงถูกเจ้าคุณตา สั่งประหาร พร้อมกับพระญาติอีกหลายพระองค์จนเกือบสิ้นพระราชวงศ์ เจ้าฟ้าหมื่นทรงพ้นชะตากรรมนี้มาได้ก็เพราะยังเล็ก และทรงเป็นหลานตาคนโต รัชกาลที่ ๑

แต่เหตุมาเกิดตรงที่ว่า มีบัตรสนเท่ห์กล่าวโทษพระองค์คบคิดกับขุนนางจำนวนหนึ่งคิดแย่งชิงราชสมบัติ เป็นเรื่องแปลก ว่ามีพยานเห็น อีกา คาบกระดาดหนึ่งสีอมมาทิ้งลงริมพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท (ในวัดพระแก้ว) จึงเป็นที่มาของคำว่า "อีกาคาบข้าว" โดยมีหลักฐานบันทึกไว้ว่า "ครั้นเดือนสิบสองขึ้นสองค่ำ มีกาคาบหนึ่งสีอมมาทิ้งที่ต้นแจงหน้าพระมหาปราสาท พระยาอนุชิตราชาเป็นผู้เก็บได้ อ่านดูใจความว่า พระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้าธรรมธศร์ ซึ่งเป็นกรมขุนกระษัตราธิราช เป็นบุตรเจ้ากรุงธนบุรี กับพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันอีกสองคน คือนายหนูดำคนหนึ่ง จอมมารดาสำลีในพระบัณฑูรน้อยคนหนึ่ง

คบคิดกับขุนนางเป็นหลายคน จะแย่งเอาราชสมบัติ จึงนำขึ้นกราบทูลแต่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กรมพระราชวังบวรสถานมงคล โปรดให้ไต่สวนได้ความจริงแล้ว รุ่งขึ้น ณ วันจันทร์เดือนสิบขึ้นสามค่ำ จึงให้นายเวรกรมพระตำราจวังไปหากรมขุนกระษัตริย์ชิตเข้ามาถึงประตูพิมานไชยศรี" (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๑๓)

รัชกาลที่ ๒ โปรดให้พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ใหญ่ หรือกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ให้จับกุมเจ้าฟ้าเหม็น พร้อมเจ้าจอมมารดาสำลี พระราชธิดาในสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เป็นเจ้าจอมในกรมหลวงเสนานุรักษ์ (พระอนุชาของรัชกาลที่ ๒ ต่อมาคือวังหน้าในรัชกาลที่ ๒) และนายหนูดำ หรือพระองค์เจ้าชายอรนิภา

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานว่ามีขุนนางผู้ใหญ่เข้าร่วมด้วยคือ เจ้าพระยาพลเทพ (บุญนาค บ้านแม่ลา) พระยาเพชรปानी (กล่อม) พระยาราม (ทอง) พระอินทรเดช (กระต่าย) นอกนั้นเป็นชั้นผู้น้อย รวมผู้ต้องหาในคดีนี้ ๔๐ คน เจ้าพระยาพลเทพ เมื่อครั้งยังเป็นนายบุญนาค อยู่บ้านแม่ลา แขวงกรุงเก่า เป็นต้นคิดโค่นราชบัลลังก์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เพื่อถวายราชสมบัติแก่พระยาจักรี จึงได้เป็นเจ้าพระยาไชยวิชิตรักษากรุงเก่า และต่อมาได้เป็นเจ้าพระยาพลเทพ สังกัดกรมนา และเป็นแม่ทัพไปปราบกบฏที่เมืองยี่ริงหัวเมืองฝ่ายใต้ ตลอดรัชสมัยของรัชกาลที่ ๑ ก็แสดงความจงรักภักดี แต่พอรัชกาลที่ ๑ สวรรคตกลับกลายเป็นกบฏ เหตุการณ์นี้มีผู้ตีความว่า อาจเป็นการฆ่าปิดปากผู้ร่วมก่อการกบฏโค่นล้มพระเจ้าตากก็เป็นได้นอกจากนี้ในการพิจารณาโทษในครั้งนั้น คณะสืบสวนใช้เวลาทั้งหมด ๔ วัน ซึ่งมีผู้ร่วมก่อการกบฏรวมกับข้าในกรมเจ้าฟ้าเหม็นอีก ๓๐ คน จึงถูกสั่งประหารทั้งหมด เป็นอันสิ้นสุดการฆ่าล้างโคตรเพื่อกำจัดเชื้อสายของพระเจ้าตากสิน ชนิดซูดรากลอนโคน ที่เรียกว่า "ตัดหวายอย่าไว้หนามหน่อ ฆ่าพ่ออย่าไว้ลูก"

จากบัตรสนเท่ห์ "กาคาบข่าว" นั้น ถูกทำให้ดูเหมือนว่า ผู้ต้นคิดการกระทำการร้ายต่อแผ่นดินคือเจ้าฟ้าเหม็น โดยอ้างการเป็น "บุตรเจ้ากรุงธนบุรี" ร่วมมือกับพี่น้องร่วมบิดา ทั้งหมดคบคิดกันโค่นราชบัลลังก์ แต่มีข้อที่น่าสังเกตเป็นอย่างยิ่งคือ "สำนวนการสอบสวน" ของกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ที่เป็นประธานชำระความในครั้งนั้น ไม่ได้ชี้มูลว่า ต้นคิดคือเจ้าฟ้าเหม็น แต่ทรงเป็นผู้ "รับค่าเชียว" ของคณะผู้ก่อการ ดังที่ปรากฏในบทพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่าไปนานกาคาบฟ้องลิวลม มาเสย เหตุพระกรมตำรวจกรม นอกซ้าย ใจพาลพวกลพาลผสม เลี้ยมพระ หลานนา แข่งคิดทรยศร้าย เร่งล้างกาหลอ (ราชบัณฑิตยสภา, ๒๔๗๒.)

ล่วงมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ กบฏผีบุญ (อนุชิต สิงห์สุวรรณ, ๒๕๕๓) หรือกบฏผู้มีบุญ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๒๔๔๔-๒๔๔๕ การปฏิรูปการปกครองในสมัย ร. ๕ มีผลทำให้ผู้ปกครองเดิมไม่มีอำนาจปกครองได้เต็มที่เหมือนในอดีต เพราะมีผู้ปกครองจากส่วนกลางเข้าไปปกครอง ทำให้ในระยะแรก ความเปลี่ยนแปลงนี้ได้ส่งผลกระทบต่อบรรดาเจ้าเมืองทั้งหลายที่สูญเสียผลประโยชน์ (เดิม วิพากษ์พจนกิจ, ๒๕๕๗) แต่ต่อมาก็พบว่าราษฎรได้รับความเดือดร้อนอย่างหนัก เนื่องมาจากผู้ปกครองเดิมนั้นหันไปขูดรีดราษฎรหนักขึ้น เพื่อทดแทนรายได้ที่ขาดหายไป นอกจากนี้แล้ว ชุมชนอีสานยังถูกคุกคามจากการแทรกแซงเรื่องวัฒนธรรมของภาครัฐ ทำให้ชุมชนของพวกเขาไม่ได้รับความสงบสุขเช่นในอดีต จึงรวมกลุ่มลุกฮือต่อต้านอำนาจรัฐจนกลายเป็นกบฏในที่สุด กบฏผู้มีบุญภาคอีสาน มีจุดมุ่งหมายคือความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นกว่าปัจจุบัน โดยการล้มล้างสังคมเก่าที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ชาวอีสาน แนวคิดพระศรีอารีย์ ถูกมาใช้ชักจูงชาวบ้านให้เข้าร่วมกับกลุ่มกบฏ โดยทำให้เชื่อว่าจะเป็นยุคที่มีแต่ความอุดมสมบูรณ์ มนุษย์จะ

สามัคคีปรองดองไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความยุติธรรม ทุกคนเสมอภาค ทั้งร่างกาย สติปัญญาและฐานะ ความสมบูรณ์เหล่านี้จะเป็นนิรันดร์ตราบเท่าที่ศาสนาของพระศรีอารียังคงอยู่

เมื่อมี “สนเท่ห์” จากเหตุการณ์ที่สงสัยว่า เชื่อว่า หรือมีเหตุให้เชื่อว่า.....? ควรมีการตรวจสอบต่อเรื่องที่ถูกรื้อขึ้นมาผ่านสนเท่ห์นั้น ถ้าเรื่องนั้นมีผลกระทบต่อหลักการ ความเชื่อ และความมั่นคงขององค์กร ทั้งในเชิงลับ และเปิดเผย เพื่อทำให้เกิดข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ ว่าข้อใด “เท็จ” หรือ “จริง” พร้อมพิสูจน์ไปในคราวเดียวกัน พร้อมกันนี้บัตรสนเท่ห์ยังเป็นการสะท้อนความจริง ความหลง และความตาย เป็นบทจบของสนเท่ห์ที่ในหลาย ๆ เหตุการณ์ด้วยเช่นกัน

๔. ยุทธศาสตร์ของ “บัตรสนเท่ห์” การสร้างความหลงเพื่อความจริง

ในทางยุทธศาสตร์ ข้อมูลเท็จ อาจเป็นเครื่องมือหนึ่งในการช่วงชิงความได้เปรียบ ซึ่งเราจะเคยได้ยินกลยุทธ์การสร้าง “ความจริง” เพื่อ “การหลง” [ลับ ลวง พราง] โดยมีเป้าหมายเพื่อ “การศึกษา” ดังกรณีกษัตริย์ลิจฉวี ที่มีความสามัคคี ช่วยเหลือกันอย่างดี กษัตริย์แห่งมครรัฐจึงใช้วิธีการ “สนเท่ห์-กลลวง” ทำให้เป็นลูกเขียน จนหลังเป็นแผลเหวอะหวะ เพื่อหลอกอีกฝ่ายหนึ่งให้ตายใจว่าทำกันขนาดนี้คงไม่หลอกลวง พร้อมขอแปรพักตร์ ไปอยู่กับแคว้นวัชชี ของกษัตริย์ลิจฉวี เข้าไปเป็นครูสอนชั้นกลเป็น “สายลับ” พร้อมดำเนินการตามแผนโดยการเป็นครูผู้สอนตามความถนัดแก่บรรดาเหล่าราชกุมารแห่งลิจฉวี สอนไป ใส่ความเท็จ สร้างความแตกแยกไปด้วย จากวันเป็นเดือน จากเดือนเป็นปี จนทำลายความสามัคคีที่เป็นเอกลักษณ์อันเข้มแข็งของกษัตริย์ลิจฉวี ส่งผลตรงกันข้ามเป็นไร้ความสามัคคี แยกแยก แบ่งเป็นฝักฝ่ายเป็นกลศึกที่ฝ่ายมครรัฐใช้เป็นเครื่องมือในการทำสงครามผนวกแคว้นวัชชี ให้เป็นส่วนหนึ่งของมครรัฐ ดังนั้น “สาสน์” ที่ “วัสสการพราหมณ์” (ที.มหา (ไทย) ๑๐/๑๓๔/๗๘-๘๗) ใช้เป็นบัตรสนเท่ห์ โดยมีแผ่นหลังเป็นความจริง ที่แฝงด้วย “กล” ซ่อนเป็นความเท็จอีกชั้น ผลก็คือประสบความสำเร็จในการสื่อสารซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ขั้นสูง เป็นกลลวง สร้างความแตกแยกให้กับ “ลิจฉวี” และเป็นกลศึกภาคต่อในการทำสงครามของ “มคร” กับเมืองลิจฉวีที่มีความสามัคคีเข้มแข็งเป็นปราการสำคัญ เมื่อความสามัคคีถูกทำลาย ผลคือความล่มสลายของชาติ เผ่าพันธุ์ จากศึกสงครามนั้น

สนเท่ห์ของอ้วนเสี้ยวที่ใช้ประกาศศึกกับโจโฉ ด้วยปลายพู่กันของ **ตันหลิม** ที่ “...เขียนประกาศ ประณามความชั่วของโจโฉกระจายไปทั่วแผ่นดิน ประกาศนั้นดำใจโฉจนถึงโคตรเง่าปู้ยาตาทวด ทั้งยังเรียกร้องให้คนทั้งแผ่นดินร่วมมือกันต่อต้านโจโฉ...” (เสถียร จันทิมาธร. ๒๕๕๘) จนโจโฉ เมื่อได้อ่านประกาศนั้น ถึงกับ “ขนลุกชู เหงื่อแตกทั่วทั้งกาย” แปลว่าสนเท่ห์นั้นกระทบต่ออารมณ์และความรู้สึก จนอาการปวดศีรษะหายกลับไปเป็นปกติ พร้อมหัวเราะออกมาและกล่าวว่า “ฝ่ายบุนถึงจะเก่งเพียงใดก็ต้องอาศัยฝ่ายบู้เป็นกำลังจึงจะทำการได้สำเร็จ ตันหลิมเก่งทางบุนก็ถ้าอ้วนเสี้ยวบู้ไม่เก่งจะมีผลอะไร...” สนเท่ห์นี้ยังเป็นทั้งการคุกคามเป็นทั้งกลศึกที่ใช้ “ปากกา” เป็นแนวรบด้านสำคัญ ที่เสริมด้วย “อาวุธ” ดังนั้นยุทธศาสตร์ทางการทหารการใช้ “ข่าว-สนเท่ห์” เป็นเครื่องมือและกลไกทางการทหารและการศึกด้วยเช่นกัน

กลศึกของ**ขงเบ้ง** (บุรชัย ศิริมหาสาคร, ๒๕๔๐) ตำราของ “**ซุนวู**” (อานวยชัย ปฏิพัทธ์เผ่าพงศ์, ๒๕๔๘) หรือตำราพิชัยสงครามฉบับประยุกต์ของไทย (ชอบ ภักดีศรีวงศ์, พล.ต., ๒๕๔๙) ล้วนมีแนวคิด “กลลวง” เป็นยุทธศาสตร์ เพื่อชัยชนะเป็นสิ่งสำคัญ การดำเนินไปให้ได้ชัยชนะจึงเป็นสิ่งสำคัญ วิธีการกับความ “ถูก-ผิด-จริง-เท็จ” จึงไม่ได้เป็นลักษณะร่วมกันในหลาย ๆ เหตุการณ์ เราจึงเห็น “**กรมโฆษณาการ**” ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารสาธารณะเป้าหมายเพื่อยุทธศาสตร์ในภาพรวม แม้เรื่องนั้นจะไม่ใช่ความจริงก็ตาม ในปัจจุบันการยึดพื้นที่สื่อด้วยกลไกต่าง ๆ ของรัฐ หรือหน่วยงานทางการเมือง

ในแต่ละยุค จึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ ในการช่วงชิงให้ได้มาซึ่งความได้เปรียบในเชิงการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นความจริง ความหลง ผ่าน “สารสนเทศน์” ที่อาจพัฒนามาจาก “สนเทศน์” เป้าหมายเป็นผลการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่อีกฟากฝั่งหนึ่งวางไว้ จะเรียกว่า “กลยุทธ์” ก็คงไม่ผิด ในทางการตลาด การสื่อสารไม่ครบรวมไปถึงการสื่อสารเป็นเท็จ ขวนเขื้อ จนมีคณชื่อและนำไปสู่ปรากฏการณ์บางอย่างจากการสื่อสาร เช่น ปรากฏการณ์จตุคามรามเทพในช่วง พ.ศ.๒๕๔๙ (พระมหากษัตริย์จักร นิลเนตร, ๒๕๕๒)ปรากฏการณ์ทางการเมืองเสื้อเหลือง แดงเป็นต้น (ผศ.ดร.อภิชาติ สถิตินิรามย์ค และคณะ, ๒๕๕๖)

๕.รัฐ : การจัดการ “บัตรสนเทศน์” ในฐานะเป็นกระบวนการ “สอบข้อเท็จจริง”

รัฐไทยมีแนวทางการในการจัดการกับการร้องเรียน สสนเทศน์ ดังปรากฏเป็นมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๙๖ เรื่อง ระเบียบการสอบสวนเรื่องราว ร้องทุกข์กล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย และมติคณะรัฐมนตรี อนุมัติให้ยกเลิกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การสอบสวนเรื่องราวร้องทุกข์ กล่าวโทษข้าราชการ และมีกรายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ และเห็นชอบหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการและการสอบสวนเรื่องราวร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัย ตามที่สำนักเลขาธิการคณะ รัฐมนตรีเสนอในคราวนั้น โดยให้ปรับปรุงข้อความจาก "ให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลยพินิจสั่งการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองผู้ร้อง และพยายามอย่าให้ต้องรับภัยหรือความไม่ชอบธรรมซึ่งอาจเนื่องมาจากการร้องเรียนหรือการเป็นพยาน นั้น" เป็น "ให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลยพินิจสั่งการที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองผู้ร้อง พยาน และบุคคลที่ให้ ข้อมูลใน การสืบสวนสอบสวนอย่าให้ต้องรับภัยหรือความไม่ชอบธรรมซึ่งอาจเนื่องมาจากการ ร้องเรียน การเป็นพยาน หรือการให้ข้อมูลนั้น" และให้ส่วนราชการถือปฏิบัติเช่นเดียวกัน

จากสถิติที่ศูนย์ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมได้ทำไว้เกี่ยวกับเรื่องที่หน่วยราชการ รับบัตร สสนเทศน์ ไว้พิจารณา ปรากฏว่ามีมูลเป็นความจริงเพียง ๓๐% และยังคงก่อให้เกิดผลเสียหายมาอีกหลาย ประการ คือ

๑. เปิดโอกาสให้มีการกลั่นแกล้งกันได้
๒. ทำให้ราชการต้องสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการสืบสวน
๓. ราชการต้องเสียกำลังเจ้าหน้าที่ในการทำการสืบสวน
๔. ทำให้เจ้าหน้าที่ที่ตั้งใจปฏิบัติงานเสียกำลังใจในการปฏิบัติงาน
๕. เจ้าหน้าที่ไม่กล้าตัดสินใจในการปฏิบัติงานโดยเด็ดขาด เพราะกลัวถูกบัตรสนเทศน์
๖. เป็นการสนับสนุนให้ผู้ร้องเรียนเป็นคนฉลาด ไม่กล้าแสดงความจริง

คณะรัฐมนตรีได้มีมติวางแนวทางให้ผู้บังคับบัญชาถือเป็นหลักปฏิบัติในการที่จะรับบัตรสนเทศน์ไว้พิจารณาว่า เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องร้องเรียนกล่าวโทษข้าราชการว่ากระทำผิดวินัยในเบื้องต้น ให้ผู้บังคับบัญชาถือเรื่องนั้นเป็นไว้เป็นความลับทางราชการ และถ้าหากบัตรสนเทศน์รายใด ได้รับความบกพร่องกรณีแวดล้อมปรากฏชัดแจ้ง ตลอดจนชี้พยานบุคคลแน่นอน ก็ให้ผู้บังคับบัญชารับบัตรสนเทศน์ไว้พิจารณาตามที่ปรากฏในหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร ๐๒๖๐/ว.๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑ ขณะเดียวกัน ก.พ.ก็ได้มีมติขอมความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องวิธีการปฏิบัติก่อนการดำเนินการทางวินัย ไว้ว่า ในกรณีที่มีการกล่าวหาข้าราชการกระทำผิด โดยไม่ปรากฏตัวผู้กล่าวหา ก็ให้ผู้บังคับบัญชาถือปฏิบัติตามหลักหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร. ๐๒๐๖/ ว.๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๑ กล่าวคือ ให้ผู้บังคับบัญชารับบัตรสนเทศน์ไว้พิจารณา เฉพาะรายที่ระบุหลักฐาน กรณีแวดล้อมปรากฏชัด

แจ้งตลอดจนชี้พยานบุคคลแน่นอนเท่านั้น และในกรณีที่รับบัตรสนเท่ห์ไว้พิจารณา ก็ให้ผู้บังคับบัญชารีบดำเนินการสืบสวน ตามหนังสือหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๑๐๑๑/ว.๑๙ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๗ โดยมีเกณฑ์ในการปฏิบัติคือ

ข้อ ๑ บัตรสนเท่ห์ จะต้องระบุหลักฐานกรณีแวดล้อมปรากฏชัดแจ้ง หลักเกณฑ์ ข้อนี้ผู้ร้องเรียน หรือผู้ส่งบัตรสนเท่ห์จะต้องชี้เบาะแส โดยระบุให้เห็นถึงพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องในเรื่องที่ร้องเรียนมา ให้ชัดเจน ไม่คลุมเครือ ว่ามีพยานหลักฐานใดบ้าง ซึ่งอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุก็ได้ ทั้งนี้เพื่อที่ผู้บังคับบัญชาจะได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาว่า เรื่องที่กล่าวหาข้าราชการที่กระทำผิดวินัย นั้นมีเหตุผลหรือพฤติกรรมเชื่อมโยงพอที่จะเชื่อในเบื้องต้นได้หรือไม่เพียงใดว่าข้อกล่าวหาควรจะเป็นเช่นนั้น

ข้อ ๒ บัตรสนเท่ห์จะต้องชี้พยานบุคคลแน่นอน หลักเกณฑ์ข้อนี้ผู้ร้องเรียนจะต้องระบุให้เห็นถึงชื่อพยานบุคคลว่ามีใคร เป็นใครบ้าง เพื่อที่ผู้บังคับบัญชาจะได้พิจารณาเชิญมาให้อัยการซักถามข้อเท็จจริง ซึ่งพยานบุคคลที่ระบุมานี้ควรเป็นบุคคลที่ได้เห็น ได้ยิน หรือได้ทราบข้อความที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ถูกกล่าวหากระทำผิดวินัยด้วย

โดยมีเกณฑ์ที่จะพึงปฏิบัติภาคต่อดังนี้ คือ

๑. เมื่อผู้บังคับบัญชาได้รับเรื่องราวกล่าวโทษข้าราชการ ในเบื้องต้นให้ถือเป็นความลับทางราชการ หากเป็นบัตรสนเท่ห์ให้พิจารณาเฉพาะรายที่ระบุหลักฐานกรณีแวดล้อมปรากฏชัด ตลอดจนชี้พยานบุคคลแน่นอนเท่านั้น

๒. ส่งสำเนาเรื่องราวกล่าวโทษข้าราชการโดยปิดชื่อผู้ร้องหรือสำเนาบัตรสนเท่ห์ให้ ผู้บังคับบัญชาของผู้ถูกกล่าวโทษทำการสืบสวนทางลับว่ามีมูลความจริงเพียงใด หรือไม่ถ้าเห็นว่ากรณีไม่มีมูลที่ควรกล่าวหาว่ากระทำผิดวินัย จึงจะยุติเรื่องได้ ทั้งให้รีบดำเนินการให้แล้วเสร็จโดยเร็ว แล้วรายงานให้ผู้บังคับบัญชาที่ได้รับเรื่องทราบ

๓. ให้ผู้บังคับบัญชาที่เป็นผู้รับเรื่องราว แจ้งให้ผู้ร้องเรียนทราบในทางลับหลังจากที่ได้รับเรื่องราวร้องทุกข์ และภายหลังจากการสืบสวนในเวลาอันสมควร

๔. ถ้าปรากฏว่า มีความจริงอันเป็นกรณีความผิดทางกฎหมายบ้านเมือง ให้ดำเนินคดีทางอาญา ถ้าปรากฏมีมูลความจริงเป็นกรณีความผิดทางวินัยให้ดำเนินการสอบสวน หรือตั้งกรรมการสอบสวนไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน

๕. ให้ผู้บังคับบัญชาใช้ดุลพินิจสั่งการที่สมควรคุ้มครองผู้ร้องและพยาน อย่าให้ต้องรับภัยหรือความไม่ชอบธรรม ซึ่งอาจเนื่องจากการร้องเรียนหรือการเป็นพยานนั้น

๖. ในการดำเนินการตามขั้นตอนการสืบสวนในทางลับเพื่อหาข้อเท็จจริง หากเจ้าหน้าที่สืบสวนในทางลับได้กระทำละเมิดต่อข้าราชการผู้ถูกกล่าวโทษหรือบุคคลภายนอก และความเสียหายดังกล่าวเกิดขึ้นจากการกระทำในหน้าที่ แม้มิได้กระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หน่วยงานต้องรับผิดชอบชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.๒๕๓๙

ในระบอบราชการหรือการดำเนินการที่เป็นระบบแม้จะเป็นเพียงบัตรสนเท่ห์ แต่เมื่อถึงที่สุดจะต้องมีการตรวจสอบข้อร้องเรียน หรือแนวปฏิบัติเพื่อให้เกิดความโปร่งใสชัดเจน และมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนซึ่งสามารถจำแนกเป็นตารางเปรียบเทียบได้ คือ

ฐานความผิด	ระวางโทษ		กฎหมายที่เกี่ยวข้อง
	จำคุก/ ปี	ปรับ/บาท	
หมิ่นประมาท	≤ ๖ เดือน	≤ ๑,๐๐๐	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๒๘๒ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๓๒๖
	≤ ๑	≤ ๒,๐๐๐	คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๔๑ (๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙)
	≤ ๑	≤ ๒๐,๐๐๐	พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๓๕
หมิ่นประมาทด้วยการโฆษณา	≤ ๑	≤ ๒,๐๐๐	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๒๘๒ ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๓๒๘
	≤ ๒	≤ ๔,๐๐๐	คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๔๑ (๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙)
	≤ ๒	≤ ๒๐๐,๐๐๐	พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๑๑) พ.ศ. ๒๕๓๕
หมิ่นศาล	≤ ๒	≤ ๑,๐๐๐	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๑๕๑
	≤ ๓	≤ ๖,๐๐๐	ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙ มาตรา ๑๙๘
	๑-๗	๒,๐๐๐- ๑๔,๐๐๐	คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๔๑ (๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙)
หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ	≤ ๗	≤ ๕,๐๐๐	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๙๘
	≤ ๗	-	ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙

			มาตรา ๑๑๒
	๓-๑๕	-	คำสั่งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ ๔๑ (๒๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๙)
หมิ่นประมาทต่อพระราชโอรส พระราชธิดา ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่ว่า รัชกาลหนึ่งรัชกาลใด	≤ ๓	≤ ๒,๐๐๐	กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๑๐๐ (ยกเลิกไปโดยการออกใช้ประมวล กฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙)
สั่งสอนทฤษฎีการเมืองหรือ เศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดความเกลียดชัง หมิ่นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว หรือเกิดความเกลียดชัง ระหว่างชนชั้น	≤ ๑๐	≤ ๕,๐๐๐	พระราชบัญญัติแก้ไขกฎหมาย ลักษณะอาญา พ.ศ. ๒๔๗๐ (เป็นการแก้ไขกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. ๑๒๗ มาตรา ๑๐๔) (ยกเลิกไปโดยการออกใช้ประมวล กฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๔๙๙)

ตาราง ๑ เปรียบเทียบประมวลกฎหมายกับพฤติกรรมแสดงออกในลักษณะของการ “หมิ่น” อันเป็น
เหตุนำไปสู่ความเข้าใจผิดต่อพฤติกรรมหรือการกระทำของคน <http://th.wikipedia.org/wiki>

ในส่วนของรัฐมองการสร้างหลักฐานหรือการประชาสัมพันธ์สื่อสารในทางของการทำให้เชื่อ จะ
พบว่าเป็นกลไกสำคัญที่จะส่งผลเป็นความเสียหายของอีกฝ่ายรัฐได้รับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพไว้โดย
สาระสำคัญคือ ดังปรากฏในประมวลกฎหมายอาญามุ่งมองไปที่ประมวลกฎหมายที่เนื่องด้วยการ “หมิ่น
ประมาท” ซึ่งได้มีการบัญญัติกฎหมายไว้เป็นภาคส่วนเฉพาะดังปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา
๓๒๘ “หมิ่นประมาทโดยการโฆษณา โทษสูงสุด จำคุกไม่เกิน ๒ ปี ปรับไม่เกิน ๒๐๐,๐๐๐ บาท” ซึ่งสาระ
ของประมวลกฎหมายทุกมาตรามุ่งมองไปที่สาระของการจัดการกับความไม่จริง หรือความเท็จเสียมากกว่า
ซึ่งเป็นกระบวนการของการจัดการอย่างเหมาะสมและเป็นไปได้ ซึ่งสารมุ่งมองไปที่ความเท็จ ถ้าไม่จริงถึง
จะมีโทษถ้าเป็นความจริงกระบวนการภาคต่อจะเป็นการยืนยันหรือต่อสู้ต่อความจริงทั้งในกระบวนการ
ของศาลและการยืนยันข้อเท็จจริงตามหลักการที่เป็นจริงๆ

๖. ศาสนาพุทธ : แนวทางการจัดการการสื่อสาร รวมไปถึงบัตรสนเท่ห์

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่เกี่ยวกับ “สัจจะ” ความจริงเพื่อยืนยันความจริง มีแนวคิด
เรื่องทุกข์ เป็นสภาพที่ทนได้ยาก รวมไปถึง ชันดิธรรม การใช้ความอดทนเพื่อก้าวผ่านสภาพที่ทนได้ยาก
โดยใช้ความจริงเป็นเครื่องยืนยันความจริงนั้น กรณีของ “สนเท่ห์” หากใช้มุมมอง และหลักการทาง
พระพุทธศาสนาสามารถอธิบายจะได้การอธิบายความร่วมได้ว่า

๑. การใช้บัตรสนเท่ห์เป็นการสืบ สอบทานข้อมูล และข้อเท็จจริง กล่าวคือ พระพุทธศาสนามี
แนวคิดเรื่อง “สัจจะ” ที่แปลว่าความจริง รวมไปถึงเรื่อง “ความลับ” เมื่อถึงที่สุดต้องเปิดเผย ดังพุทธ
พจน์ที่ว่า “นตถิลโลก โรห นามะ” ที่แปลความว่า “ขึ้นชื่อว่าความลับไม่มีในโลก” รวมไปถึงการบัญญัติ
วินัยในครั้งพุทธกาลล้วนจากการ “โพชนา-โจทก์” จึงนำไปสู่การสอบสวนข้อเท็จจริง ไม่ผิดหรือไม่มีมูล

ความจริง ก็จบไป เกิดเรื่องนั้นมีมูลเป็นความผิดก็ออกกฎ หรือสร้างมาตรการในการแก้ไขป้องกันไม่เกิดเหตุซ้ำด้วยการบัญญัติพระธรรมวินัยมารองรับ แก้ไข ป้องกัน กรณี “สนเท่ห์” เมื่อเทียบกับแนวคิดหลักปฏิบัติในทางพุทธศาสนา ข้อดีคือทำให้เกิดการตรวจสอบข้อเท็จจริง เพื่อนำไปสู่ถึงแหล่งที่มาและข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ว่าเป็นอย่างนั้นได้อย่างไร หรือทำไมจึงเกิดขึ้น เพื่อหาความจริงต่อสิ่งนั้น และเป็น การป้องปรามการกล่าวหา กล่าวร้ายโดยปราศจากมูลความจริง กล่าวคือใช้โอกาสนั้นในการตรวจสอบความจริงเสียไม่มีมูลความจริง ก็ประกาศให้ขัดต่อความไม่จริงนั้น เกิดจริงก็หาทางป้องกันแก้ไขหรือ ลุกกลามไปมากกว่าที่จะเป็น

๒. การใช้บัตรสนเท่ห์เพื่อเป็นเครื่องมือฝึกขันติธรรม (โลกธรรม-ขันติ) กล่าวคือ พุทธศาสนามีแนวคิดเรื่องโลกธรรม “นิทาน-สรรเสริญ” เป็นของคุ่มนุษย์ การได้รับชื่นชมก็ยินดีมีความสุข การกล่าวร้ายนินทาที่ตอกชกตัว เสียใจเป็นของคู่กัน ไม่มีสิ่งใดเป็นนิรันดร์ แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ “เกิดขึ้น-ตั้งอยู่-ดับไป” ดังนั้นเมื่อเจอสภาพที่ถูกกล่าวหา กล่าวร้าย ใส่ความ การฝึกความอดทน (ขันติธรรม) เพื่อให้ผ่านเหตุการณ์อันไม่พึงประสงค์ จากสนเท่ห์ ที่เกิดขึ้น หากเราเป็นผู้ประสบ ความยากลำบาก ก้าวข้าม ผ่าน ผ่าน ด้วยความอดทนต่อสภาพรุ่มเร้านั้นก็จะกลายเป็นกลไกหนึ่งในการดำเนินชีวิตเพื่อให้ชีวิตก้าวไปข้างหน้า

ความทุกข์ยากเหล่านั้น จึงเป็นเครื่องมือในการฝึกขันติ ความอดทนภายใน เพื่อข้ามผ่านความทุกข์อันเกิดจากปัจจัยภายนอก ซึ่งไม่เฉพาะเรื่องบัตรสนเท่ห์ การกล่าวร้าย หรือการดิสนินทา แต่หมายถึงการทุกข์ด้วยเงื่อนไขอื่นด้วยเช่นกัน การฝึกขันติธรรมจากความจริง แม้ไม่พึงใจก็ต้องรับและก้าวผ่าน เพราะความจริงนั้นเป็นเงื่อนไขที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับความเห็นต่าง เห็นแย้งและนำไปสู่การใช้ความจริง หรือไม่จริงมาเป็นเครื่องมือในการประหัตประหารทำร้ายด้วยเช่นกัน แม้ความจริงนั้นจะไม่ใช่ว่าความจริงทั้งหมด แต่เมื่อปรากฏต่อสาธารณะ อาจทำให้เกิดการเข้าใจคลาดเคลื่อน เหตุผลเนื่องต่อที่ตามมาจึงเป็นเงื่อนไขร่วม เช่น การดิสนินทา ว่าร้าย ถูกดูถูก ดูแคลน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ต้องใช้ความอดทนต่อความไม่จริงนั้น หรือจริงเพียงบางส่วนในการผ่านข้อเท็จจริงไม่สู่การดำเนินชีวิตให้เข้มข้นและดีขึ้นเพื่อไปสู่ชีวิตที่มั่นคงและผ่านนาวาชีวิตนี้ไปได้ ดังนั้นความอดทนจึงเป็นความจำเป็นและเป็นช่องทางในการฝึกฝนพัฒนาตนไปสู่เป้าหมายที่ยิ่งกว่า

๓. การใช้บัตรสนเท่ห์เพื่อเข้าถึงความจริงขั้นสูง (สัจจะ-สันติ) ในทางพระพุทธศาสนามีแนวคิดในเรื่องโลกธรรม กล่าวคือ เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์ต้องพบกับโลกธรรมที่เรียกว่า มีสุขทุกข์ มีนินทา สรรเสริญ เป็นวิถีธรรมชาติ และในเวลาเดียวกันก็ไม่มีสิ่งใดที่เป็นนิรันดร์ แปลว่าสรรพสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เกิดขึ้นตั้งอยู่ ดับไปเป็นไปตามเหตุปัจจัย ดังนั้นบัตรสนเท่ห์ จึงเป็นการใช้ความจริง หรือความไม่จริงนั้นเป็นกลไกในการฝึกหัด พัฒนาตัวเองให้เห็นความจริงในความไม่จริง และเห็นความจริงในฐานะที่จะเป็นความจริงแท้ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา และใช้ความจริงนั้นเข้าถึงความจริงสูงสุดตามอุดมคติทางศาสนา ผ่านแนวคิดที่ว่า “สุขอื่นยิ่งกว่าความสงบไม่มี” บัตรสนเท่ห์ไม่ได้เป็นเหตุนำไปสู่ความสงบ แต่เราสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องฝึกหัดพัฒนาตนเพื่อเข้าถึงความสงบจากความวุ่นวายได้

ดังนั้นบัตรสนเท่ห์ในความหมายของการบริหารจัดการชีวิต ความคิด ตามหลักพระพุทธศาสนา คือการวางท่าทีต่อสิ่งที่เข้ามากระทบ (ผัสสะ) ด้วยใจที่เป็นกลาง (ปกติ-ศีล) ไม่นินดาดินร้ายบนพื้นฐานของความเข้าใจ (ปัญญา-สติ) ซึ่งจะทำให้เราเองในฐานะเป็นชาวพุทธกำหนดท่าทีได้อย่างชัดเจนต่อสภาพปัญหา หรือสิ่งที่เข้ามากระทบนั้นจนทุเลา คลาย กลายเป็นความเบาบาง เจือจางส่งผลเป็นความสุขตามหลักการทางพระพุทธศาสนาได้

๗. ประชาสัมพันธ์ : กับวิธีการสื่อสารตามแนวพุทธ

“สนทนา” เป็นกลไกทางสังคม ที่อยู่คู่กับมนุษย์ เปรียบได้กับ “ทุกข์” สภาพที่ทนได้ยากเป็นของคู่มนุษย์ไม่จำกัดด้วยชาติพันธุ์ภาษาและศาสนา แต่ในทางพระพุทธศาสนาก็มีแนวคิดในเรื่องการ “หลีกพ้น” จากความทุกข์ด้วยการ “วางท่าที” ต่อสภาพที่เข้ามากระทบนั้น เมื่อเป็นดังนั้นหลักการทางพระพุทธศาสนาจึงกำหนดให้ชาวพุทธต้องมีท่าทีต่อ “สนทนา” บนหลักการที่เป็นพุทธวิธี ที่จะต้องเป็นทั้งผู้สร้างความถูกต้องต่อการสื่อสาร และการวางท่าทีที่ถูกต้องเหมาะสมเมื่อต้องประสบกับสภาพที่รุ่มร่าผ่านเรื่องไม่จริง หรือจริงแต่มีเพียงใจนั้น ถ้ามุ่งไปที่วิธีการในการสื่อสาร หากนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มาอธิบายผสมรวม ในทางพระพุทธศาสนามีแนวของพระพุทธเจ้าที่ตรัสกับอภัยราชกุมาร ในอภัยราชสูตร (ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๖/๘๘) มาวินิจฉัยประกอบ จะพบว่าพระพุทธศาสนามีหลักการสำหรับการ “สื่อสาร-ส่งสาส์น-ปฏิสัมพันธ์” ที่ว่า (ม.ม. (ไทย) ๑๓/๘๖/๘๘)

๑. วาจาที่ไม่จริง/ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ วาจานั้น ไม่เป็นที่รัก/ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ตลาคดไม่กล่าววาจานั้น

๒. วาจาที่จริง/ที่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ วาจานั้นไม่ เป็นที่รัก/ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ตลาคดไม่กล่าววาจานั้น

๓. วาจาที่จริง/ที่แท้ ประกอบด้วยประโยชน์ วาจานั้นไม่ เป็น ที่รัก/ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ตลาคดย่อมรู้กาลที่จะพยากรณ์วาจานั้น

๔. วาจาที่ไม่จริง/ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจา นั้น เป็นที่รัก/เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ตลาคดไม่กล่าววาจานั้น

๕. วาจาที่จริง/ที่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ แต่วาจานั้น เป็นที่รัก/เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ตลาคดไม่กล่าววาจานั้น

๖. วาจาที่จริง/ที่แท้ ประกอบด้วยประโยชน์วาจานั้นเป็น ที่รัก/เป็นที่ชอบใจของผู้อื่น ตลาคดย่อมรู้กาลที่จะพยากรณ์วาจานั้น

ดังนั้นเมื่อเอาเกณฑ์ตามหลักการของพระพุทธเจ้ามาเป็นหลักการ จึงอาจนิยามได้ว่าเมื่ออยู่ในองค์การ การสื่อสารระหว่างบุคคลกับบุคคล เจ้านายกับลูกน้อง กับบุคคล คณะบุคคล นอกองค์การ รูปแบบของการสื่อสารจึงควรมีลักษณะ “ปียวาจา” มีรูปแบบที่ควรเป็น คือ ?

๑. ต้องเป็นคำ จริง คือข้อมูลข่าวสาร ที่ถูกต้องมีหลักฐานอ้างอิงได้ ไม่ปั้นแต่งขึ้นมาเอง

๒. ต้องเป็นคำ สุภาพ คือพูดด้วยภาษาที่สุภาพ ไพเราะ ไม่หยาบโลน หยาบคาย

๓. พูดแล้วมีประโยชน์คือมีประโยชน์ต่อผู้ฟังถ้าหากนำแนวทาง ไปคิด หรือปฏิบัติในทางสร้างสรรค์ต่อไป

๔. พูดด้วยจิตที่มีเมตตา คือพูดด้วยจิตใจที่มีความปรารถนา ดีต่อผู้ฟัง มีความจริงใจต่อผู้ฟัง

๕. พูดได้ถูกกาลเทศะ คือพูดในสถานที่เหมาะสม ในเวลาที่ เหมาะสม ในปริมาณที่เหมาะสม โดยความเหมาะสมจะมีมากน้อย ก็ขึ้นอยู่กับเรื่องที่กำลังพูดนั่นเอง

การสื่อสาร หรือการสร้างหลักฐานในยุคสมัยของช่วงเวลาสมัยก่อนอาจใช้การเขียน การสื่อสาร หรือการสร้างหลักฐานเท็จ แต่ในยุคสมัยของการเปลี่ยนผ่าน ระบบสื่อสารที่ทันสมัยขึ้น ช่องทางในการสื่อสารที่มีความชัดเจนและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น Online ในยุคสมัยใหม่จึงเป็นเสมือนจดหมายข่าว หรือบัตรสนทนาที่ไม่ผิด เพียงแต่คนในสังคมนี้ต้องมีวุฒิภาวะในการเก็บรายละเอียดข้อมูลข่าวสารอย่างชาญฉลาด และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง มีภูมิคุ้มกันทางปัญญาในการรับข้อมูลข่าวสาร มีจิตที่พร้อมไม่หลงไป

กับการสื่อสารอันเป็นเท็จหรือจริงโดยไม่ได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบ ดังนั้นท่าทีทางพระพุทธศาสนาจึงมุ่งเน้นไปที่วิธีการสื่อสารคือสื่อสารต้องเป็นจริง ดี มีประโยชน์และเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเป็นสำคัญ ดังนั้นในกระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นการสื่อสารจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวมด้วยเช่นกัน

๘. บทสรุป

บัตรสเน่ห์ จริงไม่จริง เป็นความหลง ความรุนแรง หรือแม้ในบางคราวส่งผลเป็นความตายก็ตาม แต่สิ่งที่สะท้อนออกมา กลายเป็นความขัดแย้ง ความรุนแรงทั้งพฤติกรรม ความคิด และการสื่อสาร จัดเป็นความรุนแรงในการสื่อสารเป็นอันดับแรก จากนั้นเป็นความรุนแรงทางความคิดในการเอาคืน หรือการทวนสอบความจริงนั้นและไปสู่อุบัติของความจริงนั้น เช่น การประณามฝ่ายตรงข้าม การไล่ออกจากงาน การขังคุก (จำคุก) การประหารชีวิต หรือตอบโต้กลับต่อชุดความจริงนั้น เราคงไม่ได้มองว่าบทรูปของการสื่อสารกันด้วย “สเน่ห์” จะเป็นอย่างไร แต่สาระสำคัญ จดหมายเวียน บัตรสเน่ห์ยังคงเป็นการสื่อสารที่ “คลาสิก” นับแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน ที่ใช้ได้ผลอย่างต่อเนื่อง แม้บางเรื่องอาจจะไม่มีผลใดๆ เลยก็ตาม แต่ก็มีบางเหตุการณ์ที่มีผลเป็นความเปลี่ยนแปลง แม้หนักสุดจนถึงตาย ในมุมกลับกันถ้าเราสามารถสะท้อนความจริงได้ให้เป็นความจริงเชิงประจักษ์ สะท้อนออกมาเป็นแนวคิด หรือชุดความคิดเสียแล้ว การมองความจริงผ่าน “บัตรสเน่ห์” โดยเป็นการ “เอาคืน” หมายถึงสอบหาผู้ที่กล่าวโทษ เฟงโทษ โดยไม่ได้มองย้อนกลับไปตัวเองเลยว่าเป็นอย่างไร หรือมีผลเป็นพฤติกรรมและการกระทำอย่างไร แล้วเอาคืนด้วยการตอบโต้ เป็นความรุนแรงทางพฤติกรรม การกระทำ ความคิด ไปจนถึงร่างกายและชีวิต ดังปรากฏเป็นหลักฐานในอดีต หรือในอีกมุมหนึ่ง ต้องมองความจริงนั้นในฐานะเป็น “ผู้ชี้ขุมทรัพย์” (สัจจะ) ตามหลัก “ปวารณา” ในพระพุทธศาสนาที่ให้ผู้อื่นสะท้อนพฤติกรรม ความคิด และการกระทำให้มนุษย์รู้จักแยกแยะกรองข้อมูลอย่างเป็นระบบ (โยนิโสมนสิการ) นำไปสู่การปรับปรุงต่อพฤติกรรมและการกระทำนั้น “บกพร่อง” ก็มีการ “ปรับ” ให้เหมาะสม โดยมุ่งไปที่การ “รักษาหลักการ” ให้เป็น “อุดมคติ” ของสังคม หรือองค์กรในทุกองค์กร เพราะโดยธรรมชาติคนต้องตาย แต่หลักการจะยังคงอยู่ ดังนั้นหลักการย่อมสำคัญ ความจริง ความยุติธรรม จึงเป็นหลักการสากลที่ต้องอยู่กับสังคมและโลกนี้อย่างเหมาะสม เหมือนบัตรสเน่ห์ที่เคยเกิดขึ้นอย่าง และจะยังมีต่อไปตราบเท่าที่มนุษย์ยังคงไม่ “สิ้น” สืบเนื่องไป “เช่นนั้นเอง” (ตถตา)

บรรณานุกรม

๑) หนังสือ

ชอบ ภักดิ์ศรีวงศ์, พล.ต., ประวัติความเป็นมาของทหารไทย ตำราพิชัยสงครามไทย วิวัฒนาการ หลักการสงครามของไทย. กรุงเทพมหานคร: ส่วนวิจัยและพัฒนายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการทหารบกชั้นสูง, ๒๕๔๙.

ของ-บาติสต์ ปาเลอกัว, สัพพะ พะจะนะ พาสา ไท : Dictionarium Linguae Thai : sivesiamensisinterpretation Latina, คณะบรรณานุกรม บุษบา ประภาสพงค์, อุทัย ไชยกลาง, ศิริมาลาสุวรรณโกคิน, กรุงเทพมหานคร : สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๒.

- นียะดา เหล่าสุนทร. **รัตนมาลา : พจนานุกรมแสดงความหมาย สมัย และที่มาของโบราณศัพท์**. กรุงเทพมหานคร : สายคำ, ๒๕๕๓.
- แบรดเลย์, แดนปีช. **หนังสืออักษรภิกษานศัพท์=Dictionary of the Siamese language ๑๘๗๓**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๑๔.
- ปรีชา พิณทอง. **สารานุกรม ภาษาอีสาน-ไทย-อังกฤษ**. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรม, ๒๕๓๒.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. **สัมมาวาจา พุทธิ ตูติ สังคมดี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ กากะเยี่ย, ๒๕๕๔.
- เต็ม วิพา คย์พจน กิจ . **ประวัติศาสตร์อีสาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๕๗.
- ราชบัณฑิตสถาน. **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔**. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖.
- ราม วชิราวุธ. **ประวัติต้นราชกาลที่ ๖**. กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๕๕.
- ราชบัณฑิตยสภา, รวบรวม. **ประชุมพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว**. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๗๒.
- มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์. **จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๒ จ.ศ. ๑๑๗๑-๑๑๗๓**. พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๓.
- สมเด็จพระมหาปรมาจารย์เจ้าคณะสงฆ์ภาค ๑๑. **พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒**. กรุงเทพมหานคร : บุญส่งการพิมพ์, ๒๕๑๑.
- เอนก นาวิกมูล. **ดาวร้ายในอดีต**. กรุงเทพมหานคร : แสงแดด, ๒๕๓๘.
- อำนวยการพิมพ์ ปฎิพัทธ์เผ่าพงศ์. **ชวนดู : คัมภีร์พิชัยสงคราม การปรับใช้ในงานจัดการ**. กรุงเทพมหานคร : ปาฏิหาริย์, ๒๕๔๘.

๒) วิทยานิพนธ์

- จิรัชฉา เทียงททัยธรรม, “บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในการกำจัดอั้งซี ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๑๐-๒๔๔๕” **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๕).
- พระมหาชินวัชร นิลเนตร, “ปรากฏการณ์จิตตคามรามเทพ : ผลกระทบต่อพระพุทธศาสนากระแสหลัก”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๒).
- อนุชิต สิงห์สุวรรณ, “ประวัติศาสตร์นิพนธ์อีสาน พ.ศ.๒๔๗๕ ถึงสิ้นทศวรรษ ๒๕๒๐”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต** (ประวัติศาสตร์ศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๖-๑๔๐.
- อภิชาติ สถิตนิรามัยค์, ผศ.ดร. และคณะ, รายงานการวิจัย โครงการวิจัย ทบทวนภูมิทัศน์การเมืองไทย= Re-examining the Political Landscape of Thailand, (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๖) .
[online : <http://www.polsci.chula.ac.th/pitch/modernthaipolitics๒๐๑๓/Politics๑.pdf>]

๓) บทความ/วารสาร/เอกสาร

บุรชัย ศิริมหาสาคร, “สามก๊กฉบับนักบริหาร ขงเบ้ง **จริงคือลวง ลวงคือจริง**”, ศิลปวัฒนธรรม; ๑๘, ๔ (ก.พ. ๔๐) ๒๐๒-๒๐๕.

วิรัช จีระแพทย์อุทัย อาทิวาชนกร วรปรัชญากุล สกฤตยช หอพิบูลสุข, “จะอย่างไรกับบัตรสนเท่ห์”, **รัฐสภาสาร** ๒๕๕๒ ปีที่ ๕๗ ฉบับที่ ๓ หน้า ๕๘-๗๒.

เสถียร จันทิมาธร, “วิถีอำนาจแห่งโจ โฉ :โจโฉ อ่อนในแข็ง”, **ในมติชนสุดสัปดาห์**, ปีที่ ๓๕ ฉบับที่ ๑๘๑๕ ๒๙ พ.ค.-๔ มิ.ย.๒๕๕๘ หน้า ๗๖.

อนุสรณ์ สุขแสงทอง “บัตรสนเท่ห์ กักับการตั้งเรื่องกล่าวหา” ใน **วารสารข้าราชการ** ๒๕๕๘ ปีที่ ๕๐ ฉบับที่ ๖ หน้า ๔๒-๔๖.

หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร. ๐๒๖๐/ว.๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๔๑

หนังสือสำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่ นร. ๐๒๐๖/ ว.๒๑๘ ลงวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๔๑

หนังสือหนังสือสำนักงาน ก.พ. ที่ นร ๑๐๑๑/ว.๑๙ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๔๗

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
**The Factor Effecting the Decision on Growing the Organics rice of
Agriculturalists in Keangkro District , Chaiyaphum Province**

พระฐิตะวงษ์ อนุตฺตโร

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรและเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามของเกษตรกรที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เกษตรกรที่ปลูกข้าวด้วยระบบอินทรีย์ เขตพื้นที่อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และเชิงอนุมานโดยใช้สถิติทดสอบ t - test และ F-test สำหรับนัยสำคัญทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้กำหนดไว้ที่ระดับ ๐.๐๕

สภาพปัญหาเกษตรกรที่ปลูกข้าวระบบอินทรีย์ มีปัญหาโดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๙ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการใช้เวลาดูแลการปลูกข้าวอินทรีย์ อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๒ ปัญหาเกี่ยวกับวัสดุใช้เป็นปัจจัยการผลิตอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ และปัญหาจำนวนของผลผลิตระบบอินทรีย์อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีปัจจัยเกี่ยวกับตำแหน่งในครอบครัว ส่วนใหญ่ มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าครอบครัว มีสถานภาพเป็นเพศชาย มีอายุสูงกว่า ๔๐ ปี มีระดับการศึกษาชั้นประถมศึกษา มีรายได้ระหว่าง ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว มีพื้นที่ทำนา ระหว่าง ๑๑-๒๐ ไร่ มีประสบการณ์ระหว่าง ๖-๑๐ ปี มีการเลี้ยงเป็ด และไก่ ร่วมกับการปลูกข้าวระบบเกษตรอินทรีย์

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความวิตกกังวลต่อความเสี่ยงในการบริโภค อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖ ด้านเศรษฐกิจในครอบครัวของเกษตรกรอยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ด้านความเชื่อว่าสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ และด้านการรับรู้ข่าวสารเพื่อตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๓ คิดเป็นร้อยละของค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๖๒.๖๐

ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากเกษตรกร จำนวน ๑๐ ครอบครัว พบผลการให้จากเกษตรกรข้อมูล ดังนี้

๑. ข้อมูลด้านการปัจจัยด้านความวิตกกังวลต่อความเสี่ยงในการบริโภค : เกษตรกรมีการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์ ให้ความสำคัญต่อสุขภาพของสมาชิกในครอบครัว อันเนื่องมาจากประชาชนเห็นตัวอย่างการเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายจำนวนมาก ได้แก่ โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน ความดันโลหิต

สูง ไชมันในเส้นเลือดสูง และโรคอื่นๆ จำนวนมาก มีการเสี่ยงในชีวิตจากโรคดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์

๒. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจในครอบครัวของเกษตรกร: เกษตรกรมีปัญหาเรื่องต้นทุนการปลูกข้าวสูง เกิดภาวะขาดทุน มีค่าใช้จ่ายในครอบครัวสูง และมีหนี้สินในครอบครัว เกษตรกรต้องไปขายแรงงานนอกภาคเกษตร ส่วนเกษตรกรที่ตัดสินใจในการปลูกข้าวด้วยระบบอินทรีย์ส่วนใหญ่ เป็นครอบครัวที่มีเวลาทำเกษตรเต็มเวลา และผลผลิตที่ได้จากการปลูกข้าวระบบอินทรีย์ ขายได้ในราคาสูงขึ้น และการทำเกษตรระบบอินทรีย์ ทำให้พื้นที่นาเป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ ได้แก่มี พืช ผัก กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด แมลงต่าง ๆ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์

๓. ข้อมูลด้านสภาพแวดล้อม: เกษตรกรมีการรับรู้เกี่ยวกับที่นาปลูกข้าวด้วยระบบอินทรีย์มีความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลดีต่อน้ำ ดิน และสิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในที่นา ก่อให้เกิดบรรยากาศการใช้ชีวิตอยู่กับที่นาคือของเกษตรกรอย่างดี เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์

๔. ด้านการรับรู้ข่าวสารเพื่อตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์ : เกษตรกรรับรู้ข่าวสารจากสื่อ จะมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาและระบบเศรษฐกิจในครอบครัว เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์ ส่วนใหญ่เกษตรกรจะได้รับรู้ข่าวสารจากกลุ่มเพื่อนและการเข้าร่วมโครงการอบรมที่องค์กรท้องถิ่นจัดขึ้น เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์

ผลสรุปจากข้อมูล จะเห็นได้ว่า เกษตรกรปลูกข้าวด้วยระบบอินทรีย์ มีความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตของตนมากขึ้นมีความมั่นใจในการบริโภคพืชผัก ผลไม้ และข้าวที่ผลิตด้วยตนเอง คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ ด้านจิตใจดีขึ้น มีความสุขกับการเพาะปลูกตลอดฤดูกาล

คำสำคัญ : ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ การปลูกข้าวอินทรีย์

Abstract

This research study entitled “The Factor Effecting the Decision on Growing the Organics rice of Agriculturalists in Keangkro District , Chaiyaphum Province” This is the Survey and Qualitative research. The objective is to study the opinion of growing organic rice to farmers and to study the relationship between independent variables and the dependent variable of the factors affecting the farmers who grow organic rice in Kaengkro Distric. The data and sample of farmers who grow organic rice at Kaengkro district in Chaiyaphum province which is collected by questionnaire and interview. Data’s interviews were analyzed by using descriptive statistics include percentage, average and inferential statistics, t-test and F-test were used for statistical analysis to set at 0.05.

The research found that farmers are factors in most families have about the position as head of the family. The male farmers are maximum 40 years old with an elementary education with an income about 5,000-10,000 baht per month for a single family. There are about 11-20 hectares of farm area who have about 6-10 years experienced of growing duck and chicken with organic rice.

The study is that influencing decisions to the growing organic rice on a large scale average of 3.78 when considering found that concern about the risk to consumers is very valuable level. In a farmer family Average of 3.76 is on the economy at 4.30 where belief that the environment at the high with an average of

3.91 and the perception of organic agriculture is to decide on a massive scale with an average of 3.13.

Data collected by depth interviews and in-depth interviews of 10 farmer's families which were found in the following information was mentioned bellows.

1. Identification of the factors of concern about the risks to consumers: Farmers have decided to grow organic rice to get a good health of family members because of many diseases were including cancer; diabetes, blood pressure and high blood cholesterol and many other diseases are risks in normal growing rice. This is a significant reason that farmers decided to grow organic rice.

2. Economic Information in a farmer's family: Farmers are concerned with the high cost of rice-product but they loss high costs and a farmer have to sell to the non-agricultural people. So the farmers mostly decided to grow organic rice. Farmer's family can spent full time for farming and many products made from organic rice. They can sell at higher price and the farmers is a source of human food, including rice with vegetables, fish, frogs, insects, a factor that makes the farmers decided to plant organic rice.

3. Environment: Farmers awareness about the growing rice with organic fertility which is impact on water, soil and the organisms that live in the field. It makes the atmosphere good to who are living on a farm. Among the factors that farmers have to plant organic rice.

4. The perception to the organic agriculture: Farmers' perception of the media which is associated with the level of education and family economy. Most of the farmers will have access to get information from the group and to attend training program at the local organization. Among the factors that farmers have planted organic decisions.

The results of the data show that farmers planted rice with organic systems. Farmers are satisfaction with their qualities of life, confident in growing vegetables, fruits and rice production by themselves. Qualities of life, better health improves, mental happiness in planting season were developed.

Key word : The Factor Effecting the Decision, To Growing the Organic rice

๑. บทนำ

จากผลของการพัฒนาที่ผ่านมาของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจและการก้าวไปสู่ความเป็นเมืองอุตสาหกรรมใหม่และผลของการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมกระตุ้นให้สังคมไทยมุ่งสู่การเป็นสังคมเมือง ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบุคคลอย่างมากมาย องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของบุคคลในสังคม องค์ประกอบที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แก่ การกำเนิดเครื่องอำนวยความสะดวกทั้งทางด้านการคมนาคม การติดต่อสื่อสารการผลิตอย่างมีระบบ ซึ่งทำให้การเชื่อมโยงติดต่อสื่อสารอย่างรวดเร็วและมีความชัดเจนมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดพฤติกรรมของการจับจ่ายใช้สอยหรือการบริโภคสินค้าที่มีการผลิตจากระบบอุตสาหกรรมนั่นเองและผลกระทบที่ติดตามมาคือการล้าหลังของวัฒนธรรมทางเศรษฐกิจทุนนิยมและเสรีนิยมจะเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมทางด้านพฤติกรรมของประชากรโดยเฉพาะด้านการผลิตข้าวซึ่งเป็นอาหารหลักของคนไทยจากในอดีตมาสู่ปัจจุบัน^๑

^๑ สุจิตรา จรัสขวนะเพท, ทักษะและความต้องการของนักเรียนโรงเรียนโยธินบูรณะต่อการปรับพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: คณะพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร, (๒๕๔๘), หน้า ๑.

สังคมไทยในภาคอีสานแต่เดิมนั้น การผลิตของชาวนาอีสานยังคงมุ่งที่การผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน การทำนาของชาวนาอีสานแต่เดิมนั้นการปลูกข้าวเพื่อกินเอง มีการปลูกข้าวที่หลากหลายพันธุ์ตามลักษณะพื้นที่ การใช้ปัจจัยการผลิตที่สำคัญ คือ พันธุ์ข้าว ที่ดิน แรงงาน ยังคงอยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชนต่อมาสังคมไทยมีการพัฒนาจากเกษตรแบบพึ่งพาตนเองกลายเป็นเกษตรแบบพึ่งพาปัจจัยภายนอกในการผลิตมากมาย เช่น ปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าหญ้า เป็นต้น ทำให้ชาวนาต้องแบกรับภาระในการใช้จ่ายจากการทำนาก่อให้เกิดมีหนี้สินในครอบครัว มีปัญหาสาธารณสุขเกิดโรคร้ายต่างๆลดทอนชีวิตท่ามกลางของความยากจน^๒

ความเชื่อในวิถีชีวิตในการยังชีพของคนไทยนั้น ต้องบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก ดังนั้น ข้าวจึงผูกพันกับชีวิตคนไทยมานานนับหลายศตวรรษ ดังคำว่า “ข้าวคือชีวิต” คนไทยเชื่อว่าข้าวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีจิตวิญญาณ มีเทพธิดาชื่อว่า “แม่โพสพ” ประจำอยู่ในต้นข้าว แม่โพสพเป็นผู้คอยดูแลต้นข้าวให้เจริญงอกงาม ถ้าผู้ใดได้ทำพิธีตามคติความเชื่อและบูชากราบไหว้แม่โพสพแล้วจะทำให้ผู้นั้นร่ำรวยอุดมสมบูรณ์ และข้าวสามารถให้คนให้โทษแก่มนุษย์ได้มนุษย์เราเป็นหนี้บุญคุณแม่โพสพเป็นอันมาก ถ้าวันใดไม่ได้บริโภคเนื้อหนังมังสาของแม่โพสพ วันนั้นแทบจะว่าเอาชีวิตไว้ไม่อยู่

ดังนั้นมนุษย์จึงควรเชิดบูชาแม่โพสพซึ่งเป็นผู้ที่ได้ชื่อว่าเลี้ยงโลกให้อยู่เย็นเป็นสุข หากดูแลเอาใจใส่แม่โพสพให้สุขสบาย แม่โพสพก็จะไม่หลบลี้หนีหายไปจากท้องนาและทำให้ข้าวงอกงามสมบูรณ์ ในอดีตเราจึงได้เห็นรูปคุณย่าคุณยายยกมือขึ้นไหว้หลังจากอิ่มจากสารบอาหารแล้ว เพื่อขอบคุณแม่โพสพที่ประทานข้าวมาให้อิ่มแต่ละมื้อ แม้ปัจจุบันจะไม่ค่อยได้เห็นภาพเช่นนั้นแล้วแต่ยังมีคำสั่งสอนว่ากินข้าวให้หมด ไม่เช่นนั้นแม่โพสพจะเสียใจ ด้วยเหตุนี้เองเมื่อแรกจะทำนาและตลอดฤดูถึงการเก็บเกี่ยว จึงมีการประกอบพิธีเช่นไหว้แม่โพสพเป็นระยะๆ ไป^๓

นอกจากนี้ เกษตรอินทรีย์ยังให้ความสำคัญกับเกษตรกรผู้ผลิตและชุมชนท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์มุ่งหวังที่จะสร้างความมั่นคงในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกร ตลอดจนอนุรักษ์และฟื้นฟูวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรม วิธีการผลิตของเกษตรอินทรีย์เป็นวิธีการผลิตที่เกษตรกรต้องอ่อนน้อมและเรียนรู้ในการดัดแปลงการผลิตของตนให้เข้ากับวิถีธรรมชาติ อาศัยกลไกธรรมชาติเพื่อทำการเกษตร ดังนั้นวิธีการผลิตเกษตรอินทรีย์จึงเป็นวิถีแห่งการเคารพและพึ่งพิงธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรพื้นบ้านของสังคมไทย^๔

ด้วยปัญหาและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
๓. เพื่อศึกษาการทดสอบสมมติฐานหาค่าแปรปรวนระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามของ

^๒ นันทา กันตรี, การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมข้าว: กรณีศึกษาการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรพันธุ์ข้าวของชาวนาอีสาน, รายงานวิจัยสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ ๒๕๔๘, หน้า ๒.

^๓ กรมวิชาการเกษตร, ข้าวกับคนไทย, สถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร, ๒๕๔๑, หน้า ๙๓-๙๔.

^๔ ประเวศ วะสี, ประมวลเนื้อหาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการประเทศไทยต้องปฏิรูประบบอย่างไรเพื่อเกษตรกรไทย พันธกิจที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๓, สำนักงานส่งเสริมการปฏิรูประบบ เพื่อคุณภาพชีวิตเกษตรกร ชุมชน และสังคม (สปท.) คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๕๓, หน้า ๑๓.

เกษตรกรที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๕. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งผู้วิจัยได้ทบทวนหลักการ ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร ประชากร ได้แก่ เกษตรกรที่ปลูกข้าวอินทรีย์ พื้นที่อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๓๐๐ ครอบครัว ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random Sampling) โดยจัดประชากรคือตำบลออกเป็นชั้น (Stratum) แล้วจัดหากกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะภายในคล้ายกันที่สุดหรือเป็นเอกพันธ์ (Homogeneous) แต่มีความแตกต่างกันระหว่างชั้นมากที่สุด จากนั้นได้เลือกตัวอย่างจากชั้นตำบล และระดับหมู่บ้าน ได้กลุ่มตัวอย่างจากการเลือก จำนวน ๑๕๐ ครอบครัว และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการปลูกข้าวอินทรีย์ ของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติอนุมาน สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

๖. ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คือเกษตรกรที่ปลูกข้าวระบบอินทรีย์ เขตพื้นที่ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า เกษตรกรมีปัจจัยเกี่ยวกับตำแหน่งในครอบครัว ส่วนใหญ่ มีตำแหน่งเป็นหัวหน้าครอบครัว มีสถานภาพเป็นเพศชาย มีอายุสูงกว่า ๔๐ ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีรายได้ ระหว่าง ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาทต่อเดือน มีลักษณะครอบครัวเดี่ยว มีที่นาในการปลูกข้าวระหว่าง ๑๑-๒๐ ไร่ มีปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจในการทำเกษตรระบบอินทรีย์ มีการเลี้ยงเป็ดหรือ ไก่ ร่วมกับการปลูกข้าวระบบเกษตรอินทรีย์ และมีประสบการณ์ระหว่าง ๖-๑๐ ปี

ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการปลูกข้าวระบบอินทรีย์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๘ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านความวิตกกังวลต่อความเสี่ยงในการบริโภค อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๖ ด้านเศรษฐกิจในครอบครัวของเกษตรกร อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ด้านความเชื่อว่าสภาพแวดล้อม อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๑ และด้านการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับ มาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๑๓

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (Interview) พบว่า ดังต่อไปนี้

เกษตรกรเห็นตัวอย่างการเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายจำนวนมาก ได้แก่ โรคมะเร็ง โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไขมันในเส้นเลือดสูง และโรคอื่นๆ จำนวนมาก มีการเสี่ยงในชีวิตจากโรคดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรตัดสินใจปลูกข้าวอินทรีย์

เกษตรกรมีปัญหาเรื่องต้นทุนการปลูกข้าวสูง เกิดภาวะขาดทุน มีค่าใช้จ่ายในครอบครัวสูง และมีหนี้สินในครอบครัว เกษตรกรต้องไปขายแรงงานนอกภาคเกษตร ส่วนเกษตรกรที่ตัดสินใจในการปลูกข้าวด้วยระบบอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวที่มีเวลาทำเกษตรเต็มเวลาและผลผลิตที่ได้จากการปลูกข้าวระบบอินทรีย์ ขายได้ในราคาสูงขึ้น การทำเกษตรระบบอินทรีย์ ทำให้พื้นที่นาเป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ ได้แก่มี พืช ผัก กุ้ง หอย ปู ปลา กบ เขียด แมลงต่างๆ เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์

เกษตรกรรับรู้ข่าวสารจากสื่อจะมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาและระบบเศรษฐกิจในครอบครัว เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์ ส่วนใหญ่เกษตรกรจะได้รับรู้

ข่าวสารจากกลุ่มเพื่อนและการเข้าร่วมโครงการอบรมที่องค์กรท้องถิ่นจัดขึ้น เป็นปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรมีการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์

๗. การอภิปรายผล

ผลการวิจัยการตัดสินใจปลูกข้าวด้วยระบบอินทรีย์ของเกษตรกรโดยภาพรวม อยู่ในระดับ “มาก” เป็นผลมาจากเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ในชุมชนของตนว่า มีผู้เสียชีวิตและเจ็บป่วยด้วยโรคร้ายหลายโรค ต้นทุนการผลิตสูงส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจในครอบครัวเพิ่มสูงขึ้น และได้รับรู้ข่าวสารการผลิตที่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าว ผลวิจัยได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วัลลภ พรหมทองและคณะ^๔ ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในด้านเงินทุน โรคพืชระบาด ขาดแหล่งน้ำ และเจ้าหน้าที่แนะนำให้ความรู้เพิ่มเติม เมื่อตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ทำให้มีรายได้ดีขึ้นกว่าเดิมไม่ได้ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และสภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นมากกว่าเดิม อันเป็นสาเหตุมาจากเพื่อนบ้านชักชวนและได้รับข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

๘. วิจัย

ผลงานวิจัย เรื่อง มีจุดเด่น และด้อย ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจปลูกข้าวระบบอินทรีย์ เขตพื้นที่อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ของเกษตรกร ดังนี้

จุดเด่น คือ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการทำเกษตรระบบอินทรีย์ ซึ่งมีความปลอดภัย ต่อสุขภาพของเกษตรกรและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ทำเกษตร สามารถประยุกต์วิธีการทำเกษตรระบบอินทรีย์กับองค์กรที่รับผิดชอบด้านเกษตร

จุดด้อย คือ งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาที่ต่ออาศัยทัศนคติเชิงบวกของเกษตรกรที่มีต่อการทำเกษตรระบบอินทรีย์ ผู้ดำเนินการจำเป็นต้องทำความเข้าใจกับเกษตรกรให้รู้ถึงคุณค่าของการปฏิบัติผลงานวิจัยนี้ เพื่อประโยชน์แก่เกษตรกรทุกระบบ

๙. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะในการทำไปใช้

๑) ควรมีโครงการอบรมเรื่องจัดการความรู้ด้านกระบวนการปลูกข้าว พืชผัก ผลไม้ ด้วยระบบการใช้สารอินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการต่าง ๆ ของการผลิตระบบอินทรีย์สาร

๒) ควรมีกิจกรรมรณรงค์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ทำเกษตรของเกษตรกรเพื่อให้ความอุดมสมบูรณ์ให้กับที่ทำกินของเกษตรกร

๓) ควรมีการจัดกิจกรรมการผลิตปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักชีวภาพ และฮอร์โมนที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรกรในเชิงปฏิบัติ

๔) ควรมีการกิจกรรมส่งเสริมในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการผลิตอาหารการเกษตรระบบอินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ และสนใจในการตัดสินใจของเกษตรกรรายใหม่

^๔ วัลลภ พรหมทองและคณะ, ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, รายงานการวิจัย, คณะเทคโนโลยีเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, (๒๕๕๑) หน้า ๔๐ .

๕) ควรมีการกิจกรรมเกี่ยวกับความรู้การบริหารกลไกการตลาดที่จำหน่ายอาหารการเกษตรระบบอินทรีย์ เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มและเกิดแรงจูงใจในการตัดสินใจปลูกข้าว พืช ชนิดต่างๆ ในระบบอินทรีย์

๒. ข้อเสนอแนะให้การศึกษาวิจัย

๑) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคอาหารที่ส่งผลต่อ การเกิดโรคร้ายแรงของเกษตรกร

๒) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางการเกษตรที่ส่งผลต่อคุณภาพ

บรรณานุกรม

กรมวิชาการเกษตร. ข้าวกับคนไทย. สถาบันวิจัยข้าว กรมวิชาการเกษตร, ๒๕๔๑.

นนทา กันตรี. การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมข้าว: กรณีศึกษาการพึ่งตนเองด้านทรัพยากรพันธุ์ข้าวของชาวนาอีสาน. รายงานวิจัย สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๔๘.

ประเวศ วะสี. ประมวลเนื้อหาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการประเทศไทยต้องปฏิรูประบบอย่างไรเพื่อเกษตรกรไทยพื้นวิฤทธิ สำนักงานส่งเสริมการปฏิรูประบบ เพื่อคุณภาพชีวิตเกษตรกร ชุมชน และสังคม (สปกช.). คณะกรรมการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งชาติ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), ๒๕๔๓.

สุจิรา จรัลขนะเพท. ทักษะและความต้องการของนักเรียนโรงเรียนโยธินบูรณะต่อการปรับพฤติกรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: คณะพัฒนาสังคม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๙.

วัลลภ พรหมทองและคณะ. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจทำเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย. คณะเทคโนโลยีเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล, ๒๕๕๑.

การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น
Buddhist Monks' Participation in Sangha Affair Administration
In Chum Pea District, Khon Kaen Province

พระมหาภาภิญโญ สิริภทโท/ภิญโญฤทธิ*
ร.ต.ดร.วสันต์ ศรีสอาด, ดร.ปัญญา คล้ายเดช**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๒) ศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน และ ๓) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๘๘ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ พระสงฆ์ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๒๔๕ รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิเคราะห์โดยการตีความสร้างข้อสรุป

ผลการศึกษวิจัยพบว่า

- ๑) พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก
- ๒) พระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้
- ๓) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๑) ทุกฝ่ายจะต้องชวนช่วยกัน เพื่อให้การบริหารวัดและพระศาสนาเป็นไปด้วยดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ๒) จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม ให้ผู้อยู่ภายในวัดตามสมควร ๓) ต้องช่วยกันจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือ
- ๔) ให้โอกาสพระภิกษุ สามเณร รุ่นใหม่ ได้มีโอกาสเทศน์สอนอบรมประชาชนทั่วไป ๕) วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด ๖) วัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ ช่วยเหลือการสาธารณสงเคราะห์

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การบริหารกิจการคณะสงฆ์

* ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ๒๕๕๘. (๐๘๗-๒๑๔-๒๗๒๔)

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

Abstract

The aims of this research were 1) to study Buddhist monks' participation in Sangha Affair administration, 2) Buddhist monks' participation in Sangha Affair administration with differences and 3) the ways in developing the Buddhist monks' participation in Sangha proceedings administration. This study is mixed research between quantitative research. The tools used in data collection were a questionnaire at 0.988, The sample of this study included 245 monks under Sangha Committee region of Chum Pea, Khon Kaen. The data analysis was conducted by using statistics, including Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, f-test, One-way ANOVA and Least Significant Difference (LSD), The interview Analysis by interpretation conclusion.

The research results were as follows:

1. The overall perspective of the monks towards the participation in Sangha proceedings administration was at a high level.
2. For those with differences in ordination year, worldly education, monastic education and Pali language education have their overall opinion on the participation differently with the statistical significance level at 0.05. Therefore, the hypothesis determined was accepted. The monks with differences in age have their overall perspective towards the participation indifferently. This denied the hypothesis determined.
3. The ways in developing the monk participation in Sangha proceedings administration were: 1) all parties must provide their cooperation in order to obtain good administration of the temples and Buddhism, supportive to one another; 2) there should be an arrangement of Pariyatti-dhamma learning courses and support of those in the temples to learn; 3) there should be learning facility arrangement for children; 4) the monks and novices in a new generation should be given an opportunity to the general public; 5) the temple should have a construction plan within, the flowers related to Buddha history should be planted in the temples; the temple; 6) the temple must manage assistance or public assistance; and the abbot must operate all aspects of administration related.

Keywords : participation / Sangha Affair administration

๑. บทนำ

สังคมไทยในยุคปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและสลับซับซ้อน ส่งผลกระทบต่อสถานะสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ทำให้ประชาชน และพระสงฆ์ต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก สาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงคือการพัฒนาสังคม“การพัฒนาสังคม” หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพของสังคมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งในระบบความเป็นอยู่ของคนในสังคม ค่านิยมและการกระจายโอกาสที่ดีของบุคคล การพัฒนาสังคมจึงเป็นการปรับปรุงภาวะความเป็นอยู่ของคนในสังคมให้ดีขึ้น โดยยึดหลักความร่วมมือของรัฐและประชาชนให้ประชาชนเกิดความริเริ่มวางแผนและลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเองใช้ทรัพยากรในสังคมให้เกิดประโยชน์แก่สังคมมากที่สุด โดยที่องค์ประกอบที่สำคัญของสังคมนั้นมี ๓ มิติ ได้แก่ (๑) มิติด้านภูมิศาสตร์ (กายภาพ) หมายถึงสภาพแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ ป่า แม่น้ำ (๒) มิติด้านสังคม (ปฏิสัมพันธ์ของคน) หมายถึงการอยู่ร่วมกัน การ

ติดต่อสื่อสาร การขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมวิถีชีวิต (๓) มิติ ด้านจิตวิทยา (ความรู้สึก) หมายถึง ความเป็นพวกพ้องเดียวกัน ความสามัคคี ความรู้สึกผูกพัน เอื้ออาทรต่อกัน^๑

หลังจากพระพุทธเจ้าทรงดับขันธปรินิพพานแล้ว เหล่าสาวกของพระองค์ได้ช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนถึงประมาณ พ.ศ. ๓๐๐ พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้ามายังดินแดนสุวรรณภูมิ ได้แก่ ดินแดนในเขตประเทศพม่าและประเทศไทย พระพุทธศาสนาได้เข้ามาเจริญรุ่งเรืองมาจนถึง กรุงสุโขทัย เป็นราชธานี พระมหากษัตริย์ คือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ทรงรับเอาพระพุทธศาสนามาเป็นศาสนาประจำชาติ

คณะสงฆ์เป็นสถาบันที่ใหญ่ที่สุดสถาบันหนึ่งของไทย ปัจจุบันมีวัด ๓๐,๐๐๐ กว่าวัดและพระภิกษุสามเณร ๓๐๐,๐๐๐ กว่ารูปทั่วประเทศไทย นอกจากนี้พระสงฆ์ยังมีสถานะทางสังคมและความเป็นอยู่ที่แตกต่างจากชาวบ้านทั่วไปอย่างมาก เนื่องจากมีระเบียบวินัยสงฆ์ กำหนดความเป็นอยู่ พระสงฆ์จึงได้รับการยกย่องจากประชาชนให้อยู่ในฐานะเป็นที่เคารพสักการะ บทบาทของพระสงฆ์ ที่สำคัญสรุปได้ว่า^๒ “ในอดีตวัดเป็นศูนย์กลางของสังคม เนื่องจากวัดเป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้านจะได้ส่งกุลบุตรมาฝึกอบรมทางศีลธรรม และเล่าเรียนวิชาการต่างๆ วัดเป็นสถานสงเคราะห์สำหรับผู้ขัดสนหรือคนยากจน”

ปัจจุบันพระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการ มีบทบาทในการพัฒนาวัดและประชาชนในเขตการปกครองมากขึ้นเรื่อยๆ ดังคำกล่าวที่ว่า การสงเคราะห์ประชาชนเป็นหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ มีการสงเคราะห์ประชาชนด้านขวัญกำลังใจ การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ การให้คำปรึกษาในหน้าที่การงาน การเป็นผู้นำในการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การให้ที่พักพิงแก่ประชาชนผู้ประสบภัยต่างท้องถิ่นและยังมีการสงเคราะห์ด้านวัตถุอย่างอื่น แบบอื่นแก่เอกชนและประชาชนอีกมาก การช่วยเหลือทางราชการ การให้ทางราชการหรือส่วนรวมใช้สถานที่วัด เป็นต้นสอดคล้องกับที่**สมบูรณ สุขสำราญ** ได้กล่าวถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสังคมไทยไว้ว่า พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับวิถีชีวิตของคนไทยจัดเป็นสถาบันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมไทยเป็นอย่างมาก ถ้าพิจารณาในฐานะนี้จะพบว่าพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อประเพณีทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ ปัญหาและความเป็นอยู่ทั้งปัจเจกชนและสังคมโดยส่วนร่วมในส่วนที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่และต่อเนื่องของสังคม โดยทำหน้าที่เป็นพลังที่สร้างสรรค์ เป็นสถาบันขัดเกลาทางสังคม ปลุกฝังวัฒนธรรมและจริยธรรมให้แก่คนในสังคม ก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมทางวัฒนธรรมและความรู้สึกเป็นชาติ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม ในการกำหนดแนวทางความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกันระหว่างสมาชิกในสังคม ทั้งทำหน้าที่เป็นกลไกควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมอีกด้วย^๓

ในส่วนของอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ก็เช่นเดียวกัน มีพระสงฆ์กว่า ๖๓๐ รูป มีวัดในการปกครองถึง ๑๒๑ วัด แบ่งการปกครองคณะสงฆ์เป็น ๒๑ เขต จากบันทึกการประชุมระดับอำเภอ ของพระสังฆาธิการอำเภอชุมแพ ในปี ๒๕๕๘ ที่ผ่านมามีการประชุมเพื่อรับสนองงานจากเจ้าคณะจังหวัด มี

^๑ พระมหาอนุชิต อนุจารี (ถนัดเลื่อย), “การพัฒนาสังคมตามหลักสารณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเข้ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๗.

^๒ พระครูสังฆรักษ์พุทธา ฐิตมโม(การไชย), “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีพระเทพวรสิทธิ์าจารย์ (ธงชัย สุวณฺณสิริ)”, **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒-๓.

^๓ สมบูรณ สุขสำราญ, **การพัฒนาแนวพุทธศาสนา กรณีศึกษา พระสงฆ์กับการพัฒนาวิจัยด้านศาสนาและการเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวาย, ๒๕๓๐), หน้า ๑ - ๕.

พระสงฆ์เข้าร่วมประชุมรับสนองงานในแต่ละครั้งไม่ถึงกึ่งหนึ่งของพระสังฆาธิการทั้งหมด ทำให้การสนองงานต่างๆ ไม่เป็นไปตามประสงค์ ทำให้งานคณะสงฆ์เกิดความล่าช้าและขาดการเอาใจใส่ติดตามงานต่างๆ ตามกำหนดนัดหมาย ตลอดจนการมอบหมายหน้าที่รับผิดชอบการทำงานแก่พระสงฆ์ในความปกครองได้ไม่ทั่วถึง นำมาซึ่งการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่น้อยลง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ใน ๖ ด้าน ได้แก่ ๑) ด้านการปกครอง ๒) ด้านการศาสนศึกษา ๓) ด้านการศึกษา สงเคราะห์ ๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๕) ด้านสาธารณูปการ และ ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์ เพื่อศึกษาหาแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเจ้าคณะจังหวัดลำปาง ในอำเภอลำปาง ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง
๒. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน
๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาในการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการ คณะสงฆ์ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง

๓. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา ได้แก่ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง ใน ๖ ด้าน คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน ๖๓๐ รูป

ตัวแปรที่ศึกษา ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล คือ ประกอบด้วย ๑) อายุ ๒) พรรษา ๓) วุฒิการศึกษาสามัญ ๔) วุฒิกการศึกษาทางธรรม ๕) วุฒิกการศึกษาบาลี ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ใน ๖ ด้าน คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน ๖๓๐ รูป กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน ๒๔๕ รูป โดยทำการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจากการคำนวณตามสูตรของทาโร ยามาเน่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ในเขตอำเภอลำปาง จังหวัดลำปาง และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน ๕ รูป โดยใช้เทคนิควิธีการเลือกเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัย ดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม (Index of Congruence : IOC) ซึ่งแต่ละข้อได้ค่า IOC ได้ ๑.๐๐ ทุกข้อ แล้วนำไปทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ รูป แล้วนำมาตรวจคะแนน หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๘๘

การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ใช้สถิติจำนวน และร้อยละ อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย การทดสอบค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทและประมวลผลเข้าด้วยกัน

๕. ผลการวิจัย

๑. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก รายละเอียดแต่ละด้าน พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านการปกครอง ตามลำดับ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ด้านการศาสนศึกษา และด้านการศึกษาสงเคราะห์ ตามลำดับ

๒. พระสงฆ์ที่มีพรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาทางบาลีต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ๑) ทุกฝ่ายจะต้องชวนช่วยกัน เพื่อให้การบริหารวัดและพระศาสนาเป็นไปด้วยดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ๒) จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมหรือส่งเสริมให้ผู้อยู่ภายในวัดได้ศึกษาพระปริยัติธรรมตามสมควร ๓) ต้องช่วยกันจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือ แล้วยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็ก และเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานศึกษา ๔) ให้โอกาสพระภิกษุ สามเณร รุ่นใหม่ ได้มีโอกาสเทศน์สอนอบรมประชาชนทั่วไปได้รับฟังพระธรรมเทศนา ๕) วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติ สร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรือง มีศาสนวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดีงาม ๖) วัดจะต้องจัดการสงเคราะห์

ช่วยเหลือการสาธารณสุขสงเคราะห์ และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้

๖. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ควรมีนโยบายสนับสนุนพระสงฆ์ที่มีความสามารถที่เป็นกำลังหลักและมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ได้รับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

๒) ควรกำหนดนโยบายให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาของรัฐและเอกชนในด้านต่างๆ

๓) ควรมีนโยบายให้เจ้าอาวาสจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม มีหนังสือสวดมนต์ให้เพียงพอ

๔) ควรมีนโยบายให้พระสงฆ์จะช่วยในการจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุ-สามเณรที่เรียนนักธรรมและบาลี

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) บุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ในการบริหารกิจการจัดการนั้น ควรจะเป็นผู้ที่ได้รับการปลูกฝังและควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นที่ยอมรับ

๒) ควรจัดครูที่มีความรู้ความสามารถมาสอนนักธรรมและบาลีอย่างเป็นระบบ รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้ประชาชนและนักเรียนให้ทั่วถึง มีการยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบนักธรรม บาลีได้ และบุคคลทั่วไปที่สอบธรรมศึกษาได้

๓) ควรส่งเสริมให้มีการตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์สม่ำเสมอ เพื่อความต่อเนื่องของการมอบทุน ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ และจัดตั้งโรงพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น

๔) ควรจะมีการจัดการเผยแผ่เชิงรุก โดยควรจัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมจาริกไปสถานที่ต่างๆ เพื่ออบรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในทุกหมู่บ้านที่ไม่มีวัดตั้งอยู่

๕) ควรมีการบริหารจัดการให้เป็นระบบแบบแผน เช่น การนำความรู้ทางการจัดการด้านสาธารณสุขจากการจากหน่วยงานอื่นเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดเป็นมาตรฐานและเป็นระบบ

๖) ในด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ควรให้ความสนใจกับการช่วยเหลือพุทธศาสนิกชน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านการก่อสร้างช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ สงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและเยาวชน เป็นต้น เมื่อช่วยเหลือดังนี้จึงเชื่อว่าได้ประกอบกิจการด้านสาธารณสุขสงเคราะห์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นรายด้านเพื่อนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๒) ควรจะเปลี่ยนกลุ่มประชากร เป็นอำเภออื่นๆ หรือทั่วทั้งจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นให้กว้างมากยิ่งขึ้นจะได้เป็นการส่งเสริมให้วัดต่างๆ และควรศึกษาวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันไป

บรรณานุกรม

- กองเลขาการเจ้าคณะอำเภอชุมแพ. **บันทึกการประชุมคณะสงฆ์, ๒๕๕๘.**
- คะนิงนิตย์ จันทบุตร. **สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร : ภาพการพิมพ์, ๒๕๔๐.
- บุศรา เข้มทอง. “คุณลักษณะผู้บริหารตามความคิดเห็นของพนักงานธนาคารที่ตั้งในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีปทุม, ๒๕๕๒.
- พระเกษมศักดิ์ วรสโกโข. “บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอชุมแสงจังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- พระครูสังฆรักษ์พศวีร์ ธีรปญโญ (ภวกานันท์). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดนนทบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.
- พระครูสังฆรักษ์พุทธา ฐิตธมโม(การไชย). “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะ กรณี พระเทพ วรสีทาจารย์ (ธงชัย สุวณฺณสิริ)”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระมหาชวลิต ชาตเมธี (คงแก้ว). “บทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี พระสังฆาธิการในจังหวัดภูเก็ต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.
- พระมหาเสกสรรค์ ออคจारी (แก้วทรัพย์). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในอำเภอ ตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- พระมหาอนุชิต อนุจारी (ถนัดเลื่อย). “การพัฒนาสังคมตามหลักสาราณียธรรมขององค์การบริหาร ส่ว น ตำบลแซ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตร มหาบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.
- ธีรวุฒิ เอกกุล. **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์.** อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓.

การเทียบสมรรถนะยุคใหม่ : เครื่องมือสร้างองค์กรให้มีสมรรถนะสูง
Modern Benchmarking : Tools to Create High Performance Organizations

ผศ.ดร.พงษ์ศักดิ์ ผกามาต *

บทคัดย่อ

“การเทียบสมรรถนะ” เป็นคำพื้นฐานทั่วไปในงานอุตสาหกรรม กล่าวได้ว่า ใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มศักยภาพให้องค์กรที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม แม้เครื่องมือนี้จะมีประสิทธิภาพสูงเพียงใด แต่ถ้าไม่รู้ศักยภาพที่แท้จริงหรือใช้ไม่เป็นที่ก็จะไม่เกิดประโยชน์ในการใช้งาน การใช้เป็นเครื่องมือในหลายด้าน ได้แก่ การผลิต การดำเนินงาน การจัดการ การฝึกอบรม การเงิน การตลาด การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า และการพัฒนาระบบไอซีที เป็นต้น การเทียบสมรรถนะจะเริ่มจากการทราบแหล่งที่มาของข้อมูล วิธีการรวบรวมข้อมูล ความเกี่ยวข้องของข้อมูลกับเป้าหมาย การวางแผน และการนำไปใช้งานจริงเพื่อตรวจสอบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการในปัจจุบัน เทคนิคการเทียบสมรรถนะยุคใหม่จะประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนา การวิเคราะห์การแข่งขัน การวิเคราะห์ความไว การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การประเมินสมรรถนะสัมพันธ์ การเสริมศักยภาพด้านการเรียนรู้ การประสานงาน และการสร้างแรงจูงใจรวมถึงการนำไปใช้งาน ในแวดวงอุตสาหกรรมนั้นมีการกล่าวถึงและใช้วิธีการเทียบสมรรถนะมากกว่า 20 ปี ดังกรณีศึกษาของบริษัท Xerox กับกระบวนการ PAIA บทความนี้จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจวิธีการเทียบสมรรถนะยุคใหม่และกระบวนการทั้งหมดรวมถึงจรรยาบรรณด้วย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการใช้เครื่องมือสำหรับการพัฒนาองค์กรตามแนวทางการจัดการสมัยใหม่ กล่าวโดยสรุปได้ว่าการเทียบสมรรถนะจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรในการทำให้โครงการระยะสั้นประสบความสำเร็จ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรใหม่ การพัฒนาวิสัยทัศน์และพันธกิจระยะยาว และการเติบโตอย่างยั่งยืน รวมถึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาองค์กรต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ เอกชน องค์กรทางการศึกษา และอื่นๆให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นอีกด้วย

คำสำคัญ : การเทียบสมรรถนะยุคใหม่

Abstract

“Benchmarking” is a very common word in the industry, which is organization development tool. However, its full potential as a powerful tool is often not recognized or utilized. Once it is established as a tool, a process, it is useful in a variety of areas, such as manufacturing, operations, management, training, finance, marketing, user satisfactions and ICT systemdevelopment, etc. The benchmarking processes will started from the sources of information, method of data collection, relevance of data with the goals, planning, and implementation are some of the reasons for the success or failure of a benchmarking program. Recently, the modern benchmarking techniques as a process consisting of goal and direction of development setting, competitive analysis, sensitivity analysis, strategic planning,

* วิทยาลัยกองทัพบก

relation performance evaluation, learning, coordination and motivation facilitator, and implementation. A large number of examples are discussed to identify the industries in which benchmarking has been used in the past 20+ years, a case study of Xerox Corporation and its scope and diversity of PAIA process. This paper will enable the participants to understand how modern benchmarking process as a tools for modern development trend, included with code of conduct. Finally, benchmarking conceptual framework has shown in this paper. The benefits may range from completion of a short-term project, to an establishment of a new company culture and discipline for self-assessment, developing long-term vision and mission, and sustainable growth. Moreover, can be applied to the development of the government sector, government enterprise, private sector, and educational organizations to have a higher performance as well.

Keywords :Modern Benchmarking

๑. บทนำ

ปัจจุบันนี้เป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายด้าน ผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์และเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ การนำวิธีการบริหารจัดการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการทำงาน เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-Commerce) ระบบจัดเก็บเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (e-Document) และโปรแกรมสำเร็จรูปต่างๆ เพื่อลดต้นทุนและประหยัดเวลารวมถึงการวางแผนลดกำลังคน ดังนั้นการที่องค์กรจะอยู่ได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารจะต้องสร้างและจัดหาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่เป็นประโยชน์ โดยเน้นการใช้ความรู้เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน การที่จะพัฒนาคนได้นั้นจะต้องมีวิธีการซึ่งเกี่ยวข้องกับตรงกับการบริหารจัดการความรู้ (Knowledge Management) (พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ, ๒๕๕๔) ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความได้เปรียบด้านการผลิตโดยอาศัยสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และเทคโนโลยีมากขึ้นกว่าการใช้สินทรัพย์ที่จับต้องได้ เช่น อาคาร เครื่องจักร และอุปกรณ์สำนักงาน นอกจากนี้ยังต้องใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มากกว่าการใช้ทุนและให้ความสำคัญเนื่องจากเป็นยุคแห่งระบบไอซีที (Information and Communication Technology : ICT) โดยถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อช่วยให้สามารถรักษาและครอบครองส่วนแบ่งทางการตลาดได้มากขึ้น รวมทั้งช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานในองค์กรเกิดการเรียนรู้และตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นผู้บริหารจะต้องสร้างภาวะผู้นำในตนเองให้เป็นผู้บริหารการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยเฉพาะการบริหารจัดการความรู้มาปรับใช้กับคนในองค์กรด้วยเหตุนี้ทุกองค์กรจึงต้องการให้บุคลากรของตนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถสูง (High Potential) และวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากรก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั่นเอง (พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ, ๒๕๕๓)

การเติบโตขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization) หรือ WTO และองค์กรสากลด้านการเงินอื่นๆ ทำให้การค้าและการแข่งขันระหว่างประเทศยิ่งทวีความสำคัญ รุนแรง และซับซ้อนขึ้นเป็นลำดับ องค์กรธุรกิจแห่งอนาคตต้องรู้จักตัวเอง การแข่งขันและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจึงเป็นแรงกระตุ้นให้องค์กรธุรกิจจำนวนไม่น้อยต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของตนเอง ซึ่งส่งผลให้องค์กรต่างๆ สรรหาเครื่องมือและความรู้ใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้กับการปรับปรุงตนเองอยู่เสมอเพื่อปรับสภาพให้องค์กรอยู่ใน

สถานะที่สามารถแข่งขันได้(Ram Charan, ๒๐๐๗) การเทียบสมรรถนะจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ถูกนำมาใช้เพื่อพัฒนาศักยภาพขององค์กรอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยในโลกธุรกิจสมัยใหม่นั้นองค์กรอุตสาหกรรมต่างๆ ก็นำเครื่องมือนี้มาใช้มากถึง ๘๒%มากกว่า ๔๐ประเทศทั่วโลก (Peter Bogetoft, ๒๐๑๒)

การเทียบสมรรถนะ (Benchmarking) หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนสิ่งสำคัญ เช่น ความรู้ ประสบการณ์ และวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) กับองค์กรอื่นภายใต้กฎกติกาโดยมีแนวคิดที่ว่า องค์กรใดองค์กรหนึ่งนั้นไม่ได้เก่งไปทุกอย่างและยังมียังมีองค์กรที่เก่งกว่าในบางเรื่องดังนั้นการศึกษาจากประสบการณ์ตรงขององค์กรอื่นแล้วนำมาประยุกต์ให้เหมาะสม จะช่วยให้ประหยัดเวลาและลดการดำเนินงานแบบลองผิดลองถูกลงได้ดังนั้นจึงทำให้ทราบถึงศักยภาพหรือขีดความสามารถที่แท้จริงขององค์กรของตนเอง สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน และเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันได้อีกด้วย(พีรศักดิ์ วรสุนทรโรสถ,๒๕๔๒) ปัจจุบันได้มีการพัฒนาเครื่องมือนี้จนกลายเป็น Modern Benchmarking โดยเพิ่มเติมเทคนิคต่างๆ เข้าไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นได้แก่ การประเมินสมรรถนะสัมพันธ (Relation Performance Evaluation or Firms) รวมถึงการเสริมศักยภาพด้านการเรียนรู้ การประสานงาน และการสร้างแรงจูงใจ เป็นต้น (Douglas W. Hubbard, ๒๐๑๐)

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า กระบวนการ Modern Benchmarking จึงเป็นเส้นทางลัดสู่ความเป็นเลิศอย่างก้าวกระโดด โดยผลที่ได้รับจากการทำ Modern Benchmarking จะทำให้รู้ว่าใครหรือองค์กรใดเป็นผู้ปฏิบัติได้ดีที่สุดและมีวิธีปฏิบัติอย่างไร เพื่อให้้องค์กรอื่นสามารถนำวิธีการไปปรับปรุงผลการดำเนินงานของตนได้โดยเลือกสรรและนำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศเหล่านั้นไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการทำงานของตนเอง ซึ่งไม่ใช่การลอกเลียนแบบแต่เป็นการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ อันเกิดขึ้นจากการเรียนรู้การประสานงานที่ดี และการสร้างองค์ความรู้ใหม่นั้นเอง(Peter Bogetoft, ๒๐๑๒)

ปัจจุบันเรื่องที่ได้รับการนิยมนำมาทำ Benchmarking ได้แก่ ระบบไอซีที การฝึกอบรมและพัฒนาพนักงานการจัดการเอกสารควบคุมการสร้างห่วงโซ่อุปทานของลูกค้าการจัดการทรัพยากรบุคคลและการกำหนดทิศทางพัฒนาองค์กร เป็นต้น(Tim Stapenhurst,๒๐๐๙)

บทความนี้จึงเป็นการสร้างความเข้าใจวิธีการทำ Modern Benchmarking อย่างเป็นระบบเพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับองค์กรของตนเองได้ในเรื่องที่น่าสนใจต่อไปโดยมีขอบเขตของเนื้อหาดังต่อไปนี้

- ความหมายของ Benchmarking, Benchmark และ Best Practices
- ประเภทของ Benchmarking
- แนวทางและขั้นตอนการทำ Modern Benchmarking
- กรณีศึกษา ขั้นตอนการทำ Modern Benchmarking ของบริษัทXerox Corporation
- จรรยาบรรณของการทำ Benchmarking (Code of Conduct)

๒. ความหมายของ Benchmarking, Benchmark และ Best Practices

ก่อนที่จะอ่านเนื้อหาในบทความเพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน ผู้เขียนจึงนิยามความหมายของคำว่า Benchmarking, Benchmark และ Best Practices ดังแสดงในรูปที่ ๑ซึ่งสามารถสรุปความหมายได้ดังนี้ (Christopher E. Bogan and Michael J. English,๑๙๙๔)

Benchmarking หมายถึงวิธีการในการวัดและเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์และบริการ และวิธีการปฏิบัติกับองค์กรที่สามารถทำได้ดีกว่า ทั้งนี้เพื่อนำผลของการเปรียบเทียบมาใช้ในการปรับปรุงองค์กรของตนเองและมุ่งสู่ความเป็นเลิศในธุรกิจหรืออีกนัยหนึ่งอาจหมายความว่า เป็นการค้นหาจุดเด่นจุดด้อยใน

องค์กรของเราโดยใช้วิธีเปรียบเทียบกับองค์กรอื่นๆ ที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าหรือองค์กรที่เป็นผู้นำ จากนั้นจะนำข้อมูลที่วิเคราะห์ที่ได้มาปรับปรุงองค์กรของเราให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น(บุญดี บุญญาภิกิจ และ กมลวรรณ ศิริพานิช,๒๕๔๘)

Benchmark หมายถึงเกณฑ์สมรรถนะในการเปรียบเทียบ โดยให้ความสำคัญในเรื่องของการวัด เพื่อเปรียบเทียบความสามารถ โดยมีนัยที่แสดงถึงว่าผู้ที่ดีที่สุดหรือเก่งที่สุดคือต้นแบบที่ผู้อื่นจะใช้วัด ทั้งนี้เพื่อใช้เปรียบเทียบกับความสามารถของตนเอง

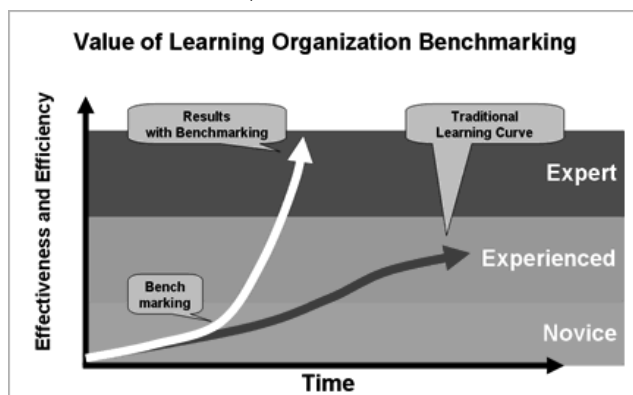
Best Practices หมายถึงวิธีการปฏิบัติที่ทำให้องค์กรประสบความสำเร็จหรือการปฏิบัติที่นำให้องค์กรสู่ความเป็นเลิศ โดยมีคุณลักษณะที่สำคัญก็คือ มีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างเห็นได้ชัด มีส่วนสำคัญที่ส่งผลการดำเนินงานเป็นเลิศ การได้รับการยอมรับจากบุคคลหรือองค์กรที่เชื่อถือได้ การได้รับการยอมรับจากลูกค้าและผู้ส่งมอบเป็นจำนวนมาก ความสามารถในการทำซ้ำได้ และแสดงผลลัพธ์เชิงปริมาณที่เป็นที่ยอมรับและวัดผลได้

รูปที่ ๑ ความหมายของคำว่า Benchmarking, Benchmark และ Best Practices

ที่มา: พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ, ๒๕๕๔

การทำ Benchmarking จะช่วยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กรในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสามารถเปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับระยะเวลาที่กระบวนการปกติแสดงในรูปที่ ๒ โดยจะสังเกตได้ว่าการดำเนินธุรกิจด้วยการทำ Benchmarking จะทำให้เกิดการเติบโตที่รวดเร็วและเป็นการปรับปรุงองค์กรแบบก้าวกระโดดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

รูปที่ ๒ เปรียบเทียบประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับระยะเวลาที่กระบวนการปกติ

ที่มา: Peter Bogetoft, ๒๐๑๒

๓. ประเภทของ Benchmarking

โดยทั่วไปเราสามารถแบ่งประเภทของ Benchmarking ได้เป็น ๒ ประเภทหลักๆ คือ ๑) การแบ่งประเภทตามวัตถุประสงค์ของการทำ Benchmarking และ ๒) การแบ่งประเภทตามผู้ที่เราไปเปรียบเทียบด้วย (Michael J. Spendolini, ๒๐๐๓)

๑. การแบ่งประเภทตามวัตถุประสงค์ของการทำ Benchmarking การแบ่งประเภทหลักตามวัตถุประสงค์ของการทำ Benchmarking สามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยที่เฉพาะเจาะจงได้ ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) การเปรียบเทียบศักยภาพหรือผลลัพธ์ (Performance Benchmarking) หรือ (Result Benchmarking), ๒) การเปรียบเทียบกระบวนการ (Process Benchmarking), ๓) การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์หรือความพึงพอใจของลูกค้า (Product Benchmarking) หรือ (Customer Satisfaction Benchmarking) และ ๔) การเปรียบเทียบกลยุทธ์ (Strategy Benchmarking)

- **การเปรียบเทียบศักยภาพหรือผลลัพธ์** หมายถึง ๑) เป็นการเปรียบเทียบเฉพาะผลของการปฏิบัติงานหรือตัวชี้วัดระหว่างเราและคู่แข่งเปรียบเทียบเพื่อดูความสามารถในการปฏิบัติของกิจกรรมหรือผลลัพธ์การทำงานของกระบวนการต่างๆ ว่าเป็นอย่างไรและ ๒) เป็นการเปรียบเทียบที่ให้ผลลัพธ์เชิงตัวเลขเพื่อบอกให้องค์กรรับทราบว่าคุณสมบัติขององค์กรเป็นอย่างไรและมีจุดอ่อนจุดแข็งตรงไหน

- **การเปรียบเทียบกระบวนการ** หมายถึง ๑) เป็นการเปรียบเทียบกระบวนการทำงานหรือวิธีการปฏิบัติงานระหว่างองค์กรเรากับองค์กรอื่น โดยเน้นการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่ดีจากองค์กรอื่นเพื่อนำมาปรับปรุงองค์กรของตนเอง ๒) เป็นที่นิยมมากเพราะก่อให้เกิดนวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ สามารถที่จะตอบคำถามได้ว่า องค์กรที่มีการปฏิบัติที่ดีนั้นเขาทำได้อย่างไรและ ๓) เป็นที่มาของการค้นหาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) สามารถทำได้ทั้งกระบวนการธุรกิจ การสนับสนุน และการบริหารจัดการทั่วไป

- **การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์หรือความพึงพอใจของลูกค้า** หมายถึง ๑) เป็นการเปรียบเทียบความพึงพอใจของลูกค้าว่าลูกค้ามีความพึงพอใจสูงสุดต่อคุณลักษณะใดของสินค้าและ ๒) เป็นการเปรียบเทียบที่นิยมทำในสินค้ากลุ่มที่เป็นเทคโนโลยีหรือสินค้าบริการที่ต้องตามแฟชั่น

- **การเปรียบเทียบกลยุทธ์** หมายถึง ๑) เป็นการเปรียบเทียบกลยุทธ์ระหว่างองค์กรเรากับองค์กรที่ประสบความสำเร็จในด้านการวางกลยุทธ์และ ๒) ส่วนใหญ่จะเป็นองค์กรที่มีประวัติความอยู่รอดมายาวนานหรือประสบความสำเร็จด้านธุรกิจอย่างต่อเนื่อง

๒. การแบ่งประเภทตามผู้ที่เราไปเปรียบเทียบด้วย การแบ่งประเภทหลักตามผู้ที่เราไปเปรียบเทียบด้วยในการทำ Benchmarking สามารถแบ่งเป็นประเภทย่อยที่เฉพาะเจาะจงได้ ๔ ประเภท ได้แก่ ๑) การเปรียบเทียบภายใน (Internal Benchmarking), ๒) การเปรียบเทียบกับคู่แข่ง (Competitive Benchmarking), ๓) การเปรียบเทียบอุตสาหกรรม (Industry Benchmarking) และ ๔) การเปรียบเทียบสมรรถนะทั่วไปหรือตามหน้าที่ (Generic Benchmarking) หรือ (Functional Benchmarking)

- **การเปรียบเทียบภายใน** หมายถึง ๑) เป็นการเปรียบเทียบตัววัดหรือความสามารถในการปฏิบัติกับผู้ที่อยู่ภายในองค์กรเดียวกันหรือภายในกลุ่มบริษัทในเครือเดียวกัน ๒) พบทั่วไปในองค์กรชั้นนำที่มีเครือข่ายทั่วโลกและ ๓) ส่วนใหญ่จะนำไปสู่การสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงาน (Work Standard) ให้แก่องค์กรและกลุ่มภายในองค์กรเนื่องจากทุกหน่วยงานจะเรียนรู้วิธีปฏิบัติจากผู้ที่เกี่ยวข้อง และสร้างรูปแบบที่เป็นวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดของกลุ่มขึ้นมา ซึ่งจะกลายเป็นมาตรฐานที่ทุกหน่วยงานหรือทุกองค์กรในกลุ่ม

ต้องปฏิบัติตามการทำ Benchmarking วิธีนี้ประโยชน์จะมีจำกัดเนื่องจากเป็นการเรียนรู้ในวงแคบ จะไม่ก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ แต่เหมาะสำหรับองค์กรที่ต้องการพัฒนาตัวเองในระยะเริ่มต้น

- **การเปรียบเทียบกับคู่แข่ง** หมายถึง ๑) เป็นการทำให้ Benchmarking กับผู้ที่เป็นคู่แข่ง (Competitor) โดยตรง ๒) เป็นการแลกเปลี่ยนที่อยู่ในระดับพื้นฐานของความสบายใจกันทั้งสองฝ่าย ๓) ให้ผลในเชิงของการซื้อขององค์กรถึงตำแหน่งของตนในธุรกิจนั้นๆ และซื้อของถึงสิ่งที่เป็นจุดอ่อนจุดแข็งของตนมากกว่าการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดนวัตกรรมการปรับปรุงการทำ Benchmarking อาจทำได้เพียงบางกระบวนการและอาจต้องอาศัยบุคคลที่สามเข้าไปช่วยเก็บหรือวิเคราะห์ข้อมูล วิธีนี้มุ่งหวังในเชิงการแข่งขันทางธุรกิจมากกว่ามุ่งหวังที่จะค้นหาวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุดที่สามารถเรียนรู้ปรับปรุงตนเอง (Tony Bendell et al., ๑๙๙๘)

- **การเปรียบเทียบอุตสาหกรรม** หมายถึง ๑) เป็นการเปรียบเทียบกับผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกันหรือไม่ใช่ผู้ที่เป็นคู่แข่งกันโดยตรงและ ๒) เนื่องจากกระบวนการทางธุรกิจมีความคล้ายคลึงกันในส่วนที่สามารถเปรียบเทียบกันได้เพราะอยู่ในอุตสาหกรรมเดียวกัน การเทียบแบบนี้จะช่วยลดความยุ่งยากในการหาผู้เปรียบเทียบ (Benchmarking Partner) กับธุรกิจที่ไม่ใช่คู่แข่งโดยตรงในอุตสาหกรรม ดังนั้นจะสะดวกในการกำหนดและตัดสินใจเลือกองค์กรที่มีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด (Robert C. Camp, ๒๐๐๖)

- **การเปรียบเทียบสมรรถนะทั่วไปหรือตามหน้าที่** หมายถึง ๑) เป็นการทำให้ Benchmarking กับองค์กรใดก็ตามที่มีความเป็นเลิศในกระบวนการทำงานนั้นๆ ที่อาจมีธุรกิจที่แตกต่างจากเราโดยสิ้นเชิง ๒) เป็นการมุ่งหวังที่จะค้นหาผู้มีความเป็นเลิศ (Best Practices) จริงๆ ของกระบวนการจากธุรกิจทั้งหมด และ ๓) เป็นการก่อให้เกิดนวัตกรรมการปรับปรุงใหม่ๆ ได้ดีที่สุด โดยให้ความรู้ใหม่ๆ และให้มุมมองใหม่ๆ ตัวอย่างที่ชัดเจนในธุรกิจใหญ่ เช่น Federal Express ทำ Benchmarking กับ Domino Pizza ในเรื่องการรับใบสั่งซื้อและส่งสินค้าให้ลูกค้า หรือ First Chicago National Bank ทำ Benchmarking กับบริการสายการบินในเรื่องการจัดการคิวลูกค้า หรือ มหาวิทยาลัยออกฟอร์ด ทำ Benchmarking กับมหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด เป็นต้น หรือกรณีโรงพยาบาล (เอกชน) อาจทำ Benchmarking กับโรงแรม (ระดับห้าดาว) ในเรื่องการบริหารจัดการขณะอยู่โรงพยาบาลเพื่อสร้างความประทับใจให้กับผู้ป่วย (จนอาจอยู่นานๆ) ก็ย่อมทำได้เช่นเดียวกัน

๔. แนวทางและขั้นตอนการทำ Modern Benchmarking

โดยทั่วไปแนวทางการทำ Modern Benchmarking สามารถเลือกทำได้ ๓ แนวทาง ได้แก่ ๑) การทำ Benchmarking แบบกลุ่ม ๒) การทำ Benchmarking แบบเดี่ยว และ ๓) การทำ Benchmarking แบบผสมผสาน

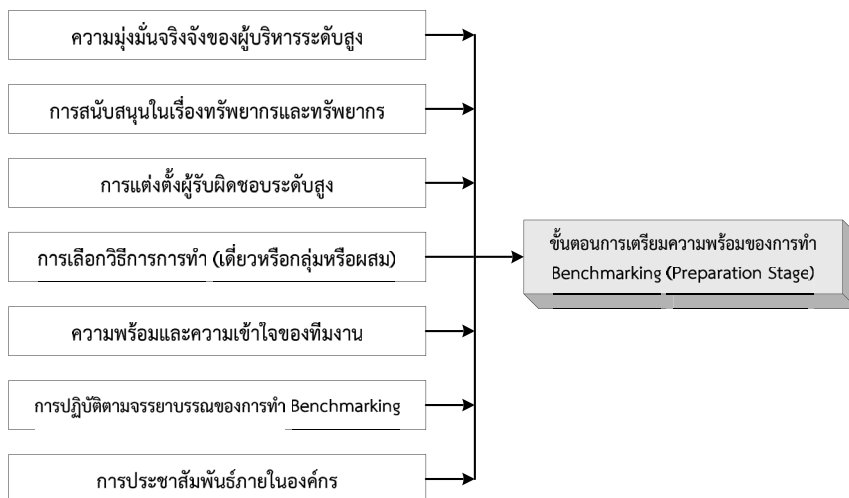
๑) **การทำ Benchmarking แบบกลุ่ม** เป็นการทำให้ Benchmarking โดยเข้าไปรวมกลุ่มกับองค์กรอื่นที่มีความต้องการที่จะทำ Benchmarking เหมือนกันทำให้ประหยัดเวลาในการดำเนินการและเป็นการสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ดีแต่ต้องฟังเสียงข้างมากของทุกองค์กรในกลุ่มว่าต้องการเน้นหรือทำ Benchmarking ในเรื่องไหน แบบไหน หากหัวข้อ Benchmarking ที่กลุ่มต้องการทำไม่ตรงกับความต้องการของเราเท่าที่ควรประโยชน์ที่ได้รับก็อาจจะน้อยลงไปด้วย

๒) **การทำ Benchmarking แบบเดี่ยว** เป็นการที่องค์กรสามารถเลือกหัวข้อที่ตนเองมีความสนใจที่จะทำ Benchmarking ได้ รวมถึงสามารถเลือกผู้ที่จะเป็นคู่แข่งเปรียบเทียบได้ แต่ขึ้นอยู่กับว่าองค์กรที่เราไปขอเปรียบเทียบกับนั้นมีความประสงค์จะแลกเปลี่ยนข้อมูลกับเราหรือไม่

๓) การทำ Benchmarking แบบผสมผสานเป็นการทำ Benchmarking โดยเลือกเอาข้อดีของวิธีที่ ๑ และ ๒ มาใช้ประโยชน์ วิธีการนี้อาจจะใช้ระยะเวลาค่อนข้างนานแต่ในความเป็นจริงสามารถมององค์กรได้อย่างรอบด้านกว่า รวมถึงสามารถสร้างองค์กรใหม่ให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นแบบก้าวกระโดดได้อีกด้วย

การเตรียมความพร้อมของการทำ Benchmarking (Preparation Stage) ประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังแสดงในรูปที่ ๓ ได้แก่

- ความมุ่งมั่นจริงจังของผู้บริหารระดับสูง
- การสนับสนุนในเรื่องทรัพยากรและงบประมาณ
- การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบระดับสูง
- การให้การฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้อง
- การเลือกวิธีการการทำ (เดี่ยวหรือกลุ่มหรือผสม)
- ความพร้อมและความเข้าใจทีมงาน
 - การปฏิบัติตามจรรยาบรรณของการทำ Benchmarking (Code of Conduct)
 - การประชาสัมพันธ์ภายในองค์กร

รูปที่ ๓ การเตรียมความพร้อมของการทำ Benchmarking

ที่มา: พิศศักดิ์ วรรณทโรสถ, ๒๕๔๒

ความมุ่งมั่นจริงจังของผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารต้องมีความมุ่งมั่นและเอาจริงในการนำ Benchmarking มาปรับปรุงองค์กร มีการให้นโยบายที่ชัดเจน การติดตามผลอย่างใกล้ชิด รวมถึงการช่วยแก้ปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการ

การสนับสนุนในเรื่องทรัพยากรและทรัพยากร การที่ผู้บริหารให้การสนับสนุนในเรื่องทรัพยากร เนื่องจากต้องใช้ปัจจัยทั้งในด้านกำลังเงิน คน และเวลาในการทำกิจกรรม ผู้บริหารต้องสามารถจัดสรรทรัพยากรดังกล่าวมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม

การแต่งตั้งผู้รับผิดชอบระดับสูง มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบระดับสูง (Benchmarking Sponsor) ทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของทีม กำกับดูแล และให้ความช่วยเหลือแก่ทีม และประสานงานระหว่าง

ผู้บริหารระดับสูงและทีมงานในการรายงานความคืบหน้าของผลการทำงานเป็นระยะๆ ส่วนการให้การฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินงานภายใต้กรอบความเข้าใจและทิศทางเดียวกัน

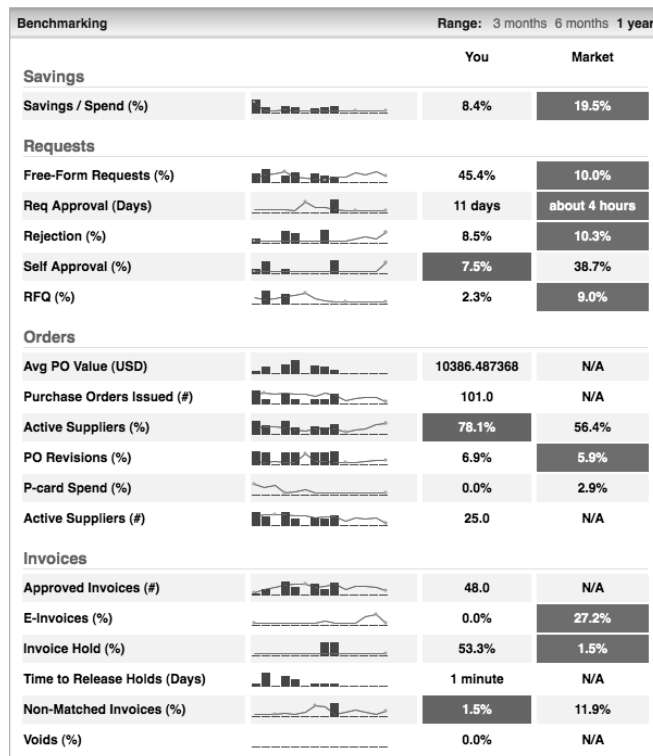
การเลือกวิธีการการทำ (เดี่ยวหรือกลุ่มหรือผสม) หากเป็นแบบกลุ่มต้องเข้าไปรวมกลุ่มกับองค์กรอื่น หากเป็นแบบเดี่ยวก็ต้องวางแผนว่าจะเริ่มต้นดำเนินการอย่างไร

ความพร้อมและความเข้าใจของทีมงาน เป็นการพิจารณาว่าบุคลากรมีความพร้อมมากน้อยเพียงไรและมีการจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมต่างๆ ที่มีอยู่เสียก่อน

การปฏิบัติตามจรรยาบรรณของการทำ Benchmarking (Code of Conduct) ทีมงาน Benchmarking ควรทำความเข้าใจศึกษาถึงจรรยาบรรณของการทำ Benchmarking ก่อนที่จะเริ่มดำเนินการปฏิบัติ

การประชาสัมพันธ์ภายในองค์กร เป็นการให้ความรู้และเน้นย้ำประเด็นสำคัญว่าทำไมต้องทำ Benchmarking องค์กรและพนักงานจะได้ประโยชน์อย่างไร และเป็นการสร้างความรู้สึกของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้น

ปัจจุบันมีองค์กรที่เชี่ยวชาญมากมายที่ให้คำปรึกษาในการทำ Benchmarking รวมถึงมีการพัฒนาซอฟต์แวร์สำเร็จรูปที่ใช้สำหรับการทำ Benchmarking โดยเฉพาะ ซึ่งทำให้วิธีการนี้เป็นที่นิยมและสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น ตัวอย่างผลลัพธ์ของการทำ Benchmarking แสดงดังรูปที่ ๔

รูปที่ ๔ ตัวอย่างผลลัพธ์ของการทำ Benchmarking ด้วยซอฟต์แวร์

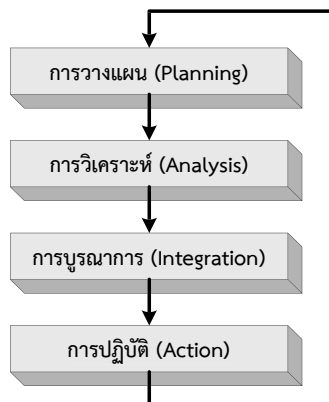
ที่มา: Douglas W. Hubbard, ๒๐๑๐

๕. กรณีศึกษาขั้นตอนการทำ Modern Benchmarking ของบริษัท Xerox Corporation

องค์กรที่นำเอาวิธีการ Benchmarking มาใช้เป็นองค์กรแรกก็คือ Xerox Corporation ประเทศสหรัฐอเมริกา เนื่องจาก Xerox เป็นบริษัทชั้นนำในเรื่องการผลิตเครื่องถ่ายเอกสารและเครื่องพิมพ์ในขณะนั้นประสบปัญหาการตลาดอย่างรุนแรง โดยไม่สามารถแข่งขันกับบริษัทผู้ผลิตเครื่องถ่ายเอกสารจากประเทศญี่ปุ่นที่มีราคาสินค้าที่ต่ำกว่าและมีคุณภาพที่ดีกว่าได้

Xerox จึงต้องค้นหาเครื่องมือเพื่อการปรับปรุงองค์กร และ Benchmarking ก็คือเครื่องมือหลักที่ Xerox เลือกใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงองค์กรตามข้อเสนอของนักวิชาการและที่ปรึกษาทำยที่สุดทำให้ Xerox สามารถกลับมาเป็นผู้ทางการตลาดได้อีกครั้งในเวลาอย่างรวดเร็ว ปัจจุบัน Xerox ถือได้ว่าเป็นบริษัทที่ประสบความสำเร็จและเป็นผู้นำในการผลิตเครื่องใช้สำนักงานครบวงจรระดับโลกปัจจุบัน Xerox ได้นำรูปแบบของ Modern Benchmarking มาใช้เพิ่มเติมจึงทำให้บริษัทมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้นเป็นลำดับ (<http://www.xerox.com>, ๒๐๑๕) ต่อมาบริษัทชั้นนำของโลกก็ได้สนใจและนำ Benchmarking มาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรและประสบความสำเร็จเช่นกันอาทิเช่น AT&T, Dupont, General Electric (GE), General Motor (GM) และ Motorola เป็นต้น

ขั้นตอนการทำ Modern Benchmarking ของทีมงาน Xerox Corporation ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ๑) การวางแผน (Planning), ๒) การวิเคราะห์ (Analysis), ๓) การบูรณาการ (Integration) และ ๔) การปฏิบัติ (Action) หรือเรียกว่ากระบวนการ PAIA Process แสดงดังรูปที่ ๕

รูปที่ 5 กระบวนการ PAIA Process
ที่มา: Xerox Corporation, ๒๐๑๕

๑. การวางแผน (Planning) ขั้นตอนหลักการวางแผนประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ๑) การกำหนดหัวข้อการทำ Modern Benchmarking (Identify what is to be Benchmarked), ๒) การกำหนดองค์กรที่จะเปรียบเทียบ (Identify Comparative Companies) และ ๓) การกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลและการเก็บข้อมูล (Determine Data Collection Method & Collect Data)

การกำหนดหัวข้อการทำ Modern Benchmarking เป็นการกำหนดหัวข้อการทำ Modern Benchmarking โดยพิจารณาว่าองค์กรควรมีการปรับปรุงเรื่องใดก่อน โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์องค์กรของตนเองเสียก่อน จากมุมมองภายในที่เป็นประเด็นสำคัญภายในองค์กร (Internal Standpoint of Productivity) และจากมุมมองภายนอกองค์กรที่มาจากลูกค้า (External Standpoint of Customer)

โดยอาศัยข้อมูลประกอบทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร ข้อมูลการตลาด กำไร ขาดทุน คุณภาพสินค้าและบริการ ข้อร้องเรียนจากลูกค้า ผลการประเมินจากลูกค้า และอื่นๆ ข้อมูลเหล่านี้จะช่วยในการตัดสินใจว่าการทำ Benchmarking ควรเริ่มที่ประเด็นใดก่อน

การกำหนดองค์กรที่จะเปรียบเทียบ เป็นการกำหนดองค์กรเปรียบเทียบหรือการคัดเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้เปรียบเทียบข้อมูลกับเรา โดยการจัดทำรายชื่อองค์กรที่ต้องการจะเปรียบเทียบและการคัดเลือกองค์กรโดยอาจเลือกองค์กรดังนี้

-ผู้ที่อยู่ในกลุ่มองค์กรเดียวกันหรือเครือข่ายเดียวกัน (Internal)

-องค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นคู่แข่งโดยตรง (Competitive)

-องค์กรที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมเดียวกันแต่ไม่ใช่คู่แข่ง (Industry)

-องค์กรที่อยู่คนละกลุ่มอุตสาหกรรม (Generic)

โดยมีหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกองค์กร ได้แก่

-ขนาด (Size) โดยดูว่าองค์กรนั้นมีขนาดเดียวกับเราหรือไม่ ต้องการขนาดขององค์กรขนาดใด

-กลุ่มอุตสาหกรรม (Type of Industry) กลุ่มอุตสาหกรรมนั้นคือกลุ่มไหน เหมือนหรือแตกต่างกับเรา และเราต้องการองค์กรที่อยู่ในกลุ่มใด

-โครงสร้างองค์กร (Organization Structure) โดยพิจารณาจากลักษณะโครงสร้างองค์กรนั้นเป็นอย่างไรและแตกต่างกับเรามากหรือไม่

-ระดับของเทคโนโลยี (Technology) ระดับของเทคโนโลยีใกล้เคียงกันหรือไม่ ปรับให้เข้ากันได้หรือไม่ และเราต้องการเทคโนโลยีระดับใด

-คุณลักษณะของสินค้าและบริการ (Product and Service) ชนิดของสินค้าและบริการมีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรและแบบใดที่เราต้องการ

- ความต้องการของลูกค้า (Customer Needs) รูปแบบความต้องการของลูกค้าเหมือนหรือต่างกันอย่างไร รวมถึงความคาดหวังที่ลูกค้ามีต่อองค์กรเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

-ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factors) ปัจจัยแห่งความสำเร็จขององค์กรเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

-รางวัล/การยอมรับ (Rewarding and Recognition) องค์กรนั้นๆ ได้รับรางวัลและการชมเชยหรือการยอมรับอะไรบ้าง

-สถานที่ตั้ง (Location) ว่าอยู่ที่ไหน ใกล้หรือไกลจากเราเพียงใด

การกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลและการเก็บข้อมูล เป็นการกำหนดวิธีการเก็บข้อมูลและต้องวางแผนการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยต้องตัดสินใจว่าเป้าหมายของข้อมูลและชนิดของข้อมูลจะเป็นอย่างไร ข้อมูลแบบไหนที่ต้องการจะสามารถสืบค้นหาข้อมูลนั้นได้อย่างไร และมาจากแหล่งที่นำเชื่อถือได้แค่ไหน

การวิเคราะห์กระบวนการ (Process Mapping) จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์ของตนเองในปัจจุบัน และศึกษาดูว่าอะไรคือตัวชี้วัดความสำเร็จ (Key Performance Indicator : KPI) และปัจจัยแห่งความสำเร็จ (Critical Success Factor : CSF of Process) ของกระบวนการนั้นๆ ผลของการวิเคราะห์ KPI และ CSF คือสิ่งสำคัญที่จะนำมาเป็นแนวทางในการสร้างประเด็นคำถาม เพื่อที่จะใช้ถามผู้ที่เป็นคู่แข่งเปรียบเทียบของเราและต้องคำนึงว่าใครจะเป็นผู้ตอบแบบสอบถามนั้น

ที่สำคัญข้อคำถาม (Questionnaire) ควรเป็นคำถามที่เน้นถามในเรื่องวิธีปฏิบัติมากกว่าคำถามที่มุ่งเน้นเรื่องของตัวเลข เนื่องจากการที่มุ่งเน้นแต่ตัวเลขจะทำให้ทราบแค่ว่าเขาดีกว่าเรามากน้อยแค่ไหน

แต่จะไม่ทำให้เราทราบถึงวิธีการปฏิบัติว่าเขาทำได้อย่างไรการที่ทราบแค่ตัวเลขประสิทธิภาพนั้นไม่สามารถนำกลับมาเป็นข้อมูลให้แก่ตัวเราเพื่อเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงองค์กรได้

การเก็บข้อมูลควรใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) นั่นคือมีการเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งและหลายแบบควบคู่กันไปทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary) และปฐมภูมิ (Secondary) และควรคาดคะเนถึงผลที่จะได้จากการเก็บข้อมูลล่วงหน้าด้วยทั้งนี้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับวิถีปฏิบัติ/ดำเนินงาน ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) จะเป็นข้อมูลที่เป็นตัวเลขการได้ทราบผลของข้อมูลในเชิงปริมาณจะทำให้ทราบถึงช่วงห่างระหว่างตัวเราและคู่แข่งเปรียบเทียบกับมีความแตกต่างกันมากน้อยเพียงไรส่วนการได้ทราบข้อมูลในเชิงคุณภาพจะทำให้ทราบถึงวิธีการว่าทำอย่างไรถึงได้ผลเช่นนั้น ดังนั้นการทำ Modern Benchmarking เพื่อจะปรับปรุงองค์กรควรมีวิธีการเก็บข้อมูลโดยเน้นที่ข้อมูลเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ เพราะการที่ทราบเพียงตัวเลขอย่างเดียวก็ไม่สามารถนำไปปรับปรุงองค์กรได้เช่นกันหลังจากนั้นอาจจะใช้โปรแกรมคำนวณทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

๒. การวิเคราะห์ (Analysis) ขั้นตอนหลักการวิเคราะห์ประกอบด้วย ๒ ขั้นตอนย่อย คือ ๑) การหาช่วงห่างระหว่างตัวเรากับองค์กรที่เราไปเปรียบเทียบกับ (Determine Current Performance Gap) และ ๒) การคาดคะเนความแตกต่างกับคู่แข่งที่เปรียบเทียบที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Project Future Performance Levels)

การหาช่วงห่างระหว่างตัวเรากับองค์กรที่เราไปเปรียบเทียบกับเป็นการหาช่วงห่างระหว่างตัวเรากับองค์กรที่เราไปเปรียบเทียบกับและคาดคะเนหาช่วงห่างที่จะเกิดขึ้นในอนาคตการวิเคราะห์ช่วงห่าง (Gap Analysis) ทำให้ทราบว่าประสิทธิภาพหรือความสามารถของเราห่างจากคู่แข่งหรือผู้ที่เราไปเปรียบเทียบกับมากน้อยเพียงใดการเปรียบเทียบข้อมูลมีวัตถุประสงค์เพื่อหาว่าใครเป็นผู้ที่มีการปฏิบัติได้ดีที่สุดและควรคำนึงว่าเป็นข้อมูลที่เปรียบเทียบกันได้หรือไม่ หากเปรียบเทียบกันไม่ได้ ควรมีการนำมาปรับให้เปรียบเทียบกันได้เสียก่อน (Normalizing Data) ส่วนการวิเคราะห์จะต้องมุ่งเน้นที่จะค้นหาและตอบคำถามให้ได้ว่าคู่แข่งทำอย่างไรจึงสามารถสร้างวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best Practices) ให้เกิดขึ้นได้ อะไรคือเบื้องหลังของความสำเร็จ ปัจจัยหรือกิจกรรมใดที่ทำให้องค์กรสามารถสร้างการปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือเคล็ดลับของความสำเร็จ (Enabler) เป็นต้น

การคาดคะเนความแตกต่างกับคู่แข่งที่เปรียบเทียบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอาจคำนวณถึงช่วงห่างที่จะเกิดขึ้นในระยะเวลา ๓-๕ ปี หรืออาจสามารถทำการประเมินคาดการณ์ได้ถึง ๖-๑๐ ปีก็เป็นหนทางที่ดีไม่น้อย

๓. การบูรณาการ (Integration) ขั้นตอนหลักการบูรณาการประกอบด้วย ๒ ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ๑) การนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับ (Communicate Benchmark Findings & Gain Acceptance) และ ๒) การตั้งเป้าหมายในการปรับปรุงร่วมกัน (Establish Functional Goals) โดยทั้งสองจะเป็นขั้นตอนของการนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องยอมรับและตั้งเป้าหมายในการปรับปรุงร่วมกัน

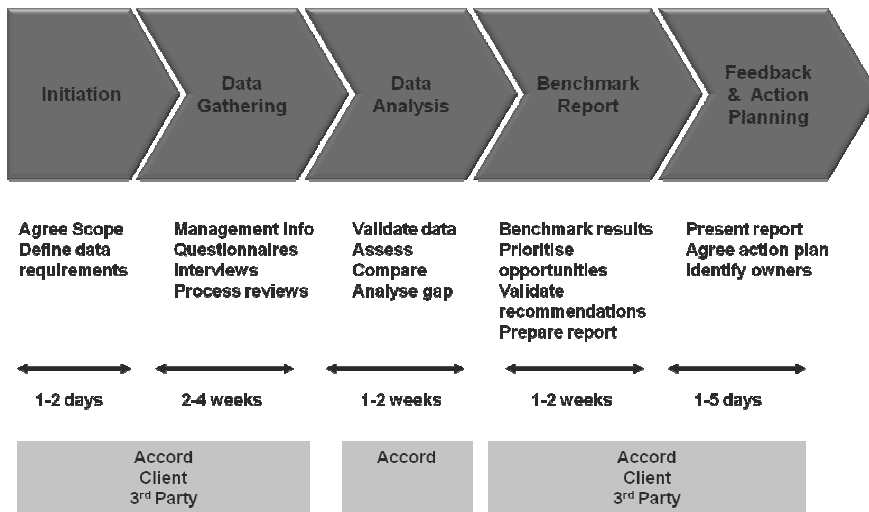
๔. การปฏิบัติ (Action) ขั้นตอนหลักการปฏิบัติประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนย่อย ได้แก่ ๑) การนำผลทั้งหมดมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการ (Develop Action Plans), ๒) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การควบคุม และกำกับดูแล (Implement Specific Actions & Monitor Progress) และ ๓) การสอบทวนผลโดยเทียบค่ากับผู้ที่ดีที่สุด (Recalibrate Benchmarks)

การนำผลทั้งหมดมาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการเป็นการนำผลของการรวบรวมข้อมูลทั้งหมด มาจัดทำเป็นแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาวการจัดทำแผนจะต้องมีการระบุถึงบุคคลผู้รับผิดชอบ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผู้ดำเนินการ งบประมาณ วิธีที่ใช้ในการติดตามความคืบหน้า รวมทั้งระยะเวลาที่แผนเริ่มต้นและสิ้นสุดอย่างชัดเจน ส่วนการเขียนแผนต้องมีการเรียงลำดับกิจกรรมก่อนหลังเพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนที่อาจเกิดขึ้นกับผู้ปฏิบัติได้ และการจัดทำแผนไม่ควรใช้เวลานานมากเกินไป

การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ การควบคุม และกำกับดูแลเป็นการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและการควบคุมและกำกับดูแลให้ผลเป็นไปตามแผนที่วางไว้การปฏิบัติอาจมีการแต่งตั้งทีมงาน (Implementation Team) เพื่อดำเนินการตามแผนโดยเฉพาะก็ได้ส่วนการติดตามผลควรมีการระบุถึงวิธีการและความถี่ที่แน่นอนในการติดตาม หรืออาจมีการแต่งตั้งทีมงานขึ้นมาเป็นผู้ติดตามและกำกับผลโดยตรงก็ได้

การสอบทวนผลโดยเทียบค่ากับผู้ที่ดีที่สุดเป็นการสอบทวนผลโดยเทียบค่ากับผู้ที่ดีที่สุดหรือคู่แข่งเปรียบเทียบ โดยพิจารณาจากการบรรลุเป้าหมายหรือยัง Benchmark ดีขึ้นหรือไม่ ต้องทบทวนเป้าหมายใหม่หรือไม่ ควรหาคู่เปรียบเทียบเพิ่มหรือไม่ สิ่งที่เราเรียนรู้จากการทำ Modern Benchmarking ครั้งนี้คืออะไร อะไรคือจุดอ่อนและอะไรคือจุดที่ต้องปรับปรุงด่วนที่สุด

เมื่อมาถึงขั้นนี้ผู้เขียนขอเสนอแผนภูมิระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำ Modern Benchmarking ที่มีประสิทธิภาพแสดงดังรูปที่ ๖

รูปที่ ๖ แผนภูมิระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการทำ Modern Benchmarking ที่มีประสิทธิภาพ
ที่มา: Xerox Corporation, ๒๐๑๕

๖. จรรยาบรรณของการทำ Benchmarking (Code of Conduct)

The International Benchmarking Clearinghouse, American Productivity & Quality Center (APQC) ซึ่งเป็นหน่วยงานของประเทศสหรัฐอเมริกา ทำหน้าที่รณรงค์ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและ

คุณภาพ รวมทั้งกิจกรรมการทำ Benchmarking โดยได้บัญญัติจรรยาบรรณของการทำ Benchmarking ขึ้นมาซึ่งประกอบด้วย ๘ หัวข้อสำคัญ ดังนี้ (American Productivity & Quality Center. ๑๙๙๖)

๑. หลักการด้านกฎหมาย (Principle of Legality) ประกอบด้วย หากมีข้อสงสัยว่าการดำเนินการจะถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ให้ปรึกษาที่ปรึกษาด้านกฎหมายเสียก่อน หลีกเลี่ยงการสนทนาหรือกิจกรรมใดๆ ที่อาจนำไปสู่ผลประโยชน์จากการกีดกันทางธุรกิจ การวางแผนการตลาด และ/หรือการหาลูกค้า การกำหนดราคา การตกลงซื้อขาย การประมูลหรือการให้สินบน และไม่แลกเปลี่ยนข้อมูลในเรื่องต้นทุนกับคู่แข่ง หากต้นทุนดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดราคา ละเว้นการใช้วิธีการที่ไม่เหมาะสมในการได้มาซึ่งความลับทางธุรกิจ ซึ่งรวมทั้งการเปิดเผยความลับหรือการทำให้ความลับถูกเปิดเผย และจะต้องไม่เปิดเผยหรือใช้ความลับทางธุรกิจที่ได้มาอย่างไม่ถูกต้องด้วย ในฐานะที่ปรึกษาหรือองค์กรที่ทำ Benchmarking จะต้องปกปิดแหล่งที่มาของข้อมูลก่อน จึงจะสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการทำ Benchmarking ไปเปิดเผยให้ผู้อื่นทราบได้

๒. หลักการด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูล (Principle of Exchange) ประกอบด้วย เต็มใจในการแลกเปลี่ยนข้อมูลในรูปแบบและชนิดเดียวกันกับที่ขอจากคู่แข่งเปรียบเทียบ ต้องซื่อสัตย์และสื่อสัตย์ประสงค์ และความคาดหวังให้ชัดเจนตั้งแต่ต้น ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดและเกิดประโยชน์ร่วมกันในการแลกเปลี่ยนข้อมูล แลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นจริงและสมบูรณ์

๓. หลักการด้านความลับ (Principle of Confidentiality) ประกอบด้วย รักษาข้อมูลที่ได้รับจากการทำ Benchmarking เป็นความลับ และจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลที่ได้รับให้ผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการทำ Benchmarking นั้นๆ ก่อนได้รับการยินยอมจากองค์กรที่ให้ข้อมูล ไม่เปิดเผยชื่อขององค์กรที่ทำ Benchmarking ด้วยให้ผู้อื่นทราบ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากองค์กรนั้นๆ เสียก่อน

๔. หลักการด้านการใช้ข้อมูล (Principle of Lease) ประกอบด้วย ใช้ข้อมูลที่ได้จากการทำ Benchmarking ตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งแก่คู่แข่งเปรียบเทียบ การใช้หรือสื่อข้อมูลหรือวิธีปฏิบัติที่มีชื่อคู่แข่งเปรียบเทียบอยู่ด้วยนั้นต้องได้รับอนุญาตจากคู่แข่งเปรียบเทียบก่อน ไม่นำรายชื่อบุคคลที่ติดต่อหรือข้อมูลในการติดต่อที่ได้จาก International Benchmarking Clearinghouse ไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากการทำ Benchmarking และการสร้างเครือข่าย

๕. หลักการด้านการติดต่อ (Principle of Contact) ประกอบด้วย เคารพวัฒนธรรมองค์กรของคู่แข่งเปรียบเทียบและดำเนินการตามขั้นตอนที่ตกลงร่วมกัน ติดต่อผ่านบุคคล/ช่องทางที่คู่แข่งเปรียบเทียบกำหนดให้ถ้าคู่แข่งเปรียบเทียบต้องการ ในกรณีที่ต้องการเปลี่ยนผู้รับผิดชอบในการติดต่อจะต้องได้รับการยินยอมจากคู่แข่งเปรียบเทียบด้วย ไม่เปิดเผยชื่อของบุคคลที่ติดต่อก่อนได้รับการยินยอมจากบุคคลดังกล่าว หลีกเลี่ยงการเปิดเผยชื่อบุคคลที่ติดต่อในสาธารณะโดยไม่ได้รับอนุญาตจากบุคคลดังกล่าว

๖. หลักการด้านการเตรียมตัว (Principle of Preparation) ประกอบด้วย เตรียมตัวให้พร้อมก่อนติดต่อกับคู่แข่งเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการทำ Benchmarking อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เตรียมตัวให้พร้อมล่วงหน้าก่อนแลกเปลี่ยนข้อมูลเพื่อจะได้ใช้เวลาของคู่แข่งเปรียบเทียบอย่างคุ้มค่าที่สุด ส่งกำหนดการและคำถามให้คู่แข่งเปรียบเทียบก่อนการไปเยี่ยมชมเพื่อช่วยให้คู่แข่งเปรียบเทียบมีเวลาเตรียมตัวมากขึ้น

๗. หลักการด้านการทำให้สำเร็จ (Principle of Completion) ประกอบด้วย ปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำกับคู่แข่งเปรียบเทียบให้ทันเวลา ทำ Benchmarking ให้เสร็จเรียบร้อยตามขั้นตอนและระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ร่วมกับคู่แข่งเปรียบเทียบ

๘. หลักการด้านความเข้าใจและการปฏิบัติ (Principle of Understanding and Action)

ประกอบด้วย เข้าใจถึงสิ่งที่คู่เปรียบเทียบต้องการให้เราปฏิบัติต่อเขา ปฏิบัติต่อคู่เปรียบเทียบตามที่เขาต้องการ เข้าใจและใช้ข้อมูลตามวิธีการที่คู่เปรียบเทียบต้องการให้ใช้

๗. สรุป

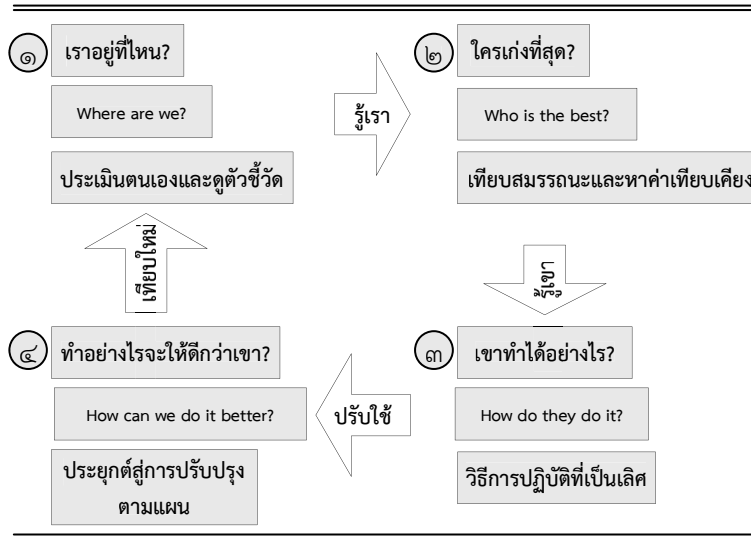
การใช้ Modern Benchmarking เป็นเครื่องมือพัฒนาองค์กรสำหรับธุรกิจและการจัดการสมัยใหม่ วิธีการนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในภาครัฐ การศึกษา เอกชน องค์กรทางการศึกษา และอื่นๆ โดยสามารถที่จะทำให้องค์กรสามารถตั้งเป้าหมายที่ตรงกับความเป็นจริงได้มากที่สุด สามารถเพิ่มผลผลิตขององค์กร องค์กรมองตัวเองได้รอบด้านขึ้น ทราบถึงสมรรถนะของตนเองเมื่อเทียบกับองค์กรอื่น อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรในด้านการสร้างความพึงพอใจของลูกค้า การลดระยะเวลาในการผลิต/ให้บริการ การลดของเสีย การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน การส่งมอบ และการลดต้นทุนอีกด้วย การนำ Modern Benchmarking มาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาองค์กรต้องสามารถเข้าใจถึงกระบวนการอย่างน้อย ๔ ขั้นตอน ได้แก่

๑) ความเข้าใจ (Understanding) เป็นการสร้างความเข้าใจในหลักการ วิธีการ และผลที่จะได้รับขององค์กรและบุคลากร รวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

๒) สะท้อนภาพกระบวนการและหน้าที่ (Mirror & Function) เป็นการสะท้อนภาพกระบวนการทั้งกระบวนการหลักและสนับสนุนขององค์กร ทำให้มองเห็นภาพโครงสร้างองค์กร ภาพของกิจกรรมกระบวนการและข้อมูลในองค์กร ผังกระบวนการทางธุรกิจ (Business Process Mapping) การทำงานและหน้าที่ความรับผิดชอบในแต่ละบทบาท

๓) กำหนดช่วงเวลาและวิเคราะห์ (Time & Analysis) เมื่อทราบกระบวนการทางธุรกิจและกิจกรรมที่เชื่อมต่อกันในกระบวนการแล้ว การวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่ใช้ทั้งหมดในกิจกรรม ทำให้สามารถสรุปได้ว่าจุดที่ควรปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้นนั้นอยู่ที่ใดในกระบวนการ

๔) การปรับปรุงองค์กร (Improvement) เป็นการปรับปรุงองค์กรโดยนำเครื่องมือการพัฒนาองค์กรต่างๆ มาใช้ เช่น Benchmarking โดยมองที่ประเด็นสำคัญ คือ เราอยู่ที่ไหน? ใครเก่งที่สุด? เขาทำได้อย่างไร? และ ทำอย่างไรให้ดีกว่าเขา? ดังกรอบแนวคิดในรูปที่ ๗

รูปที่ ๗ กรอบแนวคิดในการทำ Modern Benchmarking
ที่มา: พงษ์ศักดิ์ ฝักามาต, ๒๕๕๔

ประโยชน์ของการทำ Modern Benchmarking

Modern Benchmarking เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปรับปรุงองค์กรที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากทำให้มีการปรับปรุงองค์กรอย่างก้าวกระโดดและขยายผลอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งปัจจุบันมีการทำ Modern Benchmarking ทุกองค์กร ดังนั้นกระบวนการ Modern Benchmarking จึงได้รับการยอมรับและนำมาใช้มากขึ้น เนื่องจากเหตุผลที่พอสรุปได้ดังนี้

- ๑) ช่วยสร้างเป้าหมายให้กับการปฏิบัติงานของบุคคลและองค์กร
- ๒) กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในองค์กรและการบริหารการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิภาพ
- ๓) ช่วยในด้านการปรับปรุงคุณภาพอันเนื่องมาจากการปรับปรุงกระบวนการทำงานและการปฏิบัติให้ดีขึ้น
 - ๔) ช่วยในด้านการเรียนรู้ของบุคคลและองค์กรทั้งทฤษฎีและปฏิบัติเกี่ยวกับคุณภาพเพื่อมุ่งสู่องค์กรระดับโลก (World Class)
 - ๕) ช่วยสร้างและส่งเสริมความสามัคคีเพราะเปิดโอกาสให้บุคคลจากฝ่ายต่างๆ ทำงานร่วมกัน ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจหลักขององค์กร
 - ๖) ส่งเสริมความใส่ใจต่อลูกค้าคู่ค้าและความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)
 - ๗) ยกระดับองค์กรให้เติบโตอย่างยั่งยืนและมั่นคง
 - ๘) การปรับปรุงองค์กรอย่างก้าวกระโดด
 - ๙) เครื่องมือที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรม (Innovation) ใหม่ในองค์กร
 - ๑๐) สร้างแรงบันดาลใจให้กับการปฏิบัติงานของบุคลากร

ส่วนสาเหตุที่ทำให้การทำ Modern Benchmarking ในองค์กรประสบอุปสรรคหรือความล้มเหลวมีหลายประการ ได้แก่

- ๑) ปัญหาด้านข้อมูลที่ใช้เปรียบเทียบ เนื่องจากบริษัทส่วนใหญ่ไม่ต้องการเปิดเผยข้อมูลของตน โดยเฉพาะกับคู่แข่ง ดังนั้นการหาข้อมูลมาใช้เปรียบเทียบจึงเป็นเรื่องยาก

๒) ผู้ประกอบการไม่รู้ปัญหาที่แท้จริงของตนเอง ทำให้ผู้ประกอบการไม่สามารถกำหนดออกมาได้ว่าจะเปรียบเทียบกับอะไร

๓) คัดเลือกแม่แบบที่ไม่เหมาะสม โดยองค์กรควรเลือกคู่เปรียบเทียบกับไม่สูงหรือต่ำจนเกินไปนัก ซึ่งจะช่วยให้องค์กรเห็นข้อแตกต่างได้อย่างชัดเจน

๔) ไม่เข้าใจการทำ Modern Benchmarking อย่างแท้จริง ผู้ประกอบการคิดว่าเป็นการลอกกระบวนการ วิธีการของแม่แบบมาใช้ โดยขาดการวิเคราะห์ที่เหมาะสมกับองค์กรของตน

๕) ผู้บริหารไม่สนับสนุนให้เกิดการเปรียบเทียบอย่างจริงจัง

บรรณานุกรม

บุญดี บุญญากิจ และ กมลวรรณ ศิริพานิช (๒๕๔๘), Benchmarking : ทางลัดสู่ความเป็นเลิศทางธุรกิจ, สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ (๒๕๕๓), ระบบไอซีทีและการจัดการยุคใหม่, สำนักพิมพ์ Witty, กรุงเทพฯ.

พงษ์ศักดิ์ ผกามาศ (๒๕๕๔), 'การจัดการความรู้: เครื่องมือพัฒนาองค์กรตามแนวทางการบริหารสมัยใหม่', วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มีนาคม, หน้า ๑๕๑-๑๖๙.

พีรศักดิ์ วรสุนทรโรสด (๒๕๔๒), Benchmarking : ทฤษฎีบริหารที่กลมกลืน Benchmarking และ TQM, บริษัทพีระเซลแอนด์เซอร์วิสจำกัด.

American Productivity & Quality Center. ๑๙๙๖, Benchmarking : Pure and Simple, A Quick Guide to Benchmarking, American Productivity & Quality Center, Texas.

American Productivity & Quality Center. ๒๐๐๒, Benchmarking: A Guide for Your Journey to Best-Practice Processes, American Productivity and Quality Center, Texas.

Christopher E. Bogan and Michael J. English. ๑๙๙๔, Benchmarking for Best Practices: Winning Through Innovative Adaptation, McGraw-Hill Publisher, Canadian.

Douglas W. Hubbard. ๒๐๑๐, How to Measure Anything: Finding the Value of Intangibles in Business, 2nd Edition, Wiley, 2010, United State of America.

Michael J. Spendolini. 2003, The Benchmarking Book, AMACOM Books, A division of the American Management Association, United State of America.

Peter Bogetoft. 2012, Performance Benchmarking (Measuring and Managing Performance), Springer Science+Business Media New York ๒๐๑๒, United State of America.

Ram Charan. 2007, Know-How: The 8 Skills That Separate People Who Perform from Those Who Don't, Crown Business Publisher, United Kingdom.

Robert C. Camp. 2006, Benchmarking: The Search for Industry Best Practices That Lead to Superior Performance, Productivity Press Publisher, Taylor & Francis Group, London.

Tony Bendell, Louise Boulterand Paul Goodstadt. ๑๙๙๘, Benchmarking for Competitive Advantage, Pitman Publishing, London.

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ Buddhist Human Resource Development

ดร.ปชาบดี แยมสุนทร*

บทคัดย่อ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความมุ่งหมายเพื่อการบริหารให้มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน เกิดความพึงพอใจร่วมกัน องค์กรส่วนใหญ่มีความมุ่งหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3 ประเด็นใหญ่คือการอยู่รอดด้วยผลกำไรที่เพียงพอ การมีขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน และการมีความชอบธรรมทางสังคม

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ มีจุดมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืน โดยเริ่มจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ (ความรู้สึกรู้จักคิด ทักษะคนดี) อันมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ความประพฤติ หรือลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคล และผลจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลและองค์กรสังคมโดยรวมตลอดจนถึงประเทศชาติบ้านเมืองในอนาคตต่อไปอย่างยั่งยืน

Abstract

Human resource development aims to efficiency administrative standards. There are 3 aspects of human resource development: profit, ability and survival of business.

Buddhist human resource development aims to sustainable development beginning from mind (thought, attitude) changing system effecting to personnel behavior. The achievement of it benefits to people, organization and society in the future.

๑. บทนำ

การพัฒนาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆให้ดีขึ้นและทันสมัยขึ้น หรือการทำให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้น การทำงานก็เช่นเดียวกัน ถ้าการทำงานไม่มีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดีขึ้น ก็จะทำให้ประสิทธิภาพประสิทธิผลหรือผลลัพธ์ของงานออกมาไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การพัฒนาการทำงานจึงเป็นหลักสำคัญที่จะทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ซึ่งกระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานมีรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไปตามลักษณะและประเภทของงาน

สภาพสังคมในปัจจุบันมีการแข่งขันกันอย่างสูง การพัฒนาศักยภาพของบุคคลในองค์กรเพื่อให้เกิดความรัก ความพอใจในงาน โดยมุ่งเน้นการใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในด้านจิตใจหรือด้านคุณธรรมให้เพิ่มขึ้น การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน โดยทั่วไปจะมุ่งเน้นที่ผลของการพัฒนาผลงาน โดยมิได้ใส่ใจความถูกต้องชอบธรรม เพียงแค่ได้ผลออกมาตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ก็พอ แต่การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเชิงพุทธ เป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นความถูกต้องชอบธรรม ทั้งกระบวนการพัฒนาและผลของการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีความหมายที่สอดคล้องกับวลีประโยคหนึ่งว่า “คนเก่งคนกล้า แต่ขาดคุณธรรมเป็นผู้นำที่ไม่ได้” นั่นก็

* อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

หมายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นการพัฒนาให้คนมีความเก่ง ความกล้า และประกอบไปด้วยคุณธรรม

๒. เนื้อหา

ความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและเป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงาน เป็นกำลังในการพัฒนาประเทศและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาองค์กรอีกด้วย ความสำเร็จถึงคุณค่าและความสำคัญของมนุษย์ จึงได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่า และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ไว้ดังนี้

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้อธิบายถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ว่า การศึกษาอบรมในพระพุทธศาสนายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังจะเห็นได้จากการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพัฒนาการและวุฒิภาวะของผู้เรียน โดยที่พระพุทธเจ้าทรงเทียบความพร้อมในการศึกษาเล่าเรียนของบุคคลเข้ากับบัวสี่เหล่า และทรงจำแนกประเภทของบุคคลที่จะเข้ารับการศึกษาอบรมไปตามจริต ๖ และที่สำคัญคือ พระพุทธเจ้ามุ่งให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตัวอย่างเช่น การบริหารงานบุคคลในพระพุทธศาสนา เริ่มตั้งแต่การรับคนเข้ามาบวช ที่ต้องมีการกลั่นกรองโดยคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงมอบความเป็นใหญ่ให้คณะสงฆ์ในการให้การอุปสมบทแก่กุลบุตร เมื่อบวชเข้ามาแล้ว พระบวชใหม่จะต้องได้รับการฝึกหัดอบรมและการศึกษาเล่าเรียนจากพระอุปัชฌาย์โดยอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของท่านจนบรรพชาครบ ๕ พรรษา^๑

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ ทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นการมองมนุษย์ในฐานะทรัพยากร คือ เป็นทุน เป็นปัจจัยในการที่จะนำมาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม^๒

อำนาจ แสงสว่าง ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การวางแผนอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อจัดการให้มีการพัฒนาระดับขีดความสามารถในการปฏิบัติงานของพนักงานและประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กร โดยใช้วิธีการฝึกอบรม การให้ความรู้และจัดโปรแกรมการพัฒนาพนักงานให้มีโอกาสได้รับความก้าวหน้าในอาชีพสำหรับอนาคต^๓

พยอม วงศ์สารศรี ได้ให้ความหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า หมายถึงการจัดการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคนทำงาน เกี่ยวกับการกำหนดและการดำเนินนโยบายในด้านการวางแผนกำลังคน การจัดหาและคัดเลือกคนทำงาน การพัฒนา การจ่ายค่าตอบแทน การประชาสัมพันธ์ เพื่อการธำรงรักษา กำลังคน การพัฒนาสภาพการทำงานอย่างเป็นธรรมเพื่อความมุ่งหมายให้คนทำงานอยู่ดี และเป็นส่วนสำคัญในความสำเร็จขององค์กร^๔

^๑ พระธรรมโกศาจารย์ ศ.(ประยูร ธมฺมจิตฺโต) **พุทธวิธีการบริหาร**. (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๓๙.

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **ทศวรรษธรรมทัศน์พระปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๕๓), หน้า ๕๑.

^๓ อำนาจ แสงสว่าง, **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**, (กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่พิมพ์วิสุทธิ์, ๒๕๔๐), หน้า ๒๙๖.

^๔ พยอม วงศ์สารศรี, **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๕.(กรุงเทพฯ, คณะวิทยาการจัดการ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๓๗), หน้า ๕.

ความมุ่งหมายของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความมุ่งหมายหรือเป้าประสงค์เพื่อการบริหารให้มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานเกิดความพึงพอใจร่วมกันกับทรัพยากรมนุษย์ทุกระดับ องค์กรส่วนใหญ่มีความมุ่งหมายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ๓ ประเด็นใหญ่คือ การอยู่รอดด้วยผลกำไรที่เพียงพอ การมีขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน และการมีความชอบธรรมทางสังคม ความมุ่งหมายเหล่านี้ส่งผลต่อเป้าประสงค์ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งอาจจะสามารถแปลงความมุ่งหมายใหญ่ระดับองค์กรมาสู่ความมุ่งหมายย่อยในระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะสามารถช่วยให้เราเห็นภาพความมุ่งหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้ ดังนี้

๑. ในแง่ของการที่จะต้องสร้างความมั่นใจว่าองค์กรจะสามารถอยู่รอดได้พร้อมไปกับความสามารถที่จะมีกำไรในการประกอบกิจการงานใดๆ ได้อย่างเพียงพอ (Goal Of Securing Viability With Adequate Profitability) นั้น การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ก็คงจะต้องกำหนดความมุ่งหมายในแง่ของการสร้าง "ผลิตภาพด้านแรงงาน" (Labour Productivity) ให้เกิดขึ้นภายในองค์กร นั้นย่อหมายถึงว่าการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์จะต้องทำให้องค์กรเกิดความคุ้มค่าในการลงทุน (Cost-Effectiveness) ที่เกี่ยวกับทรัพยากรบุคคลในองค์กร

๒. ในแง่ของการที่องค์กรประสงค์ที่จะมีความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (sustained competitive advantage) การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ก็จะต้องกำหนดความมุ่งหมายในแง่ของการที่จะทำให้องค์กรพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง (responsiveness) ดังนั้นการทำให้องค์กรมีความยืดหยุ่นพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขัน (organizational flexibility) อย่างยั่งยืนจึงเป็นเป้าประสงค์ที่สำคัญอีกประการของงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์

๓. ในแง่ของการที่องค์กรประสงค์ที่จะมีความชอบธรรมทางสังคม (social legitimacy) ก็ถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญ ของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ที่จะต้องมุ่งเน้นการสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคม (corporate social responsibility) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดชอบต่อบุคลากรภายในองค์กร และผลกระทบจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะไปมีผลต่อสังคมภายนอก ซึ่งต่อมาได้ขยายนิยามความรับผิดชอบต่อสังคมออกไปสู่ความรับผิดชอบต่อสังคมสิ่งแวดล้อม และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกลุ่มต่างๆ^๕

ความมุ่งหมายในแง่การสร้างคุณธรรมจริยธรรมในองค์กร

ทรัพยากรมนุษย์ที่ผ่านหลักสูตรการฝึกอบรมเกิดศักยภาพในการทำงานแก่องค์กรสูงสุด และประโยชน์ร่วมกันทั้งทางการทำงานและความสุขในการอยู่ร่วมกันซึ่งจะช่วยปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร วิธีการทำงานหรือนิสัยการทำงานโดยมุ่งเน้นการสร้าง ความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า การทำงานเป็นทีม การมีระเบียบวินัยและการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการชี้แจง "วิสัยทัศน์" และการเน้นหนักให้มีการยึดมั่นใน "คุณค่า" หรือ "ค่านิยม" ขององค์กรอย่างต่อเนื่อง^๖

ความสำคัญและความจำเป็นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้ สรุปได้ดังนี้

^๕ สมบัติ กุสุมาวลี บริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ไปเพื่ออะไร ? ,โครงการบัณฑิตศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ประชาชาติธุรกิจ. (๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๗) ปีที่ ๒๘ ฉบับที่ ๓๖๔๕,๒๘๔๕) : ๖.

^๖ ชานัญ พิมลรัตน์ , เป้าหมายงานทรัพยากรมนุษย์ (บทความ สำหรับ HR Magazine กลุ่ม บริษัท บีแอลซีไอ กรุ๊ป จำกัด ประจำวันที่ ๑ - ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘), หน้า ๔๖.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระบรมราโชวาท แต่บัณฑิตใหม่ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ใจความว่า

“การพัฒนาบ้านเมืองให้ดียิ่งขึ้นนั้น ย่อมต้องพัฒนาบุคคลก่อน เพราะถ้าบุคคลอันเป็นองค์ประกอบของส่วนรวม ไม่ได้ได้รับการพัฒนาแล้ว ส่วนรวมจะเจริญและมั่นคงได้ยากยิ่ง การที่บุคคลจะพัฒนาได้ก็ด้วยปัจจัยประการเดียวคือ การศึกษา การศึกษานั้นแบ่งเป็นสองส่วน คือ การศึกษาด้านวิชาการส่วนหนึ่ง กับการอบรมบ่มนิสัย ให้เป็นผู้มีจิตใจใฝ่ดีใฝ่เจริญ มีปกติละอายชั่วกลัวบาป ส่วนหนึ่ง การพัฒนาบุคคลจะต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งสองส่วนเพื่อให้บุคคลได้มีความรู้ไว้ใช้ประกอบการ และมีความดีไว้เกื้อหนุนการประพฤติปฏิบัติทุกอย่าง ให้เป็นไปในทางที่ถูก ที่ควร และอำนวยผลเป็นประโยชน์ที่พึงประสงค์”^๗

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญเหนือกว่าปัจจัยบริหารอื่น ๆ ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นเงินงบประมาณ วัสดุ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ และวิธีการบริหารงาน นอกจากนี้มนุษย์ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้สภาพทางบริหารนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่อีกด้วย ซึ่งถ้าหากองค์กรใดที่บุคลากรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ องค์กรนั้นย่อมมีโอกาสที่จะบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้โดยง่าย เหตุนี้ทุกองค์กรจึงต้องการให้บุคลากรของตนเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถสูงในทุก ๆ หน่วยในองค์กรของตน^๘

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีอยู่มากมาย ซึ่งเป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ยังทันสมัยอยู่ หลักธรรม หรือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้านั้นถึงแม้ว่าจะมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล นับถึงปัจจุบัน ๒๕๐๐ กว่าปีแล้ว แต่ทุกหลักธรรมยังคงทันสมัยอยู่เสมอ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นเครื่องดำเนินชีวิตและแนวทางในการบริหารงานได้เป็นอย่างดี ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะหลักธรรมดังกล่าวเป็นความจริงที่สามารถพิสูจน์ได้ที่เรียกว่า “สัจธรรม” ปฏิบัติให้เห็นผลได้อย่างแท้จริงอยู่ที่เราจะนำหลักธรรมข้อใดมาใช้ให้เหมาะสมกับตัวเรามากที่สุด ได้แก่

ฆราวาสธรรม ๔

พระภิกษุที่ทรงคุณวุฒิ และนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมาย พร้อมทั้งคำอธิบายของฆราวาสธรรม ไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

พระราชวรมนี (ประยูรย์ ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของฆราวาสธรรมว่า หมายถึงธรรมสำหรับฆราวาส ธรรมสำหรับการครองเรือน หลักการครองชีวิตของคฤหัสถ์

๑. สัจจะ หมายถึงความจริง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริง ทำจริง

๒. ทมะ หมายถึงการฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว รู้จักควบคุมจิตใจ ฝึกหัดตัดนิสัย แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา

๓. ขันติ หมายถึงความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรเข้มแข็ง ทนทานไม่หวั่นไหว มั่นในจุดหมาย ไม่ท้อถอย

^๗ พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๐

^๘ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร , (เอกสารประกอบการสอน พิมพ์ครั้งที่ ๙ , ๒๕๔๑), หน้า ๔๖.

๔. จาคะ หมายถึงความเสียสละ สละกิเลส สละความสุขสบาย และผลประโยชน์ส่วนตนได้ใจกว้าง พร้อมทั้งจะรับฟังความทุกข์ ความคิดเห็นและความต้องการของคนอื่น พร้อมทั้งจะร่วมมือช่วยเหลือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่คับแคบเห็นแก่ตนหรือเอาแต่ใจตัว^๔

พุทธทาสภิกขุ ได้ให้ความหมายของขรรวาสธรรม ออกเป็น ๒ ประการ คือ ประการแรกเป็นธรรมธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ ประการที่ ๒ เป็นธรรม ที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่น ๆ ให้สำเร็จ

๑. เป็นธรรม ธรรมดาที่จะต้องประพฤติปฏิบัติ

สังจาจะ หมายถึง ซื่อตรงต่อเพื่อนฝูง ซื่อตรงต่อลูกเมีย ซื่อตรงต่อเวลา ซื่อตรงต่อการทำงาน

ทมะ หมายถึง ช่มใจ อย่าให้เกิดโทสะ อย่าให้เกิดความรัก หรือความเกลียด

ขันติ หมายถึง อุดทนต่อความร้อน ความหนาว ความเหนื่อย อุดทนต่อคำตำ

จาคะ หมายถึง การให้ทาน รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน มิตรสหาย

๒. เป็นธรรมที่ใช้เป็นหลักในการที่จะนำไปสู่การปฏิบัติธรรมข้ออื่น ๆ ให้สำเร็จ

สังจาจะ หมายถึง ความจริงใจ ความตั้งใจจริงที่จะปฏิบัติในสิ่งนั้น เมื่อจะทำอะไร หรือปฏิบัติธรรมข้อใดแล้วก็ควรตั้งใจจริง ทำอย่างสุดความสามารถ ทำให้ถึงที่สุด ดังเช่น เมื่อพระพุทธเจ้าทำความเพียรเพื่อตรัสรู้ ก็ได้ตั้งสังจาจริชฐานว่า แม้จะเหลือเพียงแต่กระดูก ก็จะไม่ลุกขึ้นจากที่นั่ง ถ้าไม่บรรลุสัมมาสัมโพธิญาณ ในการศึกษาเล่าเรียนก็เหมือนกันถ้ามีสังจาจะหรือ สังจาจริชฐาน คือทำให้มันจริง ๆ ตั้งใจจริง ๆ ก็จะช่วยให้ทุกคนประสบความสำเร็จสมดังที่ตั้งใจ

ทมะ หมายถึง บังคับตัวเอง บังคับใจตนเอง ไม่ให้หลงไปตามแรงของสิ่งที่มายั่ว ซึ่งแม้จะยากเย็นเพียงใดก็ต้องพยายามบังคับให้ได้ ในการบังคับนั้น ต้องใช้ไหวพริบและความเฉลียวเข้าต่อสู้ เพราะจิตใจเมื่อถูกบังคับก็จะขัดแย้งกว่าข้างที่ตกมันเสียอีก ซึ่งการบังคับจิตใจของตนเอง นั้นก็มี ๒ วิธีด้วยกันคือ ๒ วิธีแรกคือ การปลอบประโลมจิตใจค่อยปลอบโยน กรณีที่สอง คือการบังคับโดยตรงการตัดใจไม่ให้ทำในสิ่งนั้น ซึ่งทั้ง ๒ วิธีนี้ต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

ขันติ เมื่อมีทมะแล้วยังต้องใช้ขันติเข้ารองรับ ต้องอดทนต่อการบีบคั้นของกิเลสไม่ว่าจะเป็นราคะ โทสะ โมหะ หรืออื่นๆ ต้องใช้ความอดทนอย่าหลงไปตามสิ่งยั่วหรือกิเลสจาคะ หมายถึงบริจาคออกไป สละสิ่งที่ไม่ต้องการที่มีอยู่ในจิตใจให้หลุดออกไประบายความสับสนวุ่นวายออกไปจากจิตใจ อาจจะเป็นการสวดมนต์หรือการพักผ่อนให้ถูกวิธี

จาคะ ความเสียสละ มีจิตใจกว้างขวาง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเกื้อกูล สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตน ไม่ตระหนี่เห็นแก่ตัว มี ๒ ประการคือ

๑. สละวัตถุสิ่งของ คือสละทรัพย์สินของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่นหรือเพื่อสาธารณประโยชน์ คนเราอยู่ในสังคมต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามความสามารถและตามกำลังของแต่ละคน

๒. สละอารมณ์ หมายถึง เป็นคนรู้จักปล่อยอารมณ์ที่จะให้จิตใจเศร้าหมอง ขุ่นมัว เช่น ความโกรธ ความเกลียด เพราะการเก็บกดอารมณ์ขุ่นมัวไว้นั้นทำให้จิตใจเศร้าหมอง ทั้งยังทำให้ตัวเองเป็นทุกข์กาย และทุกข์ใจด้วย

^๔ พระราชวรมุนี (ประยูร ธมฺมปุตฺโต), *คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘), หน้า ๔๓.

ฆราวาสธรรม คือ สัจจะ ทมะ ขันติ จาคะ เป็นเครื่องมือกำจัดการ เป็นเครื่องมือที่จะสร้างสิ่งที่ปรารถนาในทุกภพภูมิ ไม่ใช่เฉพาะเป็นธรรมของฆราวาสเท่านั้น แม้แต่บรรพชิตที่ต้องการจะบรรลุมรรคผลนิพพาน ก็ยังต้องใช้ธรรมข้อนี้ด้วยเช่นกัน

ข้อดีของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา

ข้อดีของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนเนื่องจากกระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจซึ่ง ได้แก่ ความรู้สึกรู้จักคิด ทักษะคิด ซึ่งเป็นสิ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรม ความประพฤติ หรือลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคล และผลจากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลและองค์กรสังคมโดยรวมตลอดจนถึงประเทศชาติบ้านเมืองในอนาคตต่อไปอย่างยั่งยืน

๒. การพัฒนาตามแนวพุทธมุ่งใช้จิตวิทยาพื้นฐานความเป็นมนุษย์ หรือ หลักความเชื่อ หลักการทางศาสนา อาทิเช่น หลักกฎแห่งกรรม หลักศีล ๕ , ๘ , ๑๐ , ๒๒๗ , ๓๑๑ หรืออื่น ๆ ให้เหมาะสมตามแต่จริตของแต่ละบุคคลนั้น ๆ จึงทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม

๓. การพัฒนาตามแนวพุทธมีพุทธวิธีการสอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้วไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยาก, สอนเนื้อหาเรื่องทีละกลุ่มเล็ก ๆ ไปตามลำดับขั้น, สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คมอยู่ในเรื่อง มีจุด ไม่วกวน ไม่ไขว้เขว, สอนมีเหตุมีผล ตรัสตรงตามเห็นจริงได้, สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง จึงทำให้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนามนุษย์

๔. ผลของการพัฒนาตามแนวพุทธสามารถแบ่งได้หลายระดับ คือ (๑)ระดับบุคคล:จิตใจที่ได้รับการพัฒนาตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วจะทำให้มีสติและความนึกคิดที่รอบคอบสมบูรณ์ มีความมั่นคง แยกแยะชัดได้ มีการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุและผล มีพลังใจที่เข้มแข็งอดทน สามารถพิจารณา วินิจฉัยปัญหาและต้นเหตุแห่งปัญหาได้อย่างแม่นยำ มีสำนึกในหน้าที่รับผิดชอบ (๒)ระดับองค์กร : จะเป็นองค์กรคุณภาพมีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพประสิทธิผลสามารถขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ขององค์กร (๓)ระดับประชาชน : ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุข (๔) ระดับสังคมชุมชนและประชาชน:เมื่อประชาชนมีคุณภาพที่ดี การพัฒนาสังคมให้เป็นสุขและเจริญก้าวหน้าย่อมกระทำได้โดยไม่มียาก เนื่องจากอาศัยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

๕. การพัฒนาตามแนวพุทธจะแสวงหาความสุขภายในจิตใจซึ่งง่ายและยั่งยืนกว่า ตามทฤษฎีตะวันตกที่มุ่งแสวงหาความสุขจากวัตถุซึ่งต้องมีการแก่งแย่งชิงดีกัน จึงสรุปได้ว่า “ตะวันออกเน้นจิตนิยม ส่วนตะวันตกเน้นวัตถุนิยม”

๖. การพัฒนาตามแนวพุทธเน้นเรื่องศีลธรรมคุณธรรมเป็นหลัก การกินอยู่ในทางสังคมจะเป็นเพียงพอมีพอกิน แต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในตะวันตกเน้นในเรื่องชีวิตความเป็นอยู่ ด้วยการจัดให้เป็นรัฐสวัสดิการดูแลปัจจัยพื้นฐานของทุกคนเป็นหลัก

๗. การพัฒนาตามแนวพุทธเริ่มตั้งแต่ระดับชีวิตความเป็นอยู่จนกระทั่งถึงเรื่องของจิตใจ โดยสอนให้รู้จักคิดเองเมื่อเจอปัญหา คือมุ่งให้มนุษย์พร้อมทั้งศักยภาพทางด้านร่างกายและจิตใจ อารมณ์ สังคม ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต แนวคิด ทักษะคิด ให้ดีและสมดุลในทุก ๆ ด้าน

๘. การพัฒนาตามแนวพุทธจะเน้นเรื่อง “ความกตัญญูกตเวที” เป็นคุณธรรมพื้นฐานหลักสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมจึงวัฒนธรรมที่อบอุ่น สวยงาม มีวิถีชีวิตที่คลุกคลีใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ จึงมีลักษณะของความสามัคคีกัน ซึ่งก่อให้เกิดวิถีการพัฒนาแบบพุทธ

๙. การพัฒนาตามแนวพุทธเป็นหลักธรรมชาติ ดังนั้น จึงเข้าสู่วิถีชีวิตของมนุษย์ในยุคอดีตถึงปัจจุบันได้อย่างลงตัวทั้งวิถีชีวิต แบบชนบท แบบในเมือง และในทุก ๆ ระดับของสังคมโดยไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ ฐานะ การศึกษา สาขาอาชีพ หรือแม้แต่พื้นฐานการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นว่าจะเป็นแบบใดก็ตามจึงทำให้เข้าถึงบุคคลได้ครอบคลุมทุกกลุ่ม

๑๐. การพัฒนาตามแนวพุทธสอนให้มนุษย์เก่ง รอบรู้ มีศักยภาพ “เพื่อเป็นที่พึ่งให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้” และเน้นการพัฒนาคนด้านจิตวิญญาณมากกว่าวัตถุ แต่ตามแนวตะวันตกสอนให้คนรอบรู้ “เน้นให้คนเก่งเชิงได้เปรียบผู้อื่น” สร้างความเป็นเลิศเพื่อเอาชนะผู้อื่น ดังนั้น “คนตะวันตกมีลักษณะของการพัฒนาในเชิงวัตถุมากกว่าจิตวิญญาณ”

ข้อเสียของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา

ข้อเสียของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. ยังขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชนอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นข้อเสียที่ต้องแก้ไขเพราะ การใช้อำนาจรัฐเป็นเครื่องมือในการพัฒนานั้น จะมีข้อดีหลายประการ เช่น ด้านงบประมาณด้านบุคลากรและความร่วมมือจากภาคเอกชน จึงจะทำให้การพัฒนาได้ผลอย่างรวดเร็วต่อไป

๒. ขาดการศึกษาวิจัยว่าองค์ความรู้ของการพัฒนาคนในปัจจุบันเข้าถึงผลลัพธ์ในทางปฏิบัติเพียงใด และจะขยายผลกระจายเข้าสู่สังคมโลกอย่างไรได้ผลเป็นรูปธรรมได้อย่างไร

๓. การพัฒนาตามแนวพุทธในประเทศไทยขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และชัดเจน

๔. พระพุทธศาสนาในประเทศไทยขาดระบบที่สามารถจะตรวจวัดได้ การตรวจสอบการประเมินผล การวัดผล ในเรื่องผลลัพธ์ที่ปรากฏไม่มีเลย ซึ่งต้องมีการทำวิจัย เรื่อง การสร้างตัวชี้วัดและกระบวนการปรับเปลี่ยนคน และที่สำคัญ “ต้องทำอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง และทั่วถึง ทั้งปริมาณ และคุณภาพ” จึงจะได้ผลลัพธ์ที่ดีจากการพัฒนาคนเพิ่มขึ้น

๕. ในปัจจุบันพระสงฆ์ยังไม่สามารถประยุกต์หลักธรรมให้เป็นระบบที่ทางโลกสัมผัสได้ หรือที่ทางโลกปฏิบัติกันได้แบบง่าย ๆ จึงก่อให้เกิดความผิดเพี้ยนของหลักธรรมจากความเป็นจริงซึ่งเป็นผลเสียในภายหลังถ้าหากปฏิบัติไม่ถูกวิธี

จุดอ่อนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา

จุดอ่อนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. องค์ครพุทธไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์ ภาครัฐ ภาคเอกชน ยังไม่มีขบวนการที่ดีในการนำคนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างได้ผล โดยใช้เครื่องมือพัฒนามนุษย์คือหลักศีล ๕ เป็นต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และลงสู่การปฏิบัติไม่ใช่เรียนรู้อย่างเดียว

๒. มีการใช้เทคนิควิธีการ ใช้เทคโนโลยี หรือ นวัตกรรมการบริหารใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์น้อยมาก และการเผยแพร่ในยุคปัจจุบันยังไม่เข้าถึงสื่อมวลชน และสื่อสารมวลชน จึงทำให้การกระจายธรรมะไม่เข้าไปสู่สังคมในวงกว้าง ดังนั้นประโยชน์ในแง่ของการกระจายหลักธรรมเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นแบบองค์รวมจึงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรจะเป็น

๓. ผลลัพธ์จากการพัฒนาตามแนวพุทธให้ผลที่เป็นรูปธรรมที่ต้องใช้เวลามาก ฉะนั้น จึงทำให้บุคคลภายนอกที่ไม่เข้าใจมองว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นเพียงปรัชญาหรือ ความเชื่อทางศาสนาเท่านั้นไม่สามารถนำมาปฏิบัติให้เป็นจริงในชีวิตประจำวันได้(ซึ่งเป็นความเข้าใจผิด) ซึ่งเรื่องนี้ถือเป็นจุดอ่อนที่ต้องหาวิธีการบริหารจัดการให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีขึ้นเพื่อมิให้หลักพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องล้าสมัยในสายตาของคนในยุคปัจจุบัน

๔. จุดอ่อนของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เฉพาะของคนไทย คือ “ศึกษาอะไรแบบเปิด” หมายถึงทำอะไรไม่จริงจังทำแบบครึ่ง ๆ กลาง ๆ จึงไม่เกิดผลชัดเจน

๕. จุดอ่อนของพระพุทธศาสนาที่แตกต่างจากตะวันตก คือ แง่ของการ Present หรือแง่ของการนำเสนอที่ยังด้อย และไม่มีรูปแบบของการกระจายที่ยังไม่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน

๖. จุดอ่อนของการพัฒนาตามแนวพุทธยังไม่มีการประเมินผลของการพัฒนาไม่มีการศึกษาอย่างเป็นกระบวนการ ไม่มีลักษณะการวิจัย ไม่มีการติดตามผลที่ได้รับการพัฒนาไปแล้วว่ามีปัญหาอย่างไร ไม่มีแนวทางแก้ไขปัญหอย่างต่อเนื่อง และขาดการควบคุมการติดตามผลที่มาตรฐาน อีกทั้งไม่มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน และขาดความต่อเนื่อง ซึ่งต้องแก้ด้วยอาศัยความสามัคคีธรรม

จุดแข็งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา

จุดแข็งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนาสามารถสรุปได้ ดังนี้

๑. จุดมุ่งหมายของการพัฒนาไม่มีการเปลี่ยนแปลง คือ นิพพาน จึงทำให้ผู้ต้องการพัฒนาตนให้ถึงจุดหมายทางพุทธศาสนาไม่มีความสับสน และมีทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนไม่ไขว่เขว เพราะมีลักษณะมั่นคงยั่งยืนไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสสังคม หรือ กาลเวลา

๒. การพัฒนาตามแนวพุทธมุ่ง “พัฒนาตนให้ถึงที่สุดของการพัฒนา” แล้วจึงส่งออกไปพัฒนาผู้อื่น จึงไม่เกิดความผิดพลาด หรือ ขาดความลึกซึ้งในหลักธรรมคำสอน จึงสรุปว่า “พระพุทธศาสนานับพัฒนาจากข้างในตนสู่โลกภายนอก แต่ตะวันตกเน้นจากภายนอกเข้าสู่ภายใน”

๓. ใช้หลักการพิจารณามนุษย์ก่อนการพัฒนาว่าบุคคลนั้น ๆ มีอุปนิสัยพื้นฐานอย่างไรการศึกษา (พื้นฐานความรู้) และลักษณะนิสัยอย่างไร แล้วจัดสรรธรรมให้เหมาะสมตามนั้นจึงทำให้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นรูปธรรม

๔. การพัฒนาตามแนววิถีพุทธค่อนข้างจะมีความยั่งยืนมากกว่า เพราะยึดหลักการพัฒนาที่ยืนอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติของความเป็นมนุษย์ แต่การพัฒนาตามแนวตะวันตกนั้นจะมีลักษณะของการแสวงหาแนวทางทฤษฎีใหม่ ๆ อยู่ตลอดเนื่องจากผลของการพัฒนาไม่มีความยั่งยืน

๕. หลักการต่างๆ ของพุทธศาสนาจะยืดหยุ่นมากกว่า ส่วนเนื้อหาการพัฒนาแนวตะวันตกจะมีลักษณะเชิงบังคับจึงทำให้ยากต่อการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาของทรัพยากรมนุษย์

๖. หลักการต่างๆ ของพุทธศาสนาสามารถพิสูจน์ได้ ดังที่ อัลเบิร์ต ไอสไตน์ บอกว่า “พระพุทธศาสนาพิสูจน์ได้เหมือนวิทยาศาสตร์” จึงทำให้มีความยั่งยืนไม่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

การพัฒนามนุษย์ในยุคใด สมัยใด ก็สามารถจะนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา

สรุป

การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์หวังเอาผลทางด้านวัตถุ ลาภ ยศ สรรเสริญ เป็นหลัก แต่ในทางตรงข้ามทางธรรม พระพุทธศาสนามุ่งสอนให้มีการละ มีการปล่อยวาง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นต่อโลกปัจจุบันเป็นอย่างมากเพราะ “หลักของการปล่อยวางทำให้คนเกิดความเสียสละ” การพัฒนามุ่งให้ผลคือการเสพสุขทางโลก คือ ลาภ ยศ สรรเสริญ ในที่สุดปัญหาจะไม่จบ จะไม่พบความสุขที่พอเพียง เกิดกิเลสไม่ลด ไม่ว่าจะเป็นคนเชื่อชาติใดก็ตาม ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาได้เหมือนกัน คือ เกิดความเสียหาย เพราะการจะทำให้คนให้เป็นคนพัฒนาแบบสมบูรณ์นั้นมันยาก “ตราบใดที่ไม่มีการพัฒนาคนให้เกิดการลดละ เป็นหลักตราบนั้นก็จะมีการพัฒนาใดที่สมบูรณ์”

ผลลัพธ์จากการพัฒนาด้วยการฝึกวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ สามารถควบคุมความคิดของตน ทำให้มองเห็นปัญหาและสามารถแก้ไขได้อย่างมีสติ ด้านปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานก็มีผลดี เช่น การฉลาดที่จะพูดด้วยจิตของความเมตตา ด้านอารมณ์ก็จะทำให้มีผล คือ ลดความโกรธให้น้อยลง เพราะมีสติสามารถควบคุมความคิดของตนได้ การรู้ตัวได้อย่างรวดเร็ว ใช้เหตุผลกันมากขึ้นลดความรุนแรงทางอารมณ์ เมื่อจำเป็นต้องมีการพูดที่อาจทำให้เกิดความแตกแยกทั้งที่เจตนาและไม่เจตนาก็ตาม เมื่อมีสติมากขึ้นก็จะระงับความโกรธได้มากขึ้น โดยสรุป คือ เมื่อปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานแล้วปฏิภิกิริยาของจิตใจ และร่างกายก็จะนิ่งขึ้น มีเหตุมีผล รู้เท่าทันอารมณ์ ดำเนินชีวิตไปด้วยความมีสติทำให้ชีวิตของตนและผู้รอบข้างมีความสุขเพราะมีการเรียงลำดับชีวิตอย่างเป็นระเบียบ และเป็นระบบทำให้ชีวิตทั้งด้านการทำงาน และการดำเนินชีวิตดีขึ้นโดยลำดับ และเป็นไปอย่างสมดุล

บรรณานุกรม

- พระบรมราชาวาทินโพธิ์พระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๔๐
 ชำนาญ พิมพ์รัตน์ . เป้าหมายงานทรัพยากรมนุษย์ . บทความ สำหรับ HR Magazine กลุ่ม บริษัท ปี
 แอลซีไอกรุป จำกัด ประจำปีที่ ๑ – ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘.
 พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). พุทธวิธีการบริหาร. (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
 วิทยาลัย. ๒๕๔๙
 พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). ทศวรรษธรรมทัศน์พระปิฎก หมวดศึกษาศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : ธรรม
 สภา, ๒๕๕๓
 พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่,
 (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.
 พุทธทาสภิกขุ, **ขรวาสธรรม**. (กรุงเทพมหานคร : การพิมพ์พระนคร, ๒๕๒๓)
 พยอม วงศ์สารศรี. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๕.(กรุงเทพฯ, คณะวิทยาการจัดการ สถาบัน
 ราชภัฏสวนดุสิต,๒๕๓๗).
 สมบัติ กุสุมาวลี **บริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ไปเพื่ออะไร ?**. โครงการบัณฑิตศึกษา การพัฒนา
 ทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ **ประชาชาติธุรกิจ**. ๑๖ ธันวาคม ๒๕๔๗ ปีที่
 ๒๘ ฉบับที่ ๓๖๔๕,๒๘๔๕
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร** .เอกสารประกอบการสอน พิมพ์
 ครั้งที่ ๙ , ๒๕๔๑,
 อำนวย แสงสว่าง. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่ โรงพิมพ์วิทยวิสุทธิ, ๒๕๔๐.

ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
**The Effectiveness Performance In Accordance With Iddhipada IV of
Community Health Volunteer Koksi Sub-District, Muang District Khonkaen
Province**

ธวัชชัย ทศนิยม*

ดร.สุรพล พรหมกุล,ดร.เรียงดาว ทวะชาติ**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ๒) เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงผสมผสาน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถาม และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๓๗๗ คน กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้ คือ ด้านฉันทะ อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านจิตตะ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านวิริยะ ตามลำดับ

๒. ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. แนวทางการพัฒนาพบว่า องค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ต้องมีการทำงานที่โปร่งใส พร้อมทั้งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกๆ ด้าน เพื่อเป็นการพัฒนาองค์กร และเพิ่มศักยภาพประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ทั้งด้านความรู้ ความสามารถของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้เป็นที่ประชาชนยอมรับ พัฒนาการเรียนรู้แบบบูรณาการตามกระบวนการของหลักอิทธิบาท ๔ ที่ควบคุม ทั้งด้านกาย และจิตใจ รวมไปถึงสติปัญญา แล้วนำหลักการนั้นไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในชุมชน ทำงานเป็นเป็นทีม ปฏิบัติหน้าที่อย่างต่อเนื่อง ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน

คำสำคัญ : ประสิทธิภาพ,การปฏิบัติงาน,หลักอิทธิบาท ๔,อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

The aims of this research were 1) to study the effectiveness performance 2) to compare effectiveness performance 3) to study the ways to develop effectiveness performance in accordance with Iddhipada IV of community health volunteer. This study was mixed method research. For quantitative research, a questionnaire was used and for qualitative research, the in-depth interview form was used. The samples of this research were 377 Khoksi sub-district residents with the age more than 18 years olds upwards. The tools used were a questionnaire and interview form. The statistics used in data analysis were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and One Way ANOVA.

The research outcomes were as follows:

1) The effectiveness performance in accordance with Iddhipada IV of community health volunteer in overall was at a high level. Based on each aspect consideration, it was found that all aspects of effectiveness performance in accordance with Iddhipada IV of community health volunteer were at a high level. Ranked based on their mean, the aspiration (Pāli: *chanda*) was at the highest level, followed by thoughtfulness (Pāli: *citta*) and the least was energy (Pāli: *viriyā*).

2) The population with differences in age, gender, education level and income had their opinion on the effectiveness performance in accordance with Iddhipada IV of community health volunteer indifferently. This denied the hypothesis determined.

3) Based on the study of the ways of development, it was found that the organization of the community health volunteer must work transparently; the public should be given opportunity to take part in operations in all areas to develop and enhance operational effectiveness in both aspects of knowledge and ability of the community health volunteers in order to get acceptance; the development of integrated learning according to Iddhipada IV principles which control bodily, mentally and wisdom and then the principles should be applied in practice within the community with teamwork, constant work and public participation.

Keyword : Effectiveness, Performance, Iddhipada IV, Community health volunteer

๑. บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันปัญหาสาธารณสุขได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เกิดโรคภัยไข้เจ็บที่เป็นปัญหารุนแรงมากขึ้น มีการติดต่อไปถึงคนได้ง่ายขึ้น และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น ประชาชนที่อยู่ห่างไกลในชนบท และห่างไกลจากโรงพยาบาลได้รับความเดือดร้อนอย่างมากรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับปัญหาด้านสาธารณสุขดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลด้านการสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยให้กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ขึ้นทะเบียนประชาชนในพื้นที่ที่มีจิตอาสาทำงาน และจัดฝึกอบรมเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านหรือที่เรียกย่อๆ ว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดูแลสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยผ่านกระบวนการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาสาธารณสุขและวิธีการป้องกันและควบคุมปัญหาเหล่านั้นการส่งเสริมโภชนาการการอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัวการจัดหาน้ำสะอาดและการสุขาภิบาลการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคการควบคุมป้องกันโรคในท้องถิ่นการรักษาพยาบาลโรคร้ายๆ ที่พบบ่อยในท้องถิ่น จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโดยกระทรวง

สาธารณสุขได้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา และต่อมาได้มีการจัดให้มีสวัสดิการค่า
ป่วยการให้แก่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รายละ ๖๐๐ บาทต่อเดือน^๑ เพื่อสร้าง
แรงจูงใจหนุนเสริมให้ปฏิบัติงานได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิผล

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีบทบาทหน้าที่ในการแก้ไขข่าวร้าย กระจายข่าวดี
ให้บริการ ประสานงานสาธารณสุข บำบัดทุกข์ประชาชน และทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ดังนี้ ๑) ปรับ
พฤติกรรมสุขภาพ โดยทำตนเป็นแบบอย่าง และสร้างพฤติกรรมสุขภาพในชุมชนทั้งด้านการส่งเสริม
สุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค โดยเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนชุมชนและชักชวนเพื่อนบ้าน เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสุขภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ๒) ดูแลสิ่งแวดล้อมโดยการรณรงค์ลดโลก
ร้อน ป้องกันควบคุมโรคติดต่อ รวมทั้งเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนประเด็นสุขภาพในชุมชน การเฝ้าระวัง
ป้องกันปัญหาสาธารณสุขในหมู่บ้านชุมชน เช่น กิจกรรม เฝ้าระวังทางโภชนาการ การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่
การฝากครรภ์ การเฝ้าระวังด้านส่งเสริมภูมิคุ้มกันโรค การเฝ้าระวังป้องกันและควบคุมโรคระบาด และโรค
ประจำวัน ๓) บริหารจัดการวางแผนแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชน ที่มีฐานมาจากแผนที่ยุทธศาสตร์โดยใช้
งบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบลและจากแหล่งอื่นๆ ๔) สื่อข่าวสารสาธารณสุขระหว่างเจ้าหน้าที่
และประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชน หรือเป็นนักสื่อสารสุขภาพอย่างมีพลัง ๕) ประสานงานกับบุคคล องค์กร
และเครือข่าย ทำงานเป็นทีม กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และกลุ่มภาคีสุขภาพ
ตลอดจนเป็นผู้ดำเนินการจัดกระบวนการประชุมอย่างสร้างสรรค์ โดยเป็นวิทยากรกระบวนการและอำนวย
ความสะดวกการประชุมรวมถึงจัดการความรู้ ๖) ดูแลสิทธิประโยชน์ด้านหลักประกันสุขภาพและ
สาธารณสุขของประชาชนในหมู่บ้าน โดยเป็นแกนนำในการประสานงานกับผู้นำชุมชน องค์กรบริหาร
ส่วนตำบลและเครือข่ายสุขภาพ กระตุ้นให้มีการวางแผน และดำเนินงานเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขของ
หมู่บ้าน (อสม.) บนพื้นฐานข้อมูลของชุมชนสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นพัฒนาและแก้ไข
ปัญหาด้านสังคมเศรษฐกิจและจิตใจควบคู่กันไป ๗) ให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน เช่น การ
รักษาพยาบาลเบื้องต้น การปฐมพยาบาลเบื้องต้น การจ่ายยุงยากันยุง การตรวจวัดความดันโลหิต การ
ตรวจหาน้ำตาลในปัสสาวะ การตรวจหาน้ำตาลในเลือด การส่งต่อผู้ป่วยและการติดตามดูแลผู้ป่วยที่ได้รับ
การส่งต่อมาจากสถานบริการ ๘) ปฏิบัติงานที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) หรือสถานที่ตาม
กำหนดของหมู่บ้าน ตำบลโคกสี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่นตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองขอนแก่นไป
ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๑๕ กิโลเมตร มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองกึ่งชนบทประชากรส่วนใหญ่
ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๔ หมู่บ้าน จำนวนประชากรที่อาศัยในตำบลโคก
สีทั้งสิ้น ๘,๔๓๐ คน เป็นชาย ๔,๔๔๒ คน เป็นหญิง ๔,๔๘๘ คน มี ๒,๕๐๘ ครัวเรือน^๒ จำนวน
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ๑๘๗ คน^๓ กระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งอาสาสมัครสาธารณสุข
ประจำหมู่บ้าน แต่ละคนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบดูแล ๑๐-๑๕ ครัวเรือน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำ
หมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อายุค่อนข้างมาก จึงมีข้อจำกัดในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ
โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ และที่สำคัญหากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ

^๑ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินค่าป่วยการของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
พ.ศ. ๒๕๕๒)

^๒กระทรวงสาธารณสุขประกาศระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
๒๕๕๒ หน้า ๑๕๐-๑๕๒.

^๓แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๘ - ๒๕๖๐) องค์กรบริหารส่วนตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น หน้า ๘.

^๔ทะเบียนสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกสี ปี ๒๕๕๘.

หมู่บ้าน (อสม.) รุ่นนี้อาจออกไป หรือไม่สามารถปฏิบัติงานต่อไปได้ เนื่องมาจากอายุมาก การดำเนินงานจะขาดความต่อเนื่องและหยุดชะงักได้ เพราะไม่มีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) รุ่นใหม่ มารับช่วงแทน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บางคนก็มีบทบาทหน้าที่หลายอย่างในหมู่บ้านไม่เฉพาะการทำหน้าที่ อาสาสมัครสาธารณสุข เท่านั้น ผู้ที่ทำหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ยังมีขีดความสามารถไม่เท่ากัน ทำให้ขาดความร่วมมือของประชาชนในชุมชน เนื่องจากประชาชนบางส่วนยังไม่ยอมรับในทักษะความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทำให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บางส่วนประสบปัญหาการสื่อสารทำความเข้าใจกับประชาชนรวมทั้งงบประมาณสำหรับจัดซื้ออุปกรณ์การแพทย์ในการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ในแต่ละหมู่บ้านยังไม่เพียงพอ และการกำหนดให้ ต้องจัดทำรายงานตามแบบฟอร์มต่างๆ เป็นจำนวนมากเป็นการเพิ่มภาระงานที่ไม่ควรเป็นหน้าที่ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งเป็นผู้สูงอายุและผู้ที่มีข้อจำกัดด้านการอ่าน เขียน การจัดทำรายงานต่างๆ จึงตกเป็นภาระของบุตรหลานหรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่มีความสามารถด้านการอ่าน เขียนต้องรับภาระแทน^๕

การปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ให้มีประสิทธิผลหรือสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หากได้มีการพัฒนาคุณสมบัติภายในของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้แก่ หลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง ธรรมที่เป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ คุณธรรมที่ไปสู่ความสำเร็จแห่งการบรรลุเป้าหมายประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา^๖ กล่าวคืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ต้องสร้างกลไกในการปฏิบัติงานให้มีความรัก ความพอใจงานในหน้าที่และภารกิจที่ได้รับมอบหมาย (ฉันทะ) เพราะเมื่อเกิดความรักในงานที่ปฏิบัติงานแล้วจะทำให้อยากได้ผลงานที่ดีที่สุด สร้างให้คนในองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้มีความขยันหมั่นเพียร ไม่ท้อถอย (วิริยะ) มองเห็นงานเป็นสิ่งท้าทาย สร้างให้คนมีจิตสำนึกที่จะอุทิศตัวให้งานมีใจจดจ่อในงาน (จิตตะ) ซึ่งเมื่อมีความแน่วแน่ในงานแล้ว จะทำให้เกิดสมาธิ ไม่วอกแวก และควรกระตุ้นให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นผู้ที่ขอการพิสูจน์หรือทดลองแนวทางใหม่ เพื่อที่จะนำมาปรับปรุงแก้ไขงานเดิมโดยใช้สติปัญญาที่มีอยู่นั้นก็คือ “การตรวจสอบประสิทธิผลของงาน” (วิมังสา) โดยสรุปของอิทธิบาท ๔ คือ การรักงาน สู้งาน ใส่ใจในงาน และการทำงานด้วยปัญญา ดังนั้น การปฏิบัติงานที่ดีของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จะต้องมียุทธวิธีที่ใช้พัฒนาจิตใจเพื่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้วยเห็นว่าหลักธรรมคำสั่งสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าควรนำมาประยุกต์ใช้เป็นหนึ่งในเครื่องมือในการปฏิบัติงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือ หลักอิทธิบาท ๔ เป็นกรอบวัดประสิทธิผลดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้เกิดเป็นประสิทธิผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ต่อไป

^๕ ทะเบียนประวัติสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกสี ปี ๒๕๕๘

^๖ ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๑๐/๘๐-๘๑.

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
๒. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปที่ยังอาศัยอยู่ในตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๖,๕๔๕ คน ซึ่งผู้วิจัยได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเหมาะสมโดยการใช้สูตรทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Cluster Random Sampling) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการหาสัดส่วนของประชากรต่อกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านได้จำนวน ๓๗๗ คน และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๕ ท่าน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ดำเนินการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ มีความเชื่อมั่น ๐.๐๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมากในทุกด้าน สรุปได้ดังนี้ **๔.๑.๑ ด้านฉันทะ** ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้นำข่าวสารหรือความรู้ที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไปแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบทุกครั้งด้วยมีใจรัก รองลงมา คืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ทำกิจกรรมเฝ้าระวังทางโภชนาการ โดยการชั่งน้ำหนักเด็ก การติดตามหญิงมีครรภ์ให้มาฝากท้องและตรวจครรภ์ตามกำหนด ด้วยใจรักให้สำเร็จเป็นอย่างดี และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้ร่วมกำหนดมาตรการทางสังคมด้านสุขภาพ

หรือกฎข้อบังคับหมู่บ้าน เช่น กฎห้ามสูบบุหรี่ ห้ามทิ้งขยะ ด้วยความพอใจและต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จ เป็นอย่างดี ตามลำดับ ๔.๑.๒ **ด้านวิริยะ** ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน พวกเขายินดีจะนำข่าวสารหรือความรู้ที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขไปแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบทุกครั้ง รองลงมาคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ชยันทำกิจกรรมเฝ้าระวังทางโภชนาการ โดยการชั่งน้ำหนักเด็ก การติดตามหญิงมีครรภ์ให้มาฝากท้องและตรวจครรภ์ตามกำหนด ให้บริการชั่งน้ำหนักหญิงมีครรภ์เป็นประจำทุกเดือน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เอาจริงไม่ทอดทิ้ง ที่จะเข้าร่วมกำหนดมาตรการทางสังคมด้านสุขภาพหรือกฎข้อบังคับหมู่บ้าน ทุกครั้ง ตามลำดับ ๔.๑.๓ **ด้านจิตตะ** ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ตั้งจิตรับรู้ ในข่าวสารหรือความรู้ที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อไปแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบทุกครั้ง รองลงมาคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เฝ้าระวังทางโภชนาการ โดยการชั่งน้ำหนักเด็ก การติดตามหญิงมีครรภ์ให้มาฝากท้องและตรวจครรภ์ตามกำหนด ให้บริการชั่งน้ำหนักหญิงมีครรภ์เป็นประจำทุกเดือน ด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยในการประสานงานกับองค์กรต่างๆ ทั้งในและนอกหมู่บ้านเพื่อสนับสนุนการพัฒนาสุขภาพสม่ำเสมอ ตามลำดับ ๔.๑.๔ **ด้านวิมังสา** ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญในข่าวสารหรือความรู้ที่ได้รับจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเพื่อไปแจ้งให้ประชาชนในหมู่บ้านทราบก่อนทุกครั้ง รองลงมาคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน รู้จักวางแผน ที่จะปฏิบัติงานที่ ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน (ศสมช.) เพื่อจัดการและดำเนินงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้นเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง ที่จะปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่างที่ดีในการดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัวทุกครั้ง ตามลำดับ

๔.๒ **เปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน** พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นไม่แตกต่างกันจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๓ **ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น** ผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดจากแบบสอบถามประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ **ด้านฉันทะ** ประชาชนเห็นว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ควรพูดจาด้วยความไพเราะ สุภาพ เป็นกันเอง รักบริการ ร่วมมือร่วมใจกัน ทำงานเป็นทีมให้บริการแบบเป็นที่ปรึกษา ไม่เลือกปฏิบัติทำงานด้วยความรวดเร็ว มีความรักสามัคคี

กันเสียสละส่วนตน แก่ประโยชน์ส่วนรวม เอาใจใส่ ทำงานอย่างเต็มที่ **ด้านวิริยะ** ประชาชนเห็นว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ควรให้คำแนะนำหญิงตั้งครรภ์และหญิงคลอดบุตรใหม่ๆ โดยการออกเยี่ยมบ่อยๆ ออกตรวจและทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายทุกๆ ๗ วัน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีความเข้มแข็ง อดทน มุ่งมั่น ที่จะช่วยเหลือประชาชน ออกติดตามผู้ป่วยเบาหวาน ให้ได้รับยาอย่างต่อเนื่องและดูแลเป็นอย่างดี ทำงานร่วมกับชุมชนทุกครั้ง ด้วยความเป็นกันเอง เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ยิ้มแย้มแจ่มใส **ด้านจิตตะ** ประชาชนเห็นว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ควรคิดค้น หาวิธีใหม่ๆ ในการกำจัดลูกน้ำยุงลาย หรือการควบคุมป้องกันโรคต่างๆที่จะเกิดขึ้นในชุมชนทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี ทำงานด้วยความรอบคอบ คิดให้ดีกว่าคนอื่นตั้งใจทำงานในชุมชน ดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุและผู้พิการเป็นผู้นำออกกำลังภายในชุมชนทุกวันซึ่งนำหนักเด็ก ติดตามหญิงมีครรภ์ให้มาฝากท้องและตรวจครรภ์ตามกำหนด ให้บริการเป็นประจำทุกเดือน **ด้านวิมังสา** ประชาชนเห็นว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ควรพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของตนเองก่อนช่วยเหลือชาวบ้าน ทบทวนการทำงานและวางแผนในการควบคุมโรคไข้เลือดออก มีการวางแผนมีการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน มีแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันมีจุดประสงค์เดียวกัน ค่อยคิดค่อยทำอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายฝึกอบรมให้ความรู้แก่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทุกๆ ๓ เดือน

๔.๔ แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านฉันทะ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต้องมีความพอ มีใจรัก มีความต้องการในสิ่งที่เราทำ ต้องรู้ตัวเองเสมอว่าเรากำลังทำอะไร เพื่อใคร ให้เกิดความสุข กับเราและสังคมส่วนรวม ฉันทะ คือ หัวใจหลักของการทำงาน ใจเป็นหัวใจถึงจะทำงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ปฏิบัติงานด้วยความเมตตาใจซึ่งจะส่งผลให้การทำงานหรือปฏิบัติหน้าที่นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตระหนักถึงความสำคัญของงาน ทำงานเป็นระบบอย่างพร้อมเพียงกัน เป็นไปในทางเดียวกัน มีจิตสำนึกในหน้าที่ที่มีความตั้งใจทำงาน รักในงานและพร้อมทำงานเสมอ มีศรัทธาและเชื่อมั่นต่อสิ่งที่ทำ

๔.๕ แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านวิริยะ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต้องมีความเพียรชอบ มีความพยายามในกิจการงานที่ทำ รู้การใช้ความคิด ใช้ปัญญาในการทำงาน จะต้องอาศัยความกรุณา คือ การช่วยเหลือผู้อื่น ต้องหมั่นอบรม รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ การพัฒนาต่อกลุ่มต่อองค์กร มีความพยายามที่จะทำงานปฏิบัติหน้าที่อย่างแท้จริง โดยอาศัยความอดทนเป็นที่ตั้ง ให้ตระหนักถึงความสำคัญของงานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีความอดทนอดกลั้นเพียรปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน มีความมุ่งมั่นทุ่มเททั้งทางกาย ทางใจ ร่วมกับความรับผิดชอบ อดทนมุมานะ ไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรค ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการพัฒนา

๔.๖ แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านจิตตะ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต้องเอาใจใส่ดูแล มีจิตใจที่จดจ่อ มีสติรอบคอบ และมีหลักการที่จะพัฒนางานของ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้ลุล่วงประสบผลสำเร็จจะต้องอาศัยความเกื้อกูลกัน มีความโอบอ้อมอารี มีปรีชาชาญช่วยเหลือผู้อื่น วางตนแบบเสมอต้นเสมอปลาย มีระเบียบวินัยต่อตัวเองและเพื่อนร่วมงาน ต้องเป็นผู้ที่ศึกษาปฏิบัติใจในการทำงานอย่างแท้จริงเพื่อการปฏิบัติงานให้

บรรลุตฤตยประสงค์ มีความฝึกฝนเตรียมพร้อมรับทุกสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในชุมชน รอบคอบคิดให้ถี่ถ้วน ก่อนตัดสินใจเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการทำงาน มีจิตสำนึกในหน้าที่ที่มีความตั้งใจในหน้าที่ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด

๔.๗ แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ด้านวิมังสา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต้องพิจารณาใคร่ครวญ หาเหตุผล แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นไป สร้างเหตุที่ดีของการกระทำ เพื่อให้ประสบความสำเร็จทั้งต่อตนเอง กลุ่มองค์กรและประเทศชาติ การปฏิบัติงานต้องอาศัยทั้งความรู้ความสามารถของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านประจำหมู่บ้าน (อสม.) จะต้องมีการวางแผนมีการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินงาน มีการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกันมีจุดประสงค์เดียวกัน ค่อยคิดค่อยทำอาศัยความร่วมมือจากทุกๆฝ่าย ฝึกฝนทบทวนความรู้ที่ได้รับรู้อยู่ประจำ ฝึกปฏิบัติจนเกิดความชำนาญให้เกิดทักษะ รู้จักวางแผนในการป้องกันก่อนเกิดเหตุร้าย เข้าใจ เข้าถึงและคาดการณ์ไว้ล่วงหน้า

๕. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง ประสิทธิผลการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ผู้บริหารควรคัดเลือกบุคลากรควรเป็นคนที่มีความรู้ ความสามารถ เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)

๒. ผู้บริหารควรมีการประเมินการปฏิบัติงานทุก ๓ เดือน

๓. ผู้บริหารควรกำหนดการเกษียณอายุของอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) อย่างชัดเจน

๕.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปปฏิบัติ

จากผลการวิจัย ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะและด้านวิมังสา พบว่า ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่การปฏิบัติงานก็ยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะในเรื่องงบประมาณในการสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ในการปฏิบัติงานไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงาน และตัวอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เองก็มีบทบาทหน้าที่หลายอย่างที่ควรต้องรับผิดชอบในหมู่บ้าน ดังนั้น องค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลโคกสี ต้องมีการทำงานที่โปร่งใส พร้อมทั้งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุก ๆ ด้าน เพื่อเป็นการพัฒนาองค์กร และเพิ่มศักยภาพประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ทั้งด้านความรู้ ความสามารถของตัวอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นที่ประชาชนในชุมชนยอมรับ พร้อมทั้งนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้มากขึ้น เช่น

๑. ผู้บริหาร ควรจัดหางบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ให้เพียงพอต่อการการปฏิบัติงาน พร้อมทั้งส่งเสริมการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในชุมชน โดยให้ผู้ที่เป็อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ต้องมีใจรัก ใช้ปัญญา เสียสละ อดทน

๒. ผู้บริหารควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการดำเนินงานขององค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)ให้มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องการคัดเลือกบุคคลเข้ามาปฏิบัติงาน โดยนำ

นำหลักอิทธิบาท ๔ เป็นแนวทางในการคัดเลือก กำหนดการเกษียณของอายุอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้ชัดเจน

๓. ผู้บริหารควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารงาน ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๔. ควรนำปัญหาที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาให้มีความชัดเจนมากขึ้น

๕. ในองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ควรมุ่งเน้นและพัฒนาการเรียนรู้แบบบูรณาการตามกระบวนการของอิทธิบาท ๔ ที่ควบคุม ทั้งด้าน กาย และจิตใจ รวมไปถึงสติปัญญา แล้วนำหลักการเหล่านั้นไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ที่จะเกิดประโยชน์แก่ตนเอง องค์กรและสังคม

๖. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและนำหลักอิทธิบาท ๔ หรือหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการทำงาน และการบริหารงานในองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เพื่อให้เกิดประโยชน์ในองค์กรอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ของตนเอง และรักษาความเป็นแบบอย่างทางวัฒนธรรมในการองค์กรที่ดี

๕.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในลักษณะดังต่อไปนี้

๑. ควรศึกษาประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลอื่นเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง

๒. ควรศึกษาการประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ๔ ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลต่างๆ ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ขรവാสาธรรม ๔, พรหมวิหาร ๔, สังคหวัตถุ ๔ ฯลฯ ตามความเหมาะสม เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้

๓. ควรมีศึกษาความสัมพันธ์หลักพุทธธรรมกับประสิทธิผลการปฏิบัติงาน ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๔. ควรมีศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการปฏิบัติงานระหว่างองค์กรเอกชนและองค์กรภาครัฐ การศึกษาแบบคุณภาพและปริมาณด้วย

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๓๙.

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการเบิกจ่ายเงินค่าป่วยการของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พ.ศ. ๒๕๕๒

แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๐) องค์กรบริหารส่วนตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทะเบียนสมาชิก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโคกสี ปี ๒๕๕๘.

อธิปไตยสงฆ์กับความเป็นประชาธิปไตย
Sovereignty of the Ecclesiastical Order and Democratization

สุขวัฒน์ อนันท์จารย์*

๑. ความนำ

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองพบว่า พระมหากษัตริย์มีอำนาจอธิปไตย เพราะประชาชน (นั่นคือในยุคเริ่มต้นการปกครองตามระบบนี้ แต่ระยะหลังๆ กษัตริย์มักยึดเอาอำนาจมาอยู่กับตนเองทั้งหมด) และประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย กษัตริย์เป็นเพียงมหาชนสมมติ กล่าวคือ มหาชนยกขึ้นเพื่อให้ใช้อำนาจ เป็นคนกลางที่จะต้องสร้างแบบฉบับกฎเกณฑ์การอยู่ร่วมกัน ของผู้คนในยุค เริ่มต้นมีรัฐ ตามแนวคิดของปรัชญาการเมืองอินเดีย เป็นผู้นำในทุกๆ ด้าน และการตัดสินใจว่าถูกผิด ดี งาม อาจกล่าวได้ว่าเป็นที่มาของประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน การที่ประชาชนมอบอำนาจอธิปไตยให้แก่ บุคคล ก็ไม่นับว่าเป็นประชาธิปไตยเสมอไป เพราะว่าเป็นระบบจักรพรรดิหรือกษัตริย์เป็น สมบูรณาญาสิทธิราชย์ เนื่องจากอำนาจอธิปไตยใช้ได้โดยสิทธิ์ขาด ประชาชนไม่มีสิทธิ์เข้าไปตรวจสอบ หรือเรียกเอาอำนาจอธิปไตยคืนได้ ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยก็จริง แต่ประชาชนไม่ได้มีส่วนใน การใช้อำนาจอธิปไตย โดยเฉพาะอำนาจการปกครองตนเองกล่าวคืออำนาจนิติบัญญัติ ในคัมภีร์ทาง พระพุทธศาสนาที่ปรากฏในอัครคัมภีร์สุตตร กษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการ ตัดสินปัญหาความขัดแย้งและอ้าง อำนาจบริหาร พร้อมด้วยอำนาจนิติบัญญัติ สั่งให้ออกกฎหมายระเบียบปฏิบัติต่างๆ ภายในรัฐ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ ประชาชนพอใจ จึงมีคำเรียกกษัตริย์ว่า **ราชา**^๑ แต่อำนาจทั้งสามนั้นก็อยู่ในมือของคนๆ เดียว เป็นอย่างนี้ สืบมาจนถึงค่านิยมการปกครองใหม่แบบประชาธิปไตย เข้ามาได้รับความนิยมของประชาคมในโลกยุคเสรี ปัจจุบัน

จากคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาปรากฏว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงอำนาจ (อธิปไตย) ก็คือ พละ หมายถึง กำลัง แสดงถึงลักษณะของผู้มีกำลัง ได้แก่ กำลังคือปัญญาของผู้นำ กำลังคือความเพียรพยายาม ของผู้นำ กำลังคือการทำงานที่ไม่มีโทษของผู้นำ และกำลังคือการสงเคราะห์ช่วยเหลือของผู้นำ^๒ นอกจากนี้ พระพุทธเจ้ายังได้ตรัสถึงกำลังของแต่ละบุคคลไว้ว่า “การร้องไห้ของเด็กถือว่าเป็นการเรียกร้องความสนใจ นับว่าเป็นกำลัง การโกรธหรือร้องอ้อนของผู้หญิงเป็นการเรียกร้องความสนใจนับว่าเป็นกำลัง การมีอาวุธ เป็นการเรียกร้องความสนใจของโจรนับว่าเป็นกำลัง การมีอสรियศเป็นการเรียกร้องความสนใจของ พระราชานับว่าเป็นกำลัง การเพ่งโทษหรือหาเรื่องผู้อื่นเป็นการเรียกร้องความสนใจของคนพาลนับว่าเป็น กำลัง การเป็นคนดีไม่เอาโทษเป็นการเรียกร้องความสนใจของบัณฑิตนับว่าเป็นกำลัง การพิเคราะห์มี วิสัยทัศน์เป็นการเรียกร้องความสนใจของผู้รู้ นับว่าเป็นกำลัง และการมีขันติเมตตาธรรมเป็นการเรียกร้อง ความสนใจของนักบวชนับว่าเป็นกำลัง”^๓ จะเห็นได้ว่า บุคคลผู้มีกำลังที่ทำให้คนอื่นเชื่อ สนใจ และกระทำ ตาม เท่ากับมีอำนาจ กล่าวคือ มีในสิ่งที่คนอื่นไม่มีหรือมีคุณลักษณะพิเศษยิ่งกว่าคนอื่น การใช้อำนาจหาก ตกไปอยู่ในมือของคนดี ก็จะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างมาก ถ้าหากว่าตกไปอยู่ในมือคนชั่วก็จะเป็น พิษร้ายมหันต์เช่นกันขึ้นอยู่กัว่าอำนาจอธิปไตยจะตกไปอยู่กับใคร ดังนั้น หากผู้นำเป็นคนดีมีศีลธรรมก็

* อาจารย์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^๑ ที.ปา. ๑๑/๑๓๑/๘.^๒ อัง.นวก. ๒๓/๕/๔๓๙.^๓ อัง.นวก. ๒๓/๒๗/๒๗๒.

จะทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข หากผู้นำเป็นคนไม่ตีความเลวร้ายก็มีตามมาเช่นกัน ตามหลักพุทธปรัชญา การเมืองการปกครอง การเข้าถึงธรรมาธิปไตยได้ทุกระบบการปกครอง ขึ้นอยู่กับว่าผู้นำที่ใช้อำนาจอธิปไตย ที่รับมาจากประชาชนจะเป็นคนดีหรือคนเลวอย่างไร

๒. อำนาจอธิปไตยสงฆ์กับรัฐ

การแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยออกเป็นสามฝ่าย มีปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เป็นการแบ่งอำนาจมีอยู่ ๒ ระบบ คือระบบสามัคคีธรรม (ประชาธิปไตย) และระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (ราชาธิปไตย) ระบบการปกครองอื่นที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย เป็นที่นิยมกันอย่างมากในยุคนั้น แต่อย่างแรกมีปรากฏเป็นการคานอำนาจระหว่างกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับความปลอดภัยจากรัฐ และควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย ซึ่งประชาชนเป็นผู้บัญญัติ การแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยจะถือว่าเป็นลักษณะประชาธิปไตยไม่ได้ หากแต่เป็นความจำเป็นทางสังคมที่จะต้องมีอยู่ การแบ่งอำนาจเช่นนี้เป็นประชาธิปไตยหรือไม่ จะต้องพิจารณาคุณลักษณะอื่นๆ ประกอบ หากเรานำหลักการปกครองตามแบบประชาธิปไตย เปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์กับหลักการปกครองทางพระพุทธศาสนา ที่พระพุทธเจ้าได้เคยแสดงผลเอาไว้ มีดังนี้

๑. อำนาจนิติบัญญัติ (Legislative Power) อำนาจนิติบัญญัติเป็น ๑ ใน ๓ ของอำนาจหลักด้านการปกครอง ถือได้ว่าเป็นเสาหลักของระบบการปกครอง ที่นิยมใช้กันอยู่ในโลกปัจจุบัน อำนาจนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญได้ระบุถึงเรื่องการใช้อำนาจอธิปไตย ส่วนที่เป็นนิติบัญญัติ โดยมีหน้าที่สำคัญคือมีอำนาจในการออกกฎหมาย หากมองในแง่พระพุทธศาสนา พบว่า พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัย ก็เพื่อบังคับใช้กับสังคมสงฆ์โดยเฉพาะ และมีจุดมุ่งหมายเฉพาะในกลุ่มพระสงฆ์สามเณร เพื่อเป็นเครื่องมือในการเข้าถึงธรรมและความผาสุกความสามัคคี จะนำมาใช้เป็นกฎหมายของสังคมทั่วไปไม่ได้ แต่ก็มีหน้าที่ที่จะต้องให้ชาวบ้านทั่วๆ ไปได้รู้ด้วย เพื่อเป็นการรักษาพระธรรมวินัยช่วยพระสงฆ์ ยิ่งสังคมที่สลับซับซ้อนอย่างไรในปัจจุบัน หากจะนำมาใช้ก็จะต้องตีความหลักการ และเจตนารมณ์ขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะ แต่การพิจารณาเรื่องนี้ก็ทำให้มองเห็นสาระสำคัญหลายอย่าง ดังนี้

๑.๑ วิธีบัญญัติพระวินัย พระพุทธเจ้าจะทรงทำอย่างเปิดเผย ทั้งต่อหน้าคณะสงฆ์เอง ทั้งต่อหน้าวัตถุพยานและบุคคลผู้เกี่ยวข้อง ที่เป็นต้นเหตุให้บัญญัติพระวินัย โดยมีการบัญญัติขึ้นด้วยความเป็นธรรม แต่ก็บัญญัติพระวินัย ไม่ใช่พระสงฆ์บัญญัติขึ้นเอง เว้นแต่จะตีความเอาว่า การบัญญัติต่อหน้าคณะสงฆ์ดังกล่าวนี้ คือพระสงฆ์เป็นผู้บัญญัติเห็นชอบเห็นดีตาม โดยวิธีการแล้วไม่ต่างจากการบัญญัติกฎหมายในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กล่าวคือกษัตริย์เป็นผู้ออกกฎหมาย ชี้ขาดความถูกต้อง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการออกกฎหมาย เช่นเดียวกันกับอำนาจอธิปไตยไม่ได้อยู่ที่พระสงฆ์ และพระสงฆ์ก็ไม่ได้ใช้อำนาจอธิปไตยในการบัญญัติพระวินัย หากนำวิธีการเช่นนี้มาใช้ในสังคมปัจจุบัน ก็ไม่เข้าข่ายความเป็นประชาธิปไตย กล่าวคือไม่เป็นลักษณะแบบประชาชนปกครองตนเอง

๑.๒ ความเชื่อถือในการบัญญัติวินัย การเชื่อว่าพระวินัยเป็นสิ่งดีมีความชอบธรรม เป็นการมองตามหลักพุทธปรัชญา กล่าวคือมีความเข้าใจธรรมชาติของชีวิต จุดหมายในการสนับสนุนการดำเนินชีวิต และถือว่าพระพุทธเจ้าเป็นผู้ตรัสรู้เอง มีพระเมตตาคุณ พระปัญญาคุณ และพระบริสุทธิ์คุณ เป็นธรรมราชาองค์แรกในหมู่พระสงฆ์ พระวินัยที่ทรงบัญญัติจึงเป็นความชอบธรรม จึงมีความเชื่อมั่นในผู้บัญญัติพระวินัย คงไม่อาจจะนำไปเปรียบกับการใช้อำนาจนิติบัญญัติในระบบประชาธิปไตยได้ เพราะในระบบการปกครองในปัจจุบันประชาชนจะต้องรักษาอำนาจอธิปไตยไว้ เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง แต่ในความเชื่อมั่น มักจะไม่มั่นใจ ไม่ไว้วางใจ เพราะกลัวว่ารัฐจะเบียดเบียน การออกกฎหมายมา

ก็เพื่อคุ้มครองตนเองจากการใช้ระบบดังกล่าว ผู้ปกครองอาจไม่เป็นธรรมได้ แต่พระพุทธเจ้ามีความเป็นธรรม กษัตริย์จึงใช้วิธีสร้างธรรมราชาขึ้นในปัจจุบัน เพื่อให้ตนเกิดความชอบธรรมเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพศรัทธา ตามลักษณะคุณสมบัติของพระพุทธเจ้า ประชาชนไม่ค่อยไว้วางใจใครที่ออกกฎหมาย จึงป้องกันตนเองตามวิธีนิติบัญญัติในระบบประชาธิปไตย

๑.๓ การบังคับใช้วินัยบัญญัติ พระวินัยใช้กับพระภิกษุทุกรูปอย่างเสมอกัน ทำให้เกิดความเสมอภาคที่บังคับใช้พระธรรมวินัยเท่าเทียมกัน ก็มีลักษณะคล้ายกับหลักประชาธิปไตย นับว่ามีความสำคัญสำหรับสังคมสมัยพุทธกาล เพราะผู้ที่เข้ามาบวชมาจากวาระที่แตกต่างกัน คือพราหมณ์ กษัตริย์ ไวยาณะ และศูทร ซึ่งมีธรรมเนียมและวิถีประเพณีปฏิบัติต่างตระกูลกัน จำเป็นต้องให้ละเว้นสิ่งเดียวกัน และกระทำในสิ่งที่มีพุทธานุญาตเหมือนกัน ไม่เช่นนั้นอาจจะเกิดการดูถูกดูหมิ่นกันเองและจากคนภายนอก เมื่อหลักการนี้ขยายไปถึงพุทธบริษัท ก็เกิดเป็นแบบลักษณะสังคมพุทธ เป็นค่านิยมทางสังคมที่ยอมรับความเสมอภาค ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมได้ ถือว่าเป็นหลักความยุติธรรมและความเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทำให้บุคคลเท่าเทียมกัน แต่หากผู้ปกครองไม่มีคุณธรรมก็จะบังคับใช้กฎหมายไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งแตกต่างจากพระพุทธเจ้าที่มีคุณธรรมเสมอ

๒. อำนาจบริหาร (Executive Power) อำนาจตามรัฐธรรมนูญแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ ตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อรัฐสภา ส่วนอำนาจบริหารของคณะสงฆ์ พระพุทธเจ้าทรงวางหลักเอาไว้ ในยุคเริ่มต้นพระองค์ทรงปกครองพระสงฆ์เอง ลักษณะเช่นนี้นับว่าขัดกับหลักประชาธิปไตย ซึ่งต้องแยกฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหารออกจากฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อให้มีการคานอำนาจกัน จะไม่ได้ใช้อำนาจกฎหมายมาข่มเหงประชาชนก็เช่นเดียวกับเรื่องอำนาจนิติบัญญัติ คือพระพุทธเจ้าเป็นผู้ยึดธรรมตามหลักการนี้ เป็นไปไม่ได้ที่จะทรงใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม แต่ถ้าผู้ปกครองไม่ตั้งอยู่ในธรรม หรือผู้ปกครองใช้คุณธรรมไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสภาพจริงในปัจจุบัน ก็จะทำให้สังคมเกิดความขัดแย้ง การแยกอำนาจการปกครองออกจากอำนาจนิติบัญญัติ จะทำให้ประชาชนรู้สึกปลอดภัยกว่า จะเห็นได้ว่า คริสต์ศาสนาสมัยกลางที่อาศัยธรรมมีคัมภีร์ไบเบิลและพระเจ้าเป็นหลักปกครอง แต่การยึดมั่นในศรัทธาของตน ทำให้เกิดการทำร้ายผู้ที่มีความเห็นแตกต่างเช่นกัน หากเปรียบเทียบอำนาจอธิปไตยการบริหาร ระหว่างแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับหลักประชาธิปไตย ได้ดังนี้

๒.๑ สถานการณ์เปลี่ยนไปหลักการบริหารก็เปลี่ยนตาม พระพุทธเจ้าทรงเห็นความเปลี่ยนแปลงการอธิบายหลักการทางการเมืองก็เช่นกัน อย่างเช่นการกำเนิดรัฐกัทรังแสดงให้เห็นว่า รัฐค่อยๆ วิวัฒนาการขึ้นตามธรรมชาติ จากไม่มีครอบครัวก็มีครอบครัวจนกลายเป็นชุมชนใหญ่ เมื่ออยู่รวมกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ก็เกิดความขัดแย้งกัน แล้วก็เกิดมีผู้ปกครองที่มหาชนสมมติขึ้น การปกครองสงฆ์ก็เปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติ ตามความเจริญขึ้นทุกระยะของคณะสงฆ์ เริ่มตั้งแต่ทรงตั้งพระสาวกขึ้นแบ่งเบาภาระ อนุญาตให้พระสาวกให้อุปสมบทแทนพระองค์ได้ อนุญาตให้พระสงฆ์ทำกิจกรรมสำคัญ เช่น อุปสมบท กรานกฐิน กำหนดเขตสีมา การระงับอธิกรณ์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นต้น และยังทรงกำหนดที่ประชุมสงฆ์ ให้มีขนาดแตกต่างกันตามสภาพความจำเป็น พระพุทธเจ้าทรงเห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นสังฆธรรม และพร้อมที่จะเปลี่ยนกฎเกณฑ์ให้ทันกับสถานการณ์ เพราะพระพุทธเจ้าไม่ได้เปลี่ยนแปลงจนเป็นการทำลายหลักธรรม หากแต่เปลี่ยนเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการเข้าถึงหลักธรรม ส่วนคนที่ยังด้อยปัญญาและยังมีกิเลสตัณหาจะเปลี่ยน ตามความเห็นของตน มากกว่าจะทำเพื่อหลักธรรม

๒.๒ การบริหารตามหลักประชาธิปไตย การบริหารที่ได้รับความนิยมสูงสุดที่มักกล่าวอ้างกันว่าเป็นลักษณะประชาธิปไตย จะเป็นวิธีการที่ให้ได้ตามตามมติโดยอาศัยการประชุม ก็คือสังฆกรรม เป็นกิจที่พึงทำโดยที่ประชุมสงฆ์มี ๔ คือ ๑.อปโลกนกรรม ๒.ญัตติกรรม ๓.ญัตติทุติยกรรม และ ๔.ญัตติจตุตถกรรม มีการกำหนดองค์ประชุมว่าสังฆกรรมใดประกอบด้วยพระภิกษุที่รูป สถานที่ประชุม (สีมา) การยอมรับสิทธิที่เท่าเทียมกันของผู้เข้าประชุม และมติเอกฉันท์ เว้นแต่บางกรณี เช่น การระงับอธิกรณ์ หากมีความเห็นแตกต่างกันก็ให้อาเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ในการหามติร่วมกัน เป็นต้น

การที่ถือว่าพระพุทธศาสนาเป็นประชาธิปไตย ยิ่งกว่าความเป็นประชาธิปไตยที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน (เพราะเป็นธรรมาธิปไตยนั่นเอง) เพราะถือเสียงเอกฉันท์ไม่ใช่ถือเสียงข้างมาก ที่ยังไม่ขาดความเป็นเหตุเป็นผล การถือเสียงเอกฉันท์แสดงว่าต้องยึดหลักการที่ตายตัว เป็นหลักการแห่งความถูกต้องดีงาม และเหมาะสม หากเป็นเรื่องความเห็นจะหาเสียงเอกฉันท์ได้ยาก จะต้องใช้เสียงส่วนใหญ่ในการลงมติพบว่า กิจกรรมของสงฆ์ก็มีหลักธรรมที่ชัดเจน เป็นหลักความถูกต้องตามหลักธรรม ไม่ใช่เรื่องความเห็นเฉพาะตัว ดังนั้น อะไรที่คณะสงฆ์ควรเห็นว่าถูก ถ้ามีผู้ค้านแสดงว่ายังไม่ถูก จะต้องพิจารณากันใหม่ เมื่อเห็นชอบแล้วก็ควรมีความเห็นที่ตรงกัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเข้าถึงการบริหารที่เรียกว่า **ธรรมาธิปไตย** จุดหมายคือมีธรรมที่กำหนดไว้ตายตัวเป็นเครื่องตัดสิน ระบบการปกครองเป็นธรรมาธิปไตยได้เพราะมีความชอบธรรม

๓. อำนาจตุลาการ (judicial power) อำนาจตุลาการตามรัฐธรรมนูญของไทยทุกฉบับ จะระบุถึงการใช้อำนาจตุลาการ และในการใช้อำนาจตามพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ โดยจะทรงใช้อำนาจผ่านทางศาลยุติธรรม ส่วนผู้พิพากษาและตุลาการ มีอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย โดยที่ฝ่ายบริหารจะเข้าไปมีอำนาจเหนือฝ่ายตุลาการไม่ได้^๒ อำนาจตุลาการในระบบประชาธิปไตย เป็นอำนาจที่แยกออกมาจากนิติบัญญัติและบริหาร ก็เพื่อให้ประชาชนสามารถรักษาสีทิสเสรีภาพของตนได้ ในกรณีที่รัฐบาลหรือฝ่ายบริหาร ไม่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ก็จะกดขี่ประชาชนโดยไม่ชอบธรรมได้ เพราะฝ่ายบริหารมักจะตีความกฎหมายเข้าข้างตัวเอง อำนาจดังกล่าวนี้จะเอาไปเปรียบกับการระงับอธิกรณ์ในสังฆมณฑลไม่ได้ เพราะสังฆมณฑลมีขอบเขตแคบกว่า และการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ก็ไม่มีอะไรซับซ้อน เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไป พระสงฆ์มียศศักดิ์ มีทรัพย์สินและผลประโยชน์ทำให้เกิดความไม่เต็มใจขึ้นในวงการสงฆ์ การบังคับใช้ธรรมวินัยอาจจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร ผู้ปกครองคณะสงฆ์ไม่สามารถจัดการเรื่องราวได้ทั่วถึง เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องเพศ และบางครั้งขาดการเอาใจใส่กับปัญหา หากเปรียบเทียบอธิปไตยการบริหาร ระหว่างแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับหลักประชาธิปไตย ดังนี้

๓.๑ การใช้อำนาจศาลในการปกครองคณะสงฆ์ สังฆมณฑลมีวิธีระงับอธิกรณ์เหมือนกับศาล มีลำดับขั้นตอนการพิจารณาตามลำดับชั้นอำนาจการปกครอง ตามพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ (ศาลของรัฐมีศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา) การที่มีศาล ๓ ชั้นไม่ใช่เครื่องแสดงว่าเป็นศาลแบบประชาธิปไตย ศาลในระบบประชาธิปไตยมีความหมายเฉพาะต่างจากศาลในระบบอื่นๆ ศาลในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ระบบเบ็ดเตล็ด และระบบคอมมิวนิสต์ เป็นเพียงองค์กรหนึ่งของฝ่ายบริหาร อยู่นอกระบบอำนาจของฝ่ายบริหาร ส่วนศาลในระบบประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจตุลาการ ไม่ได้อยู่ใต้อำนาจฝ่ายบริหาร เพราะระบบการแยกอำนาจของระบบประชาธิปไตย มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันไม่ให้

^๒ สุริยา บุญเลิศ, “อำนาจอธิปไตย”, ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๗, < <http://suriyaboonlert.blogspot.com/> > (29 May 2015).

ฝ่ายบริหารหรือรัฐ ที่มีอำนาจในการบริหารใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงประชาชน ในระบบอื่นๆ ศาลอาจป้องกัน การข่มเหงกันเองระหว่างประชาชน แต่ป้องกันรัฐข่มเหงประชาชนไม่ได้

อำนาจตุลาการในพระพุทธศาสนา มีลักษณะเป็นการรักษาระเบียบและสังคมของสงฆ์มากกว่า ที่ จะเน้นที่ตัวบุคคล แต่อำนาจตุลาการฝ่ายโลกมีไว้เพื่อรักษาสังคม เป็นการคุ้มครองบุคคลให้อยู่เย็นเป็นสุข อำนาจตุลาการในพระพุทธศาสนาทำให้พระเป็นพระเหมือนกันหมด แต่อำนาจตุลาการทางโลกพยายาม ใ้คนรักษาความเป็นตัวของตัวเองมีสิทธิเสรีภาพ

การที่สังคมสงฆ์มีสภาไม่ใช่เป็นเครื่องแสดงความเป็นประชาธิปไตย เพราะไม่ใช่สภาจากการ เลือกตั้งโดยประชาชน สภาในระบบอื่นที่ไม่ใช่ประชาธิปไตย มีการใช้เสียงข้างมากหรือเสียงเอกฉันท์ก็มี ในระบบการปกครองเผด็จการ เสียงข้างมากในสภาจะถือเป็นเสียงของประชาชน เมื่อสภามาจากการ เลือกตั้งโดยประชาชน การมีกระบวนการพิจารณาความและตัดสินความ ในองค์กรสงฆ์ก็ไม่ใช่เครื่องแสดง ว่า มีศาลแบบประชาธิปไตย แต่เป็นศาลแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์หรือแบบเผด็จการ

๓.๒ ระบบตุลาการสงฆ์เทียบเท่าวินัยข้าราชการพลเรือน คณะสงฆ์ไทยหากนำไปเปรียบกับ ระบบประเทศไทย ฝ่ายสงฆ์มีพระสังฆราชเป็นประมุข มีมหาเถรสมาคมเป็นคณะรัฐมนตรี มีพระวินัยเป็น กฎหมาย คณะกรรมการวินัยฉัยอธิกรณ์เป็นศาล คณะสงฆ์อยู่ภายใต้กฎหมายไทย รัฐให้อิสระภาพแก่คณะ สงฆ์ในการบริหารปกครอง แต่ไม่ให้คณะสงฆ์แยกเป็นอิสระแบ่งแยกรัฐต่างหาก ระบบตุลาการของคณะ สงฆ์ หากจะเทียบน่าจะเทียบเท่ากับข้าราชการพลเรือน มีกฎหมายเฉพาะควบคุมองค์กร ข้าราชการพลเรือน เป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหาร ข้าราชการมีวินัยเป็นหลักปฏิบัติ เมื่อทำผิดวินัยก็มีระเบียบให้แต่งตั้ง คณะกรรมการขึ้นสอบสวน ตัดสินและลงโทษ ทั้งหมดเป็นกระบวนการของฝ่ายบริหาร แต่คณะกรรมการ ดังกล่าวก็ไม่ใช่ศาล เป็นแต่เพียงผู้รับมอบหน้าที่ให้ดำเนินการไปตามระเบียบ หากการตัดสินไม่เป็นที่พอใจ อาจจะทำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลได้

การปกครองสงฆ์ก็เป็นส่วนหนึ่งของอำนาจบริหาร พระวินัยเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ เมื่อ เกิดอธิกรณ์ผู้ที่รับมอบหน้าที่ให้สอบสวนและวินิจฉัย ทำหน้าที่ตามระเบียบการปกครอง เป็นเรื่องฝ่าย บริหารไม่ใช่เป็นอำนาจตุลาการ การปกครองคณะสงฆ์ไม่ปรากฏมีศาลสงฆ์ เรื่องวินัยฉัยถ้าเข้าไปเกี่ยวข้องกับ กฎหมายบ้านเมือง ก็ต้องไปสิ้นสุดกันที่ศาลตามระบบประชาธิปไตย เป็นหน้าที่ฝ่ายตุลาการของรัฐ พระสงฆ์สามเณรทำผิดอาญาแผ่นดินก็ต้องไปขึ้นศาลรัฐ เหมือนข้าราชการทำผิดคดีอาญา แม้จะสอบสวน วินัยแล้วก็ต้องขึ้นศาล

จะเห็นได้ว่า มีการสร้างวาทกรรมหนึ่งในวงการสงฆ์ปัจจุบันว่า ศาลสงฆ์^๓ แท้จริงแล้วไม่ใช่ศาล ยังมีผู้เรียกว่า ศาลทางธรรม คำนี้ก็ไม่ใช่อีกเช่นกัน เมื่อไม่ใช่ศาลก็ไม่ใช่ศาลทางธรรม เป็นเพียงกรรมการ ตรวจสอบวินัยพระสงฆ์ หรือเป็นเพียงสร้างคำขึ้นมา เพื่อสื่อความหมายเทียบให้เข้าใจง่าย ตามระบบศาล ตุลาการ

๓.๓ แนวคิดแบบศาลในพระพุทธศาสนา ในสมัยพุทธกาลเมื่อพระพุทธเจ้าทรงระงับอธิกรณ์ก็ไม่ได้ ทรงอ้างว่าเป็นศาล แต่ทรงตัดสินผิดถูกได้เลย ครั้นพระสงฆ์มีมากเข้าก็ทรงมอบอำนาจต่างๆ ให้ แต่ พระสงฆ์ในสมัยนั้นก็ขึ้นพระอริยสงฆ์ไม่ใช่สมมติสงฆ์เช่นปัจจุบัน การตัดสินจึงไม่มีโลภะ โทสะ โมหะ ผิด กับสมมติสงฆ์สมัยปัจจุบันนี้ ที่ให้ความสำคัญพระธรรมวินัยน้อยไป

^๓ MGR Online, “ตำนานความขัดแย้ง 3 ยุควงการสงฆ์ “เงิน-อำนาจ-บารมี” เหนือพระธรรมวินัย!”, ๓๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘, < <http://m.manager.co.th/> > (27 February 2016)

สมัยพระพุทธเจ้าทรงกระทำอย่างเปิดเผย ทรงฟังเสียงของประชาชนเป็นหลักในการตัดสินใจ หากประชาชนกล่าวติเตียนก็ทรงบัญญัติเป็นพระวินัย วินิจฉัยอย่างไรก็ทรงอธิบายอย่างแจ่มแจ้ง ทรงแสดงความบริสุทธิ์ของสังคัมสงฆ์ให้ประชาชนประจักษ์สิ้นสงสัย และนับถืออย่างสบายใจ ยึดความถูกต้องดีงาม และเหมาะสม

กระบวนการสอบอธิกรณ์เป็นกฎหมาย ซึ่งออกมามีผลบังคับใช้เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๑ คือกฎหมายเถรสมาคมฉบับที่ ๑๑ ข้อที่ ๑ ว่าด้วยการลงนิคหกรรมคือการลงโทษพระที่ทำผิดวินัยเมื่อว่าโดยลักษณะแล้วก็เหมือนกับระเบียบข้าราชการพลเรือน ซึ่งมีข้อกำหนดให้แต่งตั้งคณะบุคคลขึ้นเป็นกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริง เมื่อมีข้อกล่าวหาว่าข้าราชการทำผิดวินัย คือเป็นหน่วยงานในฝ่ายบริหารไม่ใช่ฝ่ายตุลาการ แต่เท่าที่ปรากฏในทางปฏิบัติ ระเบียบข้าราชการพลเรือนยังให้มีการอุทธรณ์ เพื่อเปลี่ยนตัวกรรมการผู้สอบสวนได้ ถ้าเห็นว่าจะไม่ให้ความยุติธรรมด้วยเหตุบางประการ เช่น เป็นศัตรูกับผู้ถูกกล่าวหา หรือเป็นฝ่ายเดียวกับผู้กล่าวหา แต่กรรมการสอบอธิกรณ์พระสงฆ์นั้น บางทีก็เป็นผู้ใกล้ชิดพระที่ถูกกล่าวหา เป็นเจ้าอาวาสแล้วก็อาจเป็นเจ้าคณะอำเภอ ซึ่งดูแลความประพฤติของพระสงฆ์เหนือขึ้นไป บางทีก็เป็นกรรมการมหาเถรสมาคมเป็นผู้วินิจฉัยผลในขั้นสุดท้ายด้วย เป็นต้น

การปกครองคณะสงฆ์เป็นประชาธิปไตยบางส่วน

จะเห็นได้ว่า การระงับอธิกรณ์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นการใช้อำนาจตุลาการแบบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะพิจารณาจากอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ พระพุทธศาสนาไม่เข้าช่วยประชาธิปไตยทั้งหมด หากวิเคราะห์ให้ดีเข้าช่วยได้เป็นบางส่วน หากพิจารณาโครงสร้างภาพรวมทั้งหมด หรือหากพิจารณาลักษณะย่อยเพียงจุดใดจุดหนึ่ง มีความเป็นประชาธิปไตยได้ โครงสร้างการบริหารทางพระพุทธศาสนา มีการแนะนำให้พุทธศาสนิกชนที่มีตำแหน่งทางการเมืองเป็นคนดี เช่น หลักทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหวัตถุ เป็นต้น ทำให้เป็นพระราชาที่ดี ทำให้เป็นศูนย์กลางกุศลกรรมบถคือการทำความดี เมื่อบริหารได้ตามหลักการดังกล่าวนี้ ประชาชนก็จะอยู่เย็นเป็นสุขได้ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญและคล้อยตามบ้านเมืองที่เรียกว่า “ราชานัง อนุวัตติตุง”

อาจเป็นเพราะว่า สถานการณ์แต่ละยุคสมัยต่างกัน ผู้คนมีพัฒนาการทางการเมืองการปกครองต่างจากสมัยปัจจุบัน สมัยก่อนสังคมเหมาะกับการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่ปัจจุบันสังคมมีความเหมาะสมกับการปกครองแบบประชาธิปไตย ที่สำคัญพบว่า พระพุทธเจ้าไม่ได้มุ่งสอนปรัชญาการเมือง แต่มุ่งสร้างสังคัมสงฆ์ให้เป็นปึกแผ่นต่างจากสังคัมของพราหมณ์ และสิ่งที่ทรงทำสำเร็จผลในตัวเอง หากจะขยายการปกครองนี้ไปสู่สังคม ก็ต้องปรับและเลือกหลักการเฉพาะบางข้อมาปรับใช้ให้เหมาะสม ระบบทั้งสองเกิดจากสภาพแวดล้อมต่างกัน มีแนวคิดและจุดมุ่งหมายต่างกัน และที่จริงแล้วประชาธิปไตยก็มีหลากหลายและยังมีข้อบกพร่อง อย่างที่ปรากฏตามการนำไปใช้ของแต่ละพื้นที่ จะเห็นได้จากความเป็นประชาธิปไตยในแต่ละประเทศที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้นำที่ใช้ อย่างไรก็ตามเท่าที่พบมักเอื้อต่อกลุ่มผู้นามากกว่า

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางพระพุทธศาสนาพบว่า พระพุทธเจ้ามักสอนผู้ปกครองให้ปกครองโดยธรรม เป็นอยู่ด้วยธรรม ใช้ธรรมตัดสิน และบริหารรัฐด้วยธรรม พระองค์ไม่ได้เข้าไปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบ หรือแม้แต่ตัวผู้ปกครอง แต่พระองค์ทรงสอนหลักธรรม (หลักการ แนวปฏิบัติ) ให้เหมาะสมกับผู้ปกครอง และประชาชนตามความเหมาะสมกับรูปแบบ หรือระบบการปกครองที่เขาเป็นอยู่ ดังนั้น คำสอนเกี่ยวกับการปกครองรัฐในพระพุทธศาสนา จึงสามารถใช้ได้กับทุกระบบ โดยเฉพาะระบบประชาธิปไตย นับว่าเป็นส่วนสำคัญในการปกครองรัฐ ในการแสดงธรรมพระพุทธเจ้าจะ

ทรงพิจารณาถึงตัวบุคคล เวลา โอกาส สถานที่ การตรัสให้เหมาะสม และตรงตามจริตผู้ฟังเสมอ ดังนั้น การที่จะศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าในรูปแบบเกี่ยวกับคำสอนการปกครอง ต้องมีความเข้าใจสถานการณ์ในสมัยนั้นประกอบด้วย จึงจะสามารถเข้าใจถึงสภาพความเป็นจริง^๔

บทสรุป

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาพบว่า หลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้แล้วออกประกาศศาสนาในระยะแรกๆ มีพระภิกษุขี้ยังน้อยอยู่ พระองค์ทรงปกครองด้วยพระองค์เองโดยหลักธรรมาธิปไตย การปกครองคณะสงฆ์ทรงปฏิบัติภารกิจ ๓ ประการในการปกครอง หากนำมาเปรียบเทียบกับลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยจะได้ ดังนี้

๑. ทรงแสดงธรรม บัญญัติพระวินัย = นิติบัญญัติ
๒. ทรงปกครองภิกษุสงฆ์ = บริหาร
๓. ทรงวินิจฉัยอธิกรณ์ = ตุลาการ

ในเวลาต่อมาเมื่อพระสงฆ์มากขึ้น ออกไปประกาศพระพุทธศาสนาทั้งที่ใกล้และไกล พระสงฆ์ที่อยู่ไกลออกไปก็ปกครองหมู่คณะกันเอง จึงมีพุทธาณุญาตให้ทำการบรรพชาอุปสมบทแก่ชาวบ้านได้ ก็มีระบบการปกครองแบบพระอุปชฌาย์กับสิทธิวิฑาริกขึ้น (นอกเหนือจากที่พระพุทธองค์ทรงปฏิบัติอยู่) พระพุทธเจ้าได้แต่งตั้งพระอัครสาวกขวาและซ้ายขึ้น พระองค์ทรงอยู่ในฐานะพระธรรมราชา มีพระสารีบุตรเป็นพระธรรมเสนาบดีฝ่ายขวาและพระโมคคัลลานะฝ่ายซ้าย และพระเถระบางรูปที่ทรงมอบหมายภารกิจให้ช่วยปกครองสงฆ์ และปฏิบัติศาสนกิจอื่นๆ ที่มีความเหมาะสมกับคณะสงฆ์

จะเห็นได้ว่า ในสมัยแรกๆ พระพุทธเจ้าบริหารจัดการเองทั้งหมด อยู่ต่อมาเมื่อมีพระสงฆ์สามเณรมากขึ้น จึงได้มอบหมายให้พระสงฆ์บริหารจัดการกันเอง แต่ยังมียึดความถูกต้องตามทัศนะของพระพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้ขาด หลังจากพระพุทธเจ้าเข้าสู่นิพพานแล้ว พระองค์ก็ได้มอบอำนาจการตัดสินความถูกต้องไว้ที่พระธรรมวินัย ดังพระพุทธพจน์ตอนหนึ่งว่า “อานนท์ ! ธรรมกัติ วินัยกัติ ที่เราแสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่พวกเธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอทั้งหลายหลังจากเราล่วงไปแล้ว”^๕

หากกล่าวถึงการปกครองของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน มีความแตกต่างจากสมัยก่อนค่อนข้างมาก เพราะได้อนุวัตตามระบบการปกครองของรัฐ คณะสงฆ์ในประเทศไทยก็ได้ปรับไปตามระบบการเมืองการปกครองของรัฐไทย จึงปรากฏมีพระราชบัญญัติการปกครองของคณะสงฆ์ไทยขึ้น ในสมัยรัชการที่ ๕ ตามอำนาจที่ยากให้เป็นไปตามความต้องการของรัฐ อำนาจการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์แบ่งออกเป็น ๓ ฝ่าย เพื่อการถ่วงดุลอำนาจตามแบบอย่างการปกครองฝ่ายบ้านเมือง ดังนี้^๖

๑. อำนาจนิติบัญญัติ เรียกว่า สังฆานัติ ที่มีองค์กรเรียกว่า สังฆสภา
๒. อำนาจบริหารคณะสงฆ์ ที่มีองค์กรเรียกว่า คณะสังฆมนตรี
๓. อำนาจตุลาการ หรืออำนาจวินิจฉัยอธิกรณ์เรียกว่า คณะวินัยธร

^๔ พระธรรมมุนญ ฐมธโร (หอมไม่วาย), “ประชาธิปไตยในมโนทัศน์ของพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ ศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐, หน้า ๗๖.

^๕ ม. ม. ๑๓ / ๔๒๗ / ๔๖๓.

^๖ สุदारัตน์ พวงทอง, “ความรู้ของพระนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน : เกี่ยวกับพระราชบัญญัติ พ.ศ.๒๕๐๐ ฉบับแก้ไข พ.ศ.๒๕๓๕”, สารนิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๕๐, หน้า ๑๓, ๒๖.

ทั้ง ๓ อารมณ์ที่นำมาเปรียบเทียบกันเป็นระบบที่เกิดขึ้นมาใหม่ ที่พยายามจะบัญญัติคำศัพท์ขึ้นมาใช้ใหม่ แต่อยู่บนรากฐานความหมายเดิม หรือตามเจตนารมณ์ของพระธรรมวินัย เพื่ออนุวัตรให้เข้ากับระบบการปกครองที่นิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน แต่เจตนารมณ์ของพระพุทธเจ้าจริงๆ ก็คือพระธรรมวินัย หากพระสงฆ์สามเณรยึดตามหลักพระธรรมวินัย สังคมสงฆ์ก็จะอยู่เย็นเป็นปกติสุข แต่ที่ผิดปกติสุขเป็นปัญหาสะท้อนออกมาสู่โลกภายนอก เป็นเพราะพระสงฆ์ไม่ยึดตามหลักพระธรรมวินัย และชาวบ้านอยากได้อะไรบางอย่างจากคณะสงฆ์ที่เท่านั้นเอง

บรรณานุกรม

ก. เอกสารปฐมภูมิ : (Primary Sources)

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. เล่มที่ ๒๒ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มหามกุฏราชวิทยาลัย, มูลนิธิ. **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. เล่มที่ ๑๑, ๑๓ กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ : (Secondary Sources)

๑. หนังสือภาษาไทยทั่วไป

กฎหมายธรรมนูญ ฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๒๑) ว่าด้วยการลงนิตกกรรม ประกาศในคณะสงฆ์ เล่ม ๖๖ ตอนพิเศษ วันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๒๑.

กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย, **ศาสนศึกษา**. กรุงเทพฯ : (ไม่ปรากฏสถานที่โรงพิมพ์), ๒๕๕๐.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖.

๒. วิทยานิพนธ์/วิจัย : (Thesis/Research)

ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์, “การศึกษาวิเคราะห์การเมืองในคัมภีร์พระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสดมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระธรรมนุญ ธมมธโร (หอมไม่วาย), “ประชาธิปไตยในมนต์ของพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสดมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

วุฒินันท์ กันทะเตียน, “พระสงฆ์กับการเมือง : แนวคิดและบทบาทในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสดมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑.

สุदारัตน์ พวงทอง, “ ความรู้ของพระนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน : เกี่ยวกับพระราชบัญญัติ พ.ศ.๒๕๐๐ ฉบับแก้ไข พ.ศ.๒๕๓๕ ”, สารนิพนธ์ศาสนศาสดมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแก้ง
สนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

**Factors related To The efficiency Of The Sangha Administration Of The Sangha
In Kaengsanamng District, Nakhonratchachima Province**

พระมหาอุเทน มหาปัญญา/กวดนอก*

ผศ.ดร. ชาญชัย ฮวดศรี.ต.ดร. วสันต์ ศรีสะอาด**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาระดับความรู้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ๒) ศึกษาระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ๓) ศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ และ ๔) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑๔๐ รูป ได้ค่าความเชื่อมั่น สถิติวิเคราะห์ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าสถิติสัมพันธ์แบบเพียร์สันสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึกได้แก่พระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๕ รูป

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ระดับความรู้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความรู้ที่ปรากฏชัดเจน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ และด้านความรู้เฉพาะตัว โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับ

๒) ระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านนิสสัยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖ ด้านจักขุมา มีวิสัยทัศน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ และด้านวิรุโร มีการจัดการดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับ

๓) ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ ด้านการสาธารณูปการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ ด้านการเผยแผ่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ด้านการศาสนศึกษา มี

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ และด้านการศึกษาสงเคราะห์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับ

๔) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารจัดการสงฆ์ค่าสถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) พบว่า ระดับความรู้โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ ๐.๖๕๙ และ ภาวะผู้นำโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารจัดการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก่งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๒๗

คำสำคัญ ประสิทธิภาพ, กิจการคณะสงฆ์, พระสังฆาธิการ

Abstract

The aims of this research were 1) to study the knowledge levels of Sangha administration of the Sangha administrators, 2) to study levels of leadership of Sangha administration of the Sangha administrators, 3) to study the efficiency of Sangha administration of the Sangha administrators and 4) to study the factors related to the efficiency of Sangha administration of the Sangha administrators in KaengSanamnangdistrict, Nakhonratchasima province. This study employed mixed research methodology. For quantitative research, a questionnaire with both open-ended and close-ended questions was used in data collection from 140 monks in the studied district. The statistics used in data analysis were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation and Pearson Product Moment Correlation Coefficient. For qualitative research, the documentary research was used and in-depth interview was operated with 5 key informants in the district.

The research results were as follows:

1) The knowledge levels of Sangha administration of the Sangha administrators in the district in overall was at a high level. Based on each aspect consideration, it was found that the aspect of clear knowledge achieved the highest score and the least was the aspect of individual knowledge.

2) The leadership of Sangha administration of the Sangha administrators in the studied district in overall was at a high level. From each aspect consideration, the aspect of good relationship (Pāli: nissayasampanno) was at the highest level, followed by the aspect of vision (Pāli: cakkhumā) and the least was the aspect of good management (Pāli: vidhūro).

3) The efficiency of Sangha administration of the Sangha administrators in the district in overall was at a high level. Based on each aspect consideration, it was found that the aspect of governance was at the highest level, followed by the aspects of building and reconstruction of public building, Buddhism dissemination, religious study, public assistance and educational assistance.

4) According to the study of Pearson Product Moment Correlation Coefficient values, it was indicated that the overall knowledge level showed its positive relation to the efficiency of Sangha administration of the Sangha administrators in the district with the statistical significance level at .01 ($r = 0.659$) and the overall leadership

showed its positive relation to the efficiency of the Sangha administration of the Sangha administrators in the district with the statistical significance level at 0.01 ($r = 0.727$).

Keywords: Efficiency, Sangha Administration, Sangha Administrators

๑. บทนำ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงวางหลักเกณฑ์ในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์โดยพระพุทธองค์ได้ประทานโอวาทและวางกติกากฎเกณฑ์โดยให้ยึดถือพระธรรมวินัยไว้เป็นหลักในการบริหาร

การบริหารคณะสงฆ์จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญเพราะหากมีระบบบริหารจัดการที่ดีศาสนาก็มีความเจริญรุ่งเรืองการบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีรูปแบบและวิธีการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับงานมอบอำนาจกระจายอำนาจงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่างๆรับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตนและพัฒนาการในด้านต่างๆเพราะการบริหารคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องเมื่อมีอิทธิพลเกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์ในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์การบริหารคณะสงฆ์จึงถือเป็นหัวใจหลักในการบริหารกิจการของคณะสงฆ์คือด้านการปกครองด้านการศึกษาด้านการเผยแผ่ด้านสาธารณูปการด้านการศึกษาสงเคราะห์และด้านสาธารณสงเคราะห์ให้สอดคล้องตามพระธรรมวินัย กฎหมายกฎหมายอาญาธรรมนูญข้อบังคับหรือระเบียบมหาเถรสมาคมมติและพระราชบัญญัติของสมเด็จพระสังฆราช^๑

อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ในปัจจุบันมีเพิ่มมากขึ้น มีสภาพปัญหาที่ทำให้แบ่งเขตการปกครองทางคณะสงฆ์ เป็น ๖ ตำบล มีวัดและที่พักสงฆ์ในเขตปกครอง จำนวน ๕๔ วัด พระสงฆ์ทั้งหมดจำนวน ๒๑๖ รูป^๒ พระสังฆาธิการต้องเร่งปรับการทำงานเชิงรุกและกระตุ้นงานคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิผลมากขึ้น พระสังฆาธิการอาจไม่มีเวลาทั่วถึงในการดูแลสอดส่องหรือบริหารกิจการคณะสงฆ์ย่อมส่งผลกระทบต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้ รวมทั้งอาจขาดแผนการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน และ ขาดการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้งในส่วนที่เป็นพระธรรมวินัย และกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับ ประกาศของมหาเถรสมาคม และพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชเท่าที่ควร รวมทั้งอาจขาดภาวะผู้นำในการเอาใจใส่ดูแลการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ หรือการทำงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ยังไม่เพียงพอหรือสอดคล้องกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ยังขาดการพัฒนาและขาดศักยภาพความสามารถในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความประสงค์จะศึกษาระดับการศึกษา ภาวะผู้นำ ประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งความสำคัญของปัญหาคือ พระสังฆาธิการยังขาดความรู้ความเข้าใจและภาวะผู้นำในการบริหารกิจการสงฆ์ ทั้ง ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ อันเป็นจุดอ่อน

^๑กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า๑

^๒บัญชีสำรวจพระภิกษุสามเณร ศิษย์ และวัด ประจำปี ๒๕๕๘ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งสนามนาง ข้อมูล ณ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๘

ของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เป็นเหตุให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการยังไม่เกิดประสิทธิผลในระดับอันเป็นที่ยอมรับทั้งจากฝ่ายคณะสงฆ์และฝ่ายอาณาจักรตลอดถึงประชาชนในเขตปกครองคณะสงฆ์ จากสรุปปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาระดับความรู้ระดับภาวะผู้นำ และประสิทธิผลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและเป็นประโยชน์ในและข้อมูลในการกำหนดแนวทางส่งเสริมประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับความรู้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
๒. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
๓. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
๔. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระสงฆ์สงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๒๑๖ รูป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๑๔๐ รูป หากกลุ่มตัวอย่างโดยการคำนวณจากสูตรการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมของ Taro Yamane จากพระสงฆ์ทั้งหมด ๒๑๖ รูป ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ได้แก่ พระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จำนวน ๕ รูป สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามมีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น ๔ ตอนดังนี้ ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับความรู้และระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ตอนที่ ๔ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire)๒. แบบสัมภาษณ์มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอนดังนี้ ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย ชื่อ ฉายา อายุ พรรษา ระดับการศึกษา และ ตำแหน่ง ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส) อำเภอแก้งสนามนางจังหวัดนครราชสีมาตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะอื่นๆ

ในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ (เจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส) อำเภอแก้งสนามนางจังหวัดนครราชสีมา

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ๑. ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล ๒. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อระดับความรู้ ระดับภาวะผู้นำ และประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ๑. ใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน (รวมทั้งใช้แนวคิดจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนในการวิเคราะห์เพื่อให้เห็นภาพรวม)

๔. สรุปผลการวิจัย

ระดับความรู้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นระดับความรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความรู้ที่ปรากฏชัดเจน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ และด้านความรู้เฉพาะตัว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕ ระดับภาวะผู้นำในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นระดับภาวะผู้นำ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านนิสสัยสัมปन्नโน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๖ ด้านจักขุมา มีวิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ และด้านวิธูโร มีการจัดการดี อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปกครอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ ด้านการสาธารณูปการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ ด้านการเผยแผ่ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๐ ด้านการศาสนศึกษา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๔ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๙

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

๑) **ปัจจัยด้านความรู้**พบว่า ระดับความรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ ๐.๖๕๙

๒) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ พบว่า ดัชนีภาวะผู้นำมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๒๗

๕. อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา พบว่าปัจจัยด้านความรู้โดยภาพรวมกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา มีค่า Sig.(๒-tailed) เท่ากับ ๐.๐๐๐ ซึ่งน้อยกว่า ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้หมายความว่าความรู้โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ ๐.๖๕๙ Hideo Yamazaki ให้ความหมายของความรู้เป็นสารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบกับเชื่อมโยงกับความรู้อื่นจนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆโดยไม่จำกัดช่วงเวลา^๓

จากการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาพบว่าปัจจัยด้านภาวะผู้นำโดยภาพรวมกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา มีค่า Sig.(๒-tailed) เท่ากับ ๐.๐๐๐ ซึ่งน้อยกว่า ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้หมายความว่าความรู้โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาอยู่ในระดับมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) มีค่าเท่ากับ ๐.๗๒๗ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตโต) กล่าวไว้ว่าภาวะผู้นำคือคุณสมบัติเช่นสติปัญญาความดีงามความรู้ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งาม^๔

๖. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑) ควรกำหนดนโยบายให้มีการจัดทำโครงการอบรมพระสังฆาธิการเพื่อเพิ่มศักยภาพของพระสังฆาธิการในการบริการกิจการคณะสงฆ์
- ๒) ควรกำหนดนโยบายให้มีการจัดทำโครงการเพื่อให้ความรู้ด้านกฎหมายต่างๆที่สำคัญแก่พระสังฆาธิการและพระสงฆ์นอกจากพระธรรมวินัย
- ๓) ควรกำหนดนโยบายให้พระสังฆาธิการดำเนินการจัดตั้งสำนักศาสนศึกษาภายในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบล
- ๔) ควรกำหนดนโยบายให้พระสังฆาธิการจัดทำโครงสร้างการบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับวัดและตำบล

^๓Hideo Yamazaki อ้างใน สำนักงานก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร., ๒๕๔๘

^๔พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ภาวะผู้นำ : ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๓.

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) พระสังฆาธิการควรศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ในระดับต่างๆที่สูงขึ้นไป พร้อมกับการประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย

๒) พระสังฆาธิการควรศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมทั้งทางด้านปริยัติธรรม และทางด้านสายสามัญ

๓) ควรให้พระสังฆาธิการดำเนินการร่วมกันภายในเขตปกครองคณะสงฆ์ตำบลในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

๔) พระสังฆาธิการควรกำหนดแผนการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ระดับวัดและตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

๑) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา โดยควรเพิ่มกลุ่มประชากรในการวิจัยเป็นพระสงฆ์และประชาชนในพื้นที่ที่ทำการวิจัยด้วย และ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างกว้างขึ้น เพื่อจะได้รับทราบปัญหาและแนวทางในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ครอบคลุมขึ้น

๒) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในจังหวัดนครราชสีมา โดยควรเพิ่มปัจจัยด้านอื่นที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการด้วย เช่น ตำแหน่ง ประสบการณ์ ความสามารถ ระดับการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์เพื่อนำไปปรับประยุกต์ให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปนทิศทางเดียว

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๐.

ธีระศักดิ์ อุ่ณอรรถมนต์เลิศ, **เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา: การสร้างและการพัฒนา**, นครปฐมภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๗.

บัญชีสำรวจพระภิกษุสามเณร ศิษย์ และวัด ประจำปี ๒๕๕๘ สำนักงานเจ้าคณะอำเภอแก้งสนามนาง
ข้อมูล ณ วันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๘

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำ: ความสำคัญต่อการพัฒนาคนพัฒนาประเทศ**, พิมพ์ครั้งที่๗, กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕.

สำนักงานก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ, ๒๕๔๘.

การบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอกำแพงแสน
จังหวัดนครราชสีมา
**Administration the Public housing of Sangha Administration in
Kaengsanamnang district Nakhon ratchasima province**

พระครูโศภกิจศีลคุณ*
ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี, ร.ต.ดร.วสันต์ ศรีสอาด**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์(๑)เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา(๒) เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา(๓) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๔) เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา การวิจัยครั้งนี้แบบเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการหากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้จำนวน ๑๘๖ และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๘รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและ เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu=๔.๐๓$) เมื่อพิจารณาในรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการเพื่อการสาธารณประโยชน์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\mu=๔.๑๖$) รองลงมา คือ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์($\mu =๔.๐๖$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล($\mu= ๓.๙๗$) ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นความความคิดเห็นของคณะสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาและพรรษา พบว่าคณะสงฆ์ที่มี อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา แตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. แนวทางการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครราชสีมาการบริหารเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูล ด้วยสงเคราะห์ กับบุคคลผู้

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ขาดทุนและงบประมาณ มีการดูแลสรรพสัตว์ให้อยู่อย่างสันติ ทำให้คนในสังคมรู้จักความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่มีความเห็นแก่ตัว เสียสละในส่วนที่สามารถสละได้ ช่วยให้สังคมเกิดความเรียบร้อย เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อช่วยเหลือเป็นการที่วัดหรือคณะสงฆ์ พัฒนาจิตใจของคนในชุมชน จากคนที่เคยติดเหล้า จากคนที่ติดพนันให้เลิก ที่เคยมกมายให้รู้ ใช้สติปัญญา ด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการเพื่อสาธารณประโยชน์ เช่น กิจการอบรมประชาชน ประจำตำบล กิจการเพื่อห้องสมุดเพื่อประชาชนร่วมกัน ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทุกคนที่อาศัยในชุมชนมีความเข้าใจในการเสียสละต่อสังคม ส่วนรวม มีการประสานงานร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ได้ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของชาวบ้าน

คำสำคัญ: การบริหารงาน, สาธารณสงเคราะห์, คณะสงฆ์

Abstract

The aims of this research were 1) to study the personal factors of the Sangha in KaengSanamngang district, Nakhonratchasima province, 2) to study the levels of public housing administration of the Sangha in the studied area, 3) to study relation between the personal factors and administration of public housing of the Sangha, classified by personal factors and 4) to study the ways in developing the principles of public housing administration of the Sangha. This study employed mixed research methodology between qualitative and quantitative research. The samples of this research included 189 of questionnaire respondents, selected by purposive sampling and 8 key informants. The tools used in data collection included a questionnaire and in-depth interview form. The statistics used were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, One Way ANOVA and Least Significant Difference (LSD).

The research results were as follows:

1) The public housing administration of the Sangha was at a high level ($\mu=4.03$). Based on each aspect consideration, the aspects, ranked from the highest to least statistical values, were: public activity assistance ($\mu=4.06$), followed by human being assistance ($\mu=4.06$) and the least can be seen in the aspect of operation of assistance activities ($\mu=3.97$).

2) Based on comparisons of the perspectives of the Sangha towards the public housing administration, classified by personal factors: age, education, ordination year, it was found that the Sangha with differences in age, education had their opinion on the public housing administration differently. This accepted the hypothesis determined. For those with differences in ordination years had their opinion on the public housing administration indifferently. This denied the hypothesis with the statistical significance level at 0.08.

3) The ways in the developing the public housing administration of the Sangha involve public assistance, financial failure person assistance, human being peace, social responsibility, assistance of temple or Sangha activities, mental development of community's residents, avoiding bad deeds such as drug addiction and gambling and other general public assistance such as public training, public library, self-devotion to the society, social participation, collaboration between home, temple and schools and support of the villager's activities.

Keyword : Administration/ Thepublichousing /SanghaAdministration

๑. บทนำ

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในการปกครองให้เรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการในการที่จะดำเนินงานนั้น ๆ ให้สำเร็จ การปกครองคณะสงฆ์หรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงต้องเป็นพระธรรมวินัยเป็นหลัก เพราะพระธรรมวินัยเป็นโครงสร้างและการจัดสภาพสังคมสงฆ์ให้เกิดความเรียบร้อยและเป็นการพัฒนาบุคลากรในสังคมด้วยทุกคนจะรู้จักหน้าที่ของตนเอง^๑

การปกครองคณะสงฆ์ใหม่ให้มีรูปแบบคล้ายกับการปกครองของฝ่าย ได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่า เป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และต่อมาก็ได้กำหนดให้มหาเถรสมาคมออกข้อบังคับ วาระระเบียบ ออกคำสั่งมีมติและออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัย^๒ บทบาทของพระสงฆ์ต่อสังคมในประวัติศาสตร์ไทย ส่วนใหญ่คล้ายกับสมัยพุทธกาล สมัยพระเจ้าอโศกและสมัยลังกา คือ บทบาทในการพัฒนาศีลธรรมและจิตใจ การเป็นที่ปรึกษาศีลธรรมและจิตใจ บทบาทในการช่วยสังเคราะห์ประชาชนในสังคม การประสานความขัดแย้งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม แต่ที่ต่างกันบ้าง คือ บทบาทในการให้ความรู้ในวิชาการต่างๆ ทางโลกแก่ประชาชนในสังคม^๓

ในการปกครองหรือการบริหารกิจการคณะสงฆ์ พระสงฆ์ผู้ที่มีบทบาทด้านการปกครองที่เรียกว่า พระสังฆาธิการ จึงมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป ดังคำกล่าวที่ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติจะรุ่งเรืองสืบไป ก็ด้วยการอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้ใกล้ชิดประชาชน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพเลื่อมใสของประชาชน และมีบทบาทโดยตรงต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ดำรงสืบไป^๔ พระสงฆ์การมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยจึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญที่จะบ่งชี้ความสำเร็จในการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนถาวรสืบไป^๕

การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันถือได้ว่าเป็นการทำคุณประโยชน์แก่สังคมและชุมชน ที่เป็นสาธารณสงเคราะห์ ที่พระสงฆ์ตำแหน่งเจ้าอาวาส จะต้องมีการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ คือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาระดับสูง ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีการปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านธรรม

^๑ กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติกฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๘.

^๒ เฉลิมพล โสมอินทร์, **ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๕-๒๕๕.

^๓ พระมหาสุภา อุตโท, **พระสงฆ์ไทยใน ๒ ทศวรรษ**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๔๒), หน้า ๕๓.

^๔ พระมหาสนอง ปจโจปการี, **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (นครปฐม : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐.

^๕ กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, หน้า ๘.

วินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธา ความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย

เจ้าอาวาสจึงต้องมีภารกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุก ๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา กล่าวว่าการบริหารวัด คือ การปกครองบังคับบัญชากำกับดูแล และนำเสนอแนะภิกษุสงฆ์สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดีและดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัดให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการวัด ในส่วนของงานด้านการบริหารงานคณะสงฆ์ ของจังหวัดนครราชสีมา ได้มีการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ทั้ง ๖ ด้าน คือ ๑) ด้านการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม (การปกครอง) ๒) ด้านการศึกษา ศึกษา ๓) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๔) ด้านการสาธารณูปการ ๕) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ และ ๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ให้มีความสมบูรณ์ พร้อมทั้งให้ถูกต้องตามพระธรรมวินัยอีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยเรื่องการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ที่ศึกษาการบริหารงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ในงาน ๔ ด้าน การสาธารณสงเคราะห์ คือ ๑) ด้านการดำเนินกิจการเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล ๒) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการเพื่อการสาธารณประโยชน์ ๓) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลสถานที่อื่นเป็นสาธารณสมบัติ และ ๔) ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์เพื่อวัดจะได้มีแนวทางปรับปรุงพัฒนาวางแผนดำเนินงานด้านสาธารณสงเคราะห์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่วัดและชุมชนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
๒. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา
๓. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
๔. เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ภายในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

๑. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ได้แก่ พระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีจำนวน ๑๘๖ รูป
๒. กลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มตัวอย่างได้มาจากพระสังฆาธิการ และพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาซึ่งมีจำนวน ๑๘๖ รูป โดยผู้วิจัยใช้พระสงฆ์ทั้งหมดเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งใช้ระดับความเชื่อมั่นที่ ๐.๐๘

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคคลมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการบริหารในพื้นที่อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๘ รูป โดยใช้วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Technique) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งนำไปสอบถามคณะสงฆ์ในพื้นที่อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา และแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ซึ่งนำไปสัมภาษณ์บุคคลที่สำคัญ ในพื้นที่อำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามหลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ดังนี้

๑) ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยการหาค่าทางสถิติต่างๆ ดังนี้ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage)

๒) ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

๓) การเปรียบเทียบการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรสองกลุ่มและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE WAY ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไปจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD)

๔) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มตามองค์ประกอบของหลักอภิธานิธรรม ทั้ง ๔ ด้าน แสดงตารางค่าความถี่ สรุปเขียนเป็นความเรียงประกอบบริบท

๕) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่๑) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไป๒) สถิติอนุมาน(Chi-square)ได้แก่ การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA or F-test) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย

๔. สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา” โดยจำแนกดังนี้

๑) พบว่า คณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาโดยส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง อายุ ๒๐- ๓๐ ปีจำนวน ๘๔รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๒ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน ๖๔รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔อายุพรรษาตั้งแต่ ๐-๑๐ พรรษา จำนวน ๑๑๖รูป คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๔

๒) คณะสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu=๔.๐๓$) เมื่อพิจารณาในรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการเพื่อการสาธารณประโยชน์มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด

($\mu=๔.๑๖$) รองลงมา คือ ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์($\mu =๔.๐๖$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการดำเนินกิจการเพื่อการช่วยเหลือเกื้อกูล($\mu= ๓.๙๗$) ตามลำดับ

๓) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะสงฆ์ที่มีต่อการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาและพรรษา พบว่าคณะสงฆ์ที่มี อายุ และระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาแตกต่างกัน ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดให้แนวทางสรุปว่า

๑.การบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ มีความสำคัญต่อการบริหาร ถือเป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ได้นำหลักธรรมเข้าอบรมและแก้ปัญหาในแต่ละด้าน การช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนและการช่วยเหลือสรรพสัตว์ ให้มีชีวิตอยู่ให้มีความเป็นอยู่อย่างพอเพียงและสรรพสัตว์อยู่แบบเรียบง่าย ทำให้เกิดความเข้มแข็งภายในหมู่บ้าน มีความร่วมมือสามัคคีกัน เช่น การซ่อมถนนที่ชำรุด การลอกคลองสาธารณช่วยกัน มีการสนับสนุนการพัฒนาวัด โรงเรียน ศาลาประชาคม ร่วมกับชาวบ้าน ทำให้ชุมชนมีความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่หวังผลประโยชน์ส่วนตน มุ่งสร้างคุณประโยชน์ต่อสังคม ช่วยประชาชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ที่เป็นงานส่วนรวมและสาธารณประโยชน์ ที่ทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจของคนทุกคน ที่เริ่มต้นจากเด็กให้รู้จักเข้าวัดทำบุญ เมื่อโตขึ้นก็จะเป็นคนดีของหมู่บ้านและประเทศชาติ ที่มีส่วนต่อการบริหารเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูล ด้วยสงเคราะห์ กับบุคคลผู้ขาดทุนและงบประมาณ มีการดูแลสรรพสัตว์ให้อยู่อย่างสันติ ทำให้คนในสังคมรู้จักความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่มีความเห็นแก่ตัว เสียสละในส่วนที่สามารถสละได้ ช่วยให้สังคมเกิดความเรียบร้อย

๒.การบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ สามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาองค์กร ทำให้พระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกาเล็งเห็นความสำคัญการปฏิบัติสาธารณสงเคราะห์ อันจะนำไปสู่การพัฒนาจิตใจของทุกคน ทำให้ชาวบ้านมีความมุ่งมั่นร่วมมือร่วมใจกันรักษาความสะอาด ถนนหนทางภายในหมู่บ้าน กำจัดขยะให้ถูกลักษณะ ช่วยกันรักษาความสะอาดส่วนรวม เช่น บ้าน วัด โรงเรียน ถนนซึ่งทุกคนใช้ร่วมกัน ชุมชนมีความเข้มแข็ง ทุกคนที่อาศัยในชุมชนมีความเข้าใจในการเสียสละต่อสังคม ส่วนรวม มีการประสานงานร่วมกันระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียน ได้ส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของชาวบ้าน เช่น การก่อสร้างที่อยู่อาศัย ให้สถานที่ในการทำการเกษตร หรือสถานที่ในการจัดกิจกรรมทางราชการ เป็นการช่วยเหลือผู้อื่น และสรรพสัตว์ที่ตกทุกข์ได้ลำบากเราต้องหาทางช่วยเหลือผู้ที่มีโอกาสต่อยอดกว่าให้เกิดความสุข การบริหารงานจะต้องใช้การวางแผนงานให้ตรงกับความต้องการที่วางไว้ เพื่อไม่ให้เกิดอุปสรรคต่อการบริหาร การเกื้อกูลกิจการเพื่อสาธารณประโยชน์ ก็การพัฒนาและการศึกษา ตั้งกองทุนของคณะสงฆ์ขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้เดือดร้อนจากภัยต่างๆ

๓. ท่านมีแนวทางในการประยุกต์การบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ในการบริหารการช่วยเหลือเกื้อกูลสนับสนุนให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่ขาดทุนศึกษาและยากจน การบูรณสถาน การก่อสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ การทำถนนปลูกต้นไม้ในวันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น การเข้าไปเยี่ยมคนป่วย มีการช่วยเหลือในงานทำบุญ ช่วยเหลือเวลาไฟไหม้ คนไร้บ้านทำงานร่วมกับผู้นำหมู่บ้านเอื้ออาทร ให้

คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาในการรักษาความสะอาด โรงเรียน หมู่บ้าน ดูแลอาคารบริเวณในวัดให้สะอาดเรียบร้อยให้สะอาดอยู่เสมอแก้ไขปัญหา เช่น สิ่งไหนควรทำและสิ่งที่จะเป็นที่เสียหาย เราเริ่มแก้ไขก่อนที่มันจะเกิดขึ้น ให้การช่วยเหลือผู้อื่นที่มีโอกาสน้อยกว่า ให้คำแนะนำบ้าง ช่วยเหลือในด้านปัจจัยบ้างในด้านความคิด และแนะแนวทางให้ถูกวิธีบ้าง การบริหารงานด้านการช่วยเหลือก็ถือกุศลสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ ได้ทำการสงเคราะห์ในการสร้างห้องสมุดและห้องน้ำให้กับโรงเรียนหลายแห่ง มีการจัดตั้งกองทุนมูลนิธิของสงฆ์มอบหมายให้คณะกรรมการดำเนินงานไปตรวจสอบ มีแนวทางในการช่วยเหลือถือกุศลประชาชน ให้เหมาะสมกับฐานะของชาวบ้านคนนั้น ๆ เขาจะของใช้สถานที่ ขอยืมเครื่องใช้ ขอคำปรึกษาเรื่องต่างๆ เช่น บวชลูก บวชหลาน มีกิจการอบรมประชาชน ประจำตำบล กิจการเพื่อห้องสมุดเพื่อประชาชน

๕. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นแนวทางในการการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาที่เป็นนโยบาย ดังนี้

๑. จัดให้มีการอบรมความรู้ในระดับจังหวัดทั้งประชาชนและพระสงฆ์ให้เกิดความรู้ด้านการสาธารณสงเคราะห์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

๒. จัดให้มีโครงการที่ส่งเสริมการเรียนรู้และความเข้าใจแก่ประชาชน เด็ก และเยาวชน ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

๓. จัดให้มีการจัดตั้งพระสงฆ์และบุคคลทั่วไปที่มีความคิดในการสาธารณสงเคราะห์ให้การช่วยเหลือผู้ที่เดือดร้อนและประชาสัมพันธ์ในเรื่องเดือดร้อนที่เกิดขึ้น ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

๔. จัดตั้งศูนย์อบรมและศูนย์ช่วยเหลือด้านสาธารณะสงเคราะห์ในแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นการปลูกฝังจิตอาสา และการเสียสละให้แก่ ประชาชน และพระสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา

๑. ส่งเสริมความรู้ด้านสาธารณสงเคราะห์ให้กับประชาชนและพระสงฆ์

๒. ควรมีงบประมาณที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการด้านสาธารณสงเคราะห์

๓. ควรจัดให้มีที่สำหรับประชาชนผู้ที่เกิดความเดือดร้อนอย่างเหมาะสม เช่น วัด โรงเรียน ออานามัย โรงพยาบาลประจำตำบล

๔. เทศบาลควรมีอุปกรณ์ และเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ เพื่อให้ครอบคลุมและสะดวกรวดเร็วต่อการเข้าช่วยเหลือ

๓. ข้อเสนอแนะ ในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๑. ควบคู่ศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา เช่น สังคหวัตถุ ราชสังคหวัตถุ อปทานียธรรม พรหมวิหาร เป็นต้น ของผู้บริหารในเขตเทศบาลอำเภอ ตำบล ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

๒. ควบคู่ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานของคณะสงฆ์ในเขตเทศบาลอำเภอ ตำบล ของจังหวัดนครราชสีมา

๓. ควบคู่ศึกษาเปรียบเทียบหลักพุทธธรรมกับหลักกฎหมายในการบริหารงานของผู้บริหารในเขตเทศบาลอำเภอ ตำบล ในเขตจังหวัดนครราชสีมา

บรรณานุกรม

ไชยวัฒน์ คำชู, รศ.ดร. **ธรรมาภิบาลการบริหารการปกครองที่โปร่งใสด้วยจริยธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์น้ำฝน. ๒๕๔๕.

บุญชม ศรีสะอาด. **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : จามจุรีโปรดักท์ บริษัท แอดวานซ์อินโฟร์เซอร์วิสจำกัด (มหาชน). ๒๕๕๐.

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสำนักปลัดเทศบาลตำบลนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ประจำปี ๒๕๕๗ - ๒๕๕๘ วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. ๒๕๔๐.

พระมหาสนอง ปจโจปการี. **ความรู้เบื้องต้นทางการบริหารรัฐกิจ**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. นครปฐม : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (๑๙๗๗) จำกัด. ๒๕๕๐.

พระวราวุฒิ มหาวโร (ถาวะโร). “การปฏิบัติงานตามหลักทศพิธราชธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาวาทุ่งอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาตรมหาบัณฑิต**. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖.

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา
อำเภอสีดาจังหวัดนครราชสีมา

**Operation Of Village And Urban Community Fund In Accordance With The
Corporate Governance Principles, Sida District, Nakhornratchasima Province**

วัชรินทร์ ศรีบุญเรือง*

ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี, ดร.เรียงดาว ทวะชาลี**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาล ตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ๒) เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามหลักหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน ๒๙๕ คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ส่วนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

๑) การดำเนินการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดำเนินการตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวม อยู่ในระดับมาก

๒) ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓) สรุปการพัฒนาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาล ตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ๑)ด้านหลักนิติธรรม คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต้องดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านโดยมีความเสมอภาคกัน ๒)ด้านหลักคุณธรรม คณะกรรมการต้องมีความจริงจังตั้งใจในการทำงานเพื่อส่วนรวม เพื่อให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุด คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องมีการปลูกจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม ให้กับสมาชิก คณะกรรมการปฏิบัติงานมีความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในศีลธรรม และจริยธรรม ๓)ด้านหลักความโปร่งใส รายได้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองควรสามารถเปิดเผยได้ โดยคณะกรรมการตรวจสอบความถูกต้องและประกาศให้สมาชิกรับทราบทั่วถึงกัน ๔) ด้านหลักการมีส่วนร่วม

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คณะกรรมการควรเปิดโอกาสให้สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๕) ด้านหลักความรับผิดชอบต่อ ควรดำเนินการให้เป็นรูปธรรมโดยให้คณะกรรมการรับผิดชอบในส่วนงานของตัวเองให้มีประสิทธิภาพ และ ๖) ด้านหลักความคุ้มค่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีการจัดสรรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ให้เกิดประโยชน์เกิดผลผลิตสูงสุดต่อสมาชิก

Abstract

The aims of this research were 1) to study operation of village and urban community fund in accordance with the corporate governance principles, Sida district, NakhornRatchasima province, 2) to compare the operation of village and urban community fund mentioned and 3) to study the development strategy of such operation of village and urban community. This study employed mix research methodology. For quantitative research, the tool used in data collection was a questionnaire probing 295 samples, including members of village and urban community fund. The statistics used were: Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and One way ANOVA. For qualitative research, an in-depth interview form was used to ask the key informants. The technique employed was content analysis.

The research results were as follows:

1) The study of operation of village and urban community fund in accordance with the corporate governance principles in the studied area revealed that the committee of the fund has operated in accordance with the corporate governance principles in overall at a high level.

2) The comparative result of operation of village and urban community fund in accordance with the corporate governance principles revealed that the members of village and urban community fund with differences in gender, age, education and income had their opinion towards the operation indifferently with the statistical significance level at .05. This denied the hypothesis determined.

3) In short, based on the development of operation of village and urban community fund in accordance with the corporate governance principles in the studied area, it was found that 1) in the aspect of rule of law, the committee of the village and urban community fund must operate their business in consistency with its and national regulations of the village and urban community fund with equality; 2) in the aspect of integrity, the committee must work sincerely for the benefits of the organization; committee must train the members with the principles of integrity and ethics; the committee must work with honesty, morality and ethics; 3) in the aspect of transparency, the income of the village and community should be revealed and the audit committee examine correctness and make public announcement; 4) in the aspect of worthiness, the committee of the village fund should make an arrangement of the limited fund to gain the highest profit to the members.

๑. บทนำ

รัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ ๑ ล้านบาท” นั้น วัตถุประสงค์การจัดตั้งกองทุน ๑ ล้านบาทก็เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือ เพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็น

เร่งด่วน การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีหลักสำคัญคือให้ราษฎรบ้านเป็นผู้ดำเนินการเป็นคนคิด เป็นคนตัดสินใจ เป็นคนทำมากที่สุด ทั้งในเรื่องสรรหาคณะกรรมการหมู่บ้าน การรับสมัครสมาชิกและการแก้ไขระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านและในเรื่องหลักเกณฑ์วิธีการต่างๆ โดยมีข้าราชการเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาหรือให้การสนับสนุน ไม่ใช่ให้ราชการไปจัดการ แต่ให้คณะกรรมการและสมาชิกจัดการกันเองไม่ว่าจะเป็นการเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือดำเนินการทั้งหลายเกี่ยวกับการให้กู้ยืม การชำระคืน หรือการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้มีความเข้มแข็ง พบว่ามีปัญหาการดำเนินงานคือคณะกรรมการมีข้อบกพร่องในเรื่องนิติธรรม คุณธรรม การดำเนินงานไม่โปร่งใส มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการด้วยกันและสมาชิก คณะกรรมการมีความลำเอียงในการปล่อยกู้โดยเฉพาะเครือญาติ คณะกรรมการนำเงินไปใช้ไม่เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับ คณะกรรมการไม่มีการติดตามการใช้เงินตามโครงการที่สมาชิกที่ขอกู้คณะกรรมการกองทุนนำกำไรจากการดำเนินงานไปใช้โดยไม่มีการขอมติจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและส่วนของสมาชิกคือไม่ชำระคืนเงินกู้ตามกำหนด เกิดการร้องเรียน กล่าวโทษกันระหว่างคณะกรรมการด้วยกันและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยมุ่งศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกกองทุนและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ต่อการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเพื่อเป็นข้อเสนอแนะนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดประโยชน์กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และราษฎรในตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมาต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาล ตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา
๒. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามหลักธรรมาภิบาล ตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา ตามความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกัน
๓. เพื่อศึกษากลยุทธ์การพัฒนาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลัก ธรรมาภิบาล ตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา

๓. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยดำเนินการดังนี้
ลักษณะของเครื่องมือ

๑. แบบสอบถาม มีลักษณะปลายปิดและปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอนดังนี้ ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔ ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และรายได้ ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามที่ใช้วัดระดับความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับตามหลักการของลิเคิร์ต (Likert) จำนวน ๓๐ ข้อ ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และกลยุทธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี จำนวน ๖ ข้อ

๒. แบบสัมภาษณ์มีลักษณะปลายเปิด โดยแบ่งออกเป็น ๒ ตอนดังนี้ ตอนที่ ๑ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน ๔ ข้อ ประกอบด้วยชื่อนามสกุล อายุ ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ ๒ เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับกลยุทธ์การพัฒนาการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด(Open ended Questionnaire)ให้ตอบโดยเสรี จำนวน ๖ ข้อ

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. ปัจจัยส่วนบุคคลผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๖๔ คน และเพศชาย จำนวน ๑๓๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖ และ ๔๔.๔ มีอายุ ๔๑ - ๕๐ ปี จำนวน ๑๐๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๓ มี รองลงมาคือ อายุ ๕๑ - ๖๐ ปี จำนวน ๖๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔ มีระดับการศึกษา ประถมศึกษา จำนวน ๑๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๘ รองลงมาคือ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ จำนวน ๗๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔ และมีรายได้/เดือน ๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๒ รองลงมาคือรายได้/เดือนต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๓

๒. ระดับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมาผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาในรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับมาก ระดับรองลงมาคือด้านหลักคุณธรรมอยู่ในระดับมาก และระดับน้อยสุด ด้านหลักความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก

๓. ผลการทดสอบสมมติฐานผลการวิจัยพบว่าดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมาโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล โดยภาพรวมได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ เพื่อนำไปสู่การทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียด ดังนี้ สมมติฐานที่ ๑ กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สมมติฐานที่ ๒ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาล โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สมมติฐานที่ ๓ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่การศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาล ตำบลสีดา อำเภอสีดา โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย สมมติฐานที่ ๔ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาล โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๔. กลยุทธ์ในการพัฒนาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาลตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังนี้ ด้านหลักนิติธรรมควรเปิดโอกาสให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อบังคับต่างๆที่จะมีผลบังคับสมาชิก การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านควรมีความชัดเจนให้มากยิ่งขึ้นเพื่อส่งเสริมสมาชิกช่วยเหลือกันเองและเข้าใจขั้นตอนการดำเนินงาน ด้านหลักคุณธรรมควรมีการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านคำนึงถึงสิทธิความเท่าเทียมกันของสมาชิก ควรคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนมีความรู้ ความสามารถ ให้ตรงกับตำแหน่ง และบทบาทหน้าที่ ควรมีแผนพัฒนา

คณะกรรมการกองทุนให้มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชี ด้านหลักความโปร่งใสควรมีการดำเนินงานที่มีความชัดเจนไม่ซับซ้อน สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกติดตามตรวจสอบแผนการดำเนินงานและข้อมูลต่างๆ ยังไม่ชัดเจนทุกขั้นตอน ด้านหลักการมีส่วนร่วมควรเปิดโอกาสให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดระเบียบข้อบังคับและตรวจสอบสถานะทางการเงิน และการดำเนินงานของคณะกรรมการคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีการประสานงานและทำงานเป็นทีมและตรงตามตำแหน่งที่ได้รับการคัดเลือก ด้านหลักความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องมีความรับผิดชอบต่อในการปฏิบัติงานให้สมกับที่สมาชิกได้เลือกเข้ามาเพื่อปฏิบัติงานและคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสมาชิกเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ด้านหลักความคุ้มค่าควรใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า เพื่อเป็นประโยชน์ส่วนรวมต่อสมาชิกควรคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน ให้เหมาะสมและมีความชำนาญตามตำแหน่งหน้าที่ ควรมีการใช้งบประมาณให้คุ้มค่า เมื่อเปรียบเทียบกับผลงาน ผลผลิตกองทุนจะได้รับ

๕. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณเป็นประจำทุกปี เพื่ออบรมให้ความรู้เรื่องธรรมาภิบาลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนได้อย่างเป็นรูปธรรม

๒) หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับงานกองทุนหมู่บ้าน ควรมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบออกติดตาม และตรวจสอบผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาลเป็นประจำทุกปี

๓) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอและตำบลควรมีการจัดสรรงบประมาณ อบรมและประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาล และชักชวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ออกมาแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานของคณะกรรมการตามหลักธรรมาภิบาล

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการดำเนินงานอย่างจริงจัง โดยต้องศึกษากฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

๒) ในด้านดำเนิน ควรให้ความเสมอภาคแก่ทุกฝ่ายโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ เคารพการตัดสินใจของสมาชิกตามหลักประชาธิปไตยเสียงข้างมากและไม่ละเลยเสียงข้างน้อย และการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง

๓) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรกำหนดนโยบาย จัดทำแผนงานต่างๆ เป็นลายลักษณ์อักษรและสามารถนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้จริง โดยยึดหลักคุณธรรมและใช้หลักภาวะผู้นำที่ดีในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อการปฏิบัติงาน

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักธรรมาภิบาล ตำบลสีดา อำเภอสีดา จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑) ควรศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านตามหลักธรรมาภิบาลในอำเภออื่นเพื่อจะได้อ้างอิงเปรียบเทียบความแตกต่างหรือความสอดคล้องกันในระดับของการดำเนินงาน

๒) คว้าศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ระหว่างคณะกรรมการสมาชิก และผู้มีส่วนได้เสียของกองทุนหมู่บ้าน ระหว่างตำบล อำเภออื่น

๓) คว้าศึกษาการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่างๆตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอิทธิบาท ๔.หลักสังคหวัตถุ ๔.หลักพรหมวิหาร ๔. หลักกอคติ ๔. สัมปยุตธรรม ๗ เป็นต้น แล้วนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

บรรณานุกรม

จเด็ด โพธิ์ศรีทอง.การดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

๒๕๕๑.

จามรี พิลาสมบัติ.ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลตามหลักธรรมาภิบาล ในเขตอำเภอประทาย จังหวัดนครราชสีมา.รายงานการค้นคว้าศึกษาแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.๒๕๕๐.

นภดลสุรนครินทร์.การนำหลักธรรมาภิบาลมาปรับใช้ในองค์การบริหารส่วนตำบลตามทัศนะของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่.วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.๒๕๔๗.

เบญจวรรณ วันดีศรี. การศึกษาความเป็นธรรมาภิบาลของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดร้อยเอ็ด”.สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.๒๕๕๑.

วลัยลักษณ์ พักแก้ว. หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร: กรณีศึกษาสถานศึกษาในเขตตลิ่งชัน.สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๕๑.

นนทพล พงศวงวิสุทธิ์.บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดีตามหลักธรรมาภิบาล : กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลสันนาเม็ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ รายงานการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.๒๕๔๘.

ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

An effectiveness in drug prevention and suppression based on Good governance of police officers in kaengkro Police station, chaiyaphum province

นิคม ทิชาชาติ*

ร.ต.ดร.วสันต์ ศรีสะอาด, ผศ.ดร.บุรินทร์ ภู์สกุล**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ๒) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และ ๓) ศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลัก ธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตรฐาน ๕ ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๖๑ กลุ่มตัวอย่างและประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ จำนวน ๑๕๑ คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบไคสแควร์ สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ ด้วยการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ คน วิเคราะห์โดยการตีความสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๔๘$)

๒. อายุ การศึกษา ระยะเวลาในการทำงาน และรายได้ต่อเดือน ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ ซึ่งยอมรับสมมติฐาน ส่วนชั้นยศของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

๓. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลัก ธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ (๑) มีการประสานงานและขอความร่วมมือปฏิบัติในทิศทางที่สอดคล้องกันของกระบวนการยุติธรรม (๒) ปลุกฝังชุมชนเด็ก และเยาวชนให้รู้จักป้องกันตนเอง (๓) ลดสถานการณ์การค้ายาเสพติดให้ได้ (๔) ให้ชุมชนเข้ามาร่วมป้องกันปราบปรามโดยทางตำรวจต้องปฏิบัติงานในเชิงรุก (๕) มีความซื่อสัตย์สุจริตความมุ่งมั่น ขยัน อดทน เสียสละ (๖) ใช้เทคนิคในการหาข่าวที่หลากหลาย

คำสำคัญ : การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, หลักธรรมาภิบาล

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

The aims of this research were 1) to study effectiveness in drug prevention and suppression of police officers in Kaengkro police station, Chaiyaphum province, 2) to study correlation between the personal factors and effectiveness drug prevention and suppression of the police officers and 3) to study the ways in developing effectiveness drug prevention and suppression based on good governance principles of the police officers. This study employed mixed research methodology between quantitative and qualitative research. For quantitative research, the tool used in data collection was a questionnaire with its reliability at 0.961. The samples and population of this research included 151 police officers in Kaengkro police station. The statistics used were: Frequency, Mean and Standard Deviation. Also, Chi-Square test was used in testing the hypothesis for explaining correlation by Pearson Correlation Coefficient value testing. For qualitative research, the in-depth interview with five key informants was carried out.

The research results were as follow:

1) The effectiveness in drug prevention and suppression of police officers in Kaengkro police station in overall was at a high level ($\mu = 4.48$).

2) Age, education, work duration and monthly income of the police officers had correlation with effectiveness in drug prevention and suppression based on good governance principles of police officers. This accepted the hypothesis determined. The positions of the police officers had no correlation with effectiveness in drug prevention and suppression based on good governance principles in the police station. This denied the hypothesis determined.

3) The ways in developing the effectiveness in drug prevention and suppression based on good governance principles of police officers in Kaengkro police station were: 1) collaborating and asking for cooperation in consistency with the justice process, 2) cultivating self protection to the children and youth, 3) asking for community participation in drug prevention and suppression with proactive work of the police officers, 4) creation of honesty, hard working, patience and selfless commitment among the police officers and 5) employing techniques for information search.

Keyword : drug prevention and suppression based, good governance

๗. บทนำ

ปัจจุบันการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสภาพการณ์ทั่วไปของหมู่บ้านชุมชน โดยภาพรวมทั้งประเทศจะเห็นได้จากข้อมูลข่าวสารจากข่าวสารทางโทรทัศน์ เห็นได้ว่ามีการนำเสนอข่าวเป็นการทั่วไป แทบทุกวัน มีการขนานนายาเสพติดประเภทต่างๆ เช่น เฮโรอีน ยาบ้า กัญชา จากประเทศเพื่อนบ้าน นำเข้ามาเพื่อจำหน่ายให้กับกลุ่มผู้เสพ ผู้ค้า คิดเป็นจำนวนเงินที่ใช้การค้าขายสิ่งผิดกฎหมายเหล่านั้นนับเป็นมูลค่ามหาศาล และทุกรัฐบาลได้เห็นความสำคัญของปัญหาเหล่านี้ จึงกำหนดเป็นวาระแห่งชาติในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตลอดมา แต่ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดไม่ได้ลดจำนวนผู้ค้าผู้เสพลงแต่ประการใด ด้วยสาเหตุมาจากสิ่งล่อใจคือ ราคาของยาเสพติดมีราคาสูง ทำให้ผู้ค้ากล้าที่จะกระทำความผิดกฎหมายและจำนวนผู้เสพหรือต้องการยาเสพติดก็ไม่ได้ลดจำนวนลง สถานีตำรวจภูธรแก่งศรีภูมิ จังหวัดชัยภูมิ รับผิดชอบจากรัฐบาลเรื่องการป้องกันปราบปรามยาเสพติดตามอำนาจหน้าที่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ในการบังคับใช้กฎหมายกับผู้ค้ายาเสพติด ผู้เสพ โดยเคร่งครัดปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่เรื้อรังของสังคมและยากที่จะแก้ไขให้หมดสิ้นไปได้ยาเสพติดนอกจากทำให้เกิดปัญหาร้ายแรงต่อสุขภาพอนามัยของผู้เสพ ซึ่งทำให้ประเทศต้องสูญเสียปัจจัยการผลิตในด้านกำลังคน กำลังทรัพย์เป็น

จำนวนมากแล้ว ยาเสพติดยังเป็นสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมและยังเป็นสิ่งที่คอยทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม นับตั้งแต่บุคคล ครอบครัว สังคม จนถึงประเทศชาติในที่สุด ปัจจุบันประเทศไทยได้มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มากมายหลายฉบับที่อยู่ปัจจุบัน แต่ถึงแม้ว่าจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดออกมาใช้บังคับเป็นจำนวนหลายฉบับ ก็ยังไม่สามารถปราบปรามยาเสพติดให้หมดไปได้ แต่ในทางตรงกันข้ามกลับมีการแพร่ระบาดของยาเสพติดชนิดใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ที่สำคัญกำลังแพร่ระบาด และมีความรุนแรงมากที่สุดโดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นขณะนี้ ได้แก่ การแพร่ระบาดของยาบ้าหรือยาขยัน ยาบ้าเป็นยาที่มีฤทธิ์กระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางและระบบประสาทส่วนปลาย ทำให้ผู้เสพยา อากาศตื่นเต้น หายง่วงนอน และมีความขยันขันแข็งในการทำงานมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดยังต้องดำเนินการเร่งรัดโดยเร็ว ซึ่งการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ ตำรวจไม่สามารถดำเนินงาน ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือในการป้องกันปราบปรามยาเสพติด จากประชาชนในพื้นที่ผู้นำชุมชน โดยเฉพาะ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอแก่งคร้อ ด้วยตัวผู้นำชุมชนเองเป็นเจ้าของพื้นที่ของรัฐ ซึ่งมีหน้าที่ป้องกันปราบปรามยาเสพติดในเขตชุมชนของตนเองตามอำนาจหน้าที่ และเป็นผู้ให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเบื้องต้น แต่ด้วยปัญหาที่เจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ ไม่ได้รับข้อมูลจากการสอบถามข้อมูลของผู้นำชุมชนไม่ถูกต้อง ไม่ครบถ้วน บิดเบือนข้อมูลจากความจริง เนื่องจากผู้นำชุมชนเกรงกลัวอิทธิพลของผู้ค้ายาเสพติดในพื้นที่ หรือเป็นผู้ใกล้ชิดกับผู้กระทำผิดในพื้นที่ ปัจจุบันจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ในการสอบปากคำ เพื่อการเสนอต่อศาล ในการขออนุญาตหมายค้น ซึ่งเป็นการบังคับตามหลักระเบียบการของศาลโดยทั่วไป ถือว่าเป็นการยึดโยง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใช้เป็นฐานข้อมูลให้ถูกต้องตรงกันกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดเป็นการจริง ในการบริหารจัดการในเอกสารที่เกี่ยวข้อง หลักธรรมาภิบาล ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือ และแนวทางการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันของภาคเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเน้นความจำเป็นของการสร้างความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้การป้องกันปราบปรามยาเสพติดร่วมกันของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้มีความเข้มแข็ง มีเสถียรภาพ และมีกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ ตามหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาระดับประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ อย่างจริงจัง อันนำไปสู่การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดระดับประเทศ ให้ประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนต่อไป ในอนาคต

๘. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
๒. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ
๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

๙. วิธีดำเนินการวิจัย

๑. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Reseach) ผสมผสานกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
๒. ประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือเจ้าหน้าที่ตำรวจในเขตอำเภอแก่งคร้อ เขตอำนาจการสอบสวนของสถานีตำรวจภูธรแก่งคร้อ และสถานีตำรวจภูธรหนองสังข์ อำเภอแก่งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๕๑ คน
๓. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์
๕. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

๑. สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล

๒. ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินกิจกรรม ๕ ส ตามหลักอิทธิบาท ของสำนักงานอัยการในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติการทดสอบไค-สแควร์ (χ^2 -test)^๑ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ การศึกษา ชั้นยศ ระยะเวลาในการทำงาน รายได้ กับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาลของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อจังหวัดชัยภูมิ และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (In-Depth Interview) และจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique)

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างมีอายุ ๔๐ – ๔๙ ปี มากที่สุด จำนวน ๗๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๓๓ รองลงมาอายุ ๕๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔๔ การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๖๑ รองลงมาปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๓๙ ชั้นยศเป็นชั้นประทวน จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๕๙ รองลงมาชั้นสัญญาบัตร ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๔๑ ทำงาน ๑๖ ปีขึ้นไป จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๔๐ รองลงมา ๑๑ – ๑๕ ปี จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๔๔ และมีรายได้ไม่เกิน ๒๔,๐๐๐ บาท จำนวน ๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๖๓ รองลงมา ๒๔,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๖๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๓๗

๔.๒ ประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ พบว่าประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาลของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\mu = ๔.๔๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านหลักกณิทธิธรรม ($\mu = ๔.๔๘$) รองลงมาคือ ด้านหลักคุณธรรม ($\mu = ๔.๔๑$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านหลักความมีส่วนร่วม ($\mu = ๔.๒๔$)

๔.๓ ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิพบว่า ๑) อายุเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๒) การศึกษาของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓) ชั้นยศเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาลของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๔) ระยะเวลาในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๕) รายได้ต่อเดือนเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔.๔ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมาภิบาล ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ สรุปได้ดังนี้ ด้านกณิทธิธรรมการตรวจสอบสารเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจวิทยากรควรมีความรวดเร็ว การตรวจสอบประวัติคนร้ายของกองทะเบียนประวัติอาชญากรควรมีความรวดเร็ว ควรพัฒนาและเพิ่มทักษะความรู้ในการสืบสวนจับกุม และการตรวจสอบความเคลื่อนไหวเส้นทางทางการเงินกับธนาคารควรมีความรวดเร็ว ด้านหลักคุณธรรมยึดหลักสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง ระหว่างคนในชุมชน ควร

^๑สุรพล พรมกุล, ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑,(กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๔),หน้า ๑๗๒-๑๗๔.

ตรวจสอบเส้นทางการดำเนินธุรกิจผดกกฎหมายให้ถูกต้อง ตั้งสายตรวจอาสาเพื่อทำหน้าที่ตำรวจบ้านช่วยเหลือภารกิจในการป้องกันยาเสพติดและปัญหาอาชญากรรม ความไม่สมเหตุสมผลระหว่างบันทึกจับกุมกับความจำเป็นจริงอำนาจการสอบสวนไม่สามารถเข้าถึงพยานหลักฐานต่างๆ ได้ การสอบสวนไม่เป็นจริงตามที่เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติ **ด้านหลักความโปร่งใส** พยายามสร้างการยอมรับจากประชาชนในพื้นที่ให้มากขึ้น เจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนในพื้นที่ และควรสอดส่องดูแลเด็กและบุคคลในครอบครัวหรือที่อยู่ร่วมกัน อย่างให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด **ด้านหลักการมีส่วนร่วม** ควรมีการสนับสนุนการรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดทั้งภาครัฐและเอกชน ควรสนับสนุนขวัญและกำลังใจจากหน่วยงานและผู้บังคับบัญชาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ควรขอรับความร่วมมือในการแจ้งเบาะแสจากประชาชน จัดอบรมตำรวจจราจร ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาเสพติดประเภทต่างๆ **ด้านหลักความรับผิดชอบ** ควรกำหนดเขตพื้นที่รับผิดชอบให้เหมาะสม ควรตรวจสอบเส้นทางการดำเนินธุรกิจผดกกฎหมายให้ถูกต้อง ควรมีจำนวนเครื่องมืออุปกรณ์ให้เหมาะสมกับการจัดสายตรวจ ควรกำหนดกำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เหมาะสมควรสนับสนุนให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการป้องกันอาชญากรรมด้วยชุมชนเอง และควรเพิ่มการให้บริการตรวจตราตามถนนสายต่างๆ ที่มีพาหนะพลุกพล่าน **ด้านความคุ้มค่า** ควรจัดระบบเก็บข้อมูลที่ง่ายต่อการนำมาใช้วิเคราะห์อย่างรวดเร็ว ให้สายตรวจอาสาทำหน้าที่ในการสอดส่องดูแลหมู่บ้านของตนเองให้มีผู้จัดทำโครงการตำรวจพบประชาชน เพื่อให้ความรู้กับประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมและยาเสพติด ที่จะเข้ามาแพร่ระบาดในหมู่บ้านของตนเอง

๔.๕ แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลัก ธรรมชาติของ เจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งศรีภูมิ จังหวัดชัยภูมิ **ด้านหลักนิติธรรม** ควรมีการประสานงานและขอความร่วมมือปฏิบัติในทิศทางที่สอดคล้องกันของกระบวนการยุติธรรมทุกพื้นที่ ให้ดำเนินการด้วยความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ ต้องมียุทธศาสตร์การป้องกันด้วยการพัฒนางานการข่าว งานชุมชนและงานมวลชนสัมพันธ์ เพื่อแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมกับการปฏิบัติงานของตำรวจในทุกพื้นที่ **ด้านหลักคุณธรรม** เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องปลูกฝังชุมชนเด็ก และเยาวชนให้รู้จักป้องกันตนเอง จงอย่าทดลองยาเสพติดทุกชนิดโดยเด็ดขาด เพราะติดง่ายหายยาก รู้จักป้องกัน ครอบครัวควรสอดส่องดูแลเด็กและบุคคลในครอบครัวหรือที่อยู่ร่วมกัน อย่างให้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ทำให้ทุกคนเห็นว่ายาเสพติดเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องร่วมมือแก้ไข การร่วมกันทำกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน โดยการปรึกษาหารือ มาตรการและแนวทางร่วมกัน ทุกคนในชุมชนย่อมเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดว่าท่านจะแก้ไขปัญหาในชุมชนของท่านได้อย่างไร **ด้านหลักความโปร่งใส** เพื่อลดสถานการณ์การค้ายาเสพติดให้ได้ โดยทุกหน่วยงานควรบูรณาการด้านการข่าว การปฏิบัติการ การขยายผลไปยังนักค้ายาเสพติด การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด ที่มีขั้นตอนการจับกุม ขณะทำการจับกุมและหลังจับกุม การสืบสวนมีหลายวิธี เช่น การสะกดรอย การตรวจสอบทางการเงิน การใช้สายลับหรือแหล่งข่าวอื่นๆ **ด้านหลักการมีส่วนร่วม** เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกนายรับผิดชอบในหมู่บ้าน ๑ ชุมชน แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นปัจจัยหลัก คือ คนในชุมชนต้องมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาของตนเอง หัวใจสำคัญของการแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชน ให้ชุมชนเข้ามาช่วยป้องกันปราบปราม โดยทางตำรวจต้องปฏิบัติงานในเชิงรุก **ด้านหลักความรับผิดชอบ** การปราบปรามยาเสพติดจะต้องดำเนินการให้ครบวงจรทั้งงานป้องกัน งานปราบปราม งานสืบสวน งานสอบสวน งานบำบัดรักษา การฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสพ งานชุมชนสัมพันธ์ มิใช่การรณรงค์ต่อต้านเพียงอย่างเดียวแต่ต้องเข้าถึงชุมชน โดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหามากยิ่งขึ้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายสืบสวนต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหัวใจสำคัญ และต้องรักษางานสืบสวน มีความมุ่งมั่นในงาน ขยัน อดทน เสียสละ ไม่ชอบโอ้อวด พุดมาก เก็บความลับไม่อยู่ มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องในหน้าที่รับผิดชอบ **ด้านความคุ้มค่า** พนักงานสอบสวนทุกคนต้องชำนาญคดียาเสพติด เพื่อการสอบสวนจะได้มีประสิทธิภาพ ในการรวบรวมพยานหลักฐานพนักงานสอบสวนต้องมีเทคนิคการสอบสวน เช่น การใช้สายลับ การฝ้าติดตามโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ จัดทำโครงการตำรวจพบประชาชน เพื่อให้ความรู้กับประชาชนในการป้องกันอาชญากรรมและยาเสพติด ที่จะเข้ามาแพร่ระบาดในหมู่บ้านของตนเอง และเผื่อระวังบุตรหลานมิให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งผิดกฎหมาย ยาเสพติดต่างๆ

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมชาติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก่งศรีภูมิ จังหวัดชัยภูมิผู้วิจัยได้ข้อสรุปและการเสนอแนะไว้ดังนี้

๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรเพิ่มการเน้นการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดโดยไม่เน้นความรู้สึกส่วนตัวมาใช้กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
๒. ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ควรที่จะสร้างชุมชนให้เข้มแข็งปราศจากยาเสพติด โดยใช้หลักคุณธรรมในการสร้างมนุษย์สัมพันธ์
๓. ควรเพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์กิจกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ประชาชนในหมู่บ้านตำบล และชุมชนทราบอย่างต่อเนื่องและเปิดเผย
๔. ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานีดำรวจทุกท่านได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และกำหนดนโยบายต่างๆ
๕. ควรจัดสรรงบประมาณในการจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์การปฏิบัติงานที่ทันสมัย และควรลดขั้นตอนการปฏิบัติงานลงเพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วต่อการปฏิบัติงาน
๖. ควรการจัดการอบรมความรู้เกี่ยวกับกฎหมายยาเสพติดให้บุคลากรให้ทันสมัยอยู่เสมอและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิธีการ

๕.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ปปส.) ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถในงานนั้นๆเพิ่มเติมในส่วนที่งานล้นคน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
- ๒) ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับเทคโนโลยี อุปกรณ์ หรือยุทธโธปกรณ์ให้ทันสมัยเพื่อใช้กับเรื่องยาเสพติดที่พัฒนารูปแบบของการกระทำผิดขึ้นเรื่อยๆ
- ๓) ควรสนับสนุนกำลังข้าราชการตำรวจชั้นประทวนเพื่อมาปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านข้อมูลข่าวสาร
- ๔) ควรจะสนับสนุนงบประมาณในการติดตั้งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้กระจายข้อมูลข่าวสาร
๕. ควรสนับสนุนบุคลากรให้มีการฝึกอบรมเพิ่มพูนทักษะในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

๕.๓ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในจังหวัดชัยภูมิ
- ๒) ควรทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของเจ้าหน้าที่ตำรวจในจังหวัดชัยภูมิ ที่มีประสิทธิผล
- ๓) ควรศึกษาประสิทธิผลการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามหลักธรรมอื่นๆ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในอำเภอแก้งคร้อ อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

บรรณานุกรม

สุรพล พรหมกุล. ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๔.

“ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๒”. (๒๕๕๒, ๑๐

สิงหาคม) ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๑๖ ตอนที่ ๖๓ ง

การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
**Administration Accordance To The Brahmviharaof Sila Municipality
Administrator, Mueang District, Khonkaen Province**

สุรศักดิ์ อุดเมืองเพ็ญ*

ดร.สุรพล พรหมกุล, ดร.ปชาบดี แยมสุนทร**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลาอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของประชาชน ๒) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกัน๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๙๖ คน โดยใช้สูตร ทาโรยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วน ๕ ระดับ ค่าความเชื่อมั่น .๙๔๖ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ คนเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีหาผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุดการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นของประชาชนจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านหลักเมตตา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือด้านหลักอุเบกขา และน้อยที่สุด คือด้านหลักมูทิตา

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน พบว่าประชาชนที่มี เพศ อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนการศึกษา รายได้ต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. แนวการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลาอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่นเทศบาลควรมีการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาให้ ที่จะสามารถช่วยให้มองเห็นปัญหามากขึ้นและเข้าใจความต้องการของคนอื่นมากขึ้น ควรมีใจเป็นกลาง ไม่ยึดติด ไม่อคติเป็นที่ตั้ง มีความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ มีความเมตตาปราณี มีความโปร่งใส ใช้หลักเมตตา ในการปกครองให้พนักงานไม่

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เบียดเบียนกันและกันให้หลักกรุณา ในการปกครอง ให้พนักงานมีความเคารพเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีความเมตตาต่อกันมีความสงสารเห็นอกเห็นใจกัน ยินดีกับผู้อื่น วางเฉย เมื่อผู้อื่นผิดหวังไม่ซ้ำเติม นำความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ไปใช้งานเกี่ยวกับบุคคลกร และการบริหารงาน

คำสำคัญ: การบริหารงาน, หลักพรหมวิหารธรรม

Abstract

The purposes of this research were to 1) study an administration in accordance with Brahmaviharadhamma(Pāli: *Brahmavihāra*: the four noble sentiments), 2) make comparisons of an administration in accordance with Brahmaviharadhamma classified by personal's factor, 3)study guidelines in supporting and developing an administration in accordance with Brahmaviharadhamma of the administrators at Sila Municipality in Muang district, KhonKaen province. This study is mixed between qualitative research. Contains Quantitative Research the sample population formula with 396 persons, by formula Taro Yamane Tool is Questionnaire rating scale 5 degree Reliability .946 For conducted survey method. form with 5 key performants. The tool employed in the study was a questionnaire and the data analysis was conducted by the means of the computer software to find the rates of frequency, percentage, mean, Standard Deviation, t-test, One-way ANOVA and Least Significant Difference (LSD). the data analysis was conducted Qualitative Research the data analysis Descriptive.

The research outcomes are revealed as follows:

1. The administration in accordance with Brahmaviharadhammain overall is at a high level. When considering each aspect Public opinion can be sorted from highest to lowest as follows: Metta (Pāli: *Mettā*: loving-kindness), Ubekkhā (Pāli: *Upekkhā*: equanimity), and Mutita (Pāli: *Muditā*: sympathetic joy).

2. The outcomes of the comparisons: the public with differences in gender and age had their opinion towards the administration in accordance with Brahmaviharadhamma of the administrators differently. This denied the assumption with its statistical significance level at 0.05. The public with differences in education level and monthly income had indifferent opinion which was also denied the determined assumption.

3. The guidelines in supporting and developing an administration in accordance with Brahmaviharadhamma of the administrators at Sila Municipality. The municipality should apply Brahmaviharadhamma into their daily routine that will be able to solve several problems and understand the needs of others. Should be neutral and should not be egoistic, be generous, transparent, not taking advantage of one another. Furthermore, use Karuna (Pāli: *Karuṇā*: compassion) as the main in encouraging employees to respect one another with leniency. When others were disappointed does not aggravate with any expressions, also applying Metta, Karuna, Mutita and Ubekkhā in managing subordinates and administration concerns.

Keyword : Administration accordance, The Brahmavihara

๑. บทนำ

การบริการประชาชนโดยคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชน พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ ไว้ว่า “งานของแผ่นดินนั้น เป็นงานส่วนรวม มีผลเกี่ยวเนื่องถึงความเจริญขึ้น หรือเสื่อมลงของบ้านเมืองและสุขทุกข์ของประชาชนทุกคน ข้าราชการผู้ปฏิบัติบริหารงานของแผ่นดิน จึงต้องสำนึกตระหนักในความรับผิดชอบที่มีอยู่ และตั้งใจพยายามปฏิบัติหน้าที่โดยเต็มกำลังความสามารถด้วยความเข้มแข็งสุจริต และด้วยปัญญาวิคิดพิจารณา ว่าสิ่งใดเป็นความเจริญ สิ่งใดเป็นความเสื่อม อะไรเป็นสิ่งที่ต้องทำ อะไรเป็นสิ่งที่ต้องละเว้นและกำจัด อย่างชัดเจน ถูก ตรง”^๑

การบริหารงานของเทศบาลเมืองศิลา มีหน้าที่ในการจัดสรรผลประโยชน์และให้บริการสาธารณะที่จำเป็นแก่ประชาชนในพื้นที่แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนและตอบสนองความต้องการของประชาชนแต่ในการบริหารงานหลายปีที่ผ่านมาได้พบปัญหาว่าสมาชิกสภาและผู้บริหารของเทศบาลยังขาดความเข้าใจในบทบาทอำนาจและหน้าที่รวมถึงการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่นั้นๆว่าเจตนาในการอยู่อย่างไรบริหารตามใจตัวเองและพวกพ้องไม่ยึดกฎระเบียบและข้อบังคับอีกทั้งยังเกิดการบริหารงานอย่างไม่โปร่งใสในหลายโครงการแสดงให้เห็นถึงการขาดคุณธรรมและจริยธรรมซึ่งทุกองค์กรกำลังประสบปัญหาอยู่ประชาชนในพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมในการควบคุมตรวจสอบติดตามการทำงานซึ่งแสดงให้เห็นถึงการบริหารงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพอีกทั้งในการบริหารงานประชาชนยังมีความทุกข์ยากและความเดือดร้อนจากสภาพปัญหาด้านการให้บริการต่างๆอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการบริหารยังขาดประสิทธิภาพ ยังคงต้องปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอีก^๒

หลักธรรมในพระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นการมีปัญญารอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ถึงเหตุผล สิ่งที่ดีควรทำหรือไม่ควรทำ เป็นผู้หมั่นศึกษาหาความรู้ ทางที่ทำให้เกิดปัญญาการค้นหาเหตุผล การอบรมฝึกฝน โดยการเรียนรู้จากผู้รู้จริงในเรื่องนั้นๆ การมีสติจะเป็นผู้มีใจซื่อสัตย์มีความจริงใจ ใช้ปัญญาในการพิจารณาเห็นความจริงในสิ่งนั้นๆในสิ่งที่ว่าดีหรือไม่ดี เมื่อพิจารณาว่าสิ่งที่ทำนั้นถูกต้อง ก็ทำตามความจริงที่พิจารณาเห็น ไม่ทำตามอำนาจอคติ การรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง การเป็นผู้มีความโปร่งใสและปราศจากความโลภ โกรธ หลง จึงถือได้ว่าผู้บริหารเทศบาลมีความตั้งใจบริหารงานในส่วนที่รับผิดชอบอย่างสุดความสามารถเพื่อลดปัญหาและบริหารจัดการภายในเทศบาลให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและเพื่อส่งผลการดำเนินงานในภาพรวมด้านการบริหารจัดการเป็นไปตามเป้าหมาย การนำหลักธรรมสำหรับใช้ประกอบในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและมีความสุขจากการบริหาร ซึ่งหลักธรรมดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการบริหารงานให้ประสบความสำเร็จ คือ หลักพรหมวิหารธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมประจำใจอันประเสริฐ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ เหมาะสำหรับผู้ใหญ่ นักปกครอง นักบริหาร มี ๔ ประการ ได้แก่ เมตตา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์และพ้นจากสิ่งที่เข้า

^๑สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) <<http://www.rdpb.go.th/RDPB/Front/KingWord/RDPBKingWordDetail.aspx?rid=1>> สืบค้น เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๘

^๒ฐานข้อมูล เทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น, พ.ศ. ๒๕๕๘ <http://www.silakhonkaen.go.th/index.php?show=complainสืบค้น> เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘

มาเปิดเผยทำให้เกิดความไม่สบายกายและความไม่สบายใจ มูทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลางหรือให้ความยุติธรรมต่อคนอื่น

ดังกล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่า หลักพรหมวิหารธรรม จึงเป็นหลักธรรมที่มีประโยชน์เกี่ยวเนื่องอย่างมากในการบริหารงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายบริหารงาน เพื่ออำนวยความสะดวกมีสุขเป็นไปด้วยความเรียบร้อย เพื่อให้การบริหารเกิดประสิทธิผลต่อการบริหารของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมืองจังหวัดขอนแก่น นอกจากนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากร และประชาชน เพื่อการลดปัญหาความขัดแย้งภายในเทศบาลหรือข้อร้องเรียนต่างๆได้

ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าวและจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษา “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น” โดยจะศึกษาการบริหารตามหลักพรหมวิหารธรรม คือ ๑) หลักเมตตา ๒) หลักกรุณา ๓) หลักมูทิตา ๔) หลักอุเบกขา เพื่อนำเอาผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และเป็นแนวทงนโยบายในการพัฒนาเทศบาลให้เกิดผลสำเร็จ และใช้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ เจริญก้าวหน้าต่อไปยิ่งขึ้น

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชน

๒. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ตามความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างกัน

๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) วิธีคือการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) กับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) พื้นที่ศึกษาคือเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น

๑. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น ทั้งนี้รวมถึงบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในเทศบาลเมืองศิลามีจำนวน ๔๑,๘๐๒ คน^๓

๒. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองศิลามีจำนวน ๔๑,๘๐๒ คน โดยทำการหากกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยการเปิดตารางการสุ่มตัวอย่างของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๙๖ คน และใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธี การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling)^๔

^๓ ฐานข้อมูล เทศบาลเมืองศิลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น: พ.ศ. ๒๕๕๗, (ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียนราษฎร์ อำเภอมืองขอนแก่น ณวันที่ ๒๕ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗).

^๔ ธานินทร์ศิลป์จารุ. คู่มือการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS(กรุงเทพมหานคร : วีอินเตอร์พรีน, ๒๕๕๓),หน้า ๔๗.

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารของเทศบาลเมืองศิลาจำนวน ๕ ท่าน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

๓. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งนำไปสอบถามประชาชนในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ซึ่งนำไปสัมภาษณ์บุคคลที่สำคัญ ในเขตเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามหลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ดังนี้ ๑) ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลวิเคราะห์โดยการหาค่าทางสถิติต่างๆ ดังนี้ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ๒) ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ๓) การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที่ (t-test) ในกรณีตัวแปรสองกลุ่มและการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (ONE WAY ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓ กลุ่มขึ้นไปจะได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) และ ๔) ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิดวิเคราะห์โดยการจัดกลุ่มตามองค์ประกอบของหลักพรหมวิหารธรรม ทั้ง ๔ ด้าน แสดงตารางหาค่าความถี่ สรุปเขียนเป็นความเรียงประกอบบริบท

๔. สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” โดยจำแนกดังนี้

๑) พบว่า คณะสงฆ์ในเขตอำเภอแก้งสนามนาง จังหวัดนครราชสีมาโดยส่วนใหญ่มีเพศชายจำนวน ๒๐๕ คน อายุอยู่ที่ระหว่าง อายุ ๑๘ – ๓๐ ปี จำนวน ๑๔๕ คน ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรีจำนวน ๑๖๐ คนรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒๗ คน

๒) ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สามารถเรียงลำดับความคิดเห็นของประชาชนจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านหลักเมตตา มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือด้านหลักอุเบกขา และ น้อยที่สุด คือ ด้านหลักมูทิตา

๓) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มี เพศ อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นแตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ส่วนการศึกษารายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศีลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่นให้ผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดให้แนวทางสรุปว่า

๑. การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม มีความสำคัญต่อการบริหาร พบว่า หลักพรหมวิหารธรรมมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหลักพรหมวิหารธรรม มุ่งเน้นที่จิตใจ ให้คนทำความดีโดยทำใจให้เป็นกลาง ไม่มุ่งหวังสิ่งใด ในฐานะที่ผมเป็นผู้บริหารองค์กร นอกจากต้องให้ระเบียบ กฎหมายในการบริหารงานแล้ว จะต้องมีความดีในการบริหารงานด้วย ต้องทำด้วยใจ แก้ปัญหาด้วยใจ ควรทำดีโดยทำใจให้เป็นกลางรู้จักวางเฉย แม้แต่การนำหลักพรหมวิหารธรรม ไปพูดคุย ขอความร่วมมือประชาชนในพื้นที่ก็สามารถช่วยงานให้สำเร็จและผ่านไปด้วยดีได้เสมอ มีความเข้าใจ มีเมตตา สามารถนำมาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรได้เป็นอย่างดี เพราะการมีความเมตตากรุณานั้นย่อมนำมาซึ่งความประสพผลของงานสามารถทำงานได้อย่างมีความสุขทั้งสองฝ่าย และผลตามมาก็คือ เกิดความสำเร็จต่องานต่าง ๆ ขององค์กร พรหมวิหารธรรม เป็นหลักค้ำจุนโลก มีความสำคัญต่อการบริหารองค์กร คือ เป็นหลักกรรมที่บุคคลมีความสัมพันธ์กันด้วยความงดงาม

๒. การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม สามารถส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาองค์กร พบว่า หลักพรหมวิหารธรรมคือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นธรรมที่ผมยึดไว้ในใจ และนำมาใช้ในการบริหารงานเสมอ เพราะชาวบ้าน หรือแม้แต่พนักงานในเทศบาล ก็ไม่ต่างกลับลูกหลานตัวเอง เพราะมีความใกล้ชิดกัน เมื่อเกิดปัญหา หรือความผิดพลาด มีการย้อนกลับมามองที่ตัวเองเสมอ ว่าเราทำอะไรไปบ้าง เราเองทำถูกรึยัง และมองไปที่เหตุของความผิดพลาด เช่นถ้าเกิดบุคคลทำพลาด ต้องดูก่อนว่าเจตนาเขาเป็นอย่างไรน่าให้อภัยหรือไม่ ถ้าไม่ใช่เกี่ยวกับตัวบทกฎหมาย ส่วนใหญ่จะเห็นคนนั้นแก้ตัวเสมอ เพราะผมต้องทำใจให้เป็นกลางกับทุกคนทุกเรื่อง จึงได้เห็นอุปสรรค ปัญหาการทำงานอย่างแท้จริงเป็นธรรมจะทำให้คนทุกคนร่วมมือกัน จะส่งผลให้การทำงานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะมีธรรมในใจ ช่วยส่งเสริมให้องค์กรมีความรักใคร่สามัคคี ช่วยเหลือกันภายในองค์กร หรือพนักงานที่มีความเดือดร้อน

๓. แนวทางในการพัฒนาการบริหารตามหลักพรหมวิหารธรรม ควรนำหลักความเมตตามาใช้เพื่อคนในครอบครัว จะมองเห็นปัญหามากขึ้นและเข้าใจความต้องการของคนอื่นมากขึ้น ที่สำคัญต้องมีใจเป็นกลาง ไม่ยึดติด ไม่อคติเป็นที่ตั้ง มีความเสมอภาคไม่เลือกปฏิบัติ มีความเมตตาปราณี มีความโปร่งใส ใช้หลักเมตตา ในการปกครองให้พนักงานไม่เบียดเบียนกันและกันให้หลักกรุณา ในการปกครอง ให้พนักงานมีความเคารพเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน มีความเมตตาต่อกันมีความสงสารเห็นอกเห็นใจกัน ยินดีกับผู้อื่น วางเฉยเมื่อผู้อื่นผิดหวังไม่ซ้ำเติม นำความ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ไปใช้งานเกี่ยวกับบุคคลกร และการบริหารงาน

๕. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศีลา อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วจึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

จากการศึกษาการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองศีลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้บริหารเทศบาลตำบลนิเวศน์ มีการนำพรหมวิหารธรรม มาประยุกต์ใช้สำหรับผู้ปกครอง หรือผู้บริหารเองมีความเข้าใจในการนำมาใช้ และสามารถปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารธรรมได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ก็ด้วยการที่ทุกคนทั้งที่เป็นประชาชน และผู้นำผู้ปกครอง ผู้บริหารภายในเทศบาลต่างมีความรู้ความเข้าใจในหลักพรหมวิหารธรรม

ถึงแม้จะไม่เข้าใจมากแต่ก็เป็นหลักธรรมที่มีประจำใจของประชาชนทุกคน ด้วยเป็นหลักธรรมอันประเสริฐ สอดคล้องกับพระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตรฐิตวณโณ) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า พรหมวิหาร ๔ ในหนังสือการพัฒนาจิตสามารถสรุปความได้ว่าพรหมวิหาร ๔ เป็นธรรมสำหรับมนุษย์ผู้มีจิตใจประเสริฐทุกคนเป็นธรรมสำหรับผู้ใหญ่เป็นธรรมสำหรับบิดามารดาเป็นธรรมสำหรับพระพรหมเป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนาและเป็นกรรมาฐานการเจริญหรือการบำเพ็ญพรหมวิหาร๔แม้ในกรณีที่ผู้ปฏิบัติไม่อาจบรรลุถึงขั้นอัปนาสมาธิหรือขั้นฌานก็สามารถนำความสุขความสงบมาให้แก่ผู้บำเพ็ญได้มารวมทั้งทำสังคมส่วนรวมให้สงบสุขด้วยเมื่อพิจารณาทางด้านมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย และงานวิจัยของ พระไพฑูริย์ เมธิโก (มหาบุญ) เรื่อง “การประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” พบว่า เมตตา ทุกคนมีการอบรมธรรมะให้บุคลากร ผู้บังคับบัญชาต้องสอนบุคลากรให้ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ กรุณา มีการช่วยเหลือกันในการทำงาน ปรีกษาหาหรือเมื่อพบปัญหา มีความสามัคคี ช่วยเหลือผู้อื่นแม้ว่าไม่ใช่งานของเราก็ตามถ้าเราทำได้ มุทิตา แสดงความดีชมเชยให้กำลังใจเมื่อปฏิบัติงานดีขึ้นหรือประสบความสำเร็จ องค์กรต้องมีความเด็ดขาดจากบุคคลที่ไม่ทำงาน จัดให้มีการอบรมธรรมะ องค์กรต้องมีกฎเกณฑ์การเลื่อนตำแหน่งให้แน่นอนไม่เลื่อนโดยตามอำเภอใจว่า อุเบกขา ควรให้ความยุติธรรมกับผู้ปฏิบัติงานทุกคนเท่าเทียมกัน ต้องทำตัวเป็นกลางไม่เข้าข้างคนของตนเอง ไม่เข้าข้างคนผิด ผิดว่าไปตามกฎ จัดให้มีการแข่งขันกีฬาภายในองค์กร ลงโทษผู้กระทำผิดตามวินัย เมื่อพิจารณารายด้านมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

ด้านเมตตา จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองสีลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่นด้านเมตตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่า การทำงานร่วมกันต้องอาศัย ความเข้าอกเข้าใจ เมตตาต่อกัน มีความปรารถนาดีต่อกัน และไม่คิดร้ายต้องมีความว่างเฉย การเพิกเฉย ไม่ซ้ำเติมผู้ที่ผิดผิดพลาด ความสำคัญที่มีต่อองค์กร เมตตา คือ มีความรักใคร่คนในองค์กรกรุณา คือ ช่วยเหลือผู้อื่น มุทิตา คือ มีความยินดีกับเพื่อนร่วมงาน อุเบกขา คือ ต้องเป็นคนเที่ยงตรงซึ่งสอดคล้องกับ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้นำเสนอแนวคิดไว้ว่า ความรักใคร่ ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่เมตตาและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้าและงานวิจัย พระไพฑูริย์ เมธิโก (มหาบุญ) เรื่อง “การประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม” พบว่า ด้านเมตตา เสนอแนะว่า ควรจัดลำดับความสำคัญของงานและควรทำงานที่เร่งด่วนก่อน ควรใช้หลักเหตุผลและใช้หลักทางข้อมูลเป็นสำคัญ จัดให้มีการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความสมัครใจ ต้องจัดให้มีการอบรมธรรมะให้บุคลากร ผู้บังคับบัญชาต้องสอนบุคลากรให้ปฏิบัติงานด้วยความจริงใจ

ด้านกรุณาจากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองสีลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่นด้านกรุณา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ที่เป็นเช่นนี้สามารถอภิปรายได้ว่าสามารถส่งเสริมให้องค์กรประสบผลสำเร็จในการบริหารงาน คือ ใช้หลักธรรม ๔ ประการ ซึ่งเป็นตัวควบคุมให้พนักงานในองค์กร อยู่ร่วมกันได้โดยมีความรักใคร่ สามัคคี ซึ่งสอดคล้องกับบรรณาทองอุ่นได้แสดงแนวคิดไว้ว่า ผู้ใดมีคุณธรรมตามพรหมวิหาร ๔ ผู้นั้นได้ชื่อว่าเป็นผู้มีพระคุณยิ่งใหญ่เพราะผู้ที่มีคุณธรรมตามพรหมวิหารคือผู้ที่มีพฤติกรรมการปฏิบัติที่เกื้อกูลต่อผู้อื่น

ด้านมุทิตา จากการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองสีลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่นด้านมุทิตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่าคนที่ทุกคนในเทศบาลมีความรักความเข้าใจต่อกัน และมีความเห็นอกเห็นใจกัน ส่วนนี้ทำให้ไม่มีใครเกิดความอิจฉาริษยากัน เมื่อผู้อื่นได้รับรางวัล และได้รับการยกย่องต่างยินดี และแสดงความยินดีด้วยซึ่งสอดคล้องกับสมเด็จพระญาณสังวร (เจริญสุวฑฒโน) ได้ให้แนวคิด พลอยยินดีด้วยกับตนเองและผู้อื่นได้ดีมีสุขซึ่งจะนำไปสู่ความดีอีกชั้นหนึ่งถ้ารู้จักคิดให้ถูกให้รู้จักตั้งใจสงวนรักษาความดีความสุขที่ได้นั้นไว้และเพิ่มพูนให้ยิ่งขึ้นไม่ทะเลาะทะเลาะกันให้ยิ่งขึ้นจนเกินไปเช่นได้ดีเพียงนั้นแล้วก็ยินดีกับการได้ดีเพียงนั้นของตนอย่าไม่พอใจเพราะต้องการยิ่งไปกว่านั้นการพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุขผลดีที่จะเกิดขึ้นนั้นเราเองจะเป็นผู้ได้รับก่อนใครทั้งหมดความพลอยยินดีด้วยความริษยาให้ความร้อนเย็นผิดกันขณะที่ใจเกิดความยินดีเราเองนั้นแหละสบายขณะที่ใจเกิดความยินดีริษยาเราเองนั้นแหละทุกชั่วขณะนั้นการพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุขจึงเป็นสิ่งที่ควรและ ไสวมาลาทองที่ให้แนวคิดไว้ว่า มุทิตาคือความชื่นบานกล่าวคือความพลอยยินดีด้วยในเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีซื่่อมุทิตานี้เป็นหลักธรรมของผู้มีลักษณะใจกว้างขวางยินดีต่อความยินดีของผู้อื่นนับได้ว่าเป็นการกระทำบุญหรือความดีอย่างหนึ่งตัวอย่างเช่นนักกีฬาแข่งขันกีฬาเมื่อฝ่ายตรงข้ามชนะก็แสดงออกซึ่งความยินดีที่ชนะไม่อิจฉาริษยาหรือกลั่นแกล้งคุณธรรมข้อนี้ยังหมายถึงการให้การสนับสนุนแก่ผู้สร้างประดิษฐ์สิ่งต่างๆเพื่อประโยชน์แก่สังคมด้วย

ด้านอุเบกขา จากการศึกษา พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองสีลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่นด้านอุเบกขา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ที่เป็นเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่าในองค์กรหรือการบริหารงานผู้บังคับบัญชา หรือผู้บริหารมีความเป็นกลาง มีความเที่ยงตรง ยึดหลักความถูกต้อง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง แสดงความมีวุฒิภาวะของผู้ปกครองที่ไม่เลือกปฏิบัติ ให้ความเสมอภาคในการปฏิบัติงานเท่าเทียมกัน เป็นสิ่งที่องค์กรยึดเป็นบรรทัดฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ บุญมีแท่นแก้วที่ให้แนวคิดไว้ว่า ความมีใจเป็นกลางคือมองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบสม่าเสมอมั่นคงแน่นเที่ยงตรงจุดตรงซึ้งมองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุผลที่ตนประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยวางตนและปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม และ แก้วชิตตะชบ ที่ให้แนวคิดไว้ว่า อุเบกขาความวางเฉยไม่ตีใจไม่เสียใจเมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติคำว่าอุเบกขามีความวางเฉยได้แก่วางตนเป็นกลางในเมื่อจะแผ่เมตตาไปในเมื่อจะแผ่เมตตาไปก็ไม่สมควรเช่นเอาใจช่วยใจเป็นต้นหรือความวางใจเป็นกลางอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญาคือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมจุดตรงซึ้งไม่เอนเอียงด้วยรักและชังพิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้วอันควรได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุอันประกอบพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรมรวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดูในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำเพราะรับผิดชอบตนได้ดีเขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาได้รับผลอันสมควรกับความรับผิดชอบตน

๖. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรม ของผู้บริหารเทศบาลเมืองสีลาอำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ดังนี้

๑) นำผลวิจัยสามารถนำไปพัฒนาด้านการบริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดขอนแก่น

๒) หน่วยงานของรัฐ เช่น เทศบาลตำบล อำเภอ และจังหวัดขอนแก่น รวมทั้งภายในสถานี ตำรวจภูธรอำเภอ ในจังหวัดขอนแก่น ควรนำผลวิจัยนี้ไปพัฒนาให้สอดคล้องกับองค์กรที่ตนเองรับผิดชอบได้

๓) ควรทำเป็นคู่มือในการพัฒนาบุคลากรในเทศบาลตำบลศิลา และเทศบาลใกล้เคียงใน จังหวัดขอนแก่น

๔) ควรศึกษาในและนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในหน่วยงานหรือองค์กรรัฐในจังหวัด ใกล้เคียง เช่น มหาสารคาม ชัยภูมิ อุดรธานี และกาฬสินธุ์ เป็นต้น

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑) ผู้บริหารควรมีเป็นแบบอย่างของชุมชนในการพัฒนาสังคม และสอนให้ประชาชนได้รู้และ เข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมตามหลักพรหมวิหารธรรม

๒) ควรมีการอบรม บรรยาย มอบความรู้เรื่องหลักพรหมวิหารธรรม แก่ประชาชนในโอกาสต่างๆ

๓) ผู้บริหารควรชักนำให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินชีวิตด้วยหลักพรหมวิหารธรรม

๔) ควรมีการติดตาม พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไข ผลงานในการพัฒนาชุมชน

๕) สอนให้ประชาชนได้รู้และเข้าใจหลักความยุติธรรม เป็นแบบอย่างในการเป็นผู้นำที่ยึด คุณธรรม

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรมีการศึกษาบทบาทผู้บริหารกับการบริหารกิจการภายในเทศบาลตำบล อำเภอ จังหวัด

๒) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทบาทผู้บริหารในเทศบาลตำบล อำเภอ จังหวัด ต่อการ พัฒนาชุมชนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอปริหานิยธรรม หลักสังคหวัตถุ หลักอคติ และ หลักศีลธรรม เป็นต้น

๓) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เทศบาลตำบล อำเภอ จังหวัด ต่อการ พัฒนาชุมชนในท้องถิ่น

บรรณานุกรม

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากโครงการพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) <[http://www.rdpb.go.th/RDPB/ Front/KingWord/RDPBKing WordDetail. asp? rid=11](http://www.rdpb.go.th/RDPB/Front/KingWord/RDPBKingWordDetail.aspx?rid=11)> สืบค้น เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๘.

ฐาน ข้อมูล เทศบาลเมืองศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. พ.ศ. ๒๕๕๘. <http://www.silakhonkaen.go.th/index.php?show=complain> สืบค้น เมื่อวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘.

ฐานข้อมูล เทศบาลเมืองศิลาอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น: พ.ศ. ๒๕๕๗. ข้อมูลจากสำนักงานทะเบียน ราษฎรอำเภอเมืองขอนแก่น ณ วันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๗.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. คู่มือการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS. กรุงเทพมหานคร : วี อินเทอร์เน็ตพริ้น, ๒๕๕๓.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน
**People Participation In Forest Resource Conservation According To Iv
Iddhipada In Dongphuphan National Forest Reserves**

วรมัน วงศ์อารยธรรม*

ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี,ดร.เรียงดาว ทวะชาติ**

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน ๒) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพานกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๓๘๓ คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่ ใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

๑) ประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๔๐ มีอายุ ๒๑ - ๔๐ ปีจำนวน ๑๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๗ มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๒๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๒ รายได้ ต่ำกว่า ๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๒

๒) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพานโดยรวมและรายด้าน โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

๓) ประชาชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน ที่มีอายุต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกัน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๔) แนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลัก อิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน พบว่า

๑. ด้านฉันทะ ดำเนินการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ความเข้าใจที่ถูกต้องในการใช้ประโยชน์จากป่าและดูแลรักษาป่าให้ยั่งยืน

๒. ด้านวิริยะ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ เช่น จัดงานปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ โดยเชื่อมโยงเหตุแห่งวันสำคัญนั้นๆกับการอนุรักษ์ การจัดกิจกรรมใดใดควรเป็นวันเวลาที่ประชาชนในชุมชนสะดวก

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๓. ด้านจิตตะ สร้างเป็นเครือข่ายป่าชุมชนขึ้นมาในพื้นที่ให้ชาวบ้านรู้สึกเป็นเจ้าของป่าและอยากช่วยกันรักษา โดยมีเจ้าหน้าที่ของรัฐร่วมสนับสนุน

๔. ด้านวิมังสา ควรเก็บข้อมูลความต้องการของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ เพื่อนำมาทำแผนในการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าให้ตรงกับความต้องการของชุมชน และมีการตรวจติดตามผลอยู่เสมอ

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, การอนุรักษ์ป่า, หลักอิทธิบาท ๔

Abstract

The aims of this research were 1) to study public participation in forest resource conservation according to IV Iddhipada (Pāli: *iddhipāda*, path of accomplishment) in Dongphuphan National Forest Reserves, 2) to compare the levels of public participation in forest resource conservation according to IV Iddhipada, classified by personal factors and 3) to study the ways in developing public participation in forest resource conservation according to IV Iddhipada. The total number of the samples was 393. The statistics used in data analysis were: Frequency, Mean, Standard Deviation, One Way ANOVA and the data was analyzed by the means of descriptive analysis.

The research results revealed that

1) 220 of the samples were male (55.40%) and 21-40 years old (38.7%). 243 of them completed bachelor degree (61.2%) and 243 had income lower than 5,000 Baht (61.2%).

2) The levels of public participation in forest resource conservation according to IV Iddhipada in Dongphuphan National Forest Reserves in overall and each aspect consideration were at the highest level. All aspects achieved the same level.

3) The public (residents) with differences in age, education and monthly income participated in the forest resource conservation with statistical significance .05. This accepted the hypothesis determined. For those with differences in gender their participation was indifferent. The statistical significance difference was not found.

4) The ways in promoting public participation in forest resource conservation according to IV Iddhipada were as follows:

1) *Chanda*: the public training to create awareness in forest resource conservation and right understanding in taking benefits from the forest, and conserving the forest sustainably.

2) *Viriya*: the public participation should be allowed in forest conservation such as tree planting in the national important days and organization of activities according to public convenience.

3) *Citta*: building a network of forest resource conservation and owning awareness of the locals, supported by the government officers, should be made.

4) *Vīmaṃsā*: collecting data of needs, problems and obstacles of the community to use in creating an activity plan of the forest resource conservation based on the needs, and work following up should be carried out.

Keyword : Participation, Conservation, Iv Iddhipada

๑. บทนำ

ป่าไม้เป็นทรัพยากรที่สำคัญยิ่งของประเทศ เป็นแหล่งผลิตไม้และของป่าเพื่อใช้ประโยชน์ในทางตรง และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ดูดซับก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์และให้อากาศบริสุทธิ์ที่กลับคืนมา รวมถึงช่วยป้องกันบรรเทาภัยจากธรรมชาติได้และให้ความร่มรื่นสร้างความสมดุลให้สิ่งแวดล้อมในทางอ้อม แต่เมื่อมีการเพิ่มจำนวนของประชากรและการขยายตัวของเศรษฐกิจในประเทศ เกิดการใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างเกินขีดจำกัดในการเติบโตทดแทน อีกทั้งยังมีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อจับจองทำประโยชน์ของราษฎรอย่างต่อเนื่อง ทำให้พื้นที่ป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีการประกาศพื้นที่ป่าสงวนไปแล้วทั้งสิ้น ๓๕๓ ป่า คิดเป็นพื้นที่ประมาณ ๕๕,๓๓๓.๔๐ ไร่ พื้นที่อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้สูง มีแนวเขตติดต่อกับเทือกเขาภูพาน ได้มีการประกาศเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติถึง ๔ แปลง ได้แก่ ๑.ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน พื้นที่ตำบลกกตูม ตำบลคงหลวง ตำบลพังแดง และตำบลหนองแคน ๒.ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงหมู แปลงที่ ๑ ตำบลชะโนดน้อย ๓.ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงหมู แปลง ๒ ตำบลหนองบัว ตำบลชะโนดน้อย และตำบลคำป่าหลาย และ ๔.ป่าดงหมู แปลงที่ ๓ ตำบลกกตูม ปัจจุบันการขยายที่ทำกินของประชากรและความต้องการใช้ประโยชน์จากไม้พะยูงทำให้พื้นที่ป่าไม้ของอำเภอคงหลวงถูกบุกรุกและลักลอบตัดไม้เป็นจำนวนมาก การที่จะหวังพึ่งการปฏิบัติงานป้องกันรักษาป่าจากเจ้าหน้าที่ของรัฐเพียงอย่างเดียวจึงเป็นไปได้ยากเนื่องจากอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่มีไม่เพียงพอที่จะป้องกันรักษาป่าอันกว้างใหญ่ได้อย่างทั่วถึง รัฐโดยกรมป่าไม้จึงได้มีแนวความคิดที่จะให้คนอยู่ร่วมกับป่าไม้และให้ประชาชนเจ้าของพื้นที่เป็นผู้อนุรักษ์ป่าไม้เองในรูปแบบของป่าชุมชน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากจะให้การอนุรักษ์ป่าของชุมชนประสบผลสำเร็จอย่างยั่งยืนนั้น ควรอย่างยิ่งที่จะนำหลักธรรมมาประกอบใช้ควบคู่กับหลักทางวิชาการอื่นๆ ซึ่งหลักกอธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เป็นแนวปฏิบัติที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำงานหรือบริหารกิจการใดๆ ประกอบไปด้วย ฉันทะ ความพอใจ รักใคร่ ในสิ่งที่คิดจะทำหรือสิ่งที่กำลังทำอยู่ และเป็นข้อปฏิบัติสำคัญที่สุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ในที่สุด วิริยะ ความเพียร ความขยันหมั่นเพียร ด้วยความพยายามอย่างต่อเนื่อง จนกว่าจะประสบความสำเร็จ จิตตะ ความตั้งใจ การเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน อย่างกระตือรือร้น และวิมังสา ความไตร่ตรอง การรู้จักใช้สติปัญหาพิจารณาใคร่ครวญให้ถ้วนถี่รอบคอบ ถ้าพบข้อบกพร่อง หรือพบปัญหา ก็จะได้ทบทวนแก้ไขได้ทันที

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักกอธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน
๒. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักกอธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักกอธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative

Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ(Key Informants) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน จำนวน ๔ ตำบล ในอำเภอดงหลวง ได้แก่ ตำบลดงหลวง ๖,๗๑๘ คน ตำบลกกตูม ๕,๙๖๑ คน ตำบลพังแดง ๓,๕๔๕ คน ตำบลหนองแคน ๖,๒๒๘ คน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๒,๔๕๒ คน ซึ่งผู้วิจัยได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเหมาะสมโดยการใช้สูตรทาโรยามาเน่ (Taro Yamanee) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยการหาสัดส่วนของประชากรต่อกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านได้จำนวน ๓๙๓ คน และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๕ ท่าน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ มีความเชื่อมั่น ๐.๐๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพานโดยรวมและรายด้านโดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด สรุปได้ดังนี้

๑.๑ ด้านฉันทะ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านรู้สึกชอบในธรรมชาติและอยากจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ไว้ รองลงมา คือ ท่านยินดีที่จะชักชวนญาติพี่น้อง เพื่อนหรือผู้อื่นให้หันมาร่วมในการอนุรักษ์ป่าอยู่เสมอ และท่านพอใจที่เห็นผู้อื่น หรือหน่วยงานใด มีกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าไม้ ตามลำดับ

๑.๒ ด้านวิริยะ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมักจะเสนอแนวคิดของตนเอง ในการอนุรักษ์ป่า เมื่อมีการประชุมของหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเองเสมอ รองลงมา คือ ท่านมักช่วยเหลือเมื่อชุมชนมีกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ป่าและธรรมชาติอยู่เสมอ ท่านมีความอดทน ช่วยปลูกป่าจนแล้วเสร็จทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

๑.๓ ด้านจิตตะ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า หรือกิจกรรมอนุรักษ์อื่น ๆ อยู่เสมอ รองลงมาคือท่านเก็บหาของป่า เช่น เห็ด ไข่มดแดง ฯ ในป่าโดยไม่ทำลายต้นไม้ เพราะอาจจะทำให้ป่าลดลงได้ ท่านไม่เคยทิ้งขยะในป่า เช่น ถังพลาสติก หากนำเข้าไปในป่า ท่านจะนำติดตัวออกมาทิ้งที่บ้านเสมอ ตามลำดับ

๑.๔ ด้านวิมังสา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ

ปรากฏว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ท่านมักช่วยคิดแก้ปัญหาเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ ร่วมกับชุมชนอยู่เสมอ รองลงมา คือ ท่านมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนในการวางแผนการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน โดยไม่ทำลายป่าไม้และสิ่งแวดล้อม ท่านมีการวางแผนร่วมกันกับชุมชนในการแก้ปัญหาป่าไม้ให้แก่ชุมชนอยู่เสมอ ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน ตามความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน พบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีอายุต่างกักระดับการศึกษาและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพานแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพานผลการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดจากแบบสอบถามประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้ **ด้านฉันทะ** ประชาชนมีข้อเสนอแนะว่าควรดำเนินการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ป่าอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ชี้ให้เห็นคุณประโยชน์ของป่าและโทษหากทำลายป่ารวมถึงบทลงโทษทางกฎหมายที่จะได้รับการกระทำผิดตามกฎหมายต่างๆให้ประชาชนได้รับทราบอย่างถูกต้อง ดำเนินการอบรมให้ความรู้แก่เยาวชน ประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ความเข้าใจที่ถูกต้องการใช้ประโยชน์จากป่าและดูแลรักษาป่าให้ยั่งยืน โดยบูรณาการกับโรงเรียน วัด หน่วยงานอื่นๆที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันให้เป็นเครือข่ายรักษาป่าของชุมชนร่วมกัน **ด้านวิริยะ** ประชาชนมีข้อเสนอแนะว่าควรสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ เช่น จัดงานปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ โดยเชื่อมโยงเหตุแห่งวันสำคัญนั้นๆกับการอนุรักษ์ ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการปลูก มีการแสดงของบุตรหลาน มีกล้าไม้แจกฟรีเพื่อนำกลับไปปลูกในที่ทำกินของตนเอง การจัดกิจกรรมใดใดควรเป็นวันเวลาที่ประชาชนในชุมชนสะดวก ว่างเว้นจากการทำงานหรือวันหยุดราชการ **ด้านจิตตะ** ประชาชนมีข้อเสนอแนะว่าเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะจากกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ควรเป็นตัวหลักในการประสานกับชุมชน จัดประชาคมร่วมกับท้องถิ่น ชุมชน และหน่วยงานปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนทุกคนสอดส่องดูแลพื้นที่ป่าด้วยความจริงจัง สร้างเป็นเครือข่ายป่าชุมชนขึ้นมาในพื้นที่ให้ชาวบ้านรู้สึกเป็นเจ้าของป่าและอยากช่วยกันรักษา แจ้งเจ้าหน้าที่เมื่อพบการกระทำผิดได้ทันที โดยที่เจ้าหน้าที่ต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง **ด้านวิมังสา** ประชาชนมีข้อเสนอแนะว่าควรมีการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลความต้องการของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคอื่นๆ เพื่อนำมาทำแผนในการจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์ป่าให้ตรงกับความต้องการของชุมชน และมีการตรวจติดตามผลอยู่เสมอ พร้อมปรับแก้ไขให้ได้ผลสำเร็จดีที่สุดโดยให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมต่างๆ ในหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาป่าไม้ให้แก่ชุมชนอยู่เสมอ

๔. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน **ด้านฉันทะ** ดำเนินการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ปลูกฝังให้เกิดความรักและหวงแหนในป่าไม้และธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเอง ให้ชาวบ้านรู้สึกว่าป่าเป็นของชุมชน เป็นของมีค่า และช่วยกันรักษาไว้เพื่อชุมชน ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกต้นไม้ในพื้นที่ของตนเองในระบบวน

เกษตร ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชาวบ้านสามารถช่วยเหลือตัวเองได้โดยลดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าโดยตรง

๕. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน ด้านวิริยะ สร้างแรงจูงใจให้ประชาชนรู้สึกอยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ เช่น จัดงานปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ โดยเชื่อมโยงเหตุแห่งวันสำคัญนั้นๆกับการอนุรักษ์ ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการปลูก มีการแสดงของบุตรหลาน มีกล้าไม้แจกฟรีเพื่อนำกลับไปปลูกในที่ทำกินของตนเอง การจัดกิจกรรมใดใดควรเป็นวันเวลาที่ประชาชนในชุมชนสะดวก ว่างเว้นจากการทำงานหรือวันหยุดราชการ เพื่อชาวบ้านจะได้มีเวลาร่วมทำกิจกรรม และควรจะมีการแจ้งหมายกำหนดการณ์ล่วงหน้าแต่เนิ่นๆ ให้ชุมชนได้รับทราบ จะช่วยให้ชาวบ้านในชุมชนได้เตรียมตัวและจัดเวลามาร่วมในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ต่างๆได้อย่างเต็มที่

๖. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน ด้านจิตตะให้มีการปลูกฝังจิตใจในการอนุรักษ์ตั้งแต่เด็กควรมีกิจกรรมในการอนุรักษ์เกิดขึ้นในชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีกิจกรรมที่น่าสนใจดึงดูดให้เข้าร่วมอยู่เสมอ เช่น การแจกจ่ายกล้าไม้ฟรีแก่ผู้ร่วมงาน ให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนในด้านการอนุรักษ์ เช่น การเผาป่าไม่ได้ช่วยให้ผิวกว้านแตกยอดเพิ่มขึ้น หรือไปป่าไม้ไม่ได้ทำให้เห็ดมากขึ้น เจ้าหน้าที่ของรัฐควรจะมาพบปะพูดคุย และให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์แก่ชุมชนอยู่เสมอ

๗. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าตามหลักอิทธิบาท ๔ ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน ด้านวิมังสาให้ประชาชนทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมต่างๆ ในหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาป่าไม้ให้แก่ชุมชนอยู่เสมอ และติดตามประเมินผลการดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ และให้หน่วยงานของภาครัฐหมั่นเข้ามาร่วมทำกิจกรรมกับชุมชนในเขตป่าอยู่เสมอ เพื่อให้ชุมชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าหน้าให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ป่าร่วมกับชุมชนจริงๆ

๕. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ควรดำเนินการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข่าวสาร การให้ข้อมูลความรู้ทางด้านวิชาการป่าไม้ กฎหมายระเบียบปฏิบัติ บทลงโทษในการกระทำผิดทางป่าไม้ต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและปฏิบัติได้ถูกต้อง เข้าไปประสานงานกับชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่อย่างจริงจัง และสม่ำเสมอเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวเจ้าหน้าที่

๒) ภาครัฐควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมหรืออาชีพที่สามารถเพิ่มพูนรายได้ให้แก่ประชาชน เช่น ส่งเสริมให้รู้จักทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริของในหลวง การทำระบบวนเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกทุกอย่างที่กินและกินทุกอย่างที่ปลูกในที่ของตนเอง โดยขอรับการสนับสนุนกล้าไม้จากหน่วยงานภาครัฐ เพื่อลดการเข้าไปใช้ประโยชน์จากป่าโดยตรง

๓) หน่วยงานราชการควรจัดทำแผนและแนวทางการประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการองค์กรเอกชน และประชาชน เพื่อความร่วมมือและการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยการจัดประชุม สัมมนา ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเอกชนและประชาชนเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในระดับท้องถิ่นให้มากขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ควรจัดตั้งเครือข่ายเพื่อการอนุรักษ์ป่าชุมชนในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพานขึ้นเพื่อร่วมกันรับผิดชอบรวมกัน จัดอบรมให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนเพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ลาดตระเวนตรวจป่าอย่างสม่ำเสมอ ให้มีการประชุมวางแผน แก้ไขปัญหาาร่วมกันของชุมชน รวมทั้งออกกฎระเบียบขึ้นมาใช้ในการควบคุมในชุมชนด้วยตนเองโดยมีผู้นำชุมชนเป็นแกนหลักและบังคับใช้อย่างเคร่งครัด โดยมีเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ หรือกรมอุทยานฯ ร่วมด้วย

๒) ภาครัฐควรมอบสัญลักษณ์เพื่อบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนอนุรักษ์ และมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ชุมชนในการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีการจัดประกวดและมอบรางวัลทุกปี

๓) ควรดำเนินการอบรม สัมมนาผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน พระ และนักเรียนนักศึกษาในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า เพื่อให้บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้นำในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในท้องถิ่นของตนเอง จัดกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงความสำคัญในวันนั้นกับการอนุรักษ์ จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง เช่น ปลูกป่า กีฬาสამัคคี เพื่อให้ประชาชนอยากเข้าร่วมและคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐและเกิดความสามัคคีในชุมชน

๔) ควรจัดทำหลักเขตป้ายหรือเครื่องหมายแสดงแนวเขตป่าให้ชัดเจน ตามแนวที่พนักงานเจ้าหน้าที่รังวัด โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ประชาชนรับรู้ รับทราบแนวเขตป่าร่วมกัน

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักการเมืองท้องถิ่น พระ เพื่อให้ทราบถึงบทบาทของผู้นำในหมู่บ้าน ตำบล ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าดงภูพาน

๒) ควรศึกษาการศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่อื่นเพื่อเป็นการเปรียบเทียบ

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

อรทัย ก๊กผล. การมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง. ๒๕๔๖.

วิชัย เทียนน้อย. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : อักษรวัฒนา. ๒๕๓๓.

บทบาทการประสานงานด้านการศึกษารองการศึกษารองการบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น
**Coordinating Role in Education Of The Khonkaen Provincial
Administrative Organization**

อารยา บูโฮม*

ดร.ปัญญา คล้ายเดช, ดร.เรียงดาว ทวะชาลี**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ๒) ศึกษาความคิดเห็นบุคลากรที่มีต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษา ๓) เปรียบเทียบบทบาทการประสานงานด้านการศึกษารองการศึกษารองการบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นโดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นจำนวน ๒๖๒ คน และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เปรียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Fisher's LSD. Method) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

๑) บุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไป จบการศึกษาระดับปริญญาโทหรือสูงกว่า มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ – ๓๐,๐๐๐ บาท

๒) บุคลากรมีความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษารองการศึกษารองการบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

๓) บุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษารองการศึกษารองการบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนบุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน

๔) แนวทางการพัฒนาบทบาทการประสานงานด้านการศึกษารองการศึกษารองการบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ๑) ด้านทวน ประสานงานร่วมมือ ให้ความช่วยเหลือแนะนำ สร้างความเข้าใจให้ตรงกัน รู้จักเสียสละและแบ่งปัน อุทิศตนทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ๒) ด้านปิยวาจา มีการติดต่อสื่อสาร พูดคุยด้วยเหตุผล ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงที่ดี นำไปสู่การร่วมมือดำเนินกิจกรรมการศึกษาด้วยดี ๓) ด้านอรรถจริยา มีจิตอาสาต่อความร่วมมือทำงาน มีความพร้อมแสดงความรู้ความสามารถ เพื่อจะร่วมมือทำงาน ๔) ด้านสมานัตตตตาวางตนให้เหมาะสม มีความประพฤติเรียบร้อย เคารพเพื่อนร่วมงาน มีความปรารถนาดีต่อกันและกัน

คำสำคัญ : บทบาท, การประสานงาน

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

Abstract

The aims of this research were 1) to study personal factors of personnel under Khon Kaen Provincial Administration Organization, 2) to study the personnel's opinion at the organization on the coordinating role in education, 3) to compare the coordinating role in education at the stated area, and 4) to study the ways in developing the coordinating role in education of the organization based on Sangahavatthu IV (Pāli: *Saṅgahavatthu*: objects of sympathy). This study is mixed research between quantitative and qualitative research. In quantitative research, the sample included 262 residents in the organization area with in-depth interview with 5 key informants. The research tool was a questionnaire and an interview. The data analysis was conducted by the means of the computer software used in social science to find the values of frequency, percentage, mean, Standard Deviation, t-test, One-way ANOVA and also Least Significant Difference (LSD) was employed in this process. In this process, a technique of context analysis was processed.

The results of the research are as follows:

1) The majority of the questionnaire respondents were female with the age between 51 years old or older, master degree or higher, agricultural occupation and monthly income between 20,001 - 30,000 Thai Baht.

2) The opinion of the personnel towards the coordinating role in education of the Khon Kaen Provincial Administration Organization in overall was at a moderate level.

3) The personal with different levels of age, education background, and income had their opinion on the administrative behaviors in accordance with Kalyanamitta dhamma of the coordinating role with the statistical significance level at 0.05. This accepted with the hypothesis. For those with differences in gender had their opinion on the coordinating role indifferently, therefore, this denied the hypothesis.

4) the ways in developing the coordinating role in education of the organization based on Sangahavatthu IV are: 1) almsgiving (Pāli: *Dāna*): must coordinate, cooperate, assistance in order to understand correctly, make sacrifices, and serve the greater good, 2) pleasant speech (Pāli: *Piyavācā*): develop and communicate with each other, discuss with reasons, respect each other to lead to the implementation of a good education, 3) useful conduct (pāli: *Atthacariyā*): be volunteer with work, ready to convey their knowledge and skills for the colleagues, and 4) impartiality (Pāli: *Samānattatā*) must behave appropriately, be an example of good conduct, respect colleagues both in front and behind, and best wishes to each other.

Keyword : Role , Coordinating

๑. บทนำ

การบริหารจัดการองค์การไม่ว่าจะเป็นองค์การขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ เป้าหมายหลักขององค์การคือการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การให้ได้ ซึ่งการดำเนินการต่างๆ จะสำเร็จได้จะต้องอาศัยการประสานงานที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์

ลูเธอร์ กุลิก (Luther Gulick) และ ลินดัล เออร์วิค (Lyndall F. Urwick) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารที่เรียกว่า POSDCORB ไว้ ๗ ประการ คือ การวางแผนงาน การจัดองค์การ การบริหารงานบุคคล การวินิจฉัยสั่งการ การประสานงาน การเสนอรายงาน และการจัดทำงบประมาณ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้คือกลไกสำคัญในการบริหารจัดการทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาครัฐ แต่ทั้งหลายทั้งปวงนั้น มีกิจกรรมหนึ่งที่จะสอดประสานกระบวนการบริหารเหล่านี้ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นั่นคือ การประสานงาน (Coordinating) ทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมให้ปัจจัยในการบริหารกลมกลืน เหมาะสม ไม่ซ้ำซ้อน ไม่ขัดแย้ง ไม่เหลื่อมล้ำ แต่ดำเนินงานอย่างราบรื่น สอดคล้องกับวัตถุประสงค์อย่างสมานฉันท์ และมีประสิทธิภาพ ทำให้การบริหารจัดการเกิดความเคลื่อนไหว บุคลากรปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย มีระเบียบ รวดเร็ว ประหยัดเวลา และทรัพยากร เพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน การประสานงานนี้เองเป็นตัวขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้สำเร็จ^๑

การประสานงานจะมีประสิทธิภาพได้เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย ในระดับบุคคลจะต้องมีความรับผิดชอบในหน้าที่ รู้บทบาทของตนเอง รอบคอบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตรงต่อเวลา สื่อสารให้เข้าใจตรงกันได้ มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้ประสบผลสำเร็จ หมั่นฝึกฝนตนเองเพื่อเพิ่มทักษะ มีบทบาทที่เหมาะสมต่อหน้าที่ มีมนุษยสัมพันธ์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งจะต้องมีความเข้าใจหรือมีการตกลงร่วมกัน มีการระดมความคิดวิธีการ เทคนิค จังหวะเวลา บุคลากรจะต้องมีความรับผิดชอบที่จะทำให้งานนั้นเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งผู้ประสานจะต้องสามารถทำให้ทุกฝ่ายเข้าทำงานอย่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันก่อนการประสานงานจะต้องกำหนดความต้องการให้ชัดเจนว่าจะประสานงานให้เกิดอะไร ปฏิบัติอย่างไร แล้วจะได้ผลลัพธ์เช่นไร ส่วนความสำเร็จของการประสานงานขึ้นอยู่กับบทบาทและความสามารถของบุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงานนั้น

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๗ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๖ ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการศึกษา เป็นหน่วยกำกับดูแลโรงเรียนที่ได้รับการถ่ายโอนมาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้กำหนดกระบวนการบริหารสถานศึกษาออกเป็น ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

ในการบริหารจัดการในแต่ละด้าน การประสานงาน ถือเป็นกระบวนการที่สำคัญประการหนึ่งในกระบวนการบริหาร ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับบุคคลเป็นสำคัญ ในปัจจุบันมีการกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นองค์การรัฐกิจ หรือองค์การธุรกิจ ทั้งที่เป็นข้อขัดแย้งภายในหน่วยงานหนึ่งหรือกับอีกหน่วยงานหนึ่งในการบริหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น การประสานงานนับว่ามีความสำคัญอยู่มาก ดังนั้นผู้บริหารจะต้องพยายามหาวิธีที่จะก่อให้เกิดการประสานงานที่ดีขึ้นในองค์การ เพราะการที่บุคคลหลายคนมาปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้นั้นย่อมอาศัยความ

^๑ กัลยา โขติธาดา, การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักงานการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕) หน้า ๑

เข้าใจการร่วมมือซึ่งกันและกัน ถ้ายิ่งองค์กรมีขนาดใหญ่มากขึ้นเพียงไร ก็จำเป็นต้องอาศัยการร่วมมือประสานงานมากขึ้นเพียงนั้น

ดังนั้น จึงได้มีการศึกษาหาแนวทางที่ทำให้การประสานงานนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปได้ด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย จะเห็นได้ว่าองค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นตระหนักและเห็นความสำคัญในการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานแล้ว และหลักสังคหวัตถุ ๔ ก็เป็นหลักธรรมอันหนึ่งซึ่งช่วยในการบริหารงานในองค์กรเป็นไปได้ด้วยความราบรื่น เพราะหลักสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักการสงเคราะห์หรือเป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคนและประสานหมู่ชนไว้ด้วยความสามัคคี เป็นธรรมที่จะช่วยให้องค์กรมีการบริหารงานที่ดีมีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตา เพราะเมื่อองค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นรู้จักใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในการบริหารจัดการองค์การอย่างถูกต้อง จะทำให้เกิดความร่วมมือกันด้วยความเต็มใจ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เกิดความเสมอภาค มีความขยันขันแข็งในการทำงาน สิ่งเหล่านี้จะสามารถทำให้การประสานงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

สภาพปัญหาปัจจุบัน องค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีสำนักงานการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลและมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนการจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นให้มีคุณภาพ ซึ่งการกำกับดูแลขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น มีปัญหาในด้านการประสานงานระหว่างหน่วยกำกับดูแลและโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมีทั้งหมด ๑๙ โรงเรียนครอบคลุมทั้งจังหวัดขอนแก่น ทำให้การประสานงานยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากความสำคัญ ปัญหาและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาจากครูและผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น เพื่อให้ได้ข้อมูลในการนำเสนอแนวทางในการพัฒนาการประสานงานด้านการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นเพื่อให้ภารกิจบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นบุคลากรที่มีต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

๒. เพื่อเปรียบเทียบบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นตามความคิดเห็นของบุคลากรที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นโดยใช้หลักสังคหวัตถุ ๔

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๗๕๓ คน^๓ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๒๖๒ คน โดยการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยการคำนวณจากสูตรการหากลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมของ Taro Yamane และใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น จำนวน ๕ คน

เครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้สถิติจำนวน (Frequency) และร้อยละ (Percentage) อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผลและใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลระดับความคิดเห็นที่มีต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น นำเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) และการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. ปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น บุคลากรส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จำนวน ๑๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๑ ผู้ชาย คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๙ มีอายุ ๕๑ ปี ขึ้นไปจำนวน ๘๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๖ รองลงมา มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๗ มีอายุ ๑๘-๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๙ มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙ ระดับการศึกษาปริญญาโทหรือสูงกว่า จำนวนคน ๑๐๑ คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔ รองลงมา ระดับการศึกษามัธยมศึกษาคิดเป็นร้อยละ ๓๔.๑ ระดับการศึกษา ปวช./ปวส./อนุปริญญาคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ ระดับการศึกษาปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ ๘.๑ ระดับการศึกษาประถมศึกษาคิดเป็นร้อยละ ๔.๑ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๓๐,๐๐๑ - ๔๐,๐๐๐ บาทคิดเป็นร้อยละ ๒๘.๑ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๔๐,๐๐๑ บาท ขึ้นไปคิดเป็นร้อยละ ๑๙.๖ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๒๐,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙

๒. ความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น บุคลากรมีความเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

๓. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวม ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความ

^๓ข้อมูลจากกองการเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ข้อมูล ณ วันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๗

คิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านความร่วมมือ ด้านความสอดคล้อง ด้านระบบการสื่อสาร และด้านผู้ประสานงานไม่แตกต่างกัน

บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านความร่วมมือ ด้านความสอดคล้อง ด้านระบบการสื่อสารและด้านผู้ประสานงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านความร่วมมือ ด้านความสอดคล้อง ด้านระบบการสื่อสารและด้านผู้ประสานงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

บุคลากรที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า บุคลากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ด้านความร่วมมือ ด้านความสอดคล้อง ด้านระบบการสื่อสารและด้านผู้ประสานงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕

๕. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง บทบาทการประสานงานด้านการศึกษาขององค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรให้ความร่วมมือระหว่างองค์กรกับโรงเรียนในสังกัดเรื่องการบริหารการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพด้วยดี ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการวางแผนกำลังคนของบุคลากรทางการศึกษา

๒. ควรกำหนดนโยบายการบริหารวิชาการเพื่อให้การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ได้มีการพัฒนาสังคมในทุกด้าน โดยมีการควบคุมสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิตทางสังคม

๓. ควรได้รับการติดต่อสื่อสารเกี่ยวกับการดำเนินงานบุคลากรทางการศึกษา ด้วยระบบการสื่อสารเพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปในทิศทางเดียวกัน

๔. ควรแก้ปัญหาเฉพาะหน้าต่อบทบาทการประสานงานเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอนด้านการบริหารวิชาการ ทุกฝ่ายสามารถทำให้การทำงานร่วมกันที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกันที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน และทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมในการบริหารการศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. ควรนำไปปฏิบัติต่อองค์กรกับโรงเรียนในสังกัดเรื่องการบริหารการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพด้วยดี ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการวางแผนกำลังคนของบุคลากรทางการศึกษา

๒. ควรนำไปพัฒนาตามนโยบายการบริหารวิชาการเพื่อให้การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ได้มีการพัฒนาสังคมในทุกด้าน

๓. ควรให้ความร่วมมือต่อบทบาทการประสานงานเกี่ยวกับการนิเทศการเรียนการสอนด้านการบริหารวิชาการ ทุกฝ่ายสามารถทำให้การทำงานร่วมกันที่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษา หลักสังคหวัตถุ ๔ ด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาวิธีการใช้หลักธรรมกับการบริหารองค์กร

๒. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตนด้านความเสมอภาคกับบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ของผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น

๓. ควรเพิ่มการศึกษาวิจัยด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่หลากหลายมากขึ้น

๔. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ในกลุ่มองค์กรต่างๆ ให้กว้างและหลากหลายทั้งภาครัฐ และเอกชนมากขึ้น

๕. ควรศึกษาวิจัยถึงการบริหารงานของผู้บริหารองค์กรบริหารส่วนจังหวัดตามหลักสังคหวัตถุ ๔ เพื่อจะได้ทราบถึงรูปแบบพฤติกรรมของผู้นำแบบใดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่นให้ประสบผลสำเร็จ

บรรณานุกรม

กัลยา ไซดิธาดา. การปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุกับการประสานงานของบุคลากรสำนักงานพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต.** (รัฐประศาสนศาสตร์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕ .
พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **ธรรมชีวิต.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาบรรณาการ, ๒๕๔๓.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔
ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอข่าสูง จังหวัดขอนแก่น
**Participation of the Public in a Three-Year Development Plan Based on IV
Iddhipada of Khu Kham sub-district Administrative Organization
At Sam Sung district Khon Kaen province**

ชรัตน์ วงษ์ปัญญา*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอข่าสูง จังหวัดขอนแก่น ๒) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี ระหว่างวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถามและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในตำบลคูคำ อำเภอข่าสูง จังหวัดขอนแก่น จำนวน ๓๖๙ คน โดยการคำนวณจากสูตรการหาจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสมของทาโร่ ยามาเน่ และสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ ๐.๙๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิธีการทดสอบค่าที วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรอง) อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอื่นๆอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ด้านวิริยะ (ความเพียร) และด้านจิตตะ (ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ) ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน

๓. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ ได้แก่ ๑) การวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย แนวทางการดำเนินงาน และการติดตามและประเมินผล เพื่อให้งานสำเร็จผล ๒) สร้างสรรค์งานและทำงานด้วยใจรัก ปลุกเร้าให้เกิดความรัก ความพอใจ ๓) ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความยากลำบาก มีความเพียรพยายามทำงานนั้นให้สำเร็จผล ๔) สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน ๕) ปลุกฝังให้ผู้ปฏิบัติงานเอาใจ

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ใส่ฝักใฝ่ในงาน ใช้เหตุผลในการปฏิบัติงาน ๖) ใช้หลักธรรมอื่นมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหาร ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

Abstract

The objectives of this study were to 1) study participation of the public in a three-year development plan based on IV Iddhipada (Pāli: *Iddhipāda*: the four paths of accomplishment) of Khu Kham Sub-district Administrative Organization at Sam Sung district, Khon Kaen province, 2) compare participation of the public in a three-year development plan based on IV Iddhipada, and 3) study the ways in developing participation of the public in a three-year development plan based on IV Iddhipada. This is a mixed research of method between quantitative research and quantitative research by conducting a survey with questionnaire. And for quantitative research the samples included 369 of population in the area applying the formula of Taro Yamane and also an in-depth interview form with 5 key informants. The research tools were questionnaire and interview with its reliability value at 0.959. The data analysis was conducted by the means of the computer software used in social science to find the values of frequency, percentage, mean, t-test, One-way ANOVA as well as Least Significant Difference : LSD) was employed in this process.

And the results showed that:

1. The participation of the public in a three-year development plan based on IV Iddhipada, in overall was at a high level. When considering each aspect found that the aspect of Vimangsa was the highest level, and other aspects are as follows: Chanta, Viriya, and Chitta respectively.

2. The results of the comparison classified by personnels' factors: the population with differences in occupation had their participation differently. This was accepted the hypothesis. And the people who had their differences in gender, age, and educational background, in overall it revealed indifferent result.

3. The ways in developing participation of the public are: 1) planning, determining the objectives and goals, monitoring and evaluating for an effective result, 2) doing the jobs with the heart and satisfying with their own responsibilities, 3) being not discouraged with all obstacles, working hard to accomplish, 4) building encouragement and supporting one another, 5) instilling the personnel in concentrating on their works and be reasonable, and 6) applying Dharmma teachings into the working basis for coexisting in the work places and planning the three-year development plan for the most effectiveness.

๑. บทนำ

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒^๑ ได้กำหนดบทบาทภารกิจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นหน่วยปฏิบัติรองรับภารกิจตามนโยบายการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง ทั้งการกระจายงานของกระทรวงทบวง กรมต่างๆ ลงมาสู่

^๑ กรมการปกครอง , กฎหมายระเบียบและข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล รวมฉบับแก้ไข เพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๙.

ท้องถิ่น การกระจายงบประมาณให้ท้องถิ่นบริหารจัดการเพื่อแก้ไข พัฒนาท้องถิ่นด้วยตนเอง ตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง

องค์การบริหารส่วนตำบลจัดตั้งตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗ มาตรา ๔๐^๒ ที่กำหนดไว้ว่า สภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท หรือตามเกณฑ์รายได้เฉลี่ยในวรรคสองอาจจัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลได้ โดยทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในประกาศนั้นให้ระบุชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ด้วย เป็นรูปแบบการปกครองที่เกิดจากระบบการกระจายอำนาจจากราชการส่วนกลางไปยังส่วนท้องถิ่นทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีโอกาสในการเรียนรู้และศึกษา ตลอดจนได้พัฒนาและแก้ไขท้องถิ่นของตนเอง ตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย โดยการปฏิบัติจริงของประชาชนในท้องถิ่น เนื่องจากโครงสร้างการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ย่อบริการมาจากกรปกครองระดับชาติ ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล^๓

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. ๒๕๓๗^๔ (แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ ๖ พ.ศ. ๒๕๕๒) โดยเฉพาะ มาตรา ๖๙/๑ ได้บัญญัติไว้ว่า การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยใช้วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีและคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วยการนั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับความหมายและหลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาชุมชน ว่าหมายถึง กระบวนการที่รัฐให้การส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้กับประชาชนและชุมชน ทั้งส่วนบุคคล กลุ่มคน ชุมชน สมาคม มูลนิธิและองค์กร อาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ โดยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม หรือดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้และการบรรลุวัตถุประสงค์

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๘^๕ ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นและจัดทำแผนพัฒนาของตนเอง เพื่อเป็นกรอบในการกำหนดทิศทาง การพัฒนา และเพื่อมุ่งไปสู่สภาพการณ์ที่ต้องการในอนาคต โดยสามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

^๒ เรื่องเดียวกัน หน้า ๑๑๓.

^๓ ฐิตา จิตรตั้งตรง, การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.๒๕๔๙- ๒๕๕๑) เทศบาลเมืองจันทบุรี, (รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐) หน้า ๒.

^๔ พระกิตติชัย ปณญาโร (สินคง). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”.วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗, หน้า ๑.

^๕ กระทรวงมหาดไทย. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๓๙, หน้า ๑๑-๑๖.

การวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นความพยายามที่จะส่งเสริมให้ประชาชน ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มและองค์กรชุมชน รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด ทิศทาง ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนอย่าง แท้จริงจะทำให้การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดเอาไว้ จะเห็นได้ว่าการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ อย่างยิ่งต่อการพัฒนาท้องถิ่นและการพัฒนาประเทศโดยรวม ซึ่งแผนพัฒนาสามปีเป็นแผนพัฒนาที่สำคัญ อีกอย่างหนึ่งขององค์การบริหารส่วนตำบล เป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา อันมีลักษณะเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับดำเนินการในแต่ละปีงบประมาณให้มีความต่อเนื่องและเป็นแผน ก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปี โดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

ในการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาสามปีที่ผ่านมา ประชาชนและองค์กรชุมชนในพื้นที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลคู้ค่ายังไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนบางส่วนยังไม่ เห็นความสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาดังกล่าว โดยปล่อยให้เป็นที่ของสมาชิกสภาองค์การบริหาร ส่วนตำบลเป็นผู้นำเสนอข้อมูล ปัญหา ความต้องการ โครงการ/กิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ ร่วมกับคณะ ผู้บริหารและผู้นำชุมชนหรือกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ถึงแม้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลคู้ค่าได้ดำเนินการจัด ประชุมประชาคมในแต่ละหมู่บ้านในพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วก็ตาม จึงทำให้การจัดทำแผนพัฒนาสามปีไม่ครอบคลุมทุกด้านหรือตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่ อย่างแท้จริง ทำให้การบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลคู้ค่าไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากปัญหาดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลคู้ค่า อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น เพื่อ พัฒนาการจัดทำแผนพัฒนาสามปีและใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลคู้ค่า ต่อไป

โดยผู้วิจัยเห็นว่า หลักอิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่สำคัญที่สามารถนำมาปรับใช้ให้เข้ากับการมี ส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลคู้ค่า อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคู้ค่า อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิ บาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคู้ค่า อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตาม หลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคู้ค่า อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

๑. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ระหว่าง วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์กรการบริหารส่วนตำบลคูคำ จำนวน ๔,๖๘๓ คน หากกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยการคำนวณจากสูตรการหา กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมของ Taro Yamané^๕ ระดับความเชื่อมั่นที่ ๐.๐๕ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๖๙ คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน ๕ คน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) เครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ **สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)** สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่ม ตัวอย่างและพรรณนา ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น **สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)** ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพ วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) และการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยวิธีการสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยและนำเสนอ

๔. สรุปผลการวิจัย

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิมิงสา (ความไตร่ตรอง) อยู่ในระดับมากที่สุด ฉันทะ (ความพอใจ) อยู่ในระดับมาก ด้านวิริยะ (ความเพียร) อยู่ในระดับมาก และด้านจิตตะ (ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑) ประชาชนที่มีเพศ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

๒) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอข้าสูง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไป

^๕ธีระวุฒิ เอกะกุล, *ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. (อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๓).

ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีอายุมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

๓) ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน ทุกด้าน

๔) ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ด้านฉันทะและด้านวิมังสา ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านวิริยะและด้านจิตตะ มีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น แตกต่างกัน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ โดยรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕. ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำไปส่งเสริมและพัฒนาองค์กรดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรมีการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ว่า มีความต้องการอย่างไรเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสามปี แล้วเสนอต่อผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือคณะผู้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น กำหนดเป็นนโยบาย ถึงจะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง

๒. ควรมีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ สภาพปัญหา ความต้องการของประชาชนแล้วนำมาวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นให้เหมาะสมตามความต้องการของประชาชนต่อไป

๓. สำรวจข้อมูลพื้นฐานให้ครอบคลุมทุกด้าน แล้วนำมาประกอบในการประชุมพิจารณาการวางแผนหรือกำหนดแนวทางปฏิบัติให้เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับท้องถิ่น

๒. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการและแนวทางในการปฏิบัติงานโครงการ/ กิจกรรมของท้องถิ่น

๓. ให้ความรู้ความเข้าใจและให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแผนงานและโครงการ

๔. รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในการประเมินผลและปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานของท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีตามหลักกฤษฎีกา ๔ โดยการเปรียบเทียบความแตกต่าง หรือความสอดคล้องกันในระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓. ควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาในหัวข้อธรรมอื่นๆมาประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบล

บรรณานุกรม

๑. หนังสือ :

กรมการปกครอง. **กฎหมายระเบียบและข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบล รวมฉบับแก้ไข เพิ่มเติม**

พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น, ๒๕๔๒)

กระทรวงมหาดไทย. **การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย, ๒๕๓๙.

ชูติ ระบอบ และคณะ. **ระเบียบวิธีวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒.

ธีระวุฒิ เอกะกุล. **ระเบียบวิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. อุบลราชธานี : สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี. ๒๕๔๓.

๒. วิทยานิพนธ์ :

ฐิตา จิตรตั้งตรง. **การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนต่อการจัดทำแผนพัฒนาสามปี (พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๑) เทศบาลเมืองจันทบุรี**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๐.

พระกิตติชัย ปญญาโร (สินคง). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

การปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย

The Practices on the Energy Transfer Mission Following 4 Effort of Local government employees In the province loei

สัทยา อาจหาญ *

ผศ.ดร.ชาญชัย ฮวดศรี, ดร.ปัญญา คล้ายเดช **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ๒) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย และ ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ผลการวิจัย พบว่า ๑) บุคลากรมีการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านอนุรักษ์ขนานปธาน รองลงมา คือ ด้านภวานาปธาน ด้านปหานปธาน ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ ด้านสังวรปธาน ๒) การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยภาพรวมมีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ส่วนจำแนกตามเพศ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ๓) แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย ได้แก่ ๑) ด้านสังวรปธาน ควรให้บุคลากรในท้องถิ่นทำงานอย่างเคร่งครัด เพื่อระมัดระวังป้องกันการกักตุนน้ำมันเชื้อเพลิงอันเข้าข่ายเอาเปรียบผู้บริโภคของพ่อค้าบางราย และควรให้บุคลากรที่มีส่วนรับผิดชอบได้ให้ความรู้ในการจัดการสภาพแวดล้อมในกิจการน้ำมันเชื้อเพลิงของตนเองให้เข้าข่ายความปลอดภัยที่หน่วยงานได้กำหนด เพื่อระมัดระวังไม่ให้เกิดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่นอย่างเคร่งครัด ๒) ด้านปหานปธาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่เพิกเฉย และเห็นแก่ประโยชน์ของตนเอง ต้องให้ความเป็นธรรมในการตรวจสอบกิจการน้ำมันเชื้อเพลิงทุกแห่งอย่างเป็นธรรม ๓) ด้านภวานาปธาน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาคจังหวัดได้ให้แนวทางในการดำเนินกิจการด้านพลังงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีมาตรฐานเดียวกัน เช่น การอบรมสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ท้องถิ่นได้รับรู้และรับทราบแนวทางในการปฏิบัติแบบเดียวกัน และ ๔) ด้านอนุรักษ์ขนานปธาน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งส่งเสริมให้ผู้ประกอบกิจการน้ำมันเชื้อเพลิงได้มีองค์ความรู้ ตลอดจนบุคลากรในหน่วยงานที่มีส่วนรับผิดชอบด้วยการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญในเรื่องการประเมินและติดตามผลอย่างเคร่งครัด เพราะผลการประเมินจะได้นำมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาต่อไป

* นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์.

** อาจารย์ประจำสาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น.

คำสำคัญ: การถ่ายโอนธุรกิจด้านพลังงาน, หลักประธาน ๔, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ABSTRACT

The objectives of the research were i) to study the practices on the energy transfer mission following 4 effort of local government employees in the province Loei; ii) to compare the practices on the energy transfer mission following 4 effort of local government employees in the province Loei; iii) the line of development for the practices on the energy transfer mission following 4 effort of local government employees in the province Loei. The findings of this study were concluded as follows: 1) The practices on the energy transfer mission following 4 effort of local government employees in the province Loei were at high level when consider the overall and each side found that the side was the highest average was the Anurakkhanopatan. 2) The comparison of the practices on the energy transfer mission following 4 effort of local government employees in the province Loei by age education position and monthly income were statistically significant at the level .01, but sex don't was statistically significant. 3) The line of development the practices on the energy transfer mission following 4 effort of local government employees in the province Loei were; (1) the principles of Sungvonpatan should work strictly local personnel. Be careful to prevent runoff into the mole's fuel consumption advantage of some merchants. And be responsible for staff with knowledge of the environment in the oil business to their network security agency has been designated. Be careful not to harm themselves and others, very seriously. (2) The principles of Pahanapatan; the relevant authorities should focus on loyalty and the duty not to ignore their own sake. To ensure fairness monitor the oil business all fairly. (3) The principles of Phavanapatan should the agencies involved in local or provincial government has provided guidelines for the operation of energy is going in the same direction. The same standard as the seminar. Workshop to get to know and understand the local guidelines for the same. (4) The principles of Anurakkhanapatan should the relevant authorities promoted the oil business have knowledge. As well as personnel of the agencies that has the responsibility. To work in the same direction. And relevant agencies need to focus on the evaluation and monitoring requirements. The results of the evaluation will be used to improve further development.

Keyword: The energy transfer mission, four efforts, the local governance.

๑. บทนำ

มนุษย์เรารู้จักกับพลังงานและนำพลังงานมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับตัวเองเมื่อประมาณเกือบๆล้านปีมาแล้วและพลังงานที่ใช้และคนพบยุคแรกคือพลังงานจาก “ไฟ” โดยที่มนุษย์โบราณนำมาใช้ในการให้ความอบอุ่นกับตัวเองและในการหุงหาอาหาร ป้องกันสัตว์ร้ายและในยุคต่อมาประมาณพันกว่าปีก่อนชาวอียิปต์ได้เรียนรู้ที่จะประยุกต์เอาพลังงานลมมาใช้ในการเดินเรือซึ่งก็เป็นที่มาของใบพัดเรือและกังหันวิดน้ำพลังงานลม ปัจจุบันนี้พลังงานถือได้ว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษย์เราอย่างมากและจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นเมื่อโลกมีการพัฒนามากขึ้นประกอบกับการที่ประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อนทำให้ความต้องการพลังงานมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมากและมีแนวโน้มที่สูงขึ้นในทุกๆปีและด้วยที่ความต้องการที่เพิ่มขึ้นนี้เองรูปแบบของพลังงานและแหล่งพลังงานก็ค่อยๆเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป เช่น พลังงาน

แสงอาทิตย์ พลังงานจากเชื้อเพลิงชีวมวล เป็นต้น^๑ สำหรับประเทศไทย ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๑๑ - พ.ศ. ๒๔๕๓) วิทยาการสมัยใหม่ต่างๆ ได้เข้ามาในประเทศไทย เริ่มมีการก่อสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ เช่น โทรศัพท์ไปรษณีย์ โทรเลข โรงพยาบาล รถรางรถไฟ รวมไปถึงการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ เช่น ผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียมหรือที่เรียกกันทั่วไปว่า น้ำมันที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนไทยกลายเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในที่สุด^๒ ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาด้านพลังงาน เนื่องจากมีแหล่งพลังงานธรรมชาติไม่เพียงพอต่อการผลิตและการบริการของภาคเอกชน และประชาชนโดยต้องพึ่งพาพลังงานประเภทต่างๆ จากต่างประเทศโดยเฉพาะปิโตรเลียมวันละประมาณ ๗ แสนบาร์เรล หรือร้อยละ ๖๓ ของการจัดหาทรัพยากรปิโตรเลียมของประเทศทำให้วิกฤติการณ์ทางด้านพลังงานของโลกมีผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อระบบการเงินการคลังรวมทั้งภาคการผลิตและบริการของเอกชนและภาคประชาชนของประเทศ

ดังนั้น การที่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับพลังงานกระจุกกระจายอยู่ในหน่วยงานกว่า ๒๐ หน่วยงาน ใน ๙ กระทรวงนี้เอง ทำให้การดำเนินงานที่ผ่านมาขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บริหารหน่วยงานแต่ละแห่ง รัฐบาลจึงได้เกิดแนวความคิดเรื่องการจัดตั้ง “กระทรวงพลังงาน” ตลอดจนเพื่อปรับบทบาทภารกิจและโครงสร้างของส่วนราชการ เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๔๔ จัดตั้ง “ทบวงพลังงาน” และต่อมาเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๔๕ ที่ประชุมร่วมระหว่างนายกรัฐมนตรี กับรองนายกรัฐมนตรีที่กำกับการบริหารราชการแต่ละกระทรวง ทบวง ได้มีมติให้ยกระดับส่วนราชการ “ทบวงพลังงาน” เป็น “กระทรวงพลังงาน” ซึ่งเป็นกระทรวงขนาดเล็กที่รับผิดชอบภารกิจเร่งด่วนของรัฐบาล^๓ การถ่ายโอนพลังงานรัฐธรรมนุญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ กำหนดให้มีการกระจายอำนาจของหน่วยงานรัฐให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพระราชบัญญัติกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้ถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อมีการถ่ายโอนภารกิจและอำนาจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้วข้าราชการ หรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กรก็ ต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่ของตนของตนไปตามภารกิจใหม่ที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้มุ่งเน้นพัฒนาองค์กร และชุมชนให้ เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

ในยุคที่สังคมกำลังเสื่อมโทรมและการกระจายอำนาจมาสู่ท้องถิ่น จะเห็นว่าเมื่อสังคมเจริญทัดเทียมนานาชาติอารยประเทศแต่คุณธรรมและจริยธรรมของคนกลับต่ำลง ในทางพระพุทธศาสนา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสหลักธรรมไว้เพื่อเป็นคำสอนมากมาย แม้กระทั่งหลักธรรมสำหรับความเพียรที่เรียกว่า “สัมมัปปธาน (ความเพียรชอบ) ๔ ประการนี้คือ ๑) สังวรปธาน เพียรระวังบาปไม่ให้เกิดขึ้นในสันดาน ๒) ปหานปธาน เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว ๓) ภวานาปธาน เพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน และ ๔) ออนุรักขนาปธาน เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม^๔ เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ต่องานถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใน

^๑เขียนโดย how to. ครอบรู้เรื่องพลังงาน. แหล่งที่มา : <http://energyworlds2010.blogspot.com/energyworlds>. [๒ สิงหาคม ๒๕๕๖].

^๒กระทรวงพลังงาน.ประวัติการพัฒนาพลังงานไทย.แหล่งที่มา : http://www.energy.go.th/?q=th/energy_history [๒ สิงหาคม ๒๕๕๖]

^๓กระทรวงพลังงาน. ประวัติกระทรวงพลังงาน. แหล่งที่มา : <http://www.energy.go.th/?q=th/profile> [๒ สิงหาคม ๒๕๕๖]

^๔ อ.จตุก. (ไทย) ๒๑/๑๓/๒๔.

จังหวัดเลย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานนั้นจะต้องมีหลักธรรมสำหรับการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและมีความสุขจากการปฏิบัติงาน คือ หลักปธาน ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มีประโยชน์เกื้อกูลอย่างมากในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้านธุรกิจพลังงาน เพื่อให้การปฏิบัติงานของทุกคนเกิดประสิทธิผล การนำหลักคุณธรรมมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันจะก่อให้เกิดประสิทธิผล การปฏิบัติงานอันเป็นสร้างความรู้ ความเข้าใจ ต่องานถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย นอกจากนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ใช้บริการด้านธุรกิจพลังงานได้

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย ว่าบุคลากรมีการปฏิบัติงานตามหลักปธาน ๔ อยู่ในระดับใดและเป็นอย่างไรผลการวิจัยที่ได้รับจะมีส่วนช่วยให้นำไปเป็นข้อมูลสำหรับพัฒนาการปฏิบัติงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย และแห่งอื่นๆ ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย
๒. เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย
๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย

๓. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นศึกษาการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ตัวแปรต้นได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ส่วนตัวแปรตามได้แก่ ๑) สังวรปธาน (เพียรระวังบาปไม่ให้เกิดขึ้นในสันดาน) ๒) ปหานปธาน (เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว) ๓) ภาวนापธาน (เพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน) และ ๔) ออนุรักขนาปธาน (เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ บุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย จำนวน ๔,๗๗๕ คน พื้นที่ในการศึกษา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินงานตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗ ถึง พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย จำนวน ๓๐๓ คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) และแบบสัมภาษณ์ (Interviews) การสร้างเครื่องมือวิจัยโดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากเอกสาร หนังสือ บทความ สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แล้วนำเสนอร่างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ได้ตรวจสอบเพื่อหา

ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้ขอหนังสือราชการจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และด้วยการทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent sample) ใช้ทดสอบความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One-way ANOVA) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยวิธีผลต่างนัยสำคัญที่น้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD.)

๕. สรุปผลการวิจัย

๕.๑ ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๕๔.๕ มีอายุต่ำกว่า ๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕ มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๑ มีตำแหน่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗ และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ๑๐,๐๐๐ - ๑๕,๐๐๐ บาท คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๒

๕.๒ การปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านอนุรักษ์นาปธาน ($\bar{X} = ๔.๑๑$) และด้านภวานาปธาน ($\bar{X} = ๔.๐๐$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ ด้านสังวรปธาน ($\bar{X} = ๓.๘๗$)

๕.๓ การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า บุคลากรที่มีอายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกัน มีระดับความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปอการ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนบุคลากรที่มีเพศต่างกัน มีความเห็นต่อการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลด้านการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลปอการ อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๔ แนวทางการพัฒนาการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย พบว่า ๑) ด้านสังวรปธาน ควรให้บุคลากรในท้องถิ่นทำงานอย่างเคร่งครัด เพื่อระมัดระวังป้องกันการกักตุนน้ำมันเชื้อเพลิงอันเข้าข่ายเอาเปรียบผู้บริโภคของพ่อค้าบางราย และควรให้บุคลากรที่มีส่วนรับผิดชอบได้ให้ความรู้ในการจัดการสภาพแวดล้อมในกิจการน้ำมันเชื้อเพลิงของตนเองให้เข้าข่ายความปลอดภัยที่หน่วยงานได้กำหนด เพื่อระมัดระวังไม่ให้เกิดอันตรายต่อตนเองและผู้อื่นอย่างเคร่งครัด ๒) ด้านปธานปธาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญต่อความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ ไม่เพิกเฉย และเห็นแก่ประโยชน์ของตนเอง ต้องให้ความเป็นธรรมในการตรวจสอบกิจการน้ำมันเชื้อเพลิงทุกแห่งอย่างเป็นธรรม ๓) ด้านภวานาปธาน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาคจังหวัดได้ให้แนวทางในการดำเนินกิจการด้านพลังงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีมาตรฐานเดียวกัน เช่น การอบรมสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ท้องถิ่นได้รับรู้และรับทราบแนวทางในการปฏิบัติแบบเดียวกัน และ ๔) ด้านอนุรักษ์นาปธาน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งส่งเสริมให้ผู้ประกอบการน้ำมันเชื้อเพลิงได้มีองค์ความรู้ ตลอดจนบุคลากรในหน่วยงานที่มี

ส่วนรับผิดชอบด้วย เพื่อการปฏิบัติงานในทิศทางเดียวกัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญในเรื่องการประเมินและติดตามผลอย่างเคร่งครัด เพราะผลการประเมินจะได้นำมาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาต่อไป

๖. อภิปรายผล

๖.๑ การปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย จากผลการวิจัย การปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๙$) ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย ได้นำหลักปธาน ๔ มาใช้ในการปฏิบัติงานในหลายๆ ด้าน ซึ่งเป็นการปฏิบัติงานที่ยึดเอาหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งองค์กรและประชาชนผู้รับผลประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับ วิชญาภา เมธีวรฉัตร^๕ พบว่า โรงเรียนศรีวังคีวิทยานันท์มีการใช้หลักกัทธิบาท ๔ ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีการปฏิบัติตามหลักกัทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมาก และยังมีความคล้ายคลึงกับ กัญแก้วพารณ^๖ กลิ่นนิมมวล^๖ พบว่า ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักกัทธิบาท ๔ ตามทัศนะของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย ทั้ง ๔ ด้าน เช่น ด้านสังวรปธาน ตามความคิดเห็นของบุคลากร ด้านสังวรปธาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการสร้างจิตสำนึกให้ผู้มีส่วนรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจถ่ายโอนภารกิจพลังงานได้มีความระมัดระวัง ตรวจสอบในการเอาเปรียบประชาชนในท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันอยู่เป็นนิตย^๖ ด้านปหานปธาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทำงานด้วยความพร้อมตรวจสอบสถานที่ต่างๆ เพื่อให้ได้มาตรฐาน ตลอดจนไม่เพิกเฉยต่อการกระทำความคิด ไม่ปล่อยปละละเลยในการอนุญาตประกอบกิจการและตรวจสอบในท้องถิ่นตนเองอย่างจริงจัง ในขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีระบบการรับแจ้งด้วยความซื่อตรงและเป็นธรรม **ด้านภาวนาปธาน** องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีแนวทางในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเกี่ยวกับกิจกรรมพลังภาคกับภาคประชาชนในการอนุรักษ์พลังงาน มีการสร้างแผนการประหยัดพลังงาน เสริมสร้างพลังงานทดแทนให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นตนให้ได้ เมื่อมีปัญหาได้นำมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานกิจการพลังงานให้ดียิ่งขึ้น และ **ด้านอนุรักษนาปธาน** หน่วยงานท้องถิ่นเองจำเป็นต้องพัฒนาฐานการรักษาความปลอดภัยของกิจการน้ำมันเชื้อเพลิงให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนพัฒนาระบบการตรวจสอบ การประเมินและติดตามผล มีการสนับสนุนให้มีกิจกรรมการอนุรักษ์พลังงานในท้องถิ่นอยู่เป็นประจำ และที่สำคัญองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังต้องให้ความรู้กับบุคลากรของหน่วยงานและประชาชนเพื่อจะได้นำความรู้ด้านธุรกิจพลังงานมาประยุกต์ให้เกิด

^๕ วิชญาภา เมธีวรฉัตร, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักกัทธิบาท ๔ : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีวังคีวิทยา จ. นครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต(รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๖ กัญแก้วพารณ^๖ กลิ่นนิมมวล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักกัทธิบาท ๔”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ประโยชน์ในชีวิตประจำวันอีกด้วย การปฏิบัติงานในการถ่ายโอนธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ และในแต่ละด้านดังที่ได้อภิปรายผลมานั้น ย่อมส่งผลให้ภาพรวมของการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ อยู่ในระดับมากนั่นเอง

๖.๒ การเปรียบเทียบการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย ๑) เพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเพศชายหรือเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อสภาพการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย ไม่แตกต่างกัน มีมุมมองคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ **วิชาภา เมธีวรฉัตร**พบว่า เพศของบุคลากรโรงเรียนศิรีวงศ์มีการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เหมือนกัน **๒) อายุ** ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอายุต่างกัน บางคนมีอายุ ๓๐ บ้าง ๓๔ บ้าง ๕๐ บ้าง ทำให้มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ แตกต่างกัน มีมุมมองที่แตกต่างตามสภาพแวดล้อมทางการปฏิบัติงานนั่นเอง ซึ่งไม่มีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ **กัญญ์วพารณ์ กลิ่นนิ่มนวล** พบว่า อายุของบุคลากรต่างกันมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน **๓) ระดับการศึกษา** ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีระดับการศึกษาต่างกัน บางคนอาจมีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ซึ่งมีบุคลากรที่จบการศึกษาหลากหลายระดับ ปวช. บ้าง ปวส.บ้าง ปริญญาตรีด้านบัญชีบ้าง บริหารบ้าง เป็นต้น ทำให้มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งไม่มีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ **กัญญ์วพารณ์ กลิ่นนิ่มนวล** พบว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรต่างกันมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน **๔) ตำแหน่ง** ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีตำแหน่งต่างกัน บางคนมีทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร บางคนทำหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติงานเช่นธุรการ บัญชี ฝ่ายงานวิเคราะห์แผนและนโยบาย เป็นต้น ทำให้มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งไม่มีความคล้ายคลึงกับงานวิจัยของ **กัญญ์วพารณ์ กลิ่นนิ่มนวล** พบว่า ตำแหน่งของบุคลากรต่างกันมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน **๕) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน** ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัดเลย แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน บางคนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ บาท บางคนมีรายได้เฉลี่ย ๓๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป ทำให้มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานในการถ่ายโอนภารกิจด้านธุรกิจพลังงานตามหลักปธาน ๔ แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งไม่คล้ายคลึงกับงานวิจัยของ **กัญแก้วพารณ กลินน์นิมมวล** พบว่า รายได้ของบุคลากรต่างก็มีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน

๗. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

๑) หน่วยงานควรมีการรณรงค์ให้มีการนำหลักปธาน ๔ มาประยุกต์ในหน่วยงาน/ฝ่าย/แผนก สร้างจิตร่วมกัน สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ให้เห็นความสำคัญของการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

๒) หน่วยงานควรพัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มระเบียบ หลักเกณฑ์ให้มีความทันสมัยและเป็นธรรมแก่ประชาชนทุกฝ่าย ตลอดจนสามารถบังคับใช้ระเบียบและหลักเกณฑ์กับประชาชนได้อย่างเสมอภาคกัน

๓) หน่วยงานควรให้บริการด้านต่างๆ อย่างเต็มที่ รวดเร็วและมีคุณภาพ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

๒. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

๑) ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒) ควรนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาให้มีความชัดเจนมากขึ้น

๓. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาในการนำหลักพุทธธรรมอื่น เช่น พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ

๒) ควรจะศึกษากลุ่มตัวอย่างจากองค์กรที่มีลักษณะโครงสร้างแตกต่างกันบ้างเพื่อหาความแตกต่าง

๓) ควรจะศึกษาโดยการเพิ่มจำนวน ตัวแปรอิสระให้มีความหลากหลายขึ้น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

๑) วิทยานิพนธ์

กัญแก้วพารณ กลินน์นิมมวล. ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

วิชญาภา เมธีวรรณ. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีรังษีวิทยา จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

๒) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

how to. ครอบรู้เรื่องพลังงาน. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [http://energyworlds2010.blogspot.com/energy worlds](http://energyworlds2010.blogspot.com/energy%20worlds). [๒ สิงหาคม ๒๕๕๖].

กระทรวงพลังงาน. ประวัติการพัฒนาพลังงานไทย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.energy.go.th/?q=th/energy_history [๒ สิงหาคม ๒๕๕๖].

รายงานประจำเดือน. สำนักส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://oldweb.loeilocal.go.th/default.php?modules=person&gid=8&set=1>[๒ สิงหาคม ๒๕๕๖].

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ
ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
The Sangha Affair Administration Effectiveness of The Sangha Affair
Administrators of Khonsan Distric, Chaiyaphum Province

พระสมุห์คณิศร กิตติปัญญา *

ผศ.ดร.บุรินทร์ ภูสกุล, ร.ต.ดร.วสันต์ ศรีสอาด **

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) ศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ๒) ศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และตำแหน่งทางคณะสงฆ์แตกต่างกัน และ ๓) ศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธีโดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๙๑๙ กลุ่มตัวอย่างคือพระสงฆ์ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๕๐ รูป วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าเอฟ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด และการวิจัยเชิงคุณภาพ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๕ รูป ใช้การวิเคราะห์โดยการตีความสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า

๑) พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์, ด้านการปกครอง, ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ, ด้านการศาสนศึกษา, และด้านการศึกษาสงเคราะห์ตามลำดับ

๒) พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓) แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๑) ทุกฝ่ายจะต้องชวนช่วยกัน เพื่อให้การบริหารวัดและพระศาสนาเป็นไปด้วยดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ๒) จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม หรือส่งเสริมให้ผู้อยู่ภายในวัดได้ศึกษาพระปริยัติธรรมตามสมควร ๓) ต้องช่วยกันจัดแก่เด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือ แล้วยังให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็ก และเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานศึกษา ๔) ดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ๕) วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้าง

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูกไม้ดอกไม้ประดับไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติ สร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรือง มีศาสนวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรม อันดงาม ๖) วัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ ช่วยเหลือการสาธารณสงเคราะห์ และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการ บริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ, การบริหารกิจการคณะสงฆ์

Abstract

The aims of this research were 1) to study an effectiveness of Sangha Affair administration of Buddhist ecclesiastical officials, 2) to compare an effectiveness of Sangha Affair administration as classified by age, Buddhist age, general education level, Buddhist education level, and Buddhist position, and 3) to study the guidelines in developing an effectiveness of Sangha Affair administration of Buddhist ecclesiastical officials in Khonsan district, Chaiyaphoom province. This research was mixed between qualitative and quantitative. In quantitative research, the sample included 150 monks in the district and the instrument used for this study was a questionnaire with its reliability value at 0.919. The data analysis was conducted by the means of the computer software used in social science to find the rates of Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test, One-way ANOVA and Least Significant Difference (LSD). For qualitative research, the tool was the in-depth interview with 5 key informants. The content analysis was interpreting for the conclusion.

The research outcomes are revealed as follows:

1) The population had their opinion on the administration, in overall and each aspect are at the high level ($\bar{x} = 3.64$), from highest to lowest level of mean, the outcomes are as follows: public assistance, administration, Buddhist propagation, construction and renovation of temples, Buddhist education, and education assistance.

2) The monks with differences in age, Buddhist age, general education level, Buddhist education level, and Buddhist position, had their opinion on an effectiveness of Sangha Affair administration of Buddhist ecclesiastical officials indifferently which denied the assumption.

3) The guidelines in developing an effectiveness of Sangha Affair administration of Buddhist ecclesiastical officials: 1) all sections should work together to drive temple administration and religion smoothly. 2) Provide the teaching of Buddhist Scripture or encourage those who staying in temples reasonably get to study Buddhist Scripture. 3) Need to help and provide schools for children and help educate children who are currently studying in schools. 4) Propagate Buddhism to people that is not contrary to the Buddhist discipline and lay emphasis on public understanding of the principles and bring into captivity of practicing in daily life. 5) In temple is required to post a construction plan when there are any items under construction, build a temple as a community center and a thriving civilization, and create religious artifacts as a symbol of marvelous cultures. And 6) temple will need the help on public assistance, and also abbots must manage every aspect of public assistance as much as possible.

Keywords : Effectiveness, Sangha Affair administration

๑. บทนำ

วัดเป็นหน่วยงานหรือเป็นองค์กรหนึ่ง ที่มีความผูกพันใกล้ชิด และมีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมไทย ทั้งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และมีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อ ค่านิยมของคนไทยมายาวนาน

เจ้าอาวาสคือผู้นำของพระภิกษุสงฆ์สามเณร และคฤหัสถ์ ที่มีอยู่ในวัดนั้นเจ้าอาวาสจึงมีความสำคัญที่สุดต่อความเจริญรุ่งเรืองสันติสุข และความมั่นคงของวัดโดยทำหน้าที่เป็นผู้บริหารกิจการต่างๆ ของวัด เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา ดูแลและนำสั่งสอนพระภิกษุสามเณร และฆราวาส ผู้ที่อยู่ในวัด ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ให้มีความสมัครสมานสามัคคีปรองดองกัน ให้ร่วมแรงร่วมใจกัน ในการปฏิบัติศาสนกิจ ดำเนินกิจกรรม โครงการต่างๆ ของวัดให้สำเร็จไปด้วยดี มีประสิทธิภาพสูง และให้วัดมีความเจริญรุ่งเรืองสันติสุข และมั่นคงเป็นศูนย์กลางของชุมชน ในการให้การศึกษา อบรมศีลธรรมจริยธรรม และกาวนาธรรมคือวิปัสสนากรรมฐานแก่ชุมชน และประชาชนทั้งใกล้และไกลให้เป็นທີ່พึ่งทางใจ แก่สาธุชนได้อย่างแท้จริง

การบริหารวัดที่ดีมีประสิทธิผล เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดแก่พระพุทธศาสนา และคณะสงฆ์ผู้บริหารจะต้องมีหลักการที่ดี ในการเลือกประยุกต์ใช้ทั้งทฤษฎีที่ดี โดยการใช้ศาสตร์ และศิลป์ในการบริหารงาน พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต) ได้นำเสนอว่า การบริหาร หมายถึงการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยผู้อื่น (getting things done through other people) เมื่อว่าตามค่านิยมนี้ การบริหารในพระพุทธศาสนาเริ่มมีขึ้น เป็นรูปธรรมสองเดือน นับจากวันที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง พระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ ซึ่งทำให้เกิดพระสังฆรัตนะขึ้น เมื่อมีพระสังฆรัตนะเป็นสมาชิกใหม่เกิดขึ้น ในพระพุทธศาสนาอย่างนี้พระพุทธเจ้าก็ต้องบริหารคณะสงฆ์ วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งดำรงสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า ๒,๖๐๐ ปีเป็นเรื่องราวให้เราได้ศึกษา เรื่องพุทธวิธีบริหารนอกจากนี้ ยังมีพุทธพจน์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกระจายอยู่ในพระไตรปิฎก การศึกษาพุทธพจน์เหล่านี้ ก็จะทำให้ทราบถึงพุทธวิธีบริหาร

วัดจะเจริญ และมั่นคงก็เพราะมีเจ้าอาวาสที่มีสติปัญญาสามารถ วัดจะเสื่อมก็เพราะมี เจ้าอาวาสไม่ดีพอ ใกล้เคียงและหย่อนความสามารถวัดจะดีจะมี ความเจริญมั่นคงจะต้องประกอบด้วย ๑. มีสมภารดี คือมีเจ้าอาวาสผู้ทรงศีลทรงธรรม มีกุศโลบายในการบริหารงานหรือจัดงานวัด และการปกครอง พระภิกษุสามเณร ลูกวัดให้อยู่ในพระธรรมวินัยได้ดี ๒. มีธรรมดี คือ มีการให้การศึกษาอบรมกาย อบรมศีล อบรมจิตใจ และอบรมปัญญาด้วย ทั้งภาคปริยัติ และภาคปฏิบัติกาวนาธรรม ที่ให้เกิดผลเป็นปฏิเวธที่ดี ๓. มีพระดี คือ มีปัญหานียวัตถุ ได้แก่ พระบรมสารีริกธาตุ และพระพุทธรูปปฏิมาที่น่าเลื่อมใส ๔. มีการจัดสถานที่วัด คือ มีการจัดระเบียบแผนผังภายในวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สงบร่มรื่น เป็นที่สัปปายะ คือ เป็นที่เหมาะสมแก่การศึกษาและปฏิบัติธรรม กล่าวคือเป็นศูนย์รวมของสาธุชนผู้ใฝ่เรียนรู้ และปฏิบัติพระสัทธรรมหาความสงบทางใจ และเหมาะสมแก่ผู้ต้องการประกอบการบุญกุศลเป็นอริยทรัพย์

ผู้วิจัยซึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นพระสงฆ์รูปหนึ่ง ที่อยู่ภายใต้การปกครองของคณะสงฆ์อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ และเป็นพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้เห็นความสำคัญของปัญหาด้านต่างๆ เช่นด้านการความรู้ ในหลักการวิธีการบริหารงาน การขาดความรู้ในเรื่องการปกครอง หรือแม้แต่การขาดหลักธรรมต่างๆ ที่ไม่สามารถนำมาปรับใช้ ให้ก่อเกิดให้เป็นประโยชน์ได้ กล่าวคือการบริหารงานอาศัยเพียงแต่หลักที่ว่าทำตามๆ กันมา และคงถือเป็นเรื่องปกติที่ว่าเป็นเจ้าอาวาสเป็นพระสังฆาธิการ ก็สร้างก็พัฒนาวัดกันไป ไม่มีจุดหมายอะไรที่แน่นอน ขาดเป้าหมาย หรือขาดการหวังผลที่เป็นเชิงคุณภาพ เพราะแท้ที่จริงแล้ว บทบาทหน้าที่ ของพระสังฆาธิการยังมีอีกหลายด้านซึ่งในแต่ละ

ด้าน ล้วนมีความสำคัญโดยเฉพาะ ด้านการปกครองหรือด้านการศึกษา หรือแม้แต่ด้านสาธารณูปการ การควบคุมการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ หรือการดำเนินการใดๆ ที่ต้องคำนึงถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด และการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่า คุ้มทุน มีคุณภาพและคุณประโยชน์ ตลอดจนการดูแล บำรุงรักษาให้อยู่ได้นาน การสาธารณสุขสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานด้านศาสนศึกษา ก็มีความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ของ พระสังฆาธิการอย่างยิ่ง

ดังนั้น เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งในการริเริ่มสร้างสรรค์พัฒนาวัดและการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปอย่างมีเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพประสิทธิผล และเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ตน และประโยชน์ของพุทธศาสนิกชน ตลอดจนทั้งประโยชน์ของพระพุทธศาสนาสืบต่อไปผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิจัยในเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ”

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ
๒. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
๓. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ที่มีประสิทธิผล

๓. ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตการศึกษาด้านเนื้อหา ได้แก่ ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของ พระสังฆาธิการ ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ใน ๖ ด้าน คือ (๑) ด้านการปกครอง (๒) ด้านการ ศาสนศึกษา (๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ (๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) ด้านการสาธารณูปการ และ (๖) ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ขอบเขตด้านประชากรได้แก่ พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๒๔๑รูป^๑ ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล คือ ๑) อายุ ๒) พรรษา ๓) วุฒิการศึกษาสามัญ ๔) วุฒิการศึกษาทางธรรม ๕) ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ตัวแปรตามได้แก่ ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ใน ๖ ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธีประชากรกลุ่มตัวอย่างและ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๒๔๑ รูป กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามได้แก่ พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๕๐ รูป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ผู้ปกครองคณะสงฆ์ในเขตคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ และผู้เกี่ยวข้อง จำนวน ๕ รูป โดยใช้เทคนิควิธีการเลือกเจาะจง

^๑ กองงานเลขานุการเจ้าคณะอำเภอคอนสาร, สถิติพระภิกษุสามเณรประจำปี ๒๕๕๘, เอกสารอัดสำเนา.

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน นำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม (Index of Congruence : IOC) ซึ่งแต่ละข้อได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง ๐.๘๐ - ๑.๐๐ ทุกข้อ แล้วนำไปทำการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่น โดยนำแบบสอบถามที่ได้ไปปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ รูป แล้วนำมาตรวจคะแนนหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาคได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของความเชื่อมั่นเท่ากับ ๐.๘๑๘

การวิเคราะห์ข้อมูล หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ดังนี้

สถิติพรรณนา ๑) ใช้สถิติจำนวน และร้อยละ อธิบายปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการนำเสนอเป็นตารางประกอบการบรรยายผล ๒) ใช้สถิติวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อธิบายข้อมูลระดับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ นำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย

สถิติอนุมาน ใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท และประมวลผลเข้าด้วยกัน

๕. ผลการวิจัย

๑. พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๖๔$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ($\bar{X} = ๓.๘๐$), ด้านการปกครอง ($\bar{X} = ๓.๖๗$), ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ($\bar{X} = ๓.๖๕$), ด้านการสาธารณูปการ ($\bar{X} = ๓.๖๑$), ด้านการศาสนศึกษา ($\bar{X} = ๓.๖๗$), และ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ($\bar{X} = ๓.๕๓$) ตามลำดับ

๒. ผลการทดสอบสมมติฐานประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. แนวทางในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ๑) ทุกฝ่ายจะต้องชวนช่วยกัน เพื่อให้การบริหารวัดและพระศาสนาเป็นไปด้วยดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน ๒) จัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม หรือส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่ภายในวัดได้ศึกษาพระปริยัติธรรมตามสมควร ๓) ต้องช่วยกันจัดแก่งเด็กและเยาวชนให้มีสถานที่เรียนหนังสือ แล้วจึงให้ความสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็ก และเยาวชนผู้กำลังศึกษาในสถานศึกษา ๔) ดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนาให้ศาสนทายาทและประชาชนได้รับทราบในทุกๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำมาไปปฏิบัติ ในชีวิตประจำวัน ๕) วัดจะต้องมีแผนผังกำหนดการปลูกสร้างภายในวัด บริเวณวัดมีการปลูก ไม้ดอกไม้ประดับไม้เกี่ยวกับพุทธประวัติ

สร้างวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นแหล่งอารยธรรมอันเจริญรุ่งเรือง มีศาสนวัตถุ ศาสนสถานอันเป็นเครื่องหมายแห่งศิลปวัฒนธรรมอันดั่งงาม ๖) วัดจะต้องจัดการสงเคราะห์ ช่วยเหลือการสาธารณสุข สงเคราะห์ และเจ้าอาวาสจะต้องดำเนินการบริหารงานทุกด้านเกี่ยวกับการสงเคราะห์ประชาชนในขอบเขตที่วัดจะจัดได้

๖. อภิปรายผล

ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่าพระสงฆ์ทุกรูปพยายามทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลังความสามารถในภาระงาน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ**พระครูปริยัติเขตคนารักษ์**^๒ กล่าวว่า “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ ในอำเภอคอนสารตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในภาพรวม ก็ถือว่าอยู่ในระดับที่ตื่น่าพอใจ โดยทางพระสังฆาธิการแต่ละท่านก็พยายามทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลังความสามารถ เพราะพระสงฆ์ทุกรูป มีหน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ตามคำสั่ง มติต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคมอันเป็นหน่วยงานเหนือตนขึ้นไป” และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูธีรรัฐ จูฑิตเปโม (รินสาร)**^๓ ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๕ ตำบล โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยเป็นรายด้าน สามารถนำมาอภิปรายผลวิจัยได้ ดังนี้

๑. ด้านการปกครอง ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิด้านการปกครอง โดยรวม อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า เพราะความร่วมมือร่วมใจกัน ทั้งฝ่ายบรรพชิต และคฤหัสถ์จะต้องชวนช่วยกันเพื่อให้การบริหารวัดพระศาสนาเป็นไปด้วยดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ **พระครูนนท์เจตติยาภิรักษ์**^๔ ได้กล่าวว่า “ทางการปกครองหรืองานด้านดูแลความสงบจะต้องชวนช่วยกันเพื่อให้การบริหารวัดพระศาสนาเป็นไปด้วยดี มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกัน สร้างความน่าเลื่อมใสศรัทธา ในข้อวัตรปฏิบัติอันดีงาม ให้เกิดมีกับพุทธศาสนิกชนสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพเพื่อช่วยสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน” และยังได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาถาวร อภิขุโว (วิเศษเลิศ)**^๕ ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ” ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการปกครอง

^๒สัมภาษณ์, พระครูปริยัติเขตคนารักษ์, เจ้าคณะอำเภอคอนสาร.

^๓พระครูธีรรัฐ จูฑิตเปโม (รินสาร) “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^๔สัมภาษณ์, พระครูนนท์เจตติยาภิรักษ์, รองเจ้าคณะอำเภอคอนสาร.

^๕พระมหาถาวร อภิขุโว (วิเศษเลิศ), “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

๒. ด้านการศาสนศึกษา ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิด้านการศาสนศึกษา โดยรวม อยู่ในระดับมากอภิปรายได้ว่า พระสังฆาธิการได้มีความเอาใจใส่ในเรื่องการศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร ให้มีความรู้ เพื่อที่จะได้นำความรู้ไปอบรมสั่งสอนประชาชน อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและเจริญงอกงามของพระพุทธศาสนาสืบไปซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ**พระครูปริยัติเขตคณารักษ์**^๕ กล่าวว่า “การจัดการศาสนศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม หรือส่งเสริมให้ผู้อยู่ในวัดได้ศึกษาพระปริยัติธรรมตามสมควร เช่น ถ้าเป็นพระภิกษุ สามเณรก็ให้เรียนนักธรรม - บาลีและปริยัติสามัญ ถ้าเป็นศิษย์วัดก็ให้เรียนธรรมศึกษาและศาสนพิธีรวมทั้งส่งเสริมความรู้ในด้านอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อให้มีวิชาความรู้การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆ อันสมควรแก่สมณะ ได้รับการศึกษาทั้งคฤหัสถ์และคฤหัสถ์” และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระฐิติรัฐ ฐิตเปโม (รินสาร)**^๖ ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๕ ตำบล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านการศาสนศึกษา

๓. ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยรวม อยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่า คณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาสงเคราะห์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนทั้งก่อนวัยเรียน และในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควรซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ**พระครูนนทเจติยาภิรักษ์**^๗ กล่าวว่า “วัดและพระสงฆ์เป็นสถาบันที่มีส่วนในการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนของชาติในด้านการศึกษา ให้เด็กและเยาวชนได้ใกล้ชิดพระศาสนา ได้พัฒนาทรัพยากรของชาติตั้งแต่วัยเด็กเพื่อจะได้เป็นผู้ใหญ่ที่พึงปรารถนาของสังคม” และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระฐิติรัฐ ฐิตเปโม (รินสาร)** ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๕ ตำบล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมาก ได้แก่ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๔. ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยรวม อยู่ในระดับมากอภิปรายได้ว่าพระสังฆาธิการมีความมุ่งมั่นที่จะเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของศาสนาและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและให้คำแนะนำทางจิตใจแก่ประชาชนซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ **พระครูกิตติสารวรคุณ**^๘ กล่าวว่า “วัตถุประสงค์สำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี ๔ ประการ คือ ๑) เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงและความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ ๒) เพื่อส่งเสริมและปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและให้คำแนะนำทางจิตใจแก่ประชาชน ๓) เพื่อส่งเสริมความ

^๕ สัมภาษณ์, พระครูปริยัติเขตคณารักษ์, เจ้าคณะอำเภอคอนสาร.

^๖ พระฐิติรัฐ ฐิตเปโม (รินสาร) “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา”, อ้างแล้ว.

^๗ สัมภาษณ์, พระครูนนทเจติยาภิรักษ์, รองเจ้าคณะอำเภอคอนสาร.

^๘ สัมภาษณ์, พระครูกิตติสารวรคุณ, เจ้าคณะตำบลดงบัง.

เข้าใจอันดีและความร่วมมือซึ่งกันและกันระหว่างข้าราชการ ประชาชน พระสงฆ์และผู้นำทางศาสนาในการพัฒนาประเทศและความเป็นอยู่ของประชาชน ๔) เพื่อให้พระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสบำเพ็ญสาธารณประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระศาสนาตามสมควรแก่สมณวิสัย” และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาจรรย์พันธ์ ธมมปสฺสุโร (นำประเสริฐ)**^{๑๖} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า พระสังฆาธิการมีความคิดเห็นว่าการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี มีประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๕. ด้านการสาธารณูปการประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิด้านการสาธารณูปการ โดยรวม อยู่ในระดับมากอภิปรายได้ว่า เพื่อความเจริญก้าวหน้าและสร้างศาสนสถานให้เกิดประโยชน์แก่พุทธศาสนิกชนให้มาก และให้เกิดความเรียบร้อยในวัด ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ**พระครูสุตสารมงคล**^{๑๗} กล่าวว่า “การสาธารณูปการก็เพื่อบำรุงรักษา วัด ให้เป็นที่อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน เป็นการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุและศาสนสถานภายในวัดให้เรียบร้อยดีงาม” และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาถาวร อภิขโว (วิเศษเลิศ)**^{๑๘} ได้วิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมาก คือ ด้านการสาธารณูปการ

๖. ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ ด้านการสาธารณสงเคราะห์โดยรวมอยู่ในระดับมากอภิปรายได้ว่าคณะสงฆ์มองเห็นบทบาทของตัวเองในด้านนี้ที่จะต้องสงเคราะห์แก่ผู้ได้รับความเดือดร้อน ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ**พระครูกิตติสารวรรณ**^{๑๙} กล่าวว่า “ภิกษุสงฆ์เป็นผู้นำในการบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ เป็นศูนย์กลางเชื่อมการรับบริจาคมาใช้ทำประโยชน์เป็นสาธารณกุศลและช่วยเหลือบุคคล ผู้ขาดแคลน และด้อยโอกาส” และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระฐิติรัฐ ฐิตเปโม (รินสาร)**^{๒๐} ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา : กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในเขตปกครองอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๕ ตำบล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสงเคราะห์

การเปรียบเทียบประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผล

๑. พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะว่าพระสังฆาธิการถึงจะมีอายุที่ต่างกัน แต่ด้วยความเป็นผู้บริหารและมีภาวะผู้นำกล้าตัดสินใจ

^{๑๖}พระมหาจรรย์พันธ์ ธมมปสฺสุโร (นำประเสริฐ), “ประสิทธิผลการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**,บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^{๑๗}สัมภาษณ์, พระครูสุตสารมงคล, เจ้าคณะตำบลทุ่งพระ.

^{๑๘}พระมหาถาวร อภิขโว (วิเศษเลิศ), “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ”, **อ้างแล้ว**.

^{๑๙}สัมภาษณ์, พระครูกิตติสารวรรณ, เจ้าคณะตำบลบึง.

^{๒๐}พระฐิติรัฐ ฐิตเปโม (รินสาร) “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา”, **อ้างแล้ว**.

ดำเนินงาน จึงทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาจิรพันธ์ ธมมปสฺสุโฐ (นำประเสริฐ)**^{๑๔} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่าพระสังฆาธิการที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรีไม่แตกต่างกัน

๒. พระสงฆ์ที่มี **พรรษา**ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้อภิปรายได้ว่า ผู้ที่ได้มีโอกาสได้อุปสมบทเข้ามาในพระพุทธศาสนาแล้ว ได้ศึกษาในหลักธรรมคำสอนตลอดจนได้มีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งก็เป็นเรื่องปกติที่ผู้อยู่นานกระทำบ่อย ปฏิบัติมากๆ จะมีความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระมหาดาว อภิขุโว (วิเศษเลิศ)**^{๑๕} ได้ศึกษา “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มี พรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองจังหวัดบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน

๓. พระสงฆ์ที่มี **วุฒิการศึกษาสามัญ** ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ อภิปรายได้ว่า การศึกษาย่อมส่งผลต่อการใช้วิจารณ์ญาณในการคิด ไตร่ตรอง และเข้าใจการบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูชัยกิจจารักษ์ จิตธมโม (เทวินทร์)**^{๑๖} ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี” ผลการวิจัยพบว่าพระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ที่มี วุฒิการศึกษาสามัญต่างกันมีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐาน

๔. พระสงฆ์ที่มี **วุฒิการศึกษาทางธรรม** ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ การศึกษาในสัทธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่แตกต่างกันย่อมได้รับและมีแนวคิดที่ต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระครูธีร์รัฐ ฐิตเปโม (รินสาร)**^{๑๗} ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่าพระภิกษุที่มี วุฒิการศึกษาทางธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ :กรณีศึกษาพระสังฆาธิการในเขตปกครอง อำเภอปากช่องจังหวัดนครราชสีมา จำนวน ๕ ตำบล ไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

^{๑๔}พระมหาจิรพันธ์ ธมมปสฺสุโฐ (นำประเสริฐ), “ประสิทธิผลการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี”, อ้างแล้ว.

^{๑๕}พระมหาดาว อภิขุโว (วิเศษเลิศ), “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ”, อ้างแล้ว.

^{๑๖}พระครูชัยกิจจารักษ์ จิตธมโม (เทวินทร์) “ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการ ในอำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

^{๑๗}พระครูธีร์รัฐ ฐิตเปโม (รินสาร) “ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), บทคัดย่อ.

๕. พระสงฆ์ที่มี ตำแหน่งทางคณะสงฆ์ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอคอนสาร จังหวัดชัยภูมิ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้เพราะความรู้ในส่วนของการศึกษาทางเปรียญธรรมในปัจจุบัน ได้เป็นส่วนหนึ่งในการแต่งตั้งเจ้าคณะปกครองและเป็นการสืบทอดหลักธรรมคำสั่งสอนจากพระพุทธองค์โดยตรง การศึกษาภาษาบาลีจึงมีความสำคัญในการสืบทอดพระศาสนา เพื่อไม่ให้บิดเบือนคำสอนของพระพุทธองค์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาถาวร อภิขุโว (วิเศษเลิศ)^{๓๘} ได้ศึกษา “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ” ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ที่มี ตำแหน่ง ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมืองจังหวัดบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน

๗. ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ๑) ควรให้การสนับสนุนพระสงฆ์ที่มีความสามารถที่เป็นกำลังหลักและมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้ได้รับตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ
- ๒) พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษาของรัฐและเอกชนในด้านต่าง ๆ
- ๓) เจ้าอาวาสควรจัดให้มีศูนย์ปฏิบัติธรรมขึ้นภายในวัดและมีอาจารย์สอนการปฏิบัติธรรม มีหนังสือสวดมนต์ให้เพียงพอ
- ๔) พระสงฆ์ควรจะช่วยในการจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระภิกษุ-สามเณรที่เรียนนักธรรมและบาลี

๒. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- ๑) บุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ในการบริหารกิจการจัดการนั้น ควรจะเป็นผู้ที่ได้รับการปลูกฝังและควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นที่ยอมรับ
- ๒) ควรจัดครูที่มีความรู้ความสามารถสอนนักธรรมและบาลีอย่างเป็นระบบ รวมถึงส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้ประชาชนและนักเรียนให้ทั่วถึง มีการยกย่องเชิดชูเกียรติให้แก่พระภิกษุสามเณรที่สอบนักธรรม บาลีได้ และบุคคลทั่วไปที่สอบธรรมศึกษาได้
- ๓) ควรจะส่งเสริมให้มีการตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์สม่ำเสมอ เพื่อความต่อเนื่องของการมอบทุน ควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ และจัดตั้งโรงพระพุทธรูปศาสนาวันอาทิตย์ขึ้น
- ๔) ควรจะมีการจัดการเผยแผ่เชิงรุก โดยควรจัดให้มีพระธรรมทูตหรือธรรมจาริกไปสถานที่ต่างๆ เพื่ออบรมเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในทุกหมู่บ้านที่ไม่มีวัดตั้งอยู่
- ๕) ควรมีการบริหารจัดการให้เป็นระบบแบบแผน เช่น การนำความรู้ทางการจัดการด้านสาธารณสุขการจากหน่วยงานอื่นเข้ามาปรับประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดเป็นมาตรฐานและเป็นระบบ
- ๖) ในด้านสาธารณสงเคราะห์ควรให้ความสนใจกับการช่วยเหลือพุทธศาสนิกชน ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือด้านการก่อสร้างช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติทางธรรมชาติ สงเคราะห์

^{๓๘} พระมหาถาวร อภิขุโว (วิเศษเลิศ), “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ”, อังแล้ว.

๓. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างจากพระสงฆ์ในวัดให้เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเพื่อจะได้ศึกษาประสิทธิผลการบริหารจัดการวัดตามด้านต่างๆ จะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุงการบริหารงานด้านต่างๆ ของวัดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๒) ควรจะเปลี่ยนกลุ่มประชากร เป็นอำเภออื่นๆ หรือทั่วทั้งจังหวัด เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นให้กว้างมากยิ่งขึ้นจะได้เป็นการส่งเสริมให้วัดต่าง ๆ หันมาตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์มากขึ้น

บรรณานุกรม

กองงานเลขาธิการเจ้าคณะอำเภอคอนสาร.สถิติพระภิกษุสามเณรประจำปี ๒๕๕๘.

พระครูชัยกิจจารักษ์ จิตธมโม (เทวินทร์) “ประสิทธิผลการจัดการศาสนศึกษาของพระสังฆาธิการในอำเภอย้ายบาดาล จังหวัดลพบุรี”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระฐิติรัฐ ฐิตเปโม (รินสาร).“ประสิทธิผลการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระมหาจรรย์พันธ์ ธมมปสฎฐ (นำประเสริฐ). “ประสิทธิผลการบริหารกิจการของคณะสงฆ์จังหวัดกาญจนบุรี”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาถาวร อภิขชโว (วิเศษเลิศ). “ประสิทธิผลการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการในอำเภอมือง จังหวัดบึงกาฬ”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

รูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา :

กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

**The model of drug treat and prevention according to Buddhist principles :
Case study What Buddhakasem, Nam Phong district, Khon Kaen province**

ผศ.ดร. สุวิน ทอปปัน และคณะ*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟู ยาเสพติด ๒) เพื่อศึกษาการรักษาและป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น และ ๓) เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของ วัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กลุ่มเป้าหมายได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ปกครอง และผู้ติดยาเสพติด จำนวน ๒๕ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสังเกตและแบบวัดความรู้สึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

๑. แนวคิดทฤษฎีการรักษาและป้องกันยาเสพติดโดยการใช้ทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา คือ มนุษย์ประกอบไปด้วยร่างกายและจิตใจ (รูปธรรมและนามธรรม) เมื่อเป็นเช่นนี้การรักษาและป้องกันยาเสพติดต้องทำการรักษาและป้องกันต้องทำทั้งสองอย่างไปพร้อมๆ กันจึงจะประสบผลสำเร็จซึ่งเป็นการรักษาแบบองค์รวม

๒. การรักษาและป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยการใช้ทฤษฎีทางพระพุทธศาสนา คือ การรักษาผู้ติดยาเสพติดแบบองค์รวม คือ การรักษาผู้ติดยาเสพติดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทางกายใช้ยาสมุนไพร ออกกำลังกาย เล่นกีฬา ทำกิจกรรมเพื่อสังคม ฝึกอาชีพ สำหรับจิตใจใช้หลักธรรมในการรักษาและฟื้นฟูยาเสพติด

๓. รูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม มี ๓ รูปแบบคือ ๑) การใช้ยาสมุนไพร ๒) การรักษาด้วยธรรมโอสธ และ ๓) การทำกิจกรรมเพื่อสังคม สำหรับแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมโดยใช้หลักธรรมะเป็นเครื่องป้องกันยาเสพติด ได้แก่ ศีล ๕ กาวานา ๔ เป็นต้น

คำสำคัญ : รูปแบบการรักษา, การป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This research aims 1) to study theory of treatment and restoration of drug 2) to investigate treatment and prevention of drug, Wat Phutkaseam in Nampong, Khonkaen and 3) to examine treatment style and preventive way of drug in Wat Phutkaseam in Nampong, Khonkaen. This study is a qualitative research. Twenty-five participants were selected from purposive sampling such as monk, parents, and

*มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, พระธรรมวิมลภินิหาร, พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร, ดร., พระอธิการบุญช่วย ลือทวีโส, ดร., ดร.พุทธชาติ คำสำโรง, มาริสา ไสวงาม

addicts. The in-depth interview, observation, and questionnaire were used as instruments. The data were analyzed by descriptive and inductive method.

The result found that

1. Theory of treatment and prevention drug through Buddhism theory is human being composing with physical and mental (concrete object and abstract) As a result, treatment and prevention drug should be done together in order to success holistic treatment.

2. Treatment and prevention of drug, Wat Phutkaseam in Nampong, Khonkaen through Buddhism theory was holistic prevention of addicts. It means curing both physical and mental. Mental treatment was taking herbs, exercise, playing sport, doing community volunteer service, spiritual practice, using Dharma in treatment.

3. Treatment style and preventive way of drug in Wat Phutkaseam in Nampong, Khonkaen has 3 styles as follow: 1) using herbs 2) curing with Dhammaosothand community volunteer service. The way of drug prevention of Wat Phutkaseam through Dharma way in order to drug prevention such as five precepts, four pray etc.

Keywords: The model of drug treat , Prevention according to Buddhist principles

๑. บทนำ

ประเทศไทยได้เผชิญกับปัญหายาเสพติด มาเป็นเวลาช้านานและรัฐบาลได้จัดตั้ง “คณะกรรมการปราบปรามยาเสพติดให้โทษ” ใช้ชื่อย่อว่า ปปส. เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทยก็ได้ดำเนินไปอย่างมีแบบแผนและเป็นระบบที่ดี^๑

ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ มีวัดเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจคนไทยมาแต่สมัยโบราณ พระพุทธศาสนาจะสามารถสร้างภูมิคุ้มกันคนให้ห่างจากยาเสพติดได้เป็นอย่างดี โดยมีพระเป็นผู้นำคำสอนทางศาสนามาถ่ายทอดให้เด็กและเยาวชน หรือคนในสังคม มีสติปัญญาและการไตร่ตรองที่ดีไม่เฉพาะเพียงปัญหาเสพติดเท่านั้น เนื่องจากมนุษย์ได้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาเป็นเวลาช้านาน บางชนิดก็ให้ทั้งคุณประโยชน์และโทษ บางชนิดก็มีแต่โทษภัยเท่านั้น ซึ่งในปัจจุบันมียาเสพติดชนิดต่างๆ ในท้องตลาดมากกว่า ๑๒๐ ชนิด อย่างไรก็ตามยาเสพติดชนิดแรกที่คนไทยรู้จักก็คือ ฝิ่น ยาเสพติดเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้หลายหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันปราบปรามและบำบัดจะพยายามทำหน้าที่อย่างเต็มที่แต่ก็ยังไม่สามารถจัดปัญหาเสพติดให้หมดไปจากสังคมไทยได้ สาเหตุสำคัญมาจากสาเหตุหลายประการด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อม เพื่อน ปัญหาครอบครัว ความอยากรู้อยากลอง การแก้ปัญหายาเสพติดจึงถือเป็นวาระเร่งด่วนแห่งชาติโดยมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเพื่อเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ (ศพส.) โดยยึดหลักที่ว่าผู้ผลิต ผู้ค้า จะต้องได้รับการปราบปรามลงโทษโดยใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและเข้มงวด ในขณะที่ผู้เสพคือผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาให้กลับมาเป็นคนดีของสังคมต่อไป

วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นอีกวัดหนึ่งที่มีความสำคัญเกี่ยวกับยาเสพติด โดยที่ทางวัดได้นำผู้ป่วยที่ติดยาเสพติดมารักษาหรือฟื้นฟูโดยการใช่วิธีการทางพระพุทธศาสนา นั่นคือฟื้นฟูทางกายและทางใจควบคู่กันไป โดยทางกายก็มีการให้ดื่มยา ออกกำลังกายและฝึกวิชาชีพ ส่วนด้านจิตใจก็มีการให้ความรู้ทั้งที่เป็นความรู้ทางโลกคือความรู้สำหรับการที่จะไปประกอบอาชีพสุจริตหลังจาก

^๑ รุข อุชณกร, ประวัติวันสำคัญที่ควรรู้จัก, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๒๘)

เลิกยาเสพติด และในขณะเดียวกันก็สอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้รู้สำนึกในคุณค่าของชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ และกตัญญูต่อบุคคลที่เป็นพุทธรูป หรือบุคคลที่มีพระคุณต่อตนเอง เพื่อให้ผู้ที่เลิกจาก ยาเสพติดแล้วหวนกลับคืนไปเสวยอีก ส่วนเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยงต่อการติดยาเสพติด ทางวัดก็ได้มี รูปแบบการป้องกันตามแบบของพระพุทธศาสนา

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการฟื้นฟูและป้องกันยาเสพติดตามหลัก พระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นการส่งเสริมและ รมรงค์ป้องกันยาเสพติดเข้ามาเผยแพร่ในหมู่ประชาชน สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันโรงเรียน และสถาบันศาสนา ในแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาวิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัด ขอนแก่น

๒. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดและหลักธรรมในการรักษา ยาเสพติด

๓. เพื่อศึกษารูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๓. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

๑) ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาในการวิจัย คือ ศึกษา ข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างรูปแบบการรักษาและการ ป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๒) ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ปกครอง และผู้ติดยาเสพติด ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยการจำแนกออกดังนี้ พระสงฆ์ จำนวน ๕ รูป ผู้ปกครอง จำนวน ๑๐ คน ผู้ติดยาเสพติด จำนวน ๑๐ คน รวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๕ รูป/คน

๓) ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดเขตพื้นที่การวิจัย คือ เป็นวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทาง พระพุทธศาสนา

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๔.๑ กลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัยครั้งนี้ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้ปกครอง และผู้ติดยาเสพติด ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๔.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี ๓ ประเภทประกอบด้วย ๑) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ตอนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการรักษา ยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตอนที่ ๓ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวแนวทางการ ป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ๒) แบบสังเกต แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสังเกต และตอนที่ ๒ แบบสังเกตผลที่เกิดจากการรักษา และ

๓) แบบวัดความรู้สึก แบ่งออกเป็น ๒ ตอน ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัดความรู้สึก และตอนที่ ๒ แบบวัดความรู้สึกเกี่ยวกับรูปแบบการรักษายาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

๔.๓ การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อ วัดพุทธประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติด เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ ๑ มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอที่ปรึกษาโครงการวิจัยเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ

๓) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของที่ปรึกษาโครงการวิจัยก่อนนำไปเก็บข้อมูล

๔.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์โดยใช้ การแปรปรวนการตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามหลักอุปนัยวิธี (Induction method) ๒ ด้าน คือ ๑) รูปแบบการรักษายาเสพติด และ ๒) แนวทางการป้องกันยาเสพติด

๕. สรุปผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ปรากฏดังนี้

๑. แนวคิดทฤษฎีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดเป็นการรักษาอาการติดยาของผู้ติดยาเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อให้เลิกใช้ยาเสพติด และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้านร่างกายให้แข็งแรงและฟื้นฟูด้านจิตใจให้เข้มแข็ง ปรับเปลี่ยนความเคยชินในเรื่องการใช้ยาเสพติดให้สามารถเลิกพึ่งยาเสพติด ปรับเปลี่ยนการรับรู้ ปรับเปลี่ยนความคิด ปรับเปลี่ยนทัศนคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยใช้โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีการรับรู้ มีความคิด มีทัศนคติ มีพฤติกรรมในทางบวกอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ใช้ยาเสพติด การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจึงใช้ควบคู่กันมาโดยตลอด เพราะในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดให้เลิกเสพยาเสพติดได้จริงๆ นั้น ต้องใช้การบำบัดทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้สามารถสร้างเกราะป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ สำหรับแนวคิดในการปฏิบัติต่อผู้เสพยาเสพติด มี ๒ แนวคิด คือ การปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดด้วยการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมและเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้เจ็บป่วยที่ต้องได้รับการเยียวยารักษาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ และการปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดเสมือนเป็นผู้ป่วยทางกาย เมื่อการปฏิบัติด้วยการรักษาทางการแพทย์ไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาใช้การลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมต่อมาแทนเมื่อการลงโทษไม่ได้ผลจึงเปลี่ยนมาปฏิบัติต่อผู้ติดยาเสพติดอย่างผู้ป่วยทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเน้นให้ความสำคัญในการรักษาทางจิตซึ่งกลายเป็นที่มาของปรัชญาในการบำบัดรักษา ผู้ติดยาเสพติดในปัจจุบัน

ดังนั้นแนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด คือ การให้ข้อมูล ให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างถูกต้อง ซึ่งจะต้องอาศัยยุทธวิธีและเทคนิคต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้เกิดการนับถือตนเอง การส่งเสริมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการดำเนินชีวิต การสนับสนุนให้มีความมุ่งหมายในการทำงาน และให้รู้จักเผชิญปัญหา การส่งเสริมให้มีโอกาสได้รับประสบการณ์ที่ดีในบ้าน ที่ทำงาน และชุมชนเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และให้ความเคารพในเกียรติภูมิของผู้อื่นด้วย การพัฒนาทักษะสำหรับตนเองและสังคม ในสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเพื่อผลของการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการรักษาและการป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรมในการรักษาเสพติดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อช่วยให้การรักษาและการป้องกันมีประสิทธิภาพ เช่น การสวดมนต์ฟังธรรม นั่งสมาธิ โดยใช้วิธีจิตบำบัดต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัมมัตถิยา ๔ ศีล ๕ และภาวนา ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานในการพากเพียร ตั้งใจ ที่จะลด ละเลิกเพื่อการรักษาและการป้องกันยาเสพติดออกจากชีวิตได้อย่างมีสติมีหลักธรรมดังนี้

๑. หลักสัมมัตถิยา ๔ คือ ความเพียรที่ต่อเนื่องไม่ลดละ ความเพียรที่ทำไปอย่างจริงจัง กลาง ๆ ทำแล้วหยุดทำ ไม่เรียกว่า สัมมัตถิยา ความเพียรที่ทำอย่างต่อเนื่องไม่ลดละเท่านั้นจึงเรียกว่า สัมมัตถิยา สามารถแบ่งออกเป็น ๔ อย่าง คือ

๑) สังวรปทาน คือ เพียรระวังไม่ให้บาปอกุศลที่ยังไม่เกิดไม่ให้เกิดขึ้นในจิตใจ ปลุกฝังความพอใจในการที่จะสำรวมระวัง เพื่อไม่ให้บาปเกิดขึ้นภายในจิต อันได้แก่การสำรวมอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เวลาเห็นรูปฟังเสียง ดมกลิ่น ลิ้มรสถูกต้อง โผฏฐัพพะ รู้ธรรมอารมณ์ด้วยใจ ไม่มีความยินดียั่วยุเกิดขึ้นครอบงำจิตได้ แต่การปฏิบัติเช่นนี้จะต้องอาศัยความพยายามหรือความเพียร คือมีการกระทำที่ติดต่อกันเนื่องกันไป โดยการรักษาคุณภาพจิตไว้แล้วก็พยายามสำรวมระวังต่อไปเรื่อยๆ ในกรณีการเลิกละยาเสพติดต้องตั้งใจเลิกให้ได้จนกว่าจะประสบผลสำเร็จ การตั้งใจอย่างนี้จำเป็นต้องยึดหลักธรรมที่เป็นเครื่องหมายในการลดละเลิกยาเสพติดคือสังวรปทาน ได้แก่เพียรพยายามไม่ให้สิ่งที่มีดีไม่งามเกิดขึ้น เช่น ผู้ที่ติดยาเสพติด ก็ต้องไม่กลับไปเสพอีก เป็นต้น

๒) ปธานปทาน คือ เพียรพยายามที่ละบาป ละอกุศล ซึ่งมีอยู่แล้วภายในจิตใจ โดยอาศัยการพิจารณาเห็นโทษของบาป ของอกุศลที่มีอยู่ภายในจิตแห่งตนแล้ว ปลุกฝังความพอใจในอันที่จะละบาป อกุศลเหล่านั้นไปจากจิต และใช้ความพยายาม ถ้าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่ดีไม่งามต้องเพียรพยายามเลิกให้ได้ การที่จะละนั้นต้องมีความตั้งใจหรือบังคับใจตนเองให้ระงับไม่ให้เกิดขึ้นหรือไม่กระทำการที่เป็นอกุศลอีก

๓) ภาวนापทาน คือ เพียรฝึกฝนบำรุงกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น การทำความดีซึ่งเป็นสิ่งที่ทำยากสำหรับคนชั่ว ดังนั้นเมื่อคนชั่วยากจะเป็นคนดีก็ต้องพยายามเพียรและฝึกกระทำหรือบำรุงคุณธรรมความดีให้เกิดขึ้น ในจิตใจให้ได้ สำหรับคนดีแล้วการทำความดีเป็นเรื่องที่ทำงาน ถึงแม้ว่าเป็นเรื่องที่ทำงาน แต่ก็ต้องอาศัยการฝึกเหมือนกันเพื่อพัฒนาตนเองให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน

๔) อนุรักษปทาน คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว และเพิ่มเติมให้มากยิ่งขึ้นจนบริบูรณ์กุศลธรรม หมายถึงสิ่งที่ดีงาม ถ้าสิ่งที่ดีงามที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ก็เพียรรักษาไว้ หรือเรียกว่าให้ทำต่อไปเรื่อยๆ การพยายามรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อมไป ในขั้นนี้ก็มีย่นเช่นเดียวกัน คือต้องปลุกฝังความพอใจ ใ้กุศลความดีมีอยู่ เป็นอยู่ภายในจิต และใช้ความพยายามที่จะรักษาไว้ โดยมีการกระทำสืบทอดกันไป และเมื่อปฏิบัติได้ถูกต้องสมบูรณ์เช่นนี้แล้วปริมาณของบาปอกุศลที่ยังไม่เกิดก็ไม่เกิด ที่เกิดแล้วก็จะถูกลดลงไปตามลำดับ ปริมาณของกุศลที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็จะดำรงอยู่ตลอดไปตั้งที่มีค่ากล่าวไว้ว่า “ลักษณะเหล่านี้เปรียบเหมือนกับน้ำในสระที่ขุ่น เมื่อเราพยายามป้องกันน้ำที่ขุ่นไม่ให้เข้ามา แล้วก็เอาส่วนที่ขุ่นออกไป น้ำส่วนที่เป็นน้ำใสเข้ามา ปริมาณความขุ่นก็จะเจือจางไปโดยลำดับๆ ในที่สุดสระน้ำนั้นจะอยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้สอยบริโภคดื่มกินได้ จิตใจของบุคคลที่จะใช้ความเพียรพยายามผ่านขั้นตอนมาดังที่กล่าวแล้วก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน คือจะเป็นจิตที่สะอาดขึ้นสงบขึ้น”

๒. หลักภาวนา ๔ คือ การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนาดังต่อไปนี้ ๑) ภาวนา คือ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ซึ่งเป็นสิ่งเชื่อมต่อกับอารมณ์ทั้ง ๖ ได้แก่ รูป

เสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ที่ใจรับรู้ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ โดยการฝึกฝนในด้านการเลือกสิ่งที่มีคุณค่า และมีประโยชน์มากที่สุด ขณะเดียวกันก็มีวิธีหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เป็นโทษหรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ไม่ให้ทะลักเข้ามาสู่อินทรีย์ โดยมีใจเป็นตัวรับรู้ทั้งหมด

๒) ศีลภาวนา คือ การฝึกฝนด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายและ วาจา โดยการอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดี มีความเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำลายกัน เพื่อให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข

๓) จิตภาวนา คือ การฝึกฝนด้านคุณภาพของจิต การฝึกจิตใจให้เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนได้ดี มีสมาธิ มีกำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส ปราศจากสิ่งรบกวน หรือทำให้เศร้าหมอง โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง และตรงตามความเป็นจริง

๔) ปัญญาภาวนา คือ การฝึกปรือปัญญาให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสรรพสิ่งทั้งปวงตามความเป็นจริง จนกระทั่งหลุดพ้น มีจิตใจเป็นอิสระ ผ่องใส เบิกบานโดยสมบูรณ์ เมื่อปัญญาที่บริสุทธิ์รู้เห็นตามเป็นจริงนี้เกิดขึ้นแล้ว ก็จะช่วยให้จิตนั้น สงบ มั่นคง บริสุทธิ์ ผ่องใสยิ่งขึ้น

๓. ศีล ๕ คือ ทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อยไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ดังนี้

๑) ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิตให้ตกลงไปหมายถึง สิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย ให้ผู้ที่เลิกจากยาเสพติดแล้วประพฤติตามหลักคือความเมตตา

๒) อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการลักทรัพย์ หรือการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้หมายถึงการเบียดเบียนหรือแย่งชิงมาเป็นของตนเอง

๓) กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี งดเว้นจากการประพฤตินิดในกาม คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมทางกาเมื่องต้องงดเว้นจากการประพฤตินิดใน ๓ ข้อ คือ ๑) หญิงที่มีผู้ปกครอง ๒) หญิงที่มีสามี ๓) หญิงที่มีจารีตรักษา (ผู้ประพฤตินิธรรม)

๔) มุสาวาทา เวรมณี งดเว้นจากการกล่าวเท็จ ไม่ว่าจะเป็นผู้กล่าวเท็จเพื่อตนเอง หรือกล่าวเท็จเพราะเหตุแห่งผู้อื่น

๕) สุราเมรัยมัชชชุปมาทัฏฐานา เวรมณี งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันได้แก่ น้ำสุรา เมรัย เครื่องดื่มมีนเมาอื่นๆ

๒. วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
โดยนำนโยบายจากรัฐบาลมาเป็นต้นแบบในขบวนการเอาชนะยาเสพติดเข้าสู่ชุมชน เพื่อคัดกรองผู้เสพและผู้ค้า เพราะปัญหาเรื่องยาเสพติดนั้นลุกลามเข้าไปในทุกสังคม รวมไปถึงสังคมโรงเรียน ซึ่งเป็นสังคมของเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ทำให้เกิดปัญหามากมายตามมา ในขณะที่วัดพุทธเกษมได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอ น้ำพอง เพื่อช่วยแก้ปัญหาชุมชน โดยเฉพาะโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชน ทางด้านความคิดและด้านพฤติกรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานราชการและมีวิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดดังนี้

๑. การจัดโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดใช้หลักสูตรในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับอาการของแต่ละบุคคล ซึ่งมีรูปแบบการบำบัดรักษาและวิธีการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปเสพใหม่อีกดังนี้

(๑) รูปแบบการบำบัด ด้วยสมุนไพร กายบำบัด โดยการออกกำลังกาย เล่นกีฬา จิตบำบัด การไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิและอาชีวะบำบัด โดยการฝึกอาชีพตามความสามารถของผู้บำบัด

(๒) ขั้นตอนในการบำบัด ลงทะเบียนโดยการสอบประวัติผู้ป่วย การรับประทานยาสมุนไพร ตามขนาดผู้ป่วย การติดตามประเมินผลทุกวันโดยการทานยา เข้าโปรแกรมการฝึกอบรมตามหลักสูตร

(๓) หลักสูตร เวชบำบัดใช้เวลา ๓ วัน หลังจากผ่านการรับประทานยาแล้วทำการประเมินผลการบำบัด การเข้าโปรแกรมหลักสูตรอบรมการบำบัดฟื้นฟู การออกกำลังกาย การฝึกสมาธิเพื่อพัฒนาจิตใจผู้ป่วย การแสดงโทษจากการติดยาเสพติดและการดูแลคุ้มครอง

(๔) การบำบัดด้วยหลักสูตรทางพุทธศาสนา โดยใช้วิธีบำบัดรักษาทางพุทธศาสนาไปเสียใจ ใช้เวลา ๗ วัน ถึง ๓ เดือนโดยฝึกอาชีพตามความสามารถของผู้บำบัด เช่น ทำการเกษตร ช่างซ่อมรถ ช่างไฟฟ้า ช่างวาดเขียน ช่างคอมพิวเตอร์ และช่างตัดผม

๒. การจัดโครงการเยาวชนรักษ่าป่าไม้ทางไกลยาเสพติด โดยทำกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เยาวชนทางไกลยาเสพติด อีกประการคือ เยาวชนจะมีจิตอาสาด้านสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ ได้ให้เยาวชนนั้นได้รู้จักโทษของยาเสพติดและร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ในเขตพื้นที่อีกด้วย

ผลจากการตอบแบบวัดความรู้สึกเป็นรายบุคคล ปรากฏดังนี้ ในการตอบแบบวัดความรู้สึกส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐ เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐๐ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๑๔-๒๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๐๐ อายุ ๒๖-๓๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ อายุ ๓๖-๔๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐๐ และอาชีพส่วนใหญ่เป็นนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ และอื่นๆ คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๐๐ ตามลำดับ

รูปแบบการรักษายาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้าน มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดและระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการใช้ยาสมุนไพร ด้านธรรมโอสธ และด้านกิจกรรมเพื่อตนเองและสังคม ปรากฏดังนี้

๑. ด้านการใช้ยาสมุนไพร โดยภาพรวมและรายข้อ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ยาสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาผู้ติดยาเสพติดเป็นยาที่ไม่มีผลข้างเคียงต่อร่างกาย รองลงมา คือ สมุนไพรสามารถช่วยบำรุงร่างกายและฟื้นฟูร่างกายของผู้ติดยาเสพติดได้ และยาสมุนไพรที่ใช้บำบัดผู้ติดยาเสพติดเป็นยาสมุนไพรที่หาได้ตามท้องถิ่นทั่วไป ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สมุนไพรจะช่วยให้รูขุมขนเพื่อให้ขับสารพิษและสิ่งตกค้างภายในร่างกาย

๒. ด้านธรรมโอสธ โดยภาพรวมและรายข้อ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดและมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ธรรมโอสธสามารถบำบัดผู้ติดยาเสพติดได้เป็นอย่างดี รองลงมา คือ การอบรมธรรมะทำให้ผู้ที่ติดยาเสพติดมีจิตสำนึกได้ว่ายาเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี มีโทษทำลายสุขภาพ ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ และคนที่มีความตั้งใจจะไม่ติดยาเสพติดหรือถ้าใครติดก็สามารถเลิกได้ไม่ยากและไม่กลับไปเสพยาอีก ตามลำดับส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การไหว้พระสวดมนต์มีผลต่อสภาพจิตใจของผู้ติดยาเสพติดให้เกิดความสำนึกได้

๓. ด้านกิจกรรมเพื่อตนเองและสังคม โดยภาพรวมและรายข้อ มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ การทำกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การก่อสร้างสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ช่วยให้ผู้ติดยาเสพติดเห็นว่าตนเองมีคุณค่าต่อสังคม รองลงมา คือ การทำกิจกรรมเพื่อสังคมสามารถยกระดับจิตใจของผู้ติดยาเสพติดให้สูงขึ้น และการทำกิจกรรมเพื่อสังคมเป็นการออก

กำลังกายทำให้ร่างกายแข็งแรงมีภูมิคุ้มกันที่จะต่อสู้กับยาเสพติด ตามลำดับส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิชาชีพเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้ติดยาเสพติดที่จะต้องศึกษาเพื่อให้ผู้ยาเสพติดได้มีอาชีพติดตัว

สรุปได้ว่า วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมใช้โครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามหลักสูตรการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน หรือเป็นปี ขึ้นอยู่กับอาการของแต่ละบุคคล ด้วยวิธีการรักษา ๓ ด้าน คือ ด้านการใช้ยาสมุนไพร ด้านธรรมโอสธ และด้านกิจกรรมเพื่อตนเองและสังคม

๓. รูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม คือการใช้ยาสมุนไพรเพื่อทำการรักษาผู้ติดยาเสพติด คือ การออกกำลังกาย การสวดมนต์ปฏิบัติธรรม การอบรมธรรมะ และการทำกิจกรรมเพื่อใช้รักษาผู้ติดยาเสพติด สำหรับแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมโดยใช้หลักธรรมะเป็นแนวทางสำคัญเพื่อป้องกันยาเสพติดคือศีล ๕ ได้แก่ ๑) ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิตให้ตกลงไปหมายถึง สิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย ให้ผู้ที่เลิกจากยาเสพติดแล้วประพฤติตามหลักคือความเมตตา ๒) อทินนาทานา เวรมณี งดเว้นจากการลักทรัพย์ หรือการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้หมายถึงการเบียดเบียนหรือแย่งชิงมาเป็นของตนเอง ๓) กามเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี งดเว้นจากการประพฤติดินในกาม คือ ผู้ที่มีส่วนร่วมทางกามเมืองต้องงดเว้นจากการประพฤติดินใน ๓ ข้อ คือ ๑) หญิงที่มีผู้ปกครอง ๒) หญิงที่มีสามี ๓) หญิงที่มีจารีตรักษา (ผู้ประพฤติธรรม) ๔) มุสาวาทา เวรมณี งดเว้นจากการกล่าวเท็จ ไม่ว่าจะเป็นผู้กล่าวเท็จเพื่อตนเอง หรือกล่าวเท็จเพราะเหตุแห่งผู้อื่น และ๕) สุราเมรัยเมษะปะมาทัฏฐานา เวรมณี งดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท อันได้แก่น้ำสุรา เมรัย เครื่องดื่มมีเมาอื่นๆ

๖. อภิปรายผล

จากการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามแนวทางพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษา วัดพุทธเกษม อำเภอหนอง จังหวัดขอนแก่น สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๑. แนวคิดทฤษฎีการรักษาและการฟื้นฟูยาเสพติดและหลักธรรมในการรักษาพยาบาลเป็นการรักษาอาการติดยาของผู้ติดยาเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อให้เลิกใช้ยาเสพติด เป็นการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้วยการฟื้นฟูร่างกายให้แข็งแรงและฟื้นฟูด้านจิตใจให้เข้มแข็ง ปรับเปลี่ยนความเคยชินในเรื่องการใช้ยาเสพติดให้สามารถเลิกพึ่งยาเสพติด ปรับเปลี่ยนการรับรู้ ปรับเปลี่ยนความคิด ปรับเปลี่ยนทัศนคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยใช้โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีการรับรู้ มีความคิด มีทัศนคติ มีพฤติกรรมในทางบวกอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ใช้ยาเสพติด การบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดจึงใช้ควบคู่กันมาโดยตลอด เพราะในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดให้เลิกเสพยาเสพติดได้จริงๆ นั้น ต้องใช้การบำบัดทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้พวกเขาสามารถสร้างเกราะป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ สำหรับการรักษาและป้องกันยาเสพติดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยในการรักษาและการป้องกันมีประสิทธิภาพ เช่น การสวดมนต์ฟังธรรม นั่งสมาธิ โดยใช้วิธีจิตบำบัดต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ สัมมัตถะ ๔ คือ ความเพียรที่ต่อเนื่องไม่ลดละความเพียรที่ทำไปอย่างครั้งๆ กลางๆ ทำแล้วหยุดทำ ไม่เรียกว่า สัมมัตถะ ความเพียรที่ทำอย่างต่อเนื่องไม่ลดละเท่านั้นจึงเรียกว่าสัมมัตถะ ๕ คือ ทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อยไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น และภาวนา ๔ คือ การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม ซึ่งเป็นสิ่งเชื่อมต่อกับอารมณ์ทั้ง ๖ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส อารมณ์ที่ใจรับรู้ การพัฒนาอินทรีย์ ๖ โดยการ

ฝึกฝนในด้านการเลือกสิ่งที่มีคุณค่า และมีประโยชน์มากที่สุด ขณะเดียวกันก็มีวิธีหลีกเลี่ยงจากสิ่งที่เป็นโทษ หรือสิ่งไม่ดีต่างๆ ไม่ให้ทะลักเข้ามาสู่อันตรีย โดยมิใช่เป็นตัวรับรู้ทั้งหมด ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐานในการ พากเพียร ตั้งใจ ที่จะลด ละ เลิกเพื่อการรักษาและการป้องกันยาเสพติดออกจากชีวิตได้อย่างมีสติ

๒. วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น วัด พุทธเกษม มีวิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมใช้โครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ ติดยาเสพติดตามหลักสูตรการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน หรือเป็นปีขึ้นอยู่กับอาการ ของแต่ละบุคคล ด้วยวิธีการรักษา ๓ ด้าน คือ ด้านการใช้ยาสมุนไพร ด้านธรรมโอสธ และด้านกิจกรรม เพื่อตนเองและสังคม โดยน่านโยบายจากรัฐบาลมาเป็นต้นแบบในขบวนการเอาชนะยาเสพติดเข้าสู่ชุมชน เพื่อคัดกรองผู้เสพและผู้ค้า เพราะปัญหาเรื่องยาเสพติดนั้นลุกลามเข้าไปในทุกสังคม รวมไปถึงสังคม โรงเรียน ซึ่งเป็นสังคมของเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ ทำให้เกิดปัญหามากมายตามมา ชุมชนเกิดความ เตื่อร้อน วุ่นวาย ครอบครัแตกแยก ยาเสพติดเต็มบ้านเต็มเมือง ภาครัฐได้ให้ความร่วมมือและความ สนใจในการแก้ไขปัญหา เพื่อให้จะทำให้ชุมชนกลับมาสู่ความปกติและยาเสพติดลดน้อยลงในขณะที่วัดพุทธ เกษมได้จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอำเภอ น้ำพอง เพื่อช่วยแก้ปัญหาชุมชน โดยเฉพาะโครงการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชน ทางด้านความคิดและด้านพฤติกรรม โดยได้รับการสนับสนุนจากชุมชน รวมไปถึงหน่วยงานราชการและมีวิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติด คือ ๑) วัดพุทธเกษมได้มีการจัด โครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยโครงการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดใช้ หลักสูตรในการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ๑๕ วัน หรือ ๑ เดือน หรืออาจจะใช้ระยะเวลานานเป็นปีขึ้นอยู่กับ อาการของแต่ละบุคคล ซึ่งมีรูปแบบการบำบัดรักษาและวิธีการเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกลับไปเสพใหม่ เช่น การบำบัดด้วยสมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับพงษ์ศักดิ์ สว่างผล ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการบำบัดและฟื้นฟู สมรรถภาพผู้เสพติดในโครงการพัฒนาออยตุง พบว่า ความสำเร็จหรือโอกาสที่ผู้ติดยาเสพติดจะ หายขาดมิได้ขึ้นอยู่กับ การบำบัดรักษา “ถอนพิษยา” เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับ การฟื้นฟูสมรรถภาพที่ ต่อเนื่องจริงจัง หลังจากการถอนพิษยาแล้วรวมทั้งการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องใช้ระยะ เวลานาน จึงจะทำให้โครงการบำบัดและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดบรรลุวัตถุประสงค์โดย สมบูรณ์ ส่วนวัดพุทธเกษมใช้กายบำบัด โดยการออกกำลังกาย เล่นกีฬา จิตบำบัด การไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิและอาชีบบำบัด โดยการฝึกอาชีพตามความสามารถของผู้บำบัดโดยลงทะเบียนการสอบประวัติ ผู้ป่วย การรับประทานยาสมุนไพรตามขนาดผู้ป่วย การติดตามประเมินผลทุกวันโดยการทานยา เข้า โปรแกรมการฝึกอบรมตามหลักสูตรเวชบำบัดใช้เวลา ๓ วัน หลังจากผ่านการรับประทานยาแล้วทำการ ประเมินผลการบำบัด การเข้าโปรแกรมหลักสูตรอบรมการบำบัดฟื้นฟู การออกกำลังกาย การฝึกสมาธิ เพื่อพัฒนาจิตใจผู้บำบัด การแสดงโทษจากการติดยาเสพติดและการดูแลคุ้มครองด้วยหลักธรรมทางพุทธ ศาสนา โดยใช้วิธีบำบัดรักษาทางพุทธศาสนาไปเลี้ยงใจใช้เวลา ๗ วัน ถึง ๓ เดือนโดยฝึกอาชีพตาม ความสามารถของผู้บำบัด เช่น ทำการเกษตร ช่างซ่อมรถ ช่างไฟฟ้า ช่างวาดเขียน ช่างคอมพิวเตอร์ และ ช่างตัดผม ๒) การจัดโครงการเยาวชนรักษ่าป่าไม้เพื่อห่างไกลยาเสพติดโดยได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยทำกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติด นอกจากนี้ยังมีความ มุ่งหวังอีกประการคือ เยาวชนจะมีจิตอาสาด้านสิ่งแวดล้อม มีเจตคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งรู้จักแหล่งอาหาร สมุนไพรจากธรรมชาติ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันรวมทั้งปลูกฝังทางด้าน การดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ

ในชีวิตประจำวันในการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ ได้ให้เยาวชนนั้นได้รู้จักโทษของยาเสพติดและร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ในเขตพื้นที่อีกด้วย

๓. รูปแบบการรักษาและแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมโดยการใช้จ่ายสมุณไพรเพื่อทำการรักษาผู้ติดยาเสพติดเช่น การออกกำลังกาย การสวดมนต์ปฏิบัติธรรม การอบรมธรรมะ และการทำกิจกรรมเพื่อใช้รักษาผู้ติดยาเสพติด สำหรับแนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษมโดยใช้หลักธรรมะเป็นแนวทางสำคัญเพื่อป้องกันยาเสพติดคือศีล ๕ งดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือทำลายชีวิตให้ตกลงไปหมายถึง สิ่งมีชีวิตทั้งหลายรวมทั้งมนุษย์ด้วย ให้ผู้ที่เลิกจากยาเสพติดแล้วประพฤติตามหลักคือความเมตตา งดเว้นจากการลักทรัพย์ หรือการถือเอาของที่เจ้าของมิได้ให้หมายถึงการเบียดเบียนหรือแย่งชิงมาเป็นของตนเอง งดเว้นจากการประพฤตินอกใจ งดเว้นจากการกล่าวเท็จ ไม่ว่าจะเป็นผู้กล่าวเท็จเพื่อตนเอง หรือกล่าวเท็จเพราะเหตุแห่งผู้อื่น และงดเว้นจากการดื่มสุราและเมรัย โดยอาศัยหลักธรรมเป็นเกราะป้องกันเพื่อรักษาผู้ติดยาเสพติดให้เกิดผลสำเร็จแก่ผู้ติดยาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับพัชรินทร์ เลี่ยมอยู่ ได้ศึกษาความคิดเห็นต่อการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ของสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อแนวทางการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด วิธีการบำบัด และความเหมาะสมของวิธีการฟื้นฟู กับสังคมไทย อยู่ในระดับมากส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คือ พนักงานคุมประพฤติ บิดามารดา ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ต้องให้ความร่วมมือ สนับสนุน ช่วยเหลือกัน จึงจะทำให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูสามารถกลับตนเป็นคนดีได้และทุกฝ่ายต้องทำงานอย่างบูรณาการจึงจะเกิดผลสูงสุด

๗. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. วิธีการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม โดยนำนโยบายจากรัฐบาลมาเป็นต้นแบบในขบวนการเอาชนะยาเสพติดเข้าสู่ชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน และครอบครัวที่มีความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด โดยร่วมมือกับทุกภาคส่วนในการสร้างภูมิคุ้มกันยาเสพติด ส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ทั้งดนตรี กีฬา ศิลปะ หรืออื่นๆ ตามความเหมาะสม

๒. การแก้ไขปัญหาผู้เสพยาเสพติด โดยการบำบัดรักษาในสถานที่บำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น การสร้างและพัฒนาระบบรองรับการคืนคนดีให้สังคม ให้มีระบบการติดตามช่วยเหลือผู้ผ่านการบำบัดรักษาอย่างจริงจัง ทั้งศูนย์ประสานการดูแลผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูในระดับจังหวัดและอำเภอ ตามความเหมาะสมของบุคคล เช่น ด้านอาชีพ การงาน การอบรม แหล่งทุน การศึกษา เพื่อป้องกันการกลับไปเสพยาซ้ำ

๘. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

๑. รูปแบบการรักษาและการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม โดยนำนโยบายจากรัฐบาลมาเป็นต้นแบบในขบวนการเอาชนะยาเสพติดเข้าสู่ชุมชน เพื่อคัดกรองผู้เสพยาและผู้ค้า เพราะปัญหาเรื่องยาเสพติดนั้นลุกลามเข้าไปในทุกสังคม รวมไปถึงสังคมโรงเรียน ซึ่งเป็นสังคมของเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ

๒. แนวทางการป้องกันยาเสพติดของวัดพุทธเกษม เป็นการรักษาอาการติดยาของผู้ติดยาเสพติดทั้งร่างกายและจิตใจเพื่อให้เลิกใช้ยาเสพติด และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดด้านร่างกายให้แข็งแรงและฟื้นฟูด้านจิตใจให้เข้มแข็ง ปรับเปลี่ยนความเคยชินในเรื่องการใช้ยาเสพติดให้สามารถเลิกพึ่งยาเสพติด ปรับเปลี่ยนการรับรู้ ปรับเปลี่ยนความคิด ปรับเปลี่ยนทัศนคติและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยใช้

โปรแกรมฟื้นฟูสมรรถภาพที่เหมาะสมทำให้ผู้ติดยาเสพติดมีการรับรู้ มีความคิด มีทัศนคติ มีพฤติกรรมในทางบวกอันเป็นประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัวและสังคมทำให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่ใช้ยาเสพติดเพื่อบำบัดรักษาทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการฟื้นฟูสมรรถภาพให้สามารถสร้างเกราะป้องกันการหันกลับไปใช้ยาเสพติดซ้ำ

๙. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น
๒. ควรศึกษารูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

๑) หนังสือ

กระทรวงยุติธรรม. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษและการบำบัดรักษา. กรุงเทพมหานคร : กองกิจกรรมชุมชน กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, ๒๕๓๗.

กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดลักษณะ ชนิด ประเภท และปริมาณของยาเสพติด พ.ศ.๒๕๔๗. (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา เล่ม ๑๒๐ ตอนที่ ๑๗ ก วันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๔๖)

โกวิทย์ พวงงาม. รูปแบบการจัดโครงสร้างองค์กรป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เหมาะสมในระดับจังหวัด กรณีศึกษาพื้นที่ ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ๒๕๔๑.

จรัส สุวรรณเวลา. ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติด. เอกสารประกอบการศึกษาอบรมผู้ประสานงานด้านการป้องกันยาเสพติด: กรุงเทพมหานคร, ๒๕๒๒๕.

วรนุช อุณกร, ประวัติวันสำคัญที่ควรรู้จัก, (กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์, ๒๕๒๘).

ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ
ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
**Desirable Characteristics of Graduates According to the Higher of Education
Qualification Framework of Master of arts Programe in ublic Administration
of Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus**

ประภาเพ็ญ ศรีสุพัฒน์*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย ๑) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ผลการศึกษาพบว่า

๑. ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในภาพรวมระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่าเป็นบัณฑิต อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม มากที่สุด รองลงมาคือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความรู้ และด้านทักษะทางปัญญา ตามลำดับ

๒. เพื่อผู้ใช้บัณฑิตที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ประเภทของหน่วยงาน และความเกี่ยวข้องกับบัณฑิต ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน

Abatract

This research aims 1) to study the opinions of the graduates with the characteristics of graduates desirable by Qualifications Framework for Higher Education. Philosophy course branch Administration Maha Chulalongkorn University College. Bachelor 2) to compare the opinions of the graduates with a Bachelor of desirable features, according to the National Qualifications Framework for Higher Education. Philosophy course branch Administration Maha Chulalongkorn University College.

The study found that

1. The user Graduate opinion about desirable characteristics of graduates in the overall level (= 4.02) were classified as users discover that they graduate with a

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Bachelor of opinion. In all aspects On average, the descending order: moral (= 4.20), followed by the very best skills, interpersonal relationships and responsibilities (= 4.06) skills, numerical analysis and communications. information technology (= 3.97), knowledge (= 3.96) and intellectual skills (= 3.89), respectively.

2. To the graduates with gender, age, education, occupation, type of agency. And relevance to the graduates who have different opinions about the features of the user Graduate Graduate desirable. By the standards of higher education qualifications. Philosophy course branch Administration Maha Chulalongkorn University College. Bachelor not different

๑. บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการพัฒนาประเทศ อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเป็นกระบวนการการผลิตทางเศรษฐกิจชนิดหนึ่งซึ่งช่วยเปลี่ยนแปลงมนุษย์ให้มีคุณภาพดีขึ้น เพราะการศึกษาจะทำให้คนมีคุณภาพเจริญงอกงามด้วยภูมิปัญญา มีทักษะ มีคุณธรรม และจริยธรรม สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมจึงเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคง เพื่อให้การจัดการการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอุดมศึกษาแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลากหลาย ประชาชนมีโอกาสเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาได้อย่างทั่วถึง ที่สังคมจะเชื่อมั่นได้ว่า คุณวุฒิที่บัณฑิตได้รับจากสถาบันการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานที่เทียบเคียงได้อย่างน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของสถาบันอุดมศึกษาทั้งในและต่างประเทศ สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานกำกับและส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาพิจารณาแล้ว เห็นว่า สิ่งหนึ่งที่จะสะท้อนให้เห็นของควมมีประสิทธิภาพและมีมาตรฐานคุณวุฒิดังกล่าว ได้แก่ คุณภาพบัณฑิตที่ได้คุณวุฒินั้นๆ ซึ่งสามารถพิจารณาผลการเรียนรู้ของบัณฑิต ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ด้านต่างๆ ในการทำงานและการประกอบอาชีพ ในการทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นในด้านคุณภาพและมาตรฐานของคุณวุฒิของบัณฑิตที่บัณฑิตพึงมีหลังจากความสำเร็จการศึกษาให้มีคุณภาพครอบคลุมอย่างน้อย ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์ตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ^๑

สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา (สกอ.) ในฐานะที่เป็นหน่วยงานในการกำกับและส่งเสริมการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาได้จัดทำมาตรฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิต เช่น เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตร กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ เพื่อมุ่งเน้นเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ผลการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งเป็นการประกันคุณภาพบัณฑิตที่ได้รับคุณวุฒิแต่ละคุณวุฒิและสื่อสารให้สังคม ชุมชน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ได้เชื่อมั่นถึงคุณภาพของบัณฑิตที่ผลิตออกมาเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ในหลักสูตร

คุณภาพบัณฑิตในแต่ละหลักสูตรจะสะท้อนไปคุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยพิจารณาจากผลลัพธ์การเรียนรู้ การมีงานทำและคุณภาพผลงานวิจัยของนักศึกษาและ

^๑วิมานพร รูปใหญ่, “การศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์”, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, หน้า บทนำ.

ผู้สำเร็จการศึกษาแต่ละปีการศึกษานั้นๆ คุณภาพบัณฑิตจะพิจารณาได้จากตัวบ่งชี้ (๒.๑) คุณภาพบัณฑิตตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ)

เพื่อให้หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นหลักสูตรที่มุ่งหวังให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาดังกล่าวมีคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของสถานประกอบการ ดังนั้นจึงได้มีการวิจัยเพื่อกำหนดทิศทางของมาตรฐานคุณวุฒิดังกล่าวให้ชัดเจน มองเห็นเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานการจัดการศึกษาร่วมกัน จะเป็นพลังขับเคลื่อนเพื่อให้การดำเนินงานตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) เป็นไปตามความมุ่งหวังของคณะกรรมการอุดมศึกษาและของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ จึงได้จัดทำวิจัยเรื่องนี้ขึ้นด้วยหวังว่าจะนำผลที่ได้จากการดำเนินงานมาใช้ประโยชน์โดยตรงกับหน่วยงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจ มองเห็นทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ซึ่งก่อให้เกิดผลโดยตรงต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

๓. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น” มีวิธีดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

๑. ประชากร ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาสิทธาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๖ และ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ ทั้งหมด จำนวน ๑๐๑ รูป/คน

๒. กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาสิทธาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๕๖ และ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ จำนวน ๘๑ รูป/คน คน โดยการหากกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมโดยใช้สูตร ทาโรยามาเน่

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเป็นข้อคำถามมาตรฐานประเมินค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ มีความเชื่อมั่น เท่ากับ .๙๖

๔. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้สถิติ โดยวิเคราะห์การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage) การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยสองกลุ่มที่เป็นอิสระจากกันโดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นมากกว่าสองกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่าง จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่

๕. ผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา แห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น พบว่า

๑. ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในภาพรวมระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่าบัณฑิต อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉลี่ยจาก มากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม มากที่สุด รองลงมาคือด้านทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ ด้านความรู้ และด้านทักษะทางปัญญา ตามลำดับ

๒. เพื่อผู้ใช้บัณฑิตที่มี เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ประเภทของหน่วยงาน และความเกี่ยวข้องกับ บัณฑิต ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนระยะเวลาทำงาน ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อผู้ใช้บัณฑิตเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสน ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ที่ตั้งไว้

๖. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญ โดยภาพรวมของ คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตร พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต ขอนแก่นมีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำอภิปรายผลดังนี้

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตโดยภาพรวม ผลการวิจัย พบว่า อยู่ในระดับมาก ที่ เป็นเช่นอาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ได้ นำหลักการพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์ทางรัฐประศาสนศาสตร์ ได้อย่างลงตัว ดังจะเห็นได้ จากค่าระดับความคิดเห็นในด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่าด้านอื่นๆ รองลงมาคือ ด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ จึงจะเห็นได้ว่า มหาวิทยาลัยสงฆ์จึงเน้นสอนให้ มหาบัณฑิตมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นอย่างมาก และพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบต่อทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทาง ค่านิยมบัณฑิตจึงมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในเนื้อหาสาระหลักของสาขาวิชา ตลอดจนหลักการ และทฤษฎีที่สำคัญและนำมาประยุกต์ในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการหรือการปฏิบัติในวิชาชีพ มีความ เข้าใจทฤษฎี บัณฑิตใช้ความรู้ทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการจัดการบริบทใหม่ที่ไมเคาคิดทาง วิชาการและวิชาชีพ และพัฒนาแนวคิดริเริ่มและสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองประเด็นหรือปัญหาสามารถใช้ ดุลยพินิจในการตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ แก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อน หรือความ ยุ่งยากระดับสูงทางวิชาชีพได้ด้วยตนเองสามารถตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเองและสามารถ

ประเมินตนเองได้ รวมทั้งวางแผนในการปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระดับสูงได้ มีความรับผิดชอบในการดำเนินงานของตนเองในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผลการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติ โดยทั้งหมดนี้จะต้องใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาประกอบกันอย่างลงตัว ดังนั้นผู้ใช้บัณฑิตจึงมีความเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์นี้อยู่ในระดับมาก ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **กฤตยาฐานุรักษ์** ที่ทำการวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์สำหรับสถานประกอบการกรณีศึกษาบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร คณะสังคมศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี-เชียงใหม่” ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารที่พึงประสงค์ทั้ง ๕ ด้านสำหรับสถานประกอบการที่นักศึกษาฝึกงานทั้ง ๗ แห่งนั้นด้านที่สถานประกอบการมีความต้องการมากที่สุดได้แก่ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบโดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวม ๓.๗๗ รองลงมาได้แก่ด้านคุณธรรมจริยธรรมโดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวม ๓.๗๑ ความต้องการอันดับที่สามได้แก่ด้านความรู้และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศโดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวม ๓.๔๓ เท่ากันทั้งสองด้านและด้านสุดท้ายได้แก่ด้านทักษะทางปัญญาโดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวม ๓.๒๙ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พรณพัชร วิมลทรง** ซึ่งทำการวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะตามสภาพจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบัณฑิตระดับปริญญาตรีตามความคิดเห็นขององค์กรผู้ใช้บัณฑิต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” และผลการวิจัย พบว่า ผู้ใช้บัณฑิตคาดหวังและพึงประสงค์ให้บัณฑิตระดับปริญญาตรีมีคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมสูงป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ ความสามารถ และด้านภาวะผู้นำตามลำดับ

เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านพิจารณาดังต่อไปนี้

๑) ด้านคุณธรรม จริยธรรม จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้น่าจะอธิบายได้ว่า เนื่องจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงเน้นสอนให้มหาบัณฑิตมีคุณธรรม จริยธรรมเป็นอย่างมาก และพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคมผลการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรมตระหนักในคุณค่าและคุณธรรม จริยธรรม เสียสละ และซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบต่อตนเอง วิชาชีพและสังคม มีภาวะความเป็นผู้นำและผู้ตาม สามารถทำงานเป็นทีมและสามารถแก้ไขข้อขัดแย้งและลำดับความสำคัญ เคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมทั้งเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ เคารพกฎระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ขององค์กรและสังคมซึ่งจะแตกต่างจากมหาวิทยาลัยข้างนอก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **มาลินี สายก้อน , ไพฑูรย์ อินตะขัน** วิจัยเรื่อง “คุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์” ความต้องการข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจในธุรกิจมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากการแข่งขันที่รุนแรงข้อมูล ทางการบัญชีที่ดีจำเป็นต้องอาศัยนักบัญชีที่มีคุณภาพและมีคุณลักษณะที่ดี ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัย คุณลักษณะของ บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อต้องการสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์โดยทำเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ประกอบการในจังหวัด ลำปาง ลำพูน และเชียงใหม่ จำนวน ๔๐ คน และใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่าผู้ประกอบการมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีคุณลักษณะของบัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีที่พึงประสงค์โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดได้แก่ด้านคุณค่าจรรยาบรรณในวิชาชีพ เกี่ยวกับความรู้ความสามารถและมาตรฐานในการปฏิบัติงาน ด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความโปร่งใส ความเป็น อิสระ ความเที่ยงธรรม และความซื่อสัตย์สุจริต และด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อลูกค้าและการรักษา ความลับ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านทักษะเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพด้านเจตคติและด้านบุคลิกภาพทาง อารมณ์และอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ด้านความรู้ทางการตรวจสอบภายใน และด้านความรู้ทางการสอบบัญชี โดยสรุป ผู้ประกอบการต้องการให้บัณฑิตสาขาวิชาการบัญชีมีคุณลักษณะด้านจรรยาบรรณในวิชาชีพ ทั้งด้าน ความรู้ความโปร่งใส ความเป็นอิสระ ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อ รักษาความลับของกิจการ และมีระเบียบวินัย ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาและครูอาจารย์ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการปลูกฝังนักศึกษาสาขาวิชาการบัญชีให้มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถส่งผลให้นักศึกษาประสบความสำเร็จ อยู่รอด และเจริญเติบโตใน วิชาชีพต่อไปในอนาคต**พรณพัชร วิมลทรงวิจัย**เรื่อง “คุณลักษณะตามสภาพจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ของบัณฑิตระดับปริญญาตรีตามความคิดเห็นขององค์กรผู้ใช้บัณฑิต ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะตามสภาพจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตระดับปริญญาตรี ในคุณลักษณะ 5 ด้าน ความรู้ความสามารถ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ และด้านคุณธรรม จริยธรรม ข้อมูลในงานวิจัยนี้รวบรวมจากความคิดเห็นจากผู้บริหาร ผู้จัดการ หัวหน้างาน และเจ้าของกิจการ ในองค์กรผู้ใช้บัณฑิตเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาครัฐวิสาหกิจ จำนวน ๓๖๘คน จากผลการวิจัยพบว่า บัณฑิตระดับปริญญาตรีในจังหวัดนครศรีธรรมราช มีคุณลักษณะตามสภาพจริงด้านบุคลิกภาพเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ คุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ ด้านภาวะผู้นำ และด้านทักษะการปฏิบัติงานตามลำดับ และผู้ใช้บัณฑิตคาดหวังและพึงประสงค์ให้บัณฑิตระดับปริญญาตรีมีคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรมสูงเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ ความสามารถ และด้านภาวะผู้นำ ตามลำดับผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะตามสภาพจริงและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตระดับปริญญาตรีตามความคิดเห็นขององค์กรผู้ใช้บัณฑิตในจังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความรู้ความสามารถด้านทักษะการปฏิบัติงาน ด้านบุคลิกภาพ ด้านภาวะผู้นำ และคุณลักษณะด้านคุณธรรม จริยธรรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน

๒) ด้านความรู้ จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ถือได้ว่าบัณฑิตมีความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ ในเนื้อหาสาระหลักของสาขาวิชา ตลอดจนหลักการและทฤษฎีที่สำคัญและนำมาประยุกต์ในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการหรือการปฏิบัติในวิชาชีพ มีความเข้าใจทฤษฎี การวิจัยและการปฏิบัติทางวิชาชีพนั้นอย่างลึกซึ้งในวิชาหรือกลุ่มวิชาเฉพาะในระดับแนวหน้า มีความเข้าใจในวิธีการพัฒนาความรู้ใหม่ๆและการประยุกต์ ตลอด

ถึงผลกระทบของผลงานวิจัยในปัจจุบันที่มีต่อองค์ความรู้ในสาขาวิชาและต่อการปฏิบัติในวิชาชีพตระหนักในระเบียบข้อบังคับที่ใช้อยู่ในสภาพแวดล้อมของระดับชาติและนานาชาติที่อาจมีผลกระทบต่อสาขาวิชาชีพ รวมทั้งเหตุผลและการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตโดยใกล้เคียงกับงานวิจัยของ **พศิน แดงจวง** วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนายจ้างที่มีต่อบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” มีมนุษย์สัมพันธ์ปรับตนเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้มีคุณธรรมจริยธรรมมีภาวะผู้นำมีความรับผิดชอบต่อสังคมมีทักษะทางภาษาสามารถติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างน้อย ๑ ภาษา ได้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพมีความใฝ่รู้และศึกษาอย่างต่อเนื่องมีทักษะในการสืบค้นข้อมูลและเทคโนโลยีตามลำดับมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ๑ ด้าน ได้แก่ มีทักษะในการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบด้านคุณภาพการทำงานของบัณฑิตนายจ้างเห็นว่าบัณฑิตสามารถปฏิบัติงานได้มีคุณภาพอยู่ในระดับดีทั้ง ๙ ด้าน จุดเด่น-จุดด้อยนายจ้างเห็นว่าบัณฑิตมีจุดเด่น-จุดด้อยประกอบด้วยมีความรู้ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพทันสมัยเหมาะสมกับงานแต่มีความสามารถด้านทั่วไปยังน้อยมีทักษะในการแก้ปัญหาในรูปแบบประนีประนอมได้ดีแต่ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีทักษะทางภาษาสามารถติดต่อสื่อสารและถ่ายทอดความรู้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษดีแต่ขาดทักษะการสื่อสารกับชาวต่างชาติมีทักษะในการสืบค้นข้อมูลและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ดีมากแต่มีการสืบค้นน้อยมีความใฝ่หาความรู้อย่างต่อเนื่องแต่ขาดความทะเยอทะยานมีมนุษย์สัมพันธ์ปรับตนเองเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดีแต่บางคนขาดความเคารพอาวูโสมีภาวะผู้นำแต่บัณฑิตหลายคนยังขาดประสบการณ์การเป็นผู้นำมีคุณธรรมจริยธรรมซื่อสัตย์สุจริตดีแต่บางคนเห็นแก่เงินมากกว่าการปฏิบัติงานที่ทุ่มเทมีความรับผิดชอบต่อสังคมดีแต่ขาดความอดทนในการทำงานเมื่อจำแนกกลุ่มสาขาวิชาพบว่าบัณฑิตในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์กายภาพมีจุดเด่นมากกว่าจุดด้อยทั้ง ๙ ด้านมีเพียงบัณฑิตสังกัดบัณฑิตวิทยาลัยมีจุดเด่นมากกว่าจุดด้อย 8 ด้านโดยจุดด้อยร้อยละ ๑๐๐ จำนวน ๑ ด้าน ได้แก่ ด้านทักษะทางภาษา

๓) ด้านปัญญา จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตโดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ถือได้ว่าบัณฑิตใช้ความรู้ทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติในการจัดการบริบทใหม่ที่ไม่คาดคิดทางวิชาการและวิชาชีพ และพัฒนาแนวคิดริเริ่มและสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองประเด็นหรือปัญหาสามารถใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจในสถานการณ์ที่มีข้อมูลไม่เพียงพอ สามารถสังเคราะห์และใช้ผลงานวิจัย สิ่งตีพิมพ์ทางวิชาการ หรือรายงานทางวิชาชีพ และพัฒนาความคิดใหม่ๆ โดยการบูรณาการให้เข้ากับองค์ความรู้เดิมหรือเสนอเป็นความรู้ใหม่ที่ท้าทายสามารถใช้เทคนิคทั่วไปหรือเฉพาะทางในการวิเคราะห์ประเด็นหรือปัญหาที่ซับซ้อนได้อย่างสร้างสรรค์ รวมถึงพัฒนาข้อสรุปและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องในสาขาวิชาการหรือวิชาชีพ สามารถวางแผนและดำเนินการโครงการสำคัญหรือโครงการวิจัยค้นคว้าทางวิชาการได้ด้วยตนเอง โดยการใช้ความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตลอดถึงการใช้เทคนิคการวิจัย และให้ข้อสรุปที่สมบูรณ์ซึ่งขยายองค์ความรู้หรือแนวทางการปฏิบัติในวิชาชีพที่มีอยู่เดิมได้อย่างมีนัยสำคัญโดยใกล้เคียงกับงานวิจัยของศิริวรรณ สิริพิทุไธวรรณวิจัยเรื่อง “คุณลักษณะของบัณฑิตที่มีผลต่อการจ้างงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ” วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาคูณลักษณะของบัณฑิตที่มีผลต่อการจ้างงานของบัณฑิตมหาวิทยาลัยทักษิณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบระดับความพึงพอใจของนายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยทักษิณที่

ปฏิบัติงานอยู่ในสถานประกอบการของนายจ้าง ประชากรในการศึกษารวบรวมจากบัณฑิตของมหาวิทยาลัยทักษิณซึ่งเข้ารายงานตัวรับพระราชทานปริญญาบัตร ประจำปีการศึกษา ๒๕๔๗ และได้แจ้งข้อมูลสถานภาพทำงานไว้กับมหาวิทยาลัย แจกแจงตามประเภทของสถานประกอบการได้ ๔ ประเภท ได้แก่ หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน และอื่นๆ รวม ๗๖๙ ราย ผู้วิจัยได้ทำสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นอย่างง่าย จำนวน ๑๙๔ ตัวอย่าง ทำการสำรวจข้อมูลคุณลักษณะของบัณฑิตโดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น ได้รับแบบสอบถามกลับคืนจำนวน ๑๕๕ ฉบับ คิดเป็นร้อยละ ๘๐.๐๑ ผลการศึกษาพบว่า นายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตของมหาวิทยาลัยทักษิณในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๓.๘๕๓๗) องค์ประกอบหลักที่นายจ้างมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และมนุษยสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย = ๓.๙๖๘๗) อันดับที่สอง คือด้านความรับผิดชอบต่อจรรยาบรรณวิชาชีพ นายจ้างมีความพึงพอใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๓.๙๕๒๐) และอันดับที่ 3 คือด้านความรู้ ความสามารถทางวิชาการ/วิชาชีพ นายจ้างมีความพึงพอใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = ๓.๖๙๑๙) สำหรับองค์ประกอบย่อยที่นายจ้างมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตของมหาวิทยาลัยทักษิณมากที่สุด ได้แก่ความซื่อสัตย์ในการปฏิบัติงาน ความรับผิดชอบต่องานที่ทำและอุทิศเวลา ความขยันหมั่นเพียรและกระตือรือร้นในการทำงาน การปฏิบัติตามกฏระเบียบของหน่วยงาน สำหรับองค์ประกอบย่อยที่นายจ้างมีความพึงพอใจต่อบัณฑิตของมหาวิทยาลัยทักษิณน้อยที่สุด ได้แก่ ความสามารถในการใช้ภาษาต่างประเทศ (ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาอื่นๆ) ความสามารถในการวางแผนการทำงาน ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และความสามารถในการทำงานเป็นทีม

ผลการวิจัยนี้พบว่า นายจ้าง/ผู้ประกอบการ/ผู้ใช้บัณฑิต ได้สะท้อนภาพลักษณ์ คุณลักษณะสำคัญของบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยทักษิณมีความสอดคล้องกับปรัชญา วิสัยทัศน์ ในการผลิตบัณฑิตที่พึงประสงค์ของมหาวิทยาลัยทักษิณที่กำหนดไว้ว่า บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยทักษิณเป็นผู้รอบรู้ สู้งาน และมีประสบการณ์เชิงปฏิบัติ ผลสำเร็จของการหล่อหลอมดังกล่าวเกิดจากการจัดโปรแกรมการศึกษา การจัดรายวิชาศึกษาทั่วไป การพัฒนานักกิจกรรมนิสิต บุคลากรของมหาวิทยาลัย ซึ่งประกอบกันเป็นสิ่งแวดล้อมทางการศึกษาและวัฒนธรรมอันสมบูรณ์

๔) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ จากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตโดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้น้อภิปรายได้ว่าสามารถแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อน หรือความยุ่งยากระดับสูงทางวิชาชีพได้ด้วยตนเองสามารถตัดสินใจในการดำเนินงานด้วยตนเองและสามารถประเมินตนเองได้ รวมทั้งวางแผนในการปรับปรุงตนเองให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานระดับสูงได้ มีความรับผิดชอบในการดำเนินงานของตนเอง และร่วมมือกับผู้อื่นอย่างเต็มที่ในการจัดการข้อโต้แย้งและปัญหาต่างๆแสดงออกทักษะการเป็นผู้นำได้อย่างเหมาะสมตามโอกาสและสถานการณ์เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการทำงานกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมานพร รูปใหญ่ งานวิจัยเรื่อง “การศึกษาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์” งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตตามคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึง

ประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม คือ บัณฑิต จำนวน ๕๒ คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน ๓๐ คน ใช้เวลาในการดำเนินการตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึงตุลาคม ๒๕๕๕ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์จากกลุ่มของบัณฑิต ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ (Identity) และด้านความรู้ เท่ากัน ด้านทักษะทางปัญญา และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์จากกลุ่มของผู้ใช้บัณฑิต ให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นในระดับมากที่สุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ รองลงมาคือ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ (Identity) ด้านความรู้ และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ จุดเด่นของบัณฑิตสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ จากบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตคือ ความรู้ที่ได้จากการเรียนสามารถนำมาบูรณาการในการทำงานต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย มีความรักในวิชาชีพและมีจิตสาธารณะในการให้บริการแก่ผู้ใช้ ส่วนจุดที่ควรปรับปรุงคือ ทักษะการสื่อสารโดยใช้ภาษาอังกฤษ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ข้อเสนอแนะอื่นๆ คือ เนื่องจากเป็นสาขาที่ขาดแคลนจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ และปรับปรุงหลักสูตรให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้นผลการวิจัยเปรียบเทียบความคิดเห็นของบัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตตามคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ พบว่า บัณฑิตและผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ โดยรวมด้านความรู้ ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ ส่วนด้านที่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .๐๕ คือด้านคุณธรรมจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ในเรื่องมีวินัยและความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านทักษะทางปัญญา ในเรื่องมีความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์งานใหม่ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ในเรื่องสามารถทำงานร่วมกันเป็นทีมและด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ในเรื่องทักษะในการพูดภาษาอังกฤษ และความสามารถในการแก้ปัญหาการทำงาน และด้านการพัฒนาตามอัตลักษณ์ (Identity) ในเรื่องการมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม และชุมชนท้องถิ่น และมีจิตสำนึกและความ

๕) ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจากผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ตามความคิดเห็นของผู้ใช้บัณฑิตโดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ถือได้ว่าสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศผลการเรียนรู้ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสามารถใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายข้อมูลในเชิงปริมาณสามารถแปลงข้อมูลเป็นข่าวสารที่มีคุณภาพและเหมาะสมต่อการสื่อสารทั้งกับบุคคลและกลุ่มคนในสถานการณ์ที่หลากหลายสามารถสื่อสารอย่างมี

ประสิทธิภาพทั้งการพูด การฟัง และการเขียน พร้อมทั้งเลือกใช้รูปแบบของสื่อการนำเสนอได้อย่างเหมาะสมสามารถใช้สารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อสื่อสารอย่างเหมาะสมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยยุทธ เลิศพาชิน, อัจฉรา เมฆสุวรรณ คุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการผู้ใช้บัณฑิตของคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ที่สำเร็จการศึกษาในปี ๒๕๕๓ จำนวน ๖ ด้าน (๑) ด้านความมีคุณธรรมจริยธรรม (๒) ด้านความรู้ (๓) ด้านทักษะปัญญา (๔) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (๕) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลขการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และ (๖) ด้านจิตอาสา และเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ ตลอดจนเป็นแนวทางในการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บัณฑิตเครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามโดยส่งไปยังผู้ใช้บัณฑิตตามสถานประกอบการทั้งภาครัฐ เอกชนและรัฐวิสาหกิจผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้บริการมหาบัณฑิตส่วนใหญ่คือ ผู้บริหารระดับสูงและผู้ประกอบการเป็นหน่วยงานของรัฐมากกว่าภาคเอกชน ระยะเวลาที่ร่วมทำงานกับมหาบัณฑิต ๑ ปีขึ้นไปและมีระดับความคุ้นเคยกับมหาบัณฑิตค่อนข้างดีมีความต้องการหรือความพึงพอใจต่อมหาบัณฑิตระดับมากที่สุดทุกปัจจัย โดยเฉพาะด้านคุณธรรม จริยธรรมมีความต้องการหรือพึงพอใจมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความรู้และด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและด้านจิตอาสาเป็นลำดับสุดท้าย

๗. สรุป

การสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประเด็นผลการวิจัยเชิงปริมาณที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ใช้บัณฑิตที่มีต่อคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีดังต่อไปนี้

๑. ผลการวิจัยพบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมในภาพรวมระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายข้อพบว่าผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นว่าเป็นบัณฑิต อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุด รองลงมาคือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ด้านทักษะวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านความรู้ และด้านทักษะทางปัญญา ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นตามความคิดเห็น พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ แตกต่างกันผลการวิจัยพบว่า ๑) ผู้ใช้บัณฑิตที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยภาพรวม เกี่ยวกับเพศ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๒) ผู้ใช้บัณฑิตที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้านความรู้ และด้านทักษะการวิเคราะห์

เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศด้านทักษะทางปัญญาไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓) ผู้ใช้บัณฑิตที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ด้านคุณธรรมจริยธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ผู้ใช้บัณฑิตมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ด้านความรู้ด้านทักษะทางปัญญาด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๔) ผู้ใช้บัณฑิตที่มีประเภทหน่วยงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้านความรู้ด้านทักษะทางปัญญาด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๕) ผู้ใช้บัณฑิตที่มีความเกี่ยวข้องกับบัณฑิตที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานในสถานะต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้านความรู้ด้านทักษะทางปัญญาด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศไม่แตกต่างกันดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และ ๖) ระยะเวลาที่บัณฑิตทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐาน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านคุณธรรมและจริยธรรมด้านความรู้ด้านทักษะทางปัญญาด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๘. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นแนวทางของผู้ใช้บัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ของหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ดังนี้

๑) คุณลักษณะของบัณฑิต ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบควรมีความคิดเห็นใหม่ๆเป็นที่ยอมรับและหน้าเชื่อถือสามารถนำความรู้ที่เรียนมาใช้ในการวางแผน วิเคราะห์ และแก้ไขปัญหา พัฒนางานตนเองและองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีและสร้างสรรค์สังคมในองค์กร มีความสามารถในการแสดงออกถึงการเป็นผู้นำในทางวิชาการและสังคม ด้าน

ความรู้ควรพัฒนาสามารถนำความรู้ที่อยู่ภายในตนเอง เสนอต่อสาธารณะได้อย่างเหมาะสมสามารถนำองค์ความรู้ใหม่ๆมาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์สังคมปัจจุบันสามารถพัฒนาองค์ความรู้ใหม่มาใช้ในการพัฒนาองค์กรและสามารถในการใช้เทคนิคเชิงการวิจัยมาใช้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์สังคมในปัจจุบัน

๒) มหาวิทยาลัยควรส่งเสริม สร้างสรรค์ประสบการณ์การเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่บัณฑิตปัจจุบันอย่างกว้างขวางและเป็นลักษณะนิสัย เป็นบุคลิกของบัณฑิตมหาวิทยาลัย สร้างเสริมทักษะในการคิด วิเคราะห์ และการสังเคราะห์ความรู้ต่างๆ

๓) มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้กิจการของของสมาคมศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กรที่มีศักยภาพเป็นที่น่าเชื่อถือ และเป็นที่ปรึกษาของบัณฑิตในการประกอบอาชีพทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

๔) มหาวิทยาลัยควรดำเนินการส่งเสริมและธำรงไว้ ซึ่งมาตรฐานทางวิชาการ โดยถือว่ามี ความสำคัญอันดับสูง จึงจัดลำดับไว้เป็นอันดับแรกในปรัชญา วิสัยทัศน์ในการผลิตบัณฑิตของ มหาวิทยาลัย คุณภาพบัณฑิตทางวิชาการควรเข้มแข็ง สมดังเจตนารมณ์ของกานพัฒนาคน พัฒนาชาติให้เป็นสังคม ความรู้คู่คุณธรรม

บรรณานุกรม

- กฤษณ์ มหาวิทยาลัย. “ทัศนะในการดำเนินงานเบื้องต้นของประธานกรรมการหมู่บ้านตามโครงการปีรณรงค์ คุณภาพชีวิตและความจำเป็นพื้นฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดชัยนาท”.วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**มหาบัณฑิต**.กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,๒๕๓๑.
- คงพร คงชาติ. “การเปรียบเทียบทัศนคติต่อโรคเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดสุพรรณบุรีและกรุงเทพมหานคร”.**ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร,๒๕๓๗.
- ชัยยุทธ เลิศพาชิน.อัจฉรา เมฆสุวรรณ.**การสำรวจคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการผู้ใช้มหาบัณฑิตคณะวิทยาการจัดการ**.มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, ๒๕๕๕.
- ทวี เลรามัญ. “ความคิดเห็นของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์”.**วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,๒๕๒๐.
- บุญธรรม คำพอ. “การศึกษาความแตกต่างระหว่างผู้ยอมรับ และไม่ยอมรับวิทยาการแผนใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีมูลนิธิบูรณะชนบท หมู่ที่ ๑๐ ตำบลโพธิ์งาม อำเภอ สวรรคบุรี จังหวัดชัยนาท”.**วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**.กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,๒๕๒๐.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์ และดิลก ดิลกานนท์. “มาตราวัดทัศนคติตามวิธีของลิเคอร์ท” **วารสารการวัดผลการวัดผลการศึกษา**.๒.กันยายน- ธันวาคม, ๒๕๒๖.
- พงษ์ไพบูลย์ ศิลาวะทย์. “ความคิดเห็นของประชาชนในเมืองต่อสวนสาธารณะ”.**วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**.บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล,๒๕๒๕.
- โรจน์รวี พจน์พัฒนพล.**คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึง ๒๙**. ประสงค์ในทรรศนะของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, ๒๕๕๒.

การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน
เขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
**Work Performance In Accordance With Brahmavihara-Dhamma Principle Of
Sub-District Headmen And Village Headmen In The Region Of Nongbon
Sub-District, Kosumphisai District, Mahasarakham Province**

พระพิทยา อาภาโร (ดวงกั้งแสน)*
ผศ.ดร.บุรินทร์ ภูสกุล,ดร.ปชาบดี แยมสุนทร**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ๒) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดำเนินการวิจัยโดยวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยการใช้แบบสอบถาม และเก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๕๘ คน กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๕ ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประชาชน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านมุทิตา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านเมตตา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านกรุณา ตามลำดับ

๒. ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพและรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. แนวทางการพัฒนาพบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ควรมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน สร้างความโปร่งใสในการทำงาน สร้างความสามัคคี ส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้านหรือผู้สูงอายุ แนะนำให้เยาวชนในหมู่บ้านให้มีคุณธรรมและจริยธรรม ไม่เห็นแก่ตัวให้อาประโยชน์ส่วนรวม มีภาวะผู้นำ ควรมีความรู้หลากหลาย รอบรู้ทุกเรื่อง พูดจริง ทำจริง มีขันติ และเมตตาธรรม เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ชาวบ้านได้ปฏิบัติตาม

คำสำคัญ : การปฏิบัติหน้าที่,หลักพรหมวิหารธรรม,กำนันผู้ใหญ่บ้าน

* นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

** อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

The objectives of this research were 1) to study work performance in accordance with Brahmavihara-dhamma (Pāli: *brahmavihāra*, sublime states of mind) principle of sub-district headmen and village headmen in the region of Nongbon sub-district, Kosumphisai district, Mahasarakham province of sub-district headman and village headman with differences in gender, age, education and income, 2) to compare work performance in accordance with Brahmavihara-dhamma principle and 3) to study the way in developing work performance in accordance with Brahmavihara-dhamma principle. This study was mixed method research. For quantitative research, a questionnaire was used and for qualitative research, the in-depth interview form was used. The samples of this research were 358 Nongbon sub-district residents with the age more than 18 years olds upwards and 5 key informants. The tools used were a questionnaire and interview form. The statistics used in data analysis were Frequency, Percentage, Mean, Standard Deviation, t-test and One Way ANOVA.

The research outcomes were as follows:

1) The questionnaire respondent with the age 18 years old upwards in the region surveyed had their opinion on the work performance in accordance with Brahmavihara-dhamma principle of the sub-district headman and village headman at a high level. Based on each aspect consideration, the aspect of sympathetic joy (Pāli: *muditā*) was the highest level, followed by loving kindness (Pāli: *mettā*) and the least was that of compassion (Pāli: *karuṇā*) and equanimity (Pāli: *upekkhā*) respectively.

2) The population with differences in age, gender, occupation and income had their opinion on the work performance in accordance with Brahmavihara-dhamma principle indifferently. This denied the hypothesis determined. The population with difference in education had their opinion on the work performance in accordance with Brahmavihara-dhamma principle differently. This accepted the hypothesis determined.

3) Based on the study of the ways of development, it was found that in work performance in accordance with Brahmavihara-dhamma principle of the sub-district headman and village headman, there should be a systematic working plan, work transparency, harmony, job opportunity creation for the villagers and elders, village youth instruction with morality and ethics in working for the community, leadership, knowledge in various fields, omniscience, true speech, actual act, patience, conscience and being a good example for the villagers.

Keywords : Work Performance, Brahmavihara-dhamma, Headmen And Village Headmen In The Region

๑. บทนำ

การจัดการปกครองท้องถิ่นได้เริ่มต้นมาจากรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ซึ่งทรงมีพระราชดำริให้มีการฟื้นฟูการปกครองระดับหมู่บ้านที่มีมาแต่เดิมขึ้นใหม่ เพราะทรงเล็งเห็นว่าการปกครองในระดับนี้จำเป็นและสำคัญยิ่งในการบริหารราชการแผ่นดิน เนื่องจากเป็นหน่วยการปกครองที่ใกล้ชิดกับราษฎรมากที่สุด โดยได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ให้มีการทดลองจัดระเบียบการ

ปกครองตำบล หมู่บ้านขึ้นที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อ รัตนโกสินทรศก ๑๑๑ (พุทธศักราช ๒๔๓๕) โดยให้ราษฎรเลือกผู้ใหญ่บ้าน แทนการแต่งตั้งจากเมืองดังแต่ก่อน นับแต่นั้นมาจึงได้มีการจัดระเบียบการปกครองตำบล หมู่บ้านขึ้น ตามหัวเมืองต่างๆ โดยตราเป็นพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รัตนโกสินทรศก ๑๑๖ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๖ ได้มีการตราพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช ๒๔๕๗ ขึ้นใช้บังคับแทน และได้มีการใช้สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน^๑

หมู่บ้านมีผู้นำที่ดี มีความสามารถย่อมจะนำสังคมหรือชุมชนในหมู่บ้านพัฒนาไปในทิศทางที่ดีและความเหมาะสม กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองตำแหน่งหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการบริการราชการส่วนภูมิภาค ทั้งนี้เพราะเป็นหน่วยราชการสุดท้ายที่จะนำนโยบายและแผนงานของแต่ละกระทรวง ทบวง กรม ไปสู่ราษฎรในท้องที่ปกครองและเป็นหน่วยงานแรกที่จะนำความต้องการและสภาพปัญหาข้อเท็จจริงของราษฎรมาสู่งานระบบราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่เช่นเดียวกับนักปกครองอื่นๆ ในจิตวิญญาณอันเป็นหัวใจของมหาดไทยที่จะ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้กับราษฎร นอกจากนี้ทางราชการยังได้ให้อำนาจในการทำงานหลายประการ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามความรับผิดชอบที่มีอยู่ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนว่าภารกิจความรับผิดชอบกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เน้นหนักในการปฏิบัติงานด้านความมั่นคงการรักษาความสงบเรียบร้อย การปกครองตำบลและหมู่บ้าน การพัฒนาและดูแลรักษาสาธารณูปโภคการประสานงานและขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับความเดือดร้อนความต้องการที่เกิดขึ้นกับราษฎรในท้องที่ปกครองของตน^๒

ตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เป็นอีกตำบลหนึ่งที่กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช ๒๔๕๗ แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ ๑๒ พุทธศักราช ๒๕๕๒ จำนวนทั้งหมด ๑๑ หมู่บ้าน ประชากรรวมทั้งสิ้น ๕,๙๖๗ คน แยกเป็นชาย ๒,๙๒๖ คน หญิง ๓,๐๔๑ คน ๑,๔๐๕ ครัวเรือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ๑๑ คน^๓ มาจากการเลือกตั้งของประชาชนแต่ละหมู่บ้าน หลังจากการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเสร็จสิ้น ประชาชนก็มีการแบ่งเป็นพรรคเป็นฝ่าย ขาดความสามัคคีในตำบล เกิดความขัดแย้งกันในหมู่บ้านเช่น ปัญหาที่ดินทำกิน การทะเลาะเบาะแว้ง ในฐานะที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้ตัดสินปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในตำบลหรือหมู่บ้านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งมีความยุติธรรม ในพระพุทธศาสนาที่มีหลักธรรมสำหรับใช้ในการปกครองเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี ประองดองจัดความขัดแย้งคือหลักพรหมวิหารธรรม

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชนจึงต้องนำหลักพรหมวิหารธรรมมาบูรณาการยึดเหนี่ยวในการปกครองราษฎร คือมีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ก็จะก่อให้เกิดความสามัคคีปรองดองอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขปราศจากการร้องเรียนไปยังศูนย์ดำรงธรรมประจำอำเภอในเรื่องต่างๆ เช่น เรื่องชู้สาว ผู้มีอิทธิพล เรื่องที่ดินสาธารณะ การเลือกข้าง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความลำเอียงก็จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่อย่างสมบูรณ์

^๑คู่มือปฏิบัติงาน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านปี ๒๕๕๔ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, หน้า ๓๙.

^๒อภิชาติ เทพชมพู่, การปฏิบัติงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดร้อยเอ็ด, (นักศึกษาระดับปริญญาเอก : สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง, มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม), หน้า ๑.

^๓แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม หน้า ๕,๖.

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อผลการวิจัยนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
๒. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลต่างกัน
๓. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักพรหมวิหารธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๓. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการใช้แบบสอบถาม และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ประชาชนอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยอยู่ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม จำนวน ๔,๕๕๘ คน ซึ่งผู้วิจัยได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเหมาะสมโดยการใช้สูตรทาร์ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Cluster Random Sampling) และใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการหาสัดส่วนของประชากรต่อกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้านได้จำนวน ๓๕๘ คน และทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๕ ท่าน โดยใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) ดำเนินการเก็บข้อมูล ตั้งแต่เดือน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการบูรณาการหลักอิทธิบาท ๔ มีความเชื่อมั่น ๐.๐๕ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

๔. สรุปผลการวิจัย

๔.๑ ระดับการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปในเขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวม อยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาในรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยคือ ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ด้านมุตตา อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านเมตตา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านกรุณา ตามลำดับ

๔.๒ เปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม แตกต่างกันจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพและรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่มีความสำคัญการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๕.๑ การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของประชาชน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน เป็นไปในเกณฑ์ที่ดีมาก อธิบายได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชน เป็นผู้ที่อยู่ดูแลทุกข์ แก่ไขปัญหาให้ชุมชนอยู่อย่างสงบสุข อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และกล้าคิดกล้าตัดสินใจ ช่วยเหลือประชาชนด้วยความเต็มใจ มีความเป็นกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ มีความปรารถนาดีต่อชาวบ้าน ให้มีความสุข ทั้งทางกาย ทางใจ ตามสมควรของแต่ละบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระไพฑูริย์ เมธิโก (มหาบุญ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรในเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรต่อการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัชชา อมราภรณ์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร พบว่า ๑) การบริหารงานตามหลักพรหมวิหารธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเขตสายไหมกรุงเทพมหานคร บุคลากรทางการศึกษามีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพิณิจ รัตนากร (อนุสรณ์ ฐานทดโต)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมในการสร้างสันติสุขใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการสร้างสันติสุขในตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๕.๑.๑ ด้านเมตตา จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปในเขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็น ด้านเมตตา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อภิปรายได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีการปกครองประชาชนด้วยความรักให้เกียรติประชาชนทั้ง ความเสมอภาคเท่าเทียมกันไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ประชาชนจึงเกิดความศรัทธาในตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลหนองบอน จึงส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลัก

พรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ **พะเยาว์ ปัทมามาลย์** เกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชัง หรือปกปิดหรือปิดบังความจริง ดูแลสุขทุกข์ของลูกบ้านในความปกครอง ตลอดจนการช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก การให้คำปรึกษา และการว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระคาพด พุทธิโสโร (แก้วพมมา)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนสังกัดเทศบาลนครสกลนคร อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเมตตา อยู่ในระดับมาก และยิ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเลอวุฒิ ภูริปญโญ (เนตรตะวงษ์ชา)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกและเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเมตตา. ในระดับมาก

๕.๑.๒ ด้านกรุณา จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปในเขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็น ด้านกรุณา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านแสดงออกถึงความจริงใจอยากพัฒนาชุมชนตนเองอย่างเต็มความสามารถเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดีมีความสามัคคีรักใคร่ปรองดอง พร้อมเปิดรับฟังปัญหาต่างๆ เพื่อหาแนวทางแก้ไขและแนวทางป้องกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้เจริญรุ่งเรืองอย่างยั่งยืนพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ **พะเยาว์ ปัทมามาลย์** เกษตรอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ได้ให้สัมภาษณ์ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างจริงใจ ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอกับประชาชนและเอาใจใส่ต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ก่อให้เกิดความรักสมัครสมาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุวรรณ อินทวนโณ (พรหมบุตร)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของ บริษัท จอยแอนด์คอยน์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกรุณา อยู่ในระดับมาก

๕.๑.๓ ด้านมุทิตา จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปในเขตตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็น ด้านมุทิตา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านแสดงออกถึงความยินดีที่จะช่วยเหลือ รับฟังปัญหาในทุกๆ ด้านทุกคร้วเรือนด้วยความเต็มใจและคอยให้กำลังใจคนที่ตกทุกข์ได้ พลอยยินดีกับคนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นแบบอย่างให้ผู้อื่นเอาเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับประชาชน ส่งเสริมอาชีพให้กับชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ **บุญพรรค อวบอ้วน** กำนันตำบลแพ่ง อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พัฒนาการตนเองให้ทันกับสภาพปัจจุบัน บริหารแบบธรรมาภิบาล ไม่ใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ มีทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนางานทุกๆด้าน มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นแบบอย่างให้แก่ประชาชนได้ ใช้หลักการกระจายอำนาจในการบริหารงาน บริหารงานแบบเป็นทีม แก้ไข ปัญหาในชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูพินิจ รัตนกร (อนุสรณ์ ฐานทดโต)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมในการสร้างสันติสุขใน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมี

ความคิดเห็นต่อการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ในการสร้างสันติสุขในตำบลบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านมูทิตายอยู่ในระดับมาก

๕.๑.๔ ด้านอุเบกขา จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปในเขตตำบลหนองบอน อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีความคิดเห็น ด้านอุเบกขา โดยรวม อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อธิบายได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยึดหลักธรรมในการปกครอง ความยุติธรรมเป็นกลาง ใช้ปัญญาในการตัดสินหรือแก้ปัญหา กรณีพิพาท ไกล่เกลี่ยประนีประนอมขจัดความขัดแย้ง สร้างความสามัคคีในชุมชน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ **บุญพรรค อวบอ้วน** กำนันตำบลแพง อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคามได้ให้สัมภาษณ์ว่า ใช้หลักประนีประนอม ไม่ให้มีคดีถึงศาล ใช้หลักเมตตาในเรื่องทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การปกครอง สังคม วัฒนธรรม ศิลปะและประเพณี สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเลอวุฒิ ภูริปัญโญ (เนตรตะวงษ์ชา)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอนาคูพูนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกและเจ้าหน้าที่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอนาคูพูนม จังหวัดนครพนม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอุเบกขา ในระดับมาก

๕.๒ เปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน

๕.๒.๑ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าเนื่องจากประชาชนได้สัมผัสกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตตำบลหนองบอน ด้วยตนเองจึงมีความรับรู้การกระทำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านว่าเป็นอย่างไร ทุ่มเทมากน้อยเพียงใด และก็ไม่มีการเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้รับเกียรติเท่าเทียมกัน ได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี มีปัญหาความเดือดร้อนเรื่องใดๆ ก็ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ช่วยเหลือในทุกๆ เรื่องและก็ได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดี อีกทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ประพฤติตัวให้เป็นแบบอย่างที่ดี ให้ประชาชนนำไปเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิต จึงส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนเช่นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระไพฑูริย์ เมธิโก (มหาบุญ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ พบว่า ความคิดเห็นของบุคลากรที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ที่มีต่อการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากร พบว่า การประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า เพศ ไม่แตกต่างกัน

๕.๒.๒ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอกอสุ่มพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าพระไพฑูริย์ เมธิโก (มหาบุญ)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ที่ปฏิบัติงานในเทศบาล ตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน พบว่า ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า อายุ มีผลให้ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน **พระเทิดศักดิ์ กตปุณโญ (สุภคร)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาตามหลัก พรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม อายุ ไม่แตกต่างกัน

๕.๒.๓ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมแตกต่างกัน จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ประชาชนมีการศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้การรับรู้เรื่องราวต่างๆ บนพื้นฐานที่ไม่เหมือนกันจึงทำให้มีแนวความคิด วิสัยทัศน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุวรรณ อินทวณโณ (พรหมบุตร)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของ บริษัท จอย แอนด์คอยน์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ การศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์ คอร์ปอเรชั่น แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๒.๔ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ประชาชนในเขตตำบลหนองบอนไม่ว่าจะประกอบอาชีพใด ก็ได้รับความช่วยเหลือจากกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วยความเสมอภาค ได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี เพิ่มความสามารถ จนเรื่องราวต่างๆ เสร็จสิ้น และยังมีการช่วยเหลือในเรื่องการส่งเสริมอาชีพหลังฤดูเก็บเกี่ยวให้กับประชาชน ทำให้เกิดอาชีพประชาชนอยู่ดีกินดี เช่น กองทุนกลุ่มเสือกก สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระเทิดศักดิ์ กตปุณโญ (สุภคร)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลความคิดเห็นของครูที่มีต่อผู้บริหารสถานศึกษาตามหลัก พรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา เขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร จำแนกตาม ประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน **พระไพฑูริย์ เมธิโก (มหาบุญ)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากร ที่ปฏิบัติงานในเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน พบว่า ตำแหน่ง มีผลให้ความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการประยุกต์พรหมวิหาร ๔ เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบลอ้อมใหญ่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้

๕.๒.๕ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ประชาชนในเขตตำบลหนอง

บอมนิว่าจะมีรายได้หรือไม่ นิว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่เมื่อเรื่องเดือดร้อนใด ก็ได้รับความช่วยเหลือจาก กำนันผู้ใหญ่บ้านด้วยความเสมอภาค ได้รับการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี เพิ่มความสามารถ เหมือนคนในครอบครัวเดียวกันจนเรื่องราวต่างๆ เสร็จสิ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระเลอวุฒิ ฎิริปัญญา (เนตรตะวรงค์ษา) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลใน อำเภอรอดุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่าสมาชิกและเจ้าหน้าที่ที่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอรอดุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของสมาชิกและเจ้าหน้าที่ที่มีต่อภาวะผู้นำตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอรอดุพนม จังหวัดนครพนม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านรายได้ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

๖. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอกอสมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

๖.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชัง ปกปิดหรือปิดบังความจริง ดูแลสุขทุกข์ของลูกบ้านในความปกครอง ให้การช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก การให้คำปรึกษา และการว่ากล่าวตักเตือนลูกบ้าน ปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอ

๖.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลวิจัยไปปฏิบัติ

จากผลการวิจัย ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตาและด้านอุเบกขา พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอกอสมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ก็ยังมีข้อที่จะต้องปฏิบัติเพิ่มเติมเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอกอสมพิสัย จังหวัดมหาสารคามให้ดีกว่าเดิม ดังนี้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน สร้างความสามัคคี ส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้านหรือผู้สูงอายุ แนะนำให้เยาวชนในหมู่บ้านที่ตนปกครองได้เข้าวัด ฟังธรรม เพื่อให้เยาวชนรู้จักบาปคุณโทษ ให้รู้ความผิดชอบ ชั่วดี รู้จักคุณประโยชน์ของการกระทำต่างๆ ทำงานของผู้นำชุมชนให้โปร่งใส ไม่เห็นแก่ตัวให้อาประโยชน์ส่วนรวม มีภาวะผู้นำ มีความรู้หลากหลาย รอบรู้ทุกเรื่องพูดจริง ทำจริง มีขันติ และกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อให้ชาวบ้านได้ปฏิบัติตาม

๑. ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการดำเนินงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้มากขึ้น โดยเฉพาะใน

๒. ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอกอสมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ให้ดียิ่งขึ้น

๓. ควรนำปัญหาที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาให้มีความชัดเจนมากขึ้น

๔. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอกอสมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ควรทำงานให้โปร่งใสสร้างความสามัคคี ส่งเสริมอาชีพให้แก่ชาวบ้าน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

๕. กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ในตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ควรให้ความสำคัญและนำหลักพรหมวิหารธรรม หรือหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในองค์กรของตน และรักษาความเป็นแบบอย่างทางวัฒนธรรมในการองค์กรที่ดี

๖.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักพรหมวิหารธรรมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลอื่นเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง

๒. ควรศึกษาการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำบลต่างๆ ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ขรവാสนธรรม ๔ . อธิบาท ๔ . สังคหวัตถุ ๔ ฯลฯ ตามความเหมาะสม เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยในครั้งนี้

๓. ควรศึกษาความสัมพันธ์หลักพุทธธรรมกับการปฏิบัติหน้าที่ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

๔. ควรศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ระหว่างองค์กรเอกชนและองค์กรภาครัฐการศึกษาแบบคุณภาพและปริมาณด้วย

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๓๙.

คู่มือปฏิบัติงาน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านปี ๒๕๕๔ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, นายไสว บุญขวัญง. “ภาวะผู้นำเชิงพุทธของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์”.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.

แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๖๐) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองบอน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม หน้า ๕,๖.

สยามรัฐ สัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ ๖๒ ฉบับที่ ๔๘ วันศุกร์ที่ ๑๔ – วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘. หน้า ๕.

อภิชาติ เทพชมพู่. การปฏิบัติงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลของผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดร้อยเอ็ด.(นักศึกษาปริญญาเอก : สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยกฎหมายและการปกครอง. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.